ASIMOV

15

ROBOȚII DE PE AURORA

Teora

Toți cei care apreciază fiorul cerebral al jocului de șah ar trebui să savureze romanul lui Isaac Asimov „Roboții de pe Aurora", un SF impecabil construit în jurul unui mister.

Asimov explorează una dintre temele sale favorite: o posibilă relație între om și robot. Și o face magnific, spiritual, cu precizie și cu o imaginație debordantă, dar bazată pe solide cunoștințe de psihologie.

Associated Press

Asimov ne spune o poveste mirifică și sunt momente în care complexitatea intrigii este fascinantă.

Boston Herald

Un roman bun, care se referă atât la un om care ajunge să se înțeleagă pe sine și o societate neobișnuită, cât și la crima pe care o soluționează. Înșiși roboții, omniprezenți, sunt creații frapante, cu maniera lor distinctă de a vorbi și cu dorința lor logică și neobosită de a ajuta oamenii.

The Philadelphia Inquirer

O carte într-adevăr minunată... Ea are de toate: umor, mister, romantism, tehnologie înaltă și o fină cunoaștere a sufletului omenesc.

Baton Rouge Advocate

Iată-l din nou pe cel mai mare detectiv din romanele SF, Elijah Baley... Este amuzant să-l vedem pe Baley din nou la vânătoare, avându-l alături pe loialul său partener, robotul Daneel.

Minneapolis Tribune

ISAAC ASIMOV

ROBOȚII DE PE AURORA

Traducere de Georgeta Stancu

Teora

Dedicat lui Marvin Minsky
și Joseph F. Engelberger,
care au fundamentat teoria
și, respectiv, practica roboticii

CUPRINS

1. Baley 7
2. Daneel 29
3. Giskard 49
4. Fastolfe 65
5. Daneel și Giskard 83
6. Gladia 112
7. Din nou Fastolfe 138
8. Fastolfe și Vasilia 159
9. Vasilia 177
10. Din nou Vasilia 195
11. Gremionis 209
12. Din nou Gremionis 224
13. Amadiro 245
14. Din nou Amadiro 260
15. Din nou Daneel și Giskard 283
16. Din nou Gladia 301
17. Președintele 313
18. Din nou Președintele 334
19. Din nou Baley 353

1. BALEY

1

Elijah Baley se trezi la umbra copacului și bodogăni pentru el:

— Știam eu. Transpir.

Tăcu o clipă, își îndreptă spatele, își șterse transpirația de pe frunte cu dosul mâinii, apoi privi crunt la picăturile de apă.

— *Nu pot suferi* transpirația, vorbi de unul singur, de parcă ar fi promulgat o lege cosmică, și din nou avu pică pe Univers, pentru că făcea un lucru important și neplăcut în același timp.

În Oraș, unde temperatura și umiditatea erau sub control total și unde n-aveai niciodată nevoie să te porți astfel încât căldura produsă să fie mai mare decât cea înlocuită, *niciodată* nu transpirai (desigur, cu excepția cazului în care doreai să transpiri).

Asta *da*, civilizație!

Privi spre câmp, unde se afla o ceată de bărbați și femei, oarecum în grija lui. Erau în majoritate tinerei până la douăzeci de ani, dar și câțiva mai copți, ca el. Săpau pământul cu stângăcie și făceau o seamă de alte lucruri pe care trebuia să le facă roboții – și le-ar fi făcut mai bine, dacă nu li s-ar fi dat ordin să stea deoparte și să aștepte, în timp ce oamenii munceau cu încăpățânare.

Pe cer erau nori, iar soarele se ascundea, în acea clipă, în spatele unuia dintre ei. Privi la întâmplare în sus. Pe de o parte, asta însemna că dogoarea soarelui (și transpirația) s-ar reduce. Pe de altă parte, avea oare de gând să plouă?

Ăsta era necazul cu Exteriorul. Oscilai întruna între alternative neplăcute.

Faptul că un nor relativ mic putea acoperi complet soarele, întunecând Pământul dintr-o parte în alta, lăsând, totuși, aproape tot cerul albastru, îl uluia întotdeauna pe Baley.

Rămase sub învelișul de frunze al copacului (un fel de perete și tavan primitiv, cu scoarța moale la pipăit) și privi, din nou, înspre ceată,

cu atenție. O dată pe săptămână, indiferent de vreme, veneau aici.

Primeau și membri noi. Aceștia erau, categoric, mai mulți decât cei câțiva inimoși care porniseră la drum. Conducerea Orașului, chiar dacă nu-și dădea prea mult osteneala, era destul de înțelegătoare ca să nu pună piedici.

Înspre orizont, în dreapta lui – la est, cum ai fi zis după poziția soarelui din amurg – Baley văzu cupolele greoaie, cu multe vârfuri, ale Orașului, care cuprindeau tot ceea ce făcea ca viața să merite trăită. Văzu și o pată mică deplasându-se, prea departe ca să-și dea seama ce era. După felul în care se mișca și după semne prea complicate pentru a fi explicate, Baley fu sigur că era un robot, dar asta nu-l surprinse. Suprafața Pământului, în afara Orașului, era teritoriul roboților, nu al oamenilor – cu excepția celor câțiva care, ca și el, visau cai verzi pe pereți.

Privirea i se întoarse automat la visătorii care săpau, trecând de la unul la altul. Îi cunoștea și știa numele fiecăruia. Toți lucrau, toți învățau cum să suporte Exteriorul și...

Se încruntă și bombăni încet:

— Unde-i Bentley?

Și un alt glas, răsunând în spatele lui, vioi și cam gâfâit, spuse:

— Uite-mă, tată.

Baley se răsuci:

— *Nu face* asta, Ben.

— Ce să nu fac?

— Să te strecori așa în spatele meu. Mi-e destul de greu să-mi țin echilibrul în Exterior și fără să mai am bătaie de cap cu emoțiile.

— N-am vrut să te iau prin surprindere. E greu să faci zgomot când mergi pe iarbă. N-ai încotro... Dar nu crezi că ar trebui să mergi înăuntru, tată? Ești afară de două ore și cred că e destul.

— De ce? Pentru că am patruzeci și cinci de ani și tu ești un boboc de nouăsprezece? Crezi că trebuie să ai grijă de ramolitul de taică-tău, nu-i așa?

— Da, cred că asta e, zise Ben. Și se vede că ești un detectiv bun. Mergi drept la țintă.

Ben zâmbi larg. Avea fața rotundă și ochii îi străluceau. Semăna mult cu Jessie, se gândi Baley, cu mama lui. Avea prea puțin din fața prelungă și gravă a lui Baley. Și totuși Ben gândea ca tatăl lui. Câteodată se încrunta, sobru, demonstrând că era un copil absolut legitim.

— Mă descurc foarte bine, spuse Baley.

— Da, tată. Ești cel mai bun dintre noi, având în vedere...

— Având în vedere ce?

— Vârsta ta, bineînțeles. Și nu uit că tu ești cel care a început

asta. Am văzut, totuși, că te-ai adăpostit sub copac și mi-am spus... ei bine, poate că bătrânului îi ajunge.

— Ți-arăt eu ție „bătrân", zise Baley.

Robotul pe care-l văzuse în direcția Orașului era acum destul de aproape ca să fie observat, dar Baley îl îndepărtă din minte, considerându-l fără importanță. Spuse:

— E bine să te așezi sub un copac, din când în când, dacă soarele strălucește prea tare. Trebuie să învățăm să folosim avantajele Exteriorului, dar și să ne obișnuim să-i suportăm dezavantajele... Și uite că soarele iese din spatele norului.

— Da, așa e... Păi, atunci, nu vrei să mergi înăuntru?

— Pot să rabd. O dată pe săptămână am o după-amiază liberă și o petrec aici. E dreptul meu. Se potrivește cu gradul meu C-7.

— Nu e vorba de drept, tată. E vorba că obosești prea mult.

— Mă simt bine, zău.

— Sigur. Și când o să ajungi acasă, o să te duci direct la culcare și o să stai întins în întuneric.

— Antidotul obișnuit pentru o lumină prea puternică.

— Și mama e îngrijorată.

— Păi, n-are decât să se îngrijoreze. O să-i prindă bine. În afară de asta, de ce e rău să stau aici? Partea cea mai proastă e *transpirația*. Dar trebuie să mă obișnuiesc. Nu pot scăpa de ea. La început nici nu puteam să mă plimb atât de departe de Oraș și trebuia să mă întorc... Și tu erai singurul care mă însoțea. Acum, uite ce mulți suntem și ce departe pot să merg, fără probleme. Pot să și lucrez mult. Mai rezist o oră. Ușor... Zău, Ben, mamei tale i-ar face bine să vină și ea aici.

— Cine? Mămica? Desigur că glumești.

— Nu prea glumesc. Atunci când va veni vremea să plec, nu voi putea... pentru că ea nu vrea.

— Și te vei bucura. Nu te amăgi, tăticule. Asta nu se va întâmpla curând... și, dacă acum nu ești prea bătrân, vei fi prea bătrân atunci. O să fie ca un fel de joc pentru tineret.

— Știi, zise Baley, încleștându-și pe jumătate pumnul, ești destul de înțelept când spui „tineret". Ai plecat vreodată de pe Pământ? Au plecat vreodată de pe Pământ oamenii aceia de pe câmp? *Eu* am plecat. În urmă cu doi ani. S-a întâmplat înainte de aclimatizarea asta... și am supraviețuit.

— Știu, tăticule, dar a fost pentru scurt timp și a fost o misiune de serviciu, iar ție ți s-a purtat de grijă. Nu-i același lucru.

— *A fost* același lucru, spuse Baley, cu încăpățânare, știind în sufletul său că n-a fost așa. Și nu ne va lua prea mult timp să plecăm.

Dacă aș putea obține permisiunea de a pleca pe Aurora, am putea renunța la acțiunea asta.

— Las-o baltă. N-o să se întâmple așa ușor.

— Trebuie să încercăm. Cei ce dețin puterea nu ne vor lăsa să plecăm dacă nu primim undă verde de pe Aurora. Este cea mai mare și cea mai puternică dintre Lumile Spațiului și ce spun ei...

— Devine realitate! Am discutat despre asta de peste un milion de ori. Dar nu trebuie să te duci acolo ca să le ceri permisiunea. Există hiper-transmițătoare. Poți vorbi cu ei de aici. Am spus-o de nenumărate ori până acum.

— Nu-i același lucru. Trebuie să luăm legătura unii cu alții în persoană... și am spus *asta* de nenumărate ori până acum.

— În orice caz, spuse Ben, încă nu suntem pregătiți.

— Nu suntem gata pentru că Pământul nu vrea să ne dea navele. Cei din Spațiu vor să ni le dea, împreună cu toată asistența tehnică necesară.

— Ce noroc! De ce ne-ar face asta cei din Spațiu? De când au început să simtă afecțiune pentru noi, Pământenii efemeri?

— Dacă le-aș putea vorbi...

Ben râse:

— Haide, tată. Vrei să te duci pe Aurora ca s-o mai vezi pe femeia aceea.

Baley se încruntă și sprâncenele i se adunară deasupra ochilor adânciți în orbite:

— Femeie? Pe Iehova, Ben, ce tot spui?

— Zău, tată, să rămână între noi... și nici o vorbă mamei... *ce* s-a întâmplat cu femeia aceea de pe Solaria? Sunt destul de mare. Poți să-mi spui.

— *Ce* femeie de pe Solaria?

— Cum poți să mă privești în ochi și să negi că o cunoști pe femeia pe care toată lumea de pe Pământ a văzut-o în dramatizarea de pe hiperunde? Gladia Delmarre. Femeia *aceea*!

— Nu s-a întâmplat *nimic*. Treaba cu hiperundele a fost o prostie. Ți-am spus-o de o mie de ori. Ea nu era așa. *Eu* nu eram așa. Totul era ticluit și tu știi că s-a făcut în ciuda protestelor mele, doar fiindcă s-au gândit cei din conducere că asta ar pune Pământul într-o lumină favorabilă față de cei din Spațiu... Și bagă de seamă să nu-i spui altceva mamei tale.

— Nici nu mă gândesc. Totuși, această Gladia s-a dus pe Aurora și îți morțiș să mergi și tu acolo.

— Vrei să spui că într-adevăr crezi că motivul pentru care vreau să merg pe Aurora... O, pe Iehova!

Fiul său își înălță sprâncenele:

— Ce s-a întâmplat?

— Robotul. Este R. Geronimo.

— Cine?

— Unul dintre roboții-curier de la Departamentul nostru. Și e aici! Suntem în timpul liber și mi-am lăsat *dinadins* receptorul acasă, pentru că nu voiam să mă găsească. Ăsta e dreptul meu în calitate de C-7 și totuși au trimis un robot după mine.

— De unde știi că vine după tine, tată?

— Printr-o deducție foarte subtilă. Mai întâi: aici nu mai e nimeni altcineva care să aibă vreo legătură cu Departamentul de Poliție; și apoi: lucrul ăsta infect vine drept spre mine. De aici trag concluzia că mă vrea pe mine. Ar trebui să trec pe partea cealaltă a copacului și să stau acolo.

— Nu e zid, tată. Robotul se poate învârti în jurul copacului.

Iar robotul strigă:

— Stăpâne Baley, am un mesaj pentru dumneata. Ești așteptat la Cartierul General.

Robotul se opri, așteptă, apoi spuse din nou:

— Stăpâne Baley, am un mesaj pentru dumneata. Ești așteptat la Cartierul General.

— Aud și înțeleg, zise Baley cu glasul voalat.

Trebuia să spună așa, altfel robotul ar fi repetat întruna.

Baley se încruntă ușor, în timp ce examina robotul. Era un model nou, ceva mai umanizat decât modelele mai vechi. Fusese despachetat și dat în folosință doar cu o lună în urmă, cu oarecare pompă. Conducerea încerca întruna ceva – orice – care ar fi făcut ca roboții să fie priviți cu ochi mai buni. Avea un înveliș care bătea în gri, cu un luciu șters și destul de elastic la pipăit (cam ca o piele moale). Expresia feței, imobilă, nu era la fel de neroadă ca la majoritatea roboților. Deși, la drept vorbind, din punct de vedere al intelectului era aproape la fel de nerod ca toți ceilalți.

Pentru o clipă, Baley se gândi la R. Daneel Olivaw, robotul Spațial care fusese în două misiuni cu el, una pe Pământ și una pe Solaria, și pe care-l văzuse ultima oară când Daneel îi ceruse sfatul în cazul imaginii din oglindă. Daneel era un robot atât de uman, încât Baley îl trata ca pe un prieten și îi era dor de el, chiar și acum. Dacă toți roboții ar fi așa...

Baley spuse:

— Asta e ziua mea liberă, băiete. Nu e nevoie să mă duc la Cartierul General.

R. Geronimo tăcu. Mâinile îi tremurau ușor. Baley observă și își

dădu bine seama că asta însemna un oarecare dezacord în conexiunile pozitronice ale robotului. El trebuia să dea ascultare ființelor omenești, dar era destul de obișnuit ca două ființe omenești să pretindă două feluri diferite de supunere.

Robotul alese. Spuse:

— Este ziua dumitale liberă, stăpâne... Ești așteptat la Cartierul General.

Ben zise, jenat:

— Dacă te caută, tată...

Baley dădu din umeri:

— Nu te lăsa păcălit, Ben. Dacă ar avea într-adevăr mare nevoie de mine, ar trimite o mașină acoperită și ar folosi, probabil, drept voluntar, un om, în loc să ordone unui robot să facă drumul... și să mă enerveze cu mesajul lui.

Ben dădu din cap:

— Nu cred, tată. N-ar ști unde ești sau cât le-ar trebui să te găsească. Nu cred că ar trimite un om într-o căutare nesigură.

— Da? Păi, hai să vedem cât de puternic este ordinul... R. Geronimo, întoarce-te la Cartierul General și spune-le că vin la lucru la 0900.

Apoi, tăios:

— Întoarce-te! E un ordin!

Robotul ezită vizibil, apoi se întoarse, plecă, iar se întoarse, făcu o încercare să revină înspre Baley și rămase, în cele din urmă, pe loc, tremurând din tot corpul.

Baley își dădu seama ce însemna asta și îi șopti lui Ben:

— S-ar putea să trebuiască să plec. Pe Iehova!

Pe robot îl incomoda ceea ce roboticienii numeau echipotențial de opoziție la al doilea nivel. Supunerea era A Doua Lege, iar R. Geronimo suferea acum din cauza a două ordine de aceeași forță, dar contradictorii. Oamenii obișnuiți numeau asta blocarea robotului sau, cel mai adesea, robloc, pe scurt.

Robotul se întoarse încet. Primul ordin fusese mai puternic, dar nu cu mult, așa că vorbi bolborosit:

— Stăpâne, mi s-a spus că ai putea zice asta. În acest caz, trebuia să spun....

Se opri, apoi adăugă, răgușit:

— Trebuia să spun... dacă erai singur.

Baley dădu din cap înspre fiul său, iar Ben nu aștepta. Știa când tatăl lui era „tata" și când era polițist. Se retrase în grabă.

O clipă, Baley se gândi, nervos, să-și întărească ordinul și să provoace un robloc aproape complet, dar asta ar fi produs, cu

siguranță, daune care ar fi cerut analiză pozitronică și reprogramare. Cheltuielile i-ar fi oprite din salariu și ar putea ajunge ușor la un an de plată.

Spuse:

— Îmi retrag ordinul. Ce ți s-a spus să-mi zici?

Vocea lui R. Geronimo se limpezi imediat:

— Mi s-a spus să-ți transmit că ești căutat în legătură cu Aurora.

Baley se întoarse către Ben și strigă:

— Mai lasă-i o jumătate de oră, apoi spune-le că vreau să meargă înăuntru. Acum trebuie să plec.

Și, mergând cu pași mari, îi spuse arțăgos robotului:

— De ce nu ți-au spus să zici asta imediat? Și de ce nu te programează să folosești o mașină, ca să nu trebuiască să merg pe jos?

Știa foarte bine de ce nu se făcea așa. Orice accident în care ar fi fost implicată o mașină condusă de un robot ar fi provocat altă revoltă împotriva roboților.

Nu-și încetini pasul. Aveau de mers doi kilometri până la zidul Orașului și, apoi, trebuia să ajungă la Cartierul General printr-o circulație intensă.

Aurora? Ce schimbare se mai pregătea?

2

Lui Baley i-a trebuit o jumătate de oră ca să ajungă la poarta Orașului și se simți penibil, bănuind ce-l așteaptă. Poate – *poate* – n-o să se întâmple de data asta.

Atinse suprafața despărțitoare dintre Exterior și Oraș, zidul care delimita haosul de civilizație. Își puse mâna pe punctul de semnalizare și apăru o deschizătură. Ca de obicei, nu așteptă ca deschizătura să fie completă, ci se strecură prin ea de îndată ce se lărgi suficient. R. Geronimo îl urmă.

Polițistul de gardă apăru speriat, cum părea întotdeauna când cineva se întorcea din Exterior. De fiecare dată avea aceeași privire neîncrezătoare, aceeași poziție de drepți, aceeași mână iute pe trăgaci, aceeași încruntare șovăitoare.

Baley își arătă legitimația supărat, iar santinela îl salută. Ușa se închise în spatele lui – și se întâmplă. Baley era în Oraș. Pereții se închideau în jurul lui, iar Orașul deveni Universul. Era din nou cufundat în vuietul fără sfârșit, veșnic, în mirosul de oameni și

aparate, pe care, în curând, nu-l va mai percepe; în lumina slabă, indirectă și artificială, care nu semăna deloc cu strălucirea armonioasă și schimbătoare din Exterior, în care exista verde, maro, albastru și alb, cu pauze de roșu și galben. Aici nu erau vânturi neregulate, nici arșiță, nici răcoare, nici amenințarea ploii; în schimb, aici erau în permanență curenți blânzi de aer, care menținеau totul proaspăt. Aici era o combinație proiectată între temperatură și umiditate, atât de bine adaptată oamenilor, încât nu se simțea.

Baley își trase sufletul tremurând și se înveseli când își dădu seama că e acasă, în siguranță cu lucrurile cunoscute și *care puteau fi cunoscute*. Așa se întâmpla întotdeauna. Din nou acceptase Orașul ca pe o matrice și se întorsese la el cu ușurare. Știa că dintr-o astfel de matrice trebuia să apară și să se dezvolte umanitatea. De ce se scufunda el de fiecare dată la fel?

Și așa avea să fie mereu? Va fi într-adevăr așa – cu toate că putea să conducă o grămadă de oameni în afara Orașului și de pe Pământ înspre stele, în cele din urmă, el însuși să nu poată pleca? Întotdeauna se va simți ca acasă doar în Oraș? Își încleștă dinții... dar n-avea rost să se gândească la asta.

Îi spuse robotului:

— Până aici te-a adus mașina, băiete?

— Da, stăpâne.

— Unde-i acum?

— Nu știu, stăpâne.

Baley se întoarse înspre santinelă:

— Domnule ofițer, acest robot a fost adus la punctul ăsta acum două ore. Ce s-a întâmplat cu mașina care l-a adus?

— Domnule, am intrat de serviciu cu mai puțin de o oră în urmă.

De fapt, era o prostie să întrebe. Cei din mașină nu știau cât timp îi trebuia robotului ca să-l găsească, așa că n-au așteptat. Baley se simți tentat să-i cheme, dar i s-ar spune să ia Expresul; era mai rapid. Singurul motiv pentru care ezita era prezența lui R. Geronimo. Nu voia să fie însoțit de acesta în Expres, și totuși nu putea pretinde ca robotul să se întoarcă la Cartierul General străbătând mulțimi ostile. Nici n-avea de ales. Fără îndoială, Comisarul nu ardea de nerăbdare să-i ușureze situația. Ar fi fost supărat să nu-l poată chema, fie că era în timpul liber sau nu.

Baley spuse:

— Pe aici, băiete.

Orașul se întindea pe mai bine de cinci mii de kilometri pătrați și cuprindea peste cinci mii de kilometri de traseu pentru Expres, plus mii de kilometri de linii secundare, pentru deservirea celor peste

douăzeci de milioane de locuitori. Rețeaua complicată de transport avea opt niveluri și mii de puncte de schimb, cu grade diferite de complexitate. Ca detectiv, Baley trebuia să le știe pe toate – și le știa. Dacă-l puneai, legat la ochi, în orice colț al Orașului, și îi scoteai legătura, își găsea drumul, fără greșeală, înspre orice sector dat.

Deci nu se punea problema dacă știa să ajungă la Cartierul General. Existau, totuși, opt căi acceptabile pe care le putea urma, și o clipă se gândi care ar putea fi mai puțin aglomerată la acea oră.

Doar o clipă. Apoi se hotărî și spuse:

— Vino cu mine, băiete.

Robotul îl urmă ascultător.

Se aruncară într-un tren secundar care trecea pe lângă ei și Baley se apucă de una dintre barele verticale: albă, caldă și cu o structură care permitea să fie bine strânsă în mână. Baley nu voia să se așeze; nu mergeau mult. Robotul așteptase mișcarea rapidă a lui Baley, până să se apuce de aceeași bară. Ar fi putut sta și fără să se țină – nu i-ar fi fost greu să-și mențină echilibrul – dar Baley nu voia să profite de faptul că erau diferiți. Era răspunzător pentru robot și nu dorea să riște să i se pretindă acoperirea daunei financiare a Orașului, dacă i s-ar fi întâmplat ceva lui R. Geronimo.

În tren erau puțini oameni și ochii tuturor se întoarseră, curioși, înspre robot. Una câte una, Baley prinse aceste priviri. Baley avea înfățișarea unui om obișnuit să fie autoritar, așa că privirile se întoarseră, stânjenite.

Baley făcu din nou semn cu mâna, sărind din trenul secundar. Acesta ajunsese la benzile rulante și avea viteza celei mai apropiate dintre ele, așa că nu trebuia să încetinească. Baley păși pe această bandă și simți cum îl biciuiește aerul, pentru că acum nu mai erau protejați de învelișul din material plastic.

Se aplecă în bătaia vântului cu naturalețea căpătată după o practică îndelungată, ridicând un braț pentru a-și apăra ochii. Alergă în josul benzilor, spre intersecția cu Expresul, apoi începu să alerge în sus, înspre banda rulantă care trecea pe lângă Expres.

Auzi strigătul puștilor: „Robotul!" (și el fusese un puști cândva) și știu cu precizie ce avea să urmeze. Câțiva dintre ei – doi sau trei, ori șase – vor năvăli în sus sau în jos pe benzi, robotul se va împiedica într-un fel oarecare și se va prăbuși, zdrăngănind. Apoi, dacă se va ajunge la judecător, oricare dintre adolescenții arestați se va plânge că robotul s-a izbit de el și că era un pericol pentru circulația pe benzi – și desigur că i se va da drumul. Robotul n-ar fi putut nici să se apere, în prima situație, nici să depună mărturie, în cea de-a doua.

Baley reacționă iute și se așeză între primul tânăr și robot. Păși

pe o bandă mai rapidă, își ridică brațul mai sus, ca și cum s-ar fi apărat de vântul tăios, și tânărul se trezi scos din cursă și împins pe o bandă cu viteză mai mică, pentru care nu era pregătit. Înnebunit, strigă: „Hei!", dezechilibrându-se. Ceilalți se opriră, cântărind situația și schimbară repede direcția.

— În Expres, băiete, spuse Baley.

Robotul ezită puțin. Roboții nu aveau voie în Expres, neînsoțiți. Ordinul lui Baley fusese categoric, așa că se urcă în tren. Baley îl urmă și, astfel, încordarea robotului scăzu. Baley străbătu repede mulțimea de pasageri, împingându-l pe R. Geronimo în față și croindu-și drum spre nivelul superior, mai puțin aglomerat. Se opri lângă un stâlp, călcă apăsat pe unul dintre picioarele robotului, privind cu oarecare severitate la cei de jos.

După cincisprezece kilometri și jumătate era aproape de Cartierul General al Poliției și coborî. R. Geronimo coborî cu el. Nu i se atinsese nici măcar un fir de păr. Baley îl predă la ușă și primi o chitanță. Verifică atent data, ora și numărul de serie al robotului, apoi își puse chitanța în portofel. Până la sfârșitul zilei trebuia să controleze dacă operația fusese înregistrată în computer.

Acum urma să-l întâlnească pe Comisar – și îl cunoștea prea bine. Orice slăbiciune din partea lui Baley ar fi fost un motiv întemeiat pentru retrogradare. Comisarul era un om dur. Considera succesele lui Baley din trecut drept o ofensă personală.

3

Comisarul era Wilson Roth. Ocupa postul ăsta de doi ani și jumătate, de când Julius Enderby își dăduse demisia o dată ce vâlva stârnită de uciderea unui locuitor din Spațiu se potolise și demisia nu mai prezenta nici un risc.

Baley nu se împăcase niciodată cu schimbarea. Cu toate defectele lui, Julius îi fusese și prieten, și superior; Roth era doar superior. Nici măcar nu fusese crescut în Oraș. Nu în Orașul *ăsta*. Fusese adus din afară.

Roth nu era nici deosebit de înalt, nici nemaipomenit de gras. Avea, totuși, capul mare, așezat pe un gât care parcă se îndoia ușor în față. Asta îi dădea un aer greoi: corp greoi și cap greoi. Avea până și pleoape grele, care-i acopereau ochii pe jumătate. L-ai fi crezut un adormit, dar nu scăpa niciodată nimic. Baley aflase asta imediat după

ce Roth preluase postul. Nu-și făcea deloc iluzii că Roth îl simpatiza. Nu-și făcea iluzii nici că el l-ar fi simpatizat pe Roth.

Roth nu părea supărat – niciodată nu părea – dar cuvintele lui nu trădau nici bucurie. Spuse:

— Baley, de ce ești atât de greu de găsit?

Baley zise, grijuliu și cu respect:

— E după-amiaza mea liberă, domnule Comisar.

— Da, dreptul tău de C-7. Știi ce-i aia Oscilator, nu-i așa? Ceva care înregistrează mesaje oficiale. Poți fi rechemat, chiar și în timpul liber.

— Știu asta foarte bine, domnule Comisar, dar nu mai există reglementări referitoare la purtarea unui Oscilator. Putem fi găsiți și fără el.

— În Oraș, da, dar tu erai în Exterior – sau greșesc?

— Nu greșiți, domnule Comisar. Eram în Exterior. Reglementările nu prevăd ca, în acest caz, să port Oscilator.

— Te ascunzi după litera regulamentului, nu?

— Da, domnule Comisar, spuse Baley calm.

Comisarul se ridică, autoritar și vag amenințător, și se așeză pe birou. Fereastra spre Exterior, pe care o pusese Enderby, era de mult închisă și vopsită. În încăperea întunecoasă (din acest motiv mai caldă și mai confortabilă), Comisarul părea a fi cel mai mare.

Spuse, fără să ridice glasul:

— Cred, Baley, că te bazezi pe recunoștința Pământului.

— Mă bazez pe faptul că-mi fac munca, domnule Comisar, cât pot de bine și în concordanță cu regulamentele.

— Și pe recunoștința Pământului când te supui spiritului acestor regulamente.

Baley nu spuse nimic de data aceasta.

— Se vorbește că te-ai descurcat bine acum trei ani, în cazul cu uciderea lui Sarton, zise Comisarul.

— Mulțumesc, domnule Comisar, spuse Baley. Cred că distrugerea Orașului Spațial a fost o consecință.

— A fost – și încă aprobată de întregul Pământ. Se spune că te-ai descurcat bine și acum doi ani pe Solaria și, înainte de a-mi aminti tu, urmarea a fost revizuirea clauzelor din contractele de comerț cu Lumile din Spațiu, în avantajul evident al Pământului.

— Cred că așa se zice, domnule.

— Și, drept urmare, ai cam devenit erou.

— Nu pretind așa ceva.

— Ai fost avansat de două ori, după rezolvarea fiecărui caz. A existat până și o dramă pe hiperunde, inspirată din întâmplările de pe

Solaria.

— Care a fost pusă în scenă fără permisiunea mea și împotriva voinței mele, domnule Comisar.

— Dar te-a transformat, totuși, într-un fel de erou.

Baley ridică din umeri.

Comisarul, după ce așteptă câteva secunde un răspuns, continuă:

— Dar n-ai făcut nimic important timp de aproape doi ani.

— E foarte normal ca Pământul să se întrebe ce am făcut pentru el în ultima vreme.

— Exact. Probabil că se și întreabă. Știe că ești inițiatorul acestei noi ciudățenii care constă în a te aventura în Exterior ca să frământi pământul, prefăcându-te că ești robot.

— Este permis.

— Nu tot ce este permis e de admirat. E posibil ca mulți oameni să te creadă mai degrabă trăsnit, decât erou.

— Poate că asta e și părerea mea despre mine, spuse Baley.

— Se știe foarte bine că publicul are memorie scurtă. În cazul tău, partea eroică se voalează repede în umbra celei ciudate, așa că, dacă faci o greșeală, vei avea necazuri serioase. Reputația pe care te bazezi...

— Cu tot respectul, domnule Comisar, nu mă bazez pe ea.

— Reputația pe care Departamentul de Poliție *crede* că te bazezi nu te va salva și *eu* nu te voi putea salva.

Pentru o clipă, umbra unui zâmbet păru să treacă peste figura dură a lui Baley:

— N-aș vrea, domnule Comisar, să vă periclitați situația în încercarea nebunească de a mă salva.

Comisarul dădu din umeri și afișă un zâmbet exact la fel de vag și de trecător:

— Să n-ai nici o grijă în privința asta.

— Atunci, de ce îmi spuneți toate astea, domnule Comisar?

— Ca să te previn. Înțelegi că nu vreau să te distrug, așa că te previn *o dată*. Vei fi implicat într-o problemă foarte delicată, în care poți lesne greși, iar eu te previn ca să n-o faci.

Aici, fața i se destinse într-un zâmbet ușor de interpretat.

Baley nu reacționă la zâmbet. Zise:

— Îmi puteți spune cât de delicată este problema?

— Nu știu.

— E vorba de Aurora?

— R. Geronimo a fost instruit să-ți spună că ar fi, dacă n-ar fi avut încotro, dar eu nu știu nimic despre asta.

— Atunci de unde știți, domnule Comisar, că e o problemă foarte delicată?

— Haide, Baley, doar anchetezi enigme. De ce ar veni un membru al Departamentului Terestru de Justiție în Oraș, când ți s-ar fi putut cere foarte bine să te duci la Washington, așa cum ai făcut acum doi ani, în legătură cu întâmplarea de pe Solaria? Și de ce persoana de la Justiție s-ar încrunta și ar fi nervoasă și ar deveni nerăbdătoare din cauză că n-ai fost găsit imediat? Hotărârea ta de a nu fi disponibil a fost o greșeală, una de care nu răspund în nici un fel. Poate că nu este fatală în sine, dar cred că ai fost prins pe picior greșit.

— Atunci, se pare că mă întârziați mai mult, spuse Baley, încruntându-se.

— Nu chiar. Persoana de la Justiție tocmai bea niște răcoritoare – știi aiurelile pe care și le îngăduie unii oficiali. După ce termină, va veni la noi. Vestea despre sosirea ta a fost transmisă, așa că așteaptă, așa cum fac și eu.

Baley așteptă. Știa deja că drama transmisă în hiperunde, ce-i fusese impusă împotriva voinței lui, oricât ar fi îmbunătățit situația Pământului, îl discreditase în Departament. Îl scosese în evidență în trei dimensiuni, față de apatia bidimensională a organizației, și îl transformase într-o persoană însemnată.

Ajunsese la funcții înalte și la privilegii importante, dar și asta făcuse ca dușmănia celor din Departament față de el să crească. Și, cu cât s-ar fi ridicat mai sus, cu atât mai ușor s-ar fi zdrobit în cazul unei căderi.

Dacă ar fi făcut o greșeală...

4

Persoana de la Justiție intră, privi nepăsătoare în jur, merse înspre cealaltă latură a biroului lui Roth și se așeză pe locul acestuia. Ca persoană cu o clasificare foarte înaltă, oficialul se purta cum trebuie. Roth se așeză calm pe alt scaun.

Baley rămase în picioare, străduindu-se să nu pară surprins. Roth ar fi putut să-l prevină, dar n-o făcuse. Era clar că-și alesese cuvintele anume, ca să nu-i dea de bănuit.

Oficialul era femeie.

N-avea nici un motiv să nu fie. Orice persoană oficială putea fi femeie. Secretarul-General putea fi femeie. Erau femei în poliție, chiar

și o femeie cu gradul de căpitan.

Doar că, dacă nu erai prevenit, nu te așteptai la asta în nici un caz. Au fost timpuri în istorie când femeile au ocupat în număr mare posturi administrative. Baley știa asta; cunoștea foarte bine istoria. Dar acum nu era în acele timpuri.

Era destul de înaltă și stătea dreaptă pe scaun. Uniforma ei nu era prea diferită de a unui bărbat, cum nu era diferită nici pieptănătura, nici machiajul. Ceea ce-i trăda imediat sexul erau sânii, pe care nu încerca în nici un fel să-i ascundă. Avea vreo patruzeci de ani, trăsăturile feței regulate și fine. Se maturizase în chip atrăgător, deocamdată fără fire cărunte în părul negru.

Spuse:

— Ești detectivul Elijah Baley, gradul C-7.

Era o declarație, nu o întrebare.

— Da, doamnă, răspunse totuși Baley.

— Sunt Subsecretar Lavinia Demacheck. Nu prea semeni cu cel din drama transmisă pe hiperunde în care era vorba despre tine.

Lui Baley i se mai spusese asta. Zise, sec:

— Nu puteau să mă înfățișeze chiar așa cum sunt și să aibă mulți spectatori, doamnă.

— Nu sunt sigură. Pari mai puternic decât actorul cu chip de copil pe care l-au folosit.

Baley ezită o clipă și se hotărî să riște – sau, poate, simți că nu poate să nu riște. Spuse grav:

— Aveți gusturi rafinate, doamnă.

Ea râse, iar Baley răsuflă liniștit.

— Îmi place să cred că am, spuse ea. Acum, de ce m-ai lăsat să aștept?

— N-am fost informat că veniți, doamnă, și era timpul meu liber.

— Pe care ți-l petreci în Exterior, am înțeles.

— Da, doamnă.

— Ești unul dintre acei oameni ciudați, cum aș spune dacă n-aș avea gusturi rafinate. În schimb, te întreb dacă ești unul dintre acei oameni pasionați.

— Da, doamnă.

— Te aștepți să emigrezi cândva și să găsești Lumi noi în pustietatea Galaxiei?

— Poate că nu, doamnă. S-ar putea să fiu prea bătrân, dar...

— Câți ani ai?

— Patruzeci și cinci, doamnă.

— Ei bine, îi arăți. Din întâmplare, și eu am patruzeci și cinci de ani.

— Nu-i arătați, doamnă.

— Arăt mai bătrână sau mai tânără?

Izbucni din nou în râs, apoi spuse:

— Hai să nu ne mai prostim. Vrei să insinuezi că sunt prea bătrână ca să mai încep ceva?

— În societatea noastră nimeni nu poate să înceapă ceva, fără să se antreneze în Exterior. Antrenamentul dă cele mai bune rezultate la cei tineri. Sper că fiul meu va păși cândva în altă Lume.

— Zău? Știi, desigur, că Galaxia aparține Lumilor din Spațiu.

— Sunt doar cincizeci, doamnă. În Galaxie există milioane de Lumi locuibile – sau care pot fi făcute locuibile – și care nu au, probabil, forme de viață inteligentă.

— Da, dar nici o navă nu poate pleca de pe Pământ fără acordul celor din Spațiu.

— Acesta poate fi dat, doamnă.

— Nu-ți împărtășesc optimismul, domnule Baley.

— Am vorbit cu locuitori din Spațiu care...

— Știu că ai vorbit, spuse Demacheck. Superiorul meu este Albert Minnim, care te-a trimis pe Solaria acum doi ani.

Își îngădui o ușoară arcuire a buzelor:

— În acea dramă transmisă în hiperspațiu a fost înfățișat într-un rolișor de un actor care-i semăna bine, după cum îmi amintesc. Nu a fost încântat, după cum, de asemenea, îmi amintesc.

Baley schimbă subiectul:

— L-am întrebat pe Subsecretarul Minnim...

— Să știi că a fost avansat.

Baley cunoștea perfect importanța gradelor:

— Noul lui grad, doamnă?

— Vice-secretar.

— Mulțumesc. L-am rugat pe Vice-secretarul Minnim să ceară, pentru mine, permisiunea de a vizita Aurora, în legătură cu acest subiect.

— Când?

— La scurt timp după ce m-am întors de pe Solaria. De atunci mi-am înnoit cererea de două ori.

— Dar n-ai primit răspuns favorabil.

— Nu, doamnă.

— Te miră?

— Sunt dezamăgit, doamnă.

— N-are rost să vorbim despre asta.

Se rezemă puțin de spătar:

— Relațiile noastre cu cei din Spațiu sunt foarte sensibile. Probabil îți închipui că cele două fapte de eroism ale tale au ameliorat

situația – și așa a și fost. A ajutat și acea dramă penibilă de pe hiperunde. Totuși, ameliorarea totală e atât (își lipi vârfurile primelor două degete) din atât (își desfăcu larg brațele).

Continuă:

— În aceste împrejurări, nu putem risca să te trimitem pe Aurora, cea mai importantă Lume a celor din Spațiu, și să te punem să faci un lucru care ar putea provoca o tensiune interstelară.

Baley o privi fix:

— Am fost pe Solaria și n-am făcut nici un rău. Dimpotrivă...

— Da, știu, dar erai acolo la rugămintea celor din Spațiu, ceea ce însemna o distanță de câțiva parseci* față de prezența ta acolo la cererea noastră. Nu se poate să nu înțelegi.

Baley tăcea.

Ea pufni, semn că nu era surprinsă, și spuse:

— Situația s-a înrăutățit de când cererile tale au fost lăsate la Vice-secretar și foarte just ignorate de acesta. S-a înrăutățit mai ales în ultima lună.

— Ăsta e motivul acestei ședințe, doamnă?

— V-ați pierdut răbdarea, domnule? îl ironiză ea pe tonul de adresare către un superior. Vrei să-mi dai de înțeles că trebuie să trec la subiect?

— Nu, doamnă.

— Sigur că vrei. Și de ce nu? Devin plictisitoare. Să mă apropii de subiect, întrebându-te dacă-l cunoști pe dr. Han Fastolfe.

Baley zise, atent:

— L-am întâlnit odată, cu aproape trei ani în urmă, în ceea ce se numea pe atunci Orașul Spațial.

— Presupun că ți-a plăcut de el.

— Era prietenos – pentru un locuitor al Spațiului.

Ea pufni din nou:

— Îmi închipui. Știi că de doi ani este un șef politic important pe Aurora?

— Am auzit că este în guvern de la... de la un partener pe care l-am avut cândva.

— De la R. Daneel Olivaw, prietenul tău robot din Spațiu?

— Fostul meu partener, doamnă.

— Când ai rezolvat o mică problemă, referitoare la doi matematicieni de la bordul unei nave din Spațiu?

Baley încuviință:

---

* *Parsec* – unitate de lungime folosită în astronomie, egală cu distanța parcursă de lumină în 3,26 ani-lumină (*n. tr.*).

— Da, doamnă.

— Vezi, suntem informați. De doi ani dr. Han Fastolfe este, mai mult sau mai puțin, farul călăuzitor din guvernul de pe Aurora, o persoană importantă în Adunarea Legislativă Universală a lor, și chiar se vorbește despre el ca de un viitor posibil Președinte. Înțelegi, aceasta este cea mai importantă funcție executivă pe care o au cei de pe Aurora.

— Da, doamnă, spuse Baley, și se întrebă când va ajunge la problema foarte delicată de care vorbise Comisarul.

Demacheck părea că nu se grăbește. Spuse:

— Fastolfe este un... moderat. Așa își spune el. Crede că Aurora – și în general Lumile din Spațiu – s-au întrecut cu gluma în proiectele lor, așa cum tu, poate, crezi că noi, pe Pământ, ne-am întrecut cu gluma în ale noastre. Vrea să revină la o robotizare mai redusă, la o mai rapidă fluctuație de generații și la o alianță cu Pământul. Sigur că noi îl susținem – dar foarte discret. Dacă ne-am arăta prea pe față simpatia, ar putea însemna sărutul morții pentru el.

— Cred că va sprijini cercetarea Pământului și colonizarea altor Lumi, zise Baley.

— Și eu cred. Îmi închipui că ți-a spus toate astea.

— Da, doamnă, când ne-am întâlnit.

Demacheck își sprijini bărbia de vârful degetelor:

— Crezi că reprezintă părerea oamenilor din Lumile spațiale?

— Nu știu, doamnă.

— Mă tem că nu. Cei care sunt de partea lui nu sunt prea zeloși. Cei care sunt împotriva lui formează o mulțime înflăcărată. Numai talentul lui politic și entuziasmul personal l-au menținut atât de aproape de putere. Cea mai mare slăbiciune a lui este, bineînțeles, simpatia pentru Pământ. Aceasta este folosită întruna împotriva lui și-i influențează pe mulți care i-ar împărtăși părerile în orice altă privință. Dacă vei fi trimis pe Aurora, orice greșeală pe care ai face-o ar duce la accentuarea sentimentului de ură față de Pământ și, deci, l-ar anihila pe el, probabil de tot. Pur și simplu Pământul nu-și poate asuma riscul.

— Înțeleg, murmură Baley.

— Fastolfe dorește să riște. El a fost cel care a aranjat să fii trimis pe Solaria, într-o perioadă în care puterea lui politică era de-abia la început și când era foarte vulnerabil. Dar el nu are de pierdut decât puterea politică, în timp ce noi trebuie să ne preocupăm de bunăstarea a peste opt miliarde de Pământeni. De aceea, actuala situație politică este extrem de delicată.

Se opri și Baley fu obligat să pună întrebarea, în cele din urmă:

— La ce situație vă referiți, doamnă?

— Se pare, zise Demacheck, că Fastolfe a fost implicat într-un scandal mare și fără precedent. Dacă va fi lipsit de tact, sunt toate șansele să fie distrus din punct de vedere politic în câteva săptămâni. Dacă este dumnezeiește de deștept, poate va rezista câteva luni. Mai devreme sau mai târziu poate fi distrus ca putere politică pe Aurora – și *asta* ar însemna, înțelegi, o adevărată nenorocire pentru Pământ.

— Pot să întreb de ce este acuzat? Corupție? Trădare?

— Nimic din toate astea. Integritatea lui personală nu este în nici un caz pusă la îndoială, nici măcar de dușmanii lui.

— Atunci, o crimă pasională? Omor?

— Nu *chiar* omor.

— Nu înțeleg, doamnă.

— Pe Aurora sunt oameni, domnule Baley. Și sunt și roboți; majoritatea cam ca ai noștri, nu cu mult mai avansați. Totuși, există câțiva roboți cu aspect uman, atât de uman, încât pot fi luați drept oameni.

Baley dădu din cap:

— Știu foarte bine asta.

— Cred că distrugerea unui robot cu aspect uman nu e chiar omor, în sensul strict al cuvântului.

Baley se aplecă înainte, cu ochii măriți. Țipă:

— Pe Iehova, femeie! Ajunge cu joaca. Vrei să spui că dr. Fastolfe l-a ucis pe R. Daneel?

Roth sări în picioare și păru că vrea să vină înspre Baley, dar Subsecretarul Demacheck îi făcu semn să se retragă. Părea netulburată. Spuse:

— Având în vedere situația, îți iert lipsa de respect, Baley. Nu, R. Daneel *nu* a fost ucis. Nu e singurul robot cu aspect uman de pe Aurora. Alt robot de felul ăsta, nu R. Daneel, a fost ucis, dacă vrei să folosești un termen general. Ca să fiu mai exactă, i-a fost distrusă în totalitate mintea; a fost pus în robloc permanent și ireversibil.

— Și se spune că asta a făcut-o dr. Fastolfe? întrebă Baley.

— Așa spun dușmanii lui. Extremiștii, care vor ca numai cei din Spațiu să se răspândească în galaxie și pământenii să dispară din Univers, așa spun. Dacă acești extremiști pot forța alte alegeri în următoarele câteva săptămâni, vor câștiga cu siguranță controlul absolut al guvernului, cu rezultate inimaginabile.

— De ce acest robloc este atât de important din punct de vedere politic? Nu înțeleg.

— Nici eu nu sunt sigură, spuse Demacheck. Nu pretind că înțeleg politica de pe Aurora. Presupun că roboții cu aspect uman au

fost implicați într-un fel oarecare în planurile extremiștilor și că distrugerea i-a înfuriat.

Își încreți nasul:

— Consider că politica lor e foarte confuză și doar te-aș încurca, dacă aș încerca s-o interpretez.

Baley se căzni să se stăpânească sub privirea Subsecretarei. Spuse cu voce scăzută:

— De ce mă aflu aici?

— Din cauza lui Fastolfe. Ai mai fost în Spațiu ca să rezolvi o crimă și ai reușit. Fastolfe vrea să încerci din nou. Trebuie să mergi pe Aurora și să descoperi cine e vinovat de robloc. El crede că asta e singura lui șansă de a-i alunga pe extremiști.

— Nu sunt robotician. Nu știu nimic despre Aurora...

— Nici despre Solaria nu știai nimic, totuși ai reușit. Vorba e, Baley, că suntem la fel de nerăbdători ca și Fastolfe să aflăm ce s-a întâmplat în realitate. Nu vrem ca el să fie distrus. Dacă se va întâmpla astfel, Pământul va fi supus dușmăniei acestor extremiști din Spațiu, cu rezultate mai grave, probabil, decât tot ce au încercat până acum. Nu vrem să se ajungă la așa ceva.

— Nu pot să-mi asum răspunderea asta, doamnă. Sarcina este...

— Aproape imposibilă. Știm asta, dar n-avem încotro. Fastolfe insistă – și în spatele lui stă, deocamdată, guvernul de pe Aurora. Dacă refuzi să mergi sau noi refuzăm să te trimitem, va trebui să facem față furiei celor de pe Aurora. Dacă te duci și reușești, vom fi salvați și vei fi răsplătit în mod corespunzător.

— Și dacă mă duc... și dau greș?

— Ne vom da silința să fie vina noastră, nu a Pământului.

— Cu alte cuvinte, oficialitățile își vor salva pielea.

— O exprimare mai blândă este că vei fi aruncat pradă lupilor, în speranța că Pământul nu va suferi prea mult. Un singur om este un preț bun pentru planeta noastră, spuse Demacheck.

— Mi se pare că, de vreme ce e sigur că voi da greș, aș putea, la fel de bine, să nu mă duc.

— Nu face pe prostul, zise Demacheck încet. Aurora te-a cerut și nu poți refuza... Și de ce ai vrea să refuzi? De doi ani încerci să mergi pe Aurora și te-a înverșunat faptul că n-ai reușit să obții permisiunea noastră.

— Voiam să mă duc în mod pașnic, să ajut la colonizarea altor Lumi, nu să...

— Mai poți încerca să obții ajutorul lor pentru visul tău de a coloniza alte Lumi, Baley. La urma urmei, să presupunem că *într-adevăr* reușești. De fapt, e posibil. În cazul ăsta, Fastolfe îți va fi

foarte îndatorat și va putea face pentru tine mult mai mult decât ar fi putut altfel. Iar noi îți vom fi suficient de recunoscători pentru ajutor. Nu merită să riști, chiar dacă foarte mult? Oricât de mici ar fi șansele tale de succes dacă te duci, ele vor fi zero dacă nu te duci. Gândește-te la asta, Baley, dar, te rog... nu prea mult.

Baley își strânse buzele și, dându-și seama, în cele din urmă, că nu avea altă alternativă, spuse:

— Cât timp am să...

Iar Demacheck spuse, cu calm:

— Hai-hai. Nu ți-am explicat că nu avem încotro... și nici timp? Pleci, își privi ceasul sub formă de bandă de la încheietura mâinii, peste mai puțin de șase ore.

5

Cosmodromul se afla în partea de est a Orașului, la periferie, într-un sector părăsit, la drept vorbind în Exterior. Totul era atenuat de faptul că sălile de așteptare și casele de bilete erau, de fapt, în Oraș, iar accesul la navă se făcea cu un vehicul, pe o pistă acoperită. Prin tradiție, toate decolările se făceau noaptea, astfel încât o mantie de întuneric reducea în continuare efectul Exteriorului.

Cosmodromul nu era foarte aglomerat, dacă se ținea seama de populația numeroasă a Pământului. Pământenii părăseau foarte rar planeta, iar traficul consta în totalitate din activități comerciale, organizate de roboți și de cei din Spațiu.

Elijah Baley, așteptând ca nava să fie pregătită pentru îmbarcare, se simțea deja desprins de Pământ.

Bentley era cu el, iar între ei se așternuse o liniște posomorâtă. În cele din urmă, Ben spuse:

— N-am crezut că mama o să vrea să vină și ea.

Baley încuviință din cap:

— Nici eu n-am crezut. Îmi aduc aminte cum a fost când am plecat pe Solaria. Acum e la fel.

— Ai reușit s-o liniștești?

— Am făcut ce-am putut, Ben. Crede că am să mă zdrobesc în spațiu sau că, de îndată ce ajung pe Aurora, cei de acolo mă vor omorî.

— De pe Solaria te-ai întors.

— Asta n-o face decât să nu dorească să risc și a doua oară.

Crede că norocul mă va părăsi. Oricum, se va descurca... Stai pe lângă ea, Ben. Stai un timp cu ea și, orice ar fi, nu vorbi despre colonizarea unei noi planete. Știi că asta o supără cel mai mult. Crede că odată și odată o s-o părăsești. Știe că n-o să poată pleca și că n-o să te mai vadă niciodată.

— S-ar putea, zise Ben. S-ar putea ca lucrurile să stea chiar așa.

— Tu poți suporta mai ușor, dar ea nu poate, așa că nu vorbi despre asta cât timp lipsesc. Da?

— Bine... Cred că e puțin supărată pe Gladia.

Baley îl privi cu asprime:

— I-ai spus...

— Nu i-am spus nici un cuvânt. Dar a văzut și ea chestia aia pe hiperunde și știe că Gladia e pe Aurora.

— Și ce dacă? E o planetă mare. Crezi că Gladia Delmarre o să mă aștepte la cosmodrom? Pe Iehova, Ben, mama ta *nu știa* că siropul ăla de pe hiperunde a fost nouăzeci la sută ficțiune?

Ben schimbă subiectul cu efort vizibil:

— Ce curios – stai aici fără nici un bagaj.

— Stau aici cu prea multe. Am hainele de pe mine, nu? Cum ajung la bord, se vor descotorosi de ele. Se duc la tratament chimic, apoi dispar în spațiu. Pe urmă, îmi vor da haine cu totul noi, după ce voi fi dezinfectat, curățat și lustruit pe toate părțile. Am mai trecut prin asta.

Din nou se lăsă liniștea, apoi Ben spuse:

— Știi, tată... și se opri brusc.

Încercă iar:

— Știi, tată... Nici de data asta nu reuși mai mult.

Baley îl fixă:

— Ce vrei să spui, Ben?

— Tată, mă simt cel mai mare nătărău când îți spun asta, dar cred că fac bine. Tu nu ești genul de erou. Niciodată nu m-am gândit că ai fi. Ești un tip de treabă și cel mai bun tată din lume, dar nu ești genul de erou.

Baley mormăi.

— Totuși, spuse Ben, dacă te gândești, tu ai fost cel care a șters Orașul Spațial de pe hartă; tu ai atras Aurora de partea noastră; tu ai inițiat proiectul ăsta de colonizare a altor Lumi. Tată, ai făcut mai mult pentru Pământ, decât toți cei din guvern laolaltă. Așa că, de ce nu ești mai apreciat?

Baley spuse:

— Pentru că nu sunt genul de erou și pentru că drama aia

prostească de pe hiperunde a fost pusă pe seama mea. Mi i-a făcut dușmani pe toți cei din Departament, a supărat-o pe mama ta și mi-a creat o reputație cu care nu pot să mă descurc.

Receptorul de la încheietura mâinii licări, iar el se ridică:

— Acum trebuie să plec, Ben.

— Știu. Dar ceea ce vreau să-ți spun, tată, este că *eu* te respect. Și de data asta, când te vei întoarce, o s-o auzi de la toți, nu numai de la mine.

Baley se simți emoționat. Încuviință repede din cap, puse o mână pe umărul fiului său și murmură:

— Mulțumesc. Ai grijă de tine... și de mama... cât sunt plecat.

Plecă fără să privească înapoi. Îi spusese lui Ben că se duce pe Aurora ca să discute proiectul de colonizare. Dacă ar fi așa, s-ar *putea* întoarce triumfător. În realitate...

Se gândi: „Mă voi întoarce dezonorat... dacă mă mai întorc."

2. DANEEL

6

Baley era a treia oară pe o navă spațială, iar cei doi ani care trecuseră nu-i șterseseră din memorie primele două zboruri. Știa exact la ce să se aștepte. Va urma izolarea – faptul că nimeni nu-l va vedea sau nu va avea de-a face cu el, poate doar cu excepția unui robot. Va urma tratamentul medical obișnuit – dezinfectarea și sterilizarea. (Nu putea să le ocolească.) Va urma încercarea de a-l face apt pentru abordarea celor din Spațiu, temători de infecții, care își imaginau pământenii ca pe niște depozite pline cu microbi.

Vor fi, însă, și unele diferențe. De data asta n-o să-l mai sperie atât de mult desfășurarea lucrurilor. Cu siguranță că senzația de buimăceală la ieșirea din matrice va fi mai puțin supărătoare. Va fi pregătit pentru spațiile deschise. De data asta, își spuse plin de curaj (dar cu un nod în stomac), ar putea chiar să insiste să i se prezinte o perspectivă din spațiu.

„Oare ar fi diferită de fotografiile făcute, pe timp de noapte, cerului, așa cum se vede din Exterior?" se întrebă.

Își aminti cum a văzut prima oară o cupolă de planetariu (bineînțeles, adăpostită în Oraș). Nu-i lăsase deloc senzația că s-ar afla în Exterior, nici o stare de neliniște. Au urmat apoi cele două – ba nu, trei – ieșiri în aer liber, când a văzut stele adevărate pe bolta adevărată a cerului. Asta îl impresionase mult mai puțin decât cupola de planetariu, dar de fiecare dată bătuse un vânt rece și avusese sentimentul de depărtare, ceea ce făcea ca totul să pară mai înspăimântător decât cupola – dar mai puțin înspăimântător decât în timpul zilei, fiindcă întunericul era pentru el ca un zid protector.

Și atunci, stelele văzute prin vizorul unei nave spațiale vor semăna mai mult cu un planetariu sau cu cerul de pe Pământ, noaptea? Sau va fi o senzație cu totul diferită? Se concentră numai la asta, de parcă ar fi vrut să nu mai știe că pleca de lângă Jessie și

Ben, și din Oraș.

Doar din bravadă refuză mașina și insistă să străbată pe jos distanța scurtă de la poartă până la navă, însoțit de robotul care venise după el. La urma urmei, nu era decât o arcadă acoperită. Pasajul era ușor arcuit și se uită în urmă cât mai putu să-l vadă pe Ben la celălalt capăt. Ridică o mână ca din întâmplare, de parcă ar fi luat Expresul înspre Trenton, iar Ben îi făcu semn cu ambele mâini, frenetic, arătându-i cu degetele vechiul semn al victoriei.

Victorie? Un gest inutil, Baley era sigur.

Trecu la un alt gând care i-ar fi putut ocupa timpul: „Ce-ar fi dacă s-ar urca în timpul zilei la bordul unei nave, cu soarele oglindindu-se strălucitor în metalul ei, iar el, împreună cu toți ceilalți de la bord, ar vedea Exteriorul? Cum s-ar simți dacă ar fi pe deplin conștient de o lume cilindrică, minusculă, ce s-ar desprinde din lumea infinit mai mare de care a depins o vreme și, apoi, s-ar pierde într-un Exterior infinit mai mare decât orice Exterior de pe Pământ, până când, după o veșnicie în Neant, ar găsi alt..."

Continuă să meargă, încrâncenat, nelăsând ca expresia feței să-l dea de gol – cel puțin așa credea el. Totuși, robotul de lângă el îl opri:

— Vă e rău, domnule?

Nu „stăpâne", ci „domnule". Era un robot de pe Aurora.

— N-am nimic, băiete, zise Baley răgușit. Mergi mai departe.

Privea în jos și nu ridică ochii până ce nu ajunse lângă nava înaltă.

O navă de pe Aurora!

Era sigur de asta. Scoasă în evidență de un reflector, părea și mai înaltă, mai elegantă și totuși mai puternică decât navele de pe Solaria. Baley pătrunse în ea și comparația rămase în favoarea celor de pe Aurora. Încăperea era mai mare decât la navele de acum doi ani: mai luxoasă, mai confortabilă.

Știu exact ce urmează și se dezbrăcă imediat de toate hainele. (Probabil vor fi dezintegrate de lampa cu plasmă. Cu siguranță nu le va mai primi înapoi la întoarcerea pe Pământ – dacă se va întoarce. Prima oară nu le primise.) Nu va primi alte haine până ce nu va fi serios îmbăiat, examinat, cântărit și injectat. Aproape că-l bucurau procedurile umilitoare ce i se impuneau. La urma urmei, îi luau gândul de la ce se întâmpla. Abia dacă își dădea seama de accelerarea de la început și nici nu avu timp să se gândească la clipa în care părăsi Pământul și intră în spațiu.

Când, în sfârșit, era din nou îmbrăcat, analiză, cu amărăciune, rezultatul într-o oglindă. Materialul, orice ar fi fost, era neted și reflecta

imaginea schimbând culoarea la orice modificare de unghi vizual. Pantalonii erau strânși pe glezne și acoperiți de partea de sus a pantofilor, care se mulau plăcut pe picioare. Mânecile de la bluză îl strângeau la încheietura pumnului, iar mâinile îi erau acoperite de mănuși subțiri și transparente. Partea de sus a bluzei îi acoperea gâtul și, dacă voia, putea să-și acopere și capul cu o glugă atașată. Știa că e atât de îmbrobodit nu fiindcă i-ar fi plăcut, ci pentru a reduce pericolul pe care îl reprezenta față de cei din Spațiu.

În timp ce privea costumul, se gândi că ar trebui să se simtă supărător de îngrădit, supărător de înfierbântat, supărător de jilav. Dar nu se simțea așa. Spre marea lui ușurare, nici măcar nu transpira. Trase concluzia care se impunea. Îl întrebă pe robotul care îl adusese pe navă și care mai era cu el:

— Băiete, hainele astea sunt termoreglabile?

— Sunt, într-adevăr, domnule, răspunse robotul. Sunt haine pentru orice vreme și sunt considerate plăcute. Sunt și extrem de scumpe. Puțini de pe Aurora își pot permite să le poarte.

— Chiar așa? Pe Iehova!

Se uită cu atenție la robot. Părea un model destul de primitiv, de fapt nu prea diferit de modelele de pe Pământ. Avea, totuși, o anumită distincție a figurii, care la modelele de pe Pământ lipsea. De exemplu, își putea schimba expresia în anumite limite. Zâmbise foarte ușor când îi explicase că i se oferise un lucru pe care puțini de pe Aurora și-l puteau permite. Structura corpului părea de metal, și totuși avea aspect de țesătură, ceva care aluneca ușor la fiecare mișcare, ceva în culori care se asortau și contrastau în chip plăcut. Pe scurt, dacă nu te uitai de aproape, robotul, chiar dacă nu avea deloc aspect uman, părea să poarte haine.

Baley spuse:

— Cum ar trebui să-ți spun, băiete?

— Mă numesc Giskard, domnule.

— R. Giskard?

— Dacă vreți, domnule.

— Pe nava asta aveți bibliotecă?

— Da, domnule.

— Poți să-mi aduci filme-cărți despre Aurora?

— De care, domnule?

— Istorie, științe politice, geografie – orice mi-ar oferi informații despre planetă.

— Da, domnule.

— Și un vizor.

— Da, domnule.

Robotul ieși pe ușa cu două canaturi și Baley dădu din cap batjocoritor, ca pentru el. În călătoria spre Solaria, nu-i trecuse prin cap să-și petreacă timpul liber din spațiu învățând ceva folositor. În ultimii doi ani progresase puțin.

Încercă ușa pe care tocmai ieșise robotul. Era închisă și fără nici un pic de elasticitate. Orice altceva l-ar fi surprins din cale-afară.

Cercetă camera. Avea un ecran cu hiperunde. Învârti butoanele la întâmplare, recepționă o rafală de muzică, reuși, în cele din urmă, să reducă volumul și ascultă fără să-i placă. Zdrăngănit și disonant. Instrumentele orchestrei păreau cam dezacordate. Atinse alte butoane și reuși până la urmă să schimbe priveliștea. Ceea ce văzu era un meci de fotbal spațial, evident jucat în condiții de gravitate zero. Mingea zbura în linie dreaptă, iar jucătorii (prea mulți de fiecare parte – cu aripioare la spate, coate și genunchi, pentru dirijarea mișcării) pluteau în volte grațioase. Mișcările neobișnuite îl amețiră pe Baley. Se aplecă înainte și tocmai găsise și apăsa pe butonul de închidere, când auzi ușa deschizându-se în spatele lui.

Se întoarse și, fiindcă se aștepta să-l vadă pe R. Giskard, în prima clipă percepu doar că a intrat cineva care *nu* e R. Giskard. Îi trebui o secundă sau două ca să-și dea seama că vede o siluetă umană, cu o față lată, cu pomeții proeminenți și cu părul scurt și argintiu, pieptănat lins pe spate, cineva îmbrăcat în haine cu croială și culoare clasice.

— Pe Iehova! zise Baley, gâtuit de emoție.

— Partenere Elijah, zise celălalt, înaintând, cu un zâmbet reținut pe chip.

— Daneel! țipă Baley, îmbrățișând robotul și strângându-l la piept. Daneel!

7

Baley continua să-l strângă în brațe pe Daneel, singurul obiect neașteptat de cunoscut de pe navă, singura legătură strânsă cu trecutul. Se agăță de Daneel într-o explozie de ușurare și afecțiune.

Apoi, puțin câte puțin, își adună gândurile și înțelese că nu îl îmbrățișa pe Daneel, ci pe R. Daneel – *Robotul* Daneel Olivaw. Îmbrățișa un robot și robotul îl susținea cu blândețe, îngăduind să fie îmbrățișat, considerând că acest lucru îi făcea plăcere unei ființe umane și suportând acest lucru fiindcă potențialele pozitronice ale

creierului său nu-i permiteau să respingă îmbrățișarea și să provoace astfel dezamăgirea și jena ființei umane.

Prima Regulă a Roboticii, de netrecut, stabilea: „Unui robot nu-i este permis să facă rău unei ființe umane" – iar respingerea unei atitudini prietenești ar fi însemnat să facă rău.

Încet, ca să nu i se citească pe față tulburarea, Baley își slăbi strânsoarea. Ba chiar îl bătu pe robot pe umeri, la sfârșit, să nu se observe că se rușinează.

— Nu te-am mai văzut, Daneel, zise Baley, de când ai adus pe Pământ nava aceea, cu cei doi matematicieni. Ții minte?

— Cu siguranță, partenere Elijah. E o plăcere să te văd.

— Simți emoția, nu-i așa? zise Baley cu blândețe.

— Nu pot spune că simt ceva în sens omenesc, partenere Elijah. Totuși, pot să spun că faptul că te văd îmi face gândurile mai nestingherite. Iar forța de gravitație pe care o simte corpul meu pare să-mi afecteze mai puțin simțurile, și mai sunt și alte modificări, pe care nu le pot distinge. Îmi închipui că senzațiile mele corespund întrucâtva cu ce simți tu când ai o bucurie.

Baley dădu din cap:

— Oricum s-ar numi ceea ce simți când mă vezi, vechiul meu partener, pare de preferat față de ceea ce simți când nu mă vezi, iar mie îmi convine – dacă înțelegi ce vreau să spun. Dar cum se face că ești aici?

— Giskard Reventlov a raportat că ești...

R. Daneel se opri.

— Purificat? întrebă Baley ironic.

— Dezinfectat, zise R. Daneel. M-am gândit că pot intra.

— Ești sigur că nu te temi de infecție?

— Deloc, partenere Elijah, dar ceilalți de pe navă ar putea simți repulsie la apropierea mea. Oamenii de pe Aurora sunt sensibili la infecții, uneori până la un punct care depășește calculul rațional al probabilităților.

— Înțeleg, dar nu te întrebam de ce ești aici, acum. Vreau să spun: de ce ai venit, de fapt?

— Dr. Fastolfe, din personalul căruia fac parte, m-a trimis la bordul navei care a venit după tine din câteva motive. S-a gândit că e mai bine să afli detalii în legătură cu ceea ce e sigur că va fi o misiune grea pentru tine.

— Frumos din partea lui, îi mulțumesc.

R. Daneel se înclină solemn, în semn de confirmare:

— Dr. Fastolfe s-a mai gândit că întâlnirea îmi va produce... – robotul se opri – ... senzații corespunzătoare.

— Adică plăcere, Daneel.

— De vreme ce mi se îngăduie să folosesc acest cuvânt, da. Și al treilea motiv – și cel mai important...

În acel moment ușa se deschise din nou și intră R. Giskard. Baley își întoarse capul înspre el și simți un fior de neplăcere. Nu puteai să nu-l iei drept robot pe R. Giskard, iar prezența lui scotea cumva în evidență faptul că Daneel era robot (*R.* Daneel, se gândi Baley dintr-o dată), chiar dacă Daneel era pe departe cel mai bun dintre ei doi. Baley *nu voia* să fie scos în evidență faptul că Daneel e robot; nu voia să fie umilit de neputința lui de a-l considera pe Daneel orice altceva, decât un om ce folosea un limbaj cam bombastic.

Spuse, nerăbdător:

— Ce e, băiete?

R. Giskard zise:

— Am adus filmele-cărți pe care ați dorit să le vedeți, domnule, și vizorul.

— Bine, lasă-le aici. Lasă-le aici... Și nu trebuie să rămâi. Daneel va sta cu mine.

— Da, domnule.

Ochii robotului – sclipind șters, observă Baley, nu ca ai lui Daneel – se întoarseră scurt înspre R. Daneel, ca și cum ar fi așteptat ordine de la o ființă superioară. R. Daneel zise încet:

— Se cuvine, prietene Giskard, să rămâi afară, lângă ușă.

— Așa voi face, prietene Daneel, spuse R. Giskard.

Ieși, iar Baley spuse cu oarecare nemulțumire:

— De ce trebuie să rămână afară, la ușă? Sunt prizonier?

— Deoarece nu ți se va permite să te amesteci cu persoanele de pe navă în timpul acestei călătorii, zise Daneel, îmi pare rău că trebuie să-ți spun că ești, într-adevăr, prizonier. Totuși, nu acesta este motivul prezenței lui Giskard... Și, pentru că am ajuns aici, trebuie să-ți spun că ar fi de dorit, partenere Elijah, să nu i te adresezi lui Giskard – și nici unui robot – cu „băiete".

— Nu-i place cuvântul? se încruntă Baley.

— Giskard nu are nimic împotriva nici unui act omenesc. Pur și simplu „băiete" nu este un cuvânt obișnuit cu care să te adresezi roboților de pe Aurora și n-ar fi de dorit să se creeze dezacorduri cu cei de pe Aurora prin scoaterea neintenționată în evidență a locului tău de origine, prin particularități de vorbire fără importanță.

— Atunci cum să mă adresez?

— Cum mi te adresezi mie, folosind numele individual pe care l-a primit. La urma urmei, acesta este doar un sunet care indică o anumită persoană căreia i te adresezi – și de ce ar fi un sunet

preferabil altuia? Este doar o problemă de uzanță. De asemenea, pe Aurora mai este obiceiul să te adresezi unui robot cu „el" sau „ea", uneori, mai degrabă decât cu „ăla". Și tot pe Aurora nu este obiceiul să se folosească inițiala „R.", cu excepția situațiilor oficiale, când este nevoie de numele întreg al robotului – și chiar și atunci inițiala este, în prezent, omisă de multe ori.

— În acest caz... Daneel, (Baley își reprimă impulsul de a spune „R. Daneel") cum faceți diferența între roboți și oameni?

— De obicei, deosebirea se vede de la sine, partenere Elijah. Nu e cazul să fie scoasă în evidență inutil. Cel puțin acesta este punctul de vedere pe Aurora și, deoarece i-ai cerut lui Giskard filme despre Aurora, presupun că vrei să te familiarizezi cu lucrurile de acolo, ca ajutor pentru sarcina pe care ți-ai asumat-o.

— Pentru sarcina care mi-a fost impusă, da. Și dacă diferența dintre un robot și un om *nu* se vede de la sine, Daneel? Ca și în cazul tău.

— Atunci de ce să faci deosebirea, dacă situația nu o cere?

Baley trase aer în piept. Avea să-i fie greu să se adapteze la această simulare a celor de pe Aurora, să pretindă că nu există roboți. Spuse:

— Și dacă Giskard nu este aici ca să mă țină prizonier, de ce stă... la ușă?

— Acestea sunt instrucțiunile doctorului Fastolfe, partenere Elijah. Giskard trebuie să te apere.

— Să mă apere? De ce?... Sau de cine?

— Dr. Fastolfe nu a fost prea explicit în această privință, partenere Elijah. Totuși, deoarece în cazul lui Jander Panell s-au dezlănțuit multe pasiuni omenești...

— Jander Panell?

— Robotul a cărui folosință a luat sfârșit.

— Cu alte cuvinte, robotul care a fost ucis?

— „Ucis", partenere Elijah, este un termen care se aplică de obicei ființelor umane.

— Dar pe Aurora sunt evitate deosebirile dintre roboți și ființe umane, nu-i așa?

— Chiar așa! Totuși, posibilitatea sau imposibilitatea de a-i deosebi în cazul special al sfârșitului funcționării nu s-a pus niciodată în discuție, după câte cunosc. Nu știu care sunt regulile.

Baley cântări situația. Nu avea prea mare importanță, era doar o problemă de semantică. Totuși, voia să testeze modul de gândire al celor de pe Aurora. Altfel nu ajungea nicăieri. Spuse încet:

— O ființă umană care funcționează este vie. Dacă această

viață este întreruptă violent prin acțiunea deliberată a altei ființe umane, numim asta „crimă" sau „omucidere". „Crimă" este un cuvânt mai convingător. Când cineva este martor la o agresiune cu sfârșitul violent al vieții unei ființe umane, strigă „Crimă!". Nu e totuna dacă ar striga „Omucidere!". Ăsta este un cuvânt mai oficial, cu mai puțină încărcătură emoțională.

R. Daneel spuse:

— Nu înțeleg deosebirea pe care o faci, partenere Elijah. De vreme ce atât „crimă", cât și „omucidere" sunt folosite pentru a înfățișa sfârșitul violent al vieții unei ființe umane, cele două cuvinte trebuie să fie sinonime. Atunci, unde e deosebirea?

— Dintre cele două cuvinte, unul, țipat, va îngheța sigur sângele în venele unei ființe umane, mai mult decât celălalt, Daneel.

— De ce?

— Conotațiile și asocierile; efectul subtil, nu al înțelesului din dicționar, ci al timpului îndelungat de folosință; natura propozițiilor, condițiilor și situațiilor în care se obișnuiește folosirea unui cuvânt, în comparație cu altul.

— Programarea mea nu conține nimic de felul ăsta, spuse Daneel, cu o intonație ciudată de neputință față de aparenta lipsă de emoție cu care rostise aceste cuvinte (aceeași lipsă de emoție cu care rostea totul).

Baley spuse:

— Mă crezi pe cuvânt, Daneel?

Daneel răspunse repede, de parcă i s-ar fi dat soluția la o enigmă:

— Fără îndoială.

— Deci, putem spune că un robot care funcționează este viu, spuse Baley. Unii ar putea refuza să lărgească atât de mult sensul cuvântului, dar noi suntem liberi să dăm definiții care ne convin, dacă e bine. Este ușor să spui de un robot care funcționează că este viu și ar fi inutil de complicat să încercăm inventarea unui cuvânt nou pentru situație sau evitarea folosirii unuia familiar. *Tu* ești viu, de exemplu, Daneel, nu-i așa?

Daneel spuse încet și cu mândrie:

— Eu funcționez!

— Uite. Dacă sunt vii o veveriță, o insectă, un copac sau un fir de iarbă, tu de ce să nu fii? N-aș spune niciodată – nici n-aș gândi – că eu sunt viu și tu doar funcționezi, mai ales dacă trebuie să stau un timp pe Aurora, unde nu e bine să încerc să fac deosebire între mine și un robot. Deci, îți spun că suntem amândoi vii și te rog să mă crezi pe cuvânt.

— Așa voi face, partenere Elijah.

— Și totuși, putem spune că sfârșitul vieții unui robot prin acțiunea deliberat violentă a unei ființe umane e tot „crimă"? Am putea ezita. Dacă este aceeași crimă, ar trebui să fie aceeași pedeapsă, dar ar fi corect? Dacă pedeapsa pentru omorârea unei ființe umane este moartea, ar trebui executată o ființă umană care extermină un robot?

— Pedeapsa pentru un criminal pune psihicul la încercare, partenere Elijah, fiind urmată de construirea unei noi personalități. Structura personală a psihicului comite crima, nu corpul.

— Și care este pedeapsa pe Aurora pentru sfârșirea violentă a funcționării unui robot?

— Nu știu, partenere Elijah. Așa ceva nu s-a întâmplat niciodată pe Aurora, după câte știu.

— Cred că, în acest caz, pedeapsa nu va pune psihicul la încercare, spuse Baley. Dar cum e cu „roboticidul"?

— Roboticidul?

— Termen folosit pentru a descrie uciderea unui robot.

Daneel spuse:

— Dar cum rămâne cu verbul derivat de la substantiv, partenere Elijah? Nu se spune „a omucide" și, deci, nu e corect să spui „a robotucide".

— Ai dreptate. Ar trebui să spui „a ucide" în ambele cazuri.

— Dar „a ucide" se folosește mai ales pentru ființele umane. De exemplu, nu „ucizi" când e vorba de animale.

— Adevărat, zise Baley. Și nici nu ucizi o ființă umană din întâmplare, ci numai intenționat. Termenul cel mai folosit este „a omorî". Acesta se folosește și pentru moartea accidentală, și pentru crima deliberată... și se folosește atât pentru animale, cât și pentru ființele uname. Până și un copac poate fi omorât de o boală, așa că un robot de ce nu poate fi omorât, Daneel?

— Oamenii, animalele și plantele, partenere Elijah, sunt toate ființe. Robotul este un obiect, ca și un vizor. Un obiect este „distrus", „stricat", „dărâmat" și așa mai departe. Nu este niciodată „omorât".

— Cu toate acestea, Daneel, eu voi spune „omorât". Jander Panell a fost omorât.

— De ce ar avea importanță un cuvânt pentru lucrul pe care-l descrie? întrebă Daneel.

— „Ce noi numim răsuri, tot dulce-ar fi mireasma, oricum le-am zice"*. Asta vrei să spui, Daneel?

---

* W. Shakespeare – *Romeo și Julieta*, actul I, în „Shakespeare – antologie bilingvă" de D. Dutescu și L. Levițchi, București, 1964 (*n.tr.*).

Daneel se opri o clipă, apoi zise:

— Nu sunt sigur ce înseamnă mireasma unei răsuri, dar dacă răsura de pe Pământ este o floare obișnuită, care se numește răsură pe Aurora, și dacă prin „mireasmă" se înțelege o proprietate care poate fi detectată, simțită sau măsurată de ființele umane, atunci bineînțeles că dacă denumești o răsură printr-o altă combinație de sunete – și nu schimbi nimic altceva – aceasta nu va afecta mirosul sau oricare altă proprietate intrinsecă.

— Așa este. Și totuși, schimbările de nume duc la schimbări de percepții, când este vorba de oameni.

— Nu înțeleg de ce, partenere Elijah.

— Pentru că ființele umane sunt adesea ilogice, Daneel. Aceasta nu este o caracteristică de invidiat.

Baley se lăsă pe spate în scaun și învârti vizorul în mâini, lăsându-se o clipă cuprins de gânduri. Discuția cu Daneel era binevenită, deoarece, în timp ce dezbătuse problema cuvintelor, Baley reușise să uite că se afla în spațiu, să uite că nava a înaintat până ce a ajuns destul de departe de punctul central al Sistemului Solar, pentru a se lansa în hiperspațiu; să uite că, în curând, avea să fie la câteva milioane de kilometri depărtare de Pământ și, apoi, la câțiva ani-lumină.

Și mai mult, putea să tragă niște concluzii pozitive. Era clar că tot ce-i spusese Daneel, faptul că pe Aurora nu se făceau deosebiri între roboți și ființele umane, era o înșelătorie. Cei de pe Aurora puteau să înlăture cu candoare inițiala „R", cuvântul „băiete" ca formulă de adresare și folosirea lui „ăla" ca pronume obișnuit, dar, judecând după împotrivirea lui Daneel de a folosi același cuvânt pentru sfârșitul violent al unui robot și al unei ființe umane (împotrivire inerentă programării lui care era, în schimb, urmarea firească a modului în care cei de pe Aurora presupuneau că ar trebui să se comporte Daneel), îți puteai da seama că acestea erau doar schimbări superficiale. În fond, cei de pe Aurora erau la fel de statornici precum cei de pe Pământ în credința lor că roboții erau mașini, infinit inferioare ființelor umane. Asta însemna că sarcina lui grea, de a găsi o rezolvare eficientă a crizei (dacă era posibil așa ceva), nu va fi stânjenită de nici o înțelegere greșită a societății de pe Aurora.

Baley se gândi dacă ar fi bine să-l întrebe pe Giskard, ca să-și verifice concluziile la care ajunsese după discuția cu Daneel – și, fără să ezite prea mult, se hotărî să n-o facă. Mintea simplă și fără subtilități a lui Giskard nu l-ar ajuta cu nimic. Ar ține-o numai cu „Da, domnule" și „Nu, domnule". Ar fi ca și cum ar întreba un magnetofon.

Păi atunci, se hotărî Baley, va continua cu Daneel, care putea măcar să-i răspundă aproape cu subtilitate.

Spuse:

— Daneel, hai să ne gândim la cazul lui Jander Panell, care cred că este, după câte mi-ai spus până acum, primul caz de roboticid din istoria Aurorei. Ființa umană răspunzătoare, ucigașul, înțeleg că nu este cunoscut.

— Dacă se presupune că este răspunzătoare o ființă umană, atunci identitatea ei nu este cunoscută, răspunse Daneel. Aici ai dreptate, partenere Elijah.

— Dar motivul? De ce a fost ucis Jander Panell?

— Nici asta nu se cunoaște.

— Dar Jander Panell era un robot cu înfățișare umană, ca tine, nu ca, de exemplu, R. Gis... Giskard.

— Așa este. Jander era un robot cu aspect uman, ca mine.

— Atunci nu s-ar putea ca roboticidul să nu fi fost intenționat?

— Nu înțeleg, partenere Elijah.

Baley spuse cam nervos:

— N-ar fi putut crede ucigașul că acest Jander este o ființă umană, iar intenția lui să fi fost de omucidere, nu de roboticid?

Daneel dădu ușor din cap:

— Roboții cu aspect uman sunt, în aparență, aproape ca oamenii, partenere Elijah, până la firele de păr și la porii pielii. Glasul nostru este absolut firesc, putem îndeplini operația de a mânca și așa mai departe. Și totuși, există diferențe importante în comportarea noastră. În timp și cu rafinamentul tehnicii, aceste diferențe pot fi mai puține, dar în prezent sunt multe. Tu și alți pământeni neobișnuiți cu roboții cu aspect uman poate nu observați cu ușurință aceste diferențe, dar cei de pe Aurora le observă. Nici un locuitor de pe Aurora nu l-ar fi luat pe Jander – sau pe mine – drept om, nici o secundă.

— Cineva din Spațiu, nu de pe Aurora, ar fi putut face greșeala?

Daneel ezită:

— Nu cred. Nu vorbesc din observații personale sau din cunoștințele programate în mod direct, dar, pe de altă parte, sunt programat să știu că toate Lumile din Spațiu sunt la fel de obișnuite cu roboții ca și Aurora – unele, ca Solaria, chiar mai mult – și, deci, trag concluzia că nici un locuitor din Spațiu n-ar lua un robot drept om.

— Există roboți cu aspect uman în alte Lumi din Spațiu?

— Nu, partenere Elijah, până acum există numai pe Aurora.

— Atunci, alți locuitori din Spațiu nu sunt foarte obișnuiți cu

roboții cu aspect uman și ar putea foarte bine să nu vadă diferența și să-i considere ființe umane.

— Eu nu cred că se poate. Chiar și roboții cu aspect uman se comportă ca niște roboți în anumite situații, încât orice locuitor al Spațiului și-ar da seama.

— Și totuși e sigur că există locuitori ai Spațiului mai puțin inteligenți decât majoritatea, cu mai puțină experiență, mai puțin maturi. Există copiii din Spațiu, cel puțin, care nu văd diferența.

— Este foarte sigur, partenere Elijah, că... roboticidul... nu a fost comis de cineva prost, fără experiență sau tânăr. Absolut sigur.

— Am ajuns la eliminări. Bun. Dacă nici un locuitor din Spațiu n-ar putea să nu vadă diferența, ce-ai zice de un Pământean? E posibil ca...

— Partenere Elijah, când vei sosi pe Aurora, vei fi primul Pământean care a pus piciorul pe această planetă de la terminarea primei colonizări. Toți cei de pe Aurora care sunt acum în viață s-au născut pe Aurora sau, în relativ puține cazuri, în alte Lumi Spațiale.

— Primul Pământean, murmură Baley. Sunt onorat. Nu s-ar putea ca pe Aurora să fie prezent un Pământean, fără știrea celor de acolo?

— Nu! spuse Daneel fără urmă de îndoială.

— Daneel, cunoștințele tale s-ar putea să nu fie absolute.

— Nu! se auzi din nou, exact pe același ton.

— Atunci, tragem concluzia, zise Baley, ridicând din umeri, că intenția a fost ca roboticidul să fie un roboticid și nimic altceva.

— Aceasta a fost concluzia de la început.

Baley spuse:

— Cei de pe Aurora care au ajuns la concluzia asta de la bun început au avut toate informațiile necesare. Eu le obțin acum pentru prima oară.

— Nu am avut intenția, partenere Elijah, ca remarca mea să fie peiorativă. Am și altceva de făcut decât să-ți minimalizez calitățile.

— Mulțumesc, Daneel. Știu că în remarca ta n-a fost nici o batjocură intenționată... Tocmai ai spus că roboticidul nu a fost comis de cineva prost, fără experiență sau tânăr, și că acest lucru este absolut sigur. Să ne gândim la observația ta...

Baley știa că o lua pe ocolite. Trebuia s-o facă. Ținând seama de faptul că nu înțelegea obiceiurile celor de pe Aurora și nici modul lor de gândire, nu-și putea permite să facă presupuneri și să bâjbâie. Dacă ar vorbi astfel cu un om inteligent, acesta probabil că ar deveni nerăbdător și ar lăsa să-i scape informații, considerându-l pe Baley un tâmpit în afacerea asta. Oricum, Daneel, ca robot, îl va urma pe

Baley cu răbdare.

Acesta era un mod de comportament care îl trăda pe Daneel ca robot, oricât de uman ar fi fost ca înfățișare. Un locuitor al Aurorei și-ar fi dat seama că e robot după răspunsul la o singură întrebare. Daneel era corect până la cele mai fine nuanțe.

Baley spuse:

— Putem elimina copiii, poate și majoritatea femeilor și mulți bărbați adulți, presupunând că roboticidul ar necesita multă forță... probabil capul lui Jander a fost zdrobit de o lovitură puternică sau pieptul i-a fost spart. Îmi imaginez că asta n-ar fi ușor pentru cineva care nu este deosebit de mare și de puternic.

Din cele spuse de Demacheck pe Pământ, Baley știa că nu așa se comitea un roboticid, dar de unde știa el că Demacheck însăși nu fusese indusă în eroare?

Daneel spuse:

— Nu ar fi deloc posibil, pentru nici o ființă umană.

— De ce nu?

— Desigur, partenere Elijah, îți dai seama că scheletul unui robot este de structură metalică și mult mai rezistent decât oasele omului. Mișcările noastre sunt mult mai energice, mai rapide și mai fin comandate. A Treia Lege a Roboticii declară: „Un robot trebuie să-și apere propria existență." Atacul unei ființe umane poate fi ușor parat. Cel mai puternic om poate fi imobilizat. Suntem întotdeauna conștienți de existența ființelor umane. Altfel nu ne-am putea îndeplini funcțiunile.

Baley spuse:

— Las-o baltă, Daneel. A Treia Lege declară: „Un robot trebuie să-și apere propria existență, atâta timp cât nu intră astfel în contradicție cu Prima sau A Doua Lege." A Doua Lege declară: „Un robot trebuie să asculte ordinele date lui de o ființă umană, cu excepția cazurilor când aceste ordine ar veni în contradicție cu Prima Lege." Iar Prima Lege declară: „Un robot nu poate face rău unei ființe umane sau, prin inacțiune, să permită ca unei ființe umane să i se facă rău." O ființă umană ar putea ordona unui robot să se distrugă singur – și atunci robotul își va folosi propria forță pentru a-și zdrobi propria țeastă. Și dacă o ființă umană ar ataca un robot, acel robot nu ar putea para atacul fără să facă rău ființei umane, ceea ce ar încălca Prima Lege.

Daneel spuse:

— Presupun că te gândești la roboții de pe Pământ. Pe Aurora – sau în oricare alta dintre Lumile din Spațiu – roboții sunt mai apreciați decât pe Pământ și sunt, în general, mai dezvoltați, multilaterali și

valoroși. A Treia Lege este incomparabil mai puternică decât A Doua Lege în Lumile din Spațiu, decât pe Pământ. Un ordin de autodistrugere ar fi pus la îndoială și ar trebui să aibă un motiv într-adevăr întemeiat ca să fie dus la îndeplinire – un pericol real și evident. Iar în privința parării unui atac, Prima Lege nu ar fi încălcată, deoarece roboții de pe Aurora sunt suficient de abili ca să imobilizeze o ființă umană fără să-i facă rău.

— Să presupunem, totuși, că o ființă umană ar susține că, dacă robotul nu se distruge singur, ea – ființa umană – ar fi distrusă. Atunci robotul nu s-ar autodistruge?

— Un robot de pe Aurora va pune sigur la îndoială o simplă declarație în acest sens. Ar trebui să existe dovezi clare ale posibilei distrugeri a ființei umane.

— N-ar putea o ființă umană să fie destul de vicleană ca să aranjeze lucrurile în așa fel încât unui robot să i se pară că ea este, într-adevăr, în mare pericol? Oare ingeniozitatea care s-ar cere pentru asta te face să elimini pe cineva prost, fără experiență sau tânăr?

Iar Daneel zise:

— Nu, partenere Elijah, nu.

— E vreo greșeală în raționamentul meu?

— Nici una.

— Atunci, greșeala este poate în presupunerea mea că robotul a fost vătămat fizic. El nu a fost vătămat fizic, de fapt. Așa este?

— Da, partenere Elijah.

(Asta înseamnă că Demacheck avea informațiile din sursă directă, se gândi Baley.)

— În acest caz, Daneel, Jander a fost vătămat mental. Robloc! Total și ireversibil!

— Robloc?

— Prescurtare pentru blocare a robotului, încetarea totală a funcționării conexiunilor pozitronice.

— Pe Aurora nu folosim cuvântul „robloc", partenere Elijah.

— Cum spuneți voi?

— Noi spunem „degajare mentală".

— Oricum, este vorba despre același fenomen.

— Ar fi înțelept, partenere Elijah, să folosești expresiile noastre, altfel cei de pe Aurora, cu care vei vorbi, ar putea să nu înțeleagă; conversația ar putea fi îngreunată. Cu puțin timp în urmă ai arătat că nu au nici o importanță cuvintele diferite.

— Foarte bine. Voi spune „degajare"... Așa ceva s-ar putea petrece spontan?

— Da, dar șansele sunt infinit de mici, spun roboticienii. Ca robot cu aspect uman, pot să declar că nu am încercat niciodată o senzație care să semene cât de puțin cu degajarea mentală.

— Atunci, trebuie să presupunem că o ființă umană a înscenat în mod deliberat o situație în care să aibă loc degajarea mentală.

— Exact asta susțin dușmanii doctorului Fastolfe, partenere Elijah.

— Și pentru că așa ceva necesită cunoașterea roboticii, experiență și îndemânare, cineva prost, fără experiență și tânăr nu poate fi răspunzător.

— Acesta este raționamentul firesc, partenere Elijah.

— Ar fi chiar posibil să facem o listă cu ființele umane de pe Aurora care au destulă îndemânare și, astfel, să alcătuim un grup de suspecți, care s-ar putea să nu fie chiar așa de mare.

— De fapt, asta s-a și făcut, partenere Elijah.

— Și cât de mare e lista?

— Cea mai lungă listă posibilă conține doar un nume.

A fost rândul lui Baley să se oprească. Se încruntă, unindu-și sprâncenele, și spuse, aproape amenințător:

— Doar un nume?

— Doar un nume, partenere Elijah, zise Daneel cu blândețe. Aceasta este părerea doctorului Han Fastolfe, cel mai mare robotician teoretician de pe Aurora.

— Dar atunci, unde este misterul în toate astea? Al cui e acest singur nume?

— Păi, al doctorului Han Fastolfe, bineînțeles, zise R. Daneel. Tocmai am arătat că este cel mai mare robotician teoretician de pe Aurora și, după părerea doctorului Fastolfe, ca expert, el este singurul care i-ar fi putut provoca lui Jander Panell degajarea mentală totală, fără să lase vreo urmă. Totuși, dr. Fastolfe declară, de asemenea, că nu el a făcut asta.

— Dar și că nimeni altcineva n-ar fi putut s-o facă?

— Într-adevăr, partenere Elijah. Aici e misterul.

— Și dacă dr. Fastolfe...

Baley se opri. N-ar avea nici un rost să-l întrebe pe Daneel dacă dr. Fastolfe mințea sau se înșela cumva, fie când considera că doar el putea să facă așa ceva, fie când declara că n-a făcut-o. Daneel fusese programat de Fastolfe și nu exista nici o șansă ca programarea să cuprindă capacitatea de a se îndoi de programator.

Așa că Baley spuse cât putu de blând:

— Mă voi gândi la asta, Daneel, și vom mai sta de vorbă.

— Asta e bine, partenere Elijah. Oricum, e timpul să dormim.

Deoarece este posibil ca, pe Aurora, presiunea evenimentelor să-ți impună un program neregulat, ar fi bine să profiți de ocazie și să dormi acum. Îți voi arăta cum se face un pat și cum să te descurci cu așternuturile.

— Mulțumesc, Daneel, murmură Baley.

Nu-și făcea nici o iluzie că va adormi repede. Era trimis pe Aurora anume ca să demonstreze că Fastolfe nu e vinovat de roboticid, reușita acțiunii era necesară pentru siguranța permanentă a Pământului și (mai puțin important, dar la fel de scump pentru Baley) pentru bunăstarea carierei lui. Totuși, chiar înainte de a ajunge pe Aurora, descoperise că Fastolfe mărturisise, de fapt, crima.

8

Totuși Baley adormi, în cele din urmă, după ce Daneel îi arătă cum să reducă intensitatea câmpului ce servea drept pseudo-gravitație. Aceasta nu era antigravitație reală și consuma atât de multă energie, încât procedeul putea fi folosit doar în anumite perioade și în condiții neobișnuite.

Daneel nu fusese programat să explice cum funcționau toate astea și, dacă ar fi făcut-o, Baley era foarte sigur că n-ar fi înțeles nimic. Din fericire, comenzile puteau fi mânuite fără nici o înțelegere a explicațiilor științifice.

Daneel spuse:

— Intensitatea câmpului nu poate fi redusă la zero – cel puțin nu cu aceste comenzi. În orice caz, nu este plăcut să dormi în gravitație zero, mai ales pentru cei care nu au experiența călătoriilor în spațiu. Ai nevoie de o intensitate destul de scăzută ca să ai sentimentul eliberării de sub presiunea propriei greutăți, dar destul de ridicată ca să-ți menții orientarea pe verticală. Nivelul variază în funcție de persoană. Cei mai mulți oameni se simt bine la intensitatea minimă permisă de comandă, dar s-ar putea să descoperi că, prima oară, vei dori o intensitate mai ridicată, ca să-ți poți menține obișnuința senzației de greutate într-o măsură mai mare. Încearcă, pur și simplu, mai multe niveluri și află-l pe cel care ți se potrivește.

Distras de noutatea senzației, Baley își lăsă gândurile să se îndepărteze de problema afirmației/negației lui Fastolfe, așa cum și trupul i se îndepărta de starea de veghe. Poate că era vorba de un singur fenomen. Visă că se întorsese pe Pământ (cum altfel), într-un

Expres, dar nu pe unul din locuri. Mai degrabă plutea pe lângă banda rulantă cu viteză mare, chiar pe deasupra oamenilor, apropiindu-se ușor de ei. Nici unul dintre cei de jos nu părea surprins; nimeni nu se uita la el. Era o senzație destul de plăcută și îi simți lipsa când se trezi.

După micul dejun din dimineața următoare...

De fapt, era dimineață? Putea fi dimineață – sau orice alt moment al zilei – în spațiu?

Era clar că nu se putea. Se gândi un timp și se hotărî să definească dimineața ca fiind timpul de după trezire și micul dejun hrana pe care o mânca după ce se trezea, și să nu se mai gândească la o cronometrare anume, fără importanță efectivă... Cel puțin pentru el, dacă nu pentru navă.

Deci, în dimineața următoare, după micul dejun, studie buletinele de știri, care-i fuseseră lăsate doar cât să vadă că nu conțineau nimic despre roboticidul de pe Aurora, apoi se întoarse la acele filme-cărți pe care i le adusese Giskard cu o zi înainte („o perioadă de veghe"). Le alese pe cele cu titluri istorice și, după ce se uită grăbit la câteva, hotărî că Giskard îi adusese cărți pentru adolescenți. Aveau poze multe și text puțin. Se întrebă dacă asta era părerea lui Giskard despre inteligența sau despre lucrurile care-i trebuiau lui. După un timp de gândire, Baley consideră că Giskard, cu inocența lui de robot, alesese bine și că n-avea nici un rost să bănuiască o posibilă insultă.

Începu să privească în vizor foarte preocupat și observă imediat că Daneel se uita la filmul-carte o dată cu el. Din curiozitate? Sau doar ca să-și ocupe ochii?

Daneel nu ceru nici măcar o dată să repete vreo pagină. Nici nu se opri ca să întrebe ceva. Probabil că accepta ceea ce citea cu încredere de robot și nu-și permitea luxul să nu creadă sau să fie curios.

Baley nu-i puse lui Daneel nici o întrebare referitoare la ceea ce citea, dar ceru lămuriri despre funcționarea mecanismului de imprimare al vizorului de pe Aurora, cu care nu era obișnuit.

Din când în când, Baley se oprea pentru a se folosi de încăperea mică de lângă camera lui, care putea fi folosită pentru diverse nevoi fiziologice personale, atât de personale, încât încăperii i se spunea „Personala", cu majuscula subînțeleasă, atât pe Pământ, cât și – după cum își dăduse seama Baley când Daneel vorbise despre asta – pe Aurora. Era largă doar cât pentru o singură persoană, ceea ce l-ar fi nedumerit pe un locuitor al Orașului, obișnuit cu șiruri enorme de pișoare, scaune de W.C., chiuvete și dușuri.

În timp ce urmărea filmele-cărți, Baley nu încerca să țină minte

amănunte. Nu avea nici cea mai mică intenție să se transforme într-un expert în societatea de pe Aurora, nici măcar să treacă un test de intrare la liceu pe această temă. Dorea mai degrabă să se familiarizeze cu atmosfera.

Observă, de exemplu, chiar din atitudinea hagiografică a istoricilor care scriau pentru tineri, că pionierii Aurorei – părinții întemeietori, care veniseră la început pe Aurora pentru a o coloniza, în primele zile ale călătoriilor interstelare – fuseseră mai ales de pe Pământ. Politica lor, disputele, fiecare caracteristică a comportamentului lor fuseseră pământene; ceea ce se întâmplase pe Aurora era, într-un fel, similar cu evenimentele care se petrecuseră când zone relativ pustii ale Pământului fuseseră colonizate cu vreo două mii de ani în urmă. Desigur, cei de pe Aurora nu întâlniseră nici o formă de viață inteligentă cu care să se lupte, nici organisme gânditoare care să-i zăpăcească pe invadatorii de pe Pământ cu probleme de tratament, uman sau crud. De fapt, nu prea fusese viață de nici un fel. Așa că planeta a fost repede colonizată de ființe umane, de plantele și animalele lor domestice, de paraziți și de alte organisme aduse întâmplător. Și, bineînțeles, colonizatorii au adus cu ei roboții.

Primii locuitori ai Aurorei au simțit imediat că planeta e a lor, deoarece le căzuse în mâini fără nici o problemă, și o numiseră mai întâi Noul Pământ. Era firesc, deoarece era prima planetă din afara Sistemului Solar – prima Lume din Spațiu – care era colonizată. Era primul rod al călătoriilor interstelare, primul răsărit al unei uriașe ere noi. Au tăiat, totuși, repede, cordonul ombilical și au rebotezat planeta Aurora, după zeița romană a zorilor.

Era Lumea Zorilor. Și astfel colonizatorii, de la început conștienți de sine, s-au declarat precursorii unei noi specii. Toată istoria de dinainte a umanității era o Noapte întunecată și doar pentru Aurora din această Lume nouă venise în sfârșit Ziua.

Acest fapt măreț, această mare mândrie de sine se făcea simțită în toate amănuntele: toate numele, datele, cei care câștigaseră, cei care pierduseră. Era esențialul.

Au fost colonizate alte Lumi, unele de către Pământ, altele de către Aurora, dar Baley nu dădu atenție nici unui amănunt. El urmărea mersul general și observă cele două schimbări importante care avuseseră loc și care îi propulsaseră pe cei de pe Aurora chiar mai departe decât originile lor Pământene. Acestea au fost, mai întâi, integrarea masivă a roboților în fiecare domeniu al vieții și, apoi, creșterea duratei de viață.

Pe măsură ce roboții au devenit mai dezvoltați și mai îndemânatici, cei de pe Aurora au devenit mai dependenți de ei. Dar

niciodată neajutorați. Nu ca pe Solaria, își aminti Baley, unde foarte puțini oameni se aflau în matricea colectivă a foarte mulți roboți. Pe Aurora nu era așa. Și totuși au devenit mai dependenți.

După cum văzuse și intuise – după orientări și generalități – fiecare etapă în decursul relației om-robot părea să se bazeze pe dependență. Chiar și felul în care se ajunsese la un consens în ceea ce privește drepturile roboților – dispariția treptată a ceea ce Daneel ar numi „diferențe inutile" – era un semn de dependență. Lui Baley i se păru că locuitorii Aurorei nu numai că nu deveneau mai umani în comportare de dragul umanului, dar negau caracterul de robot al lucrurilor pentru a scăpa de complexul pe care-l aveau când erau nevoiți să admită că ființele umane depindeau de obiecte cu inteligență artificială.

În privința duratei de viață crescute, aceasta era însoțită de un mers încetinit al istoriei. Suișurile și coborâșurile se uniformizau. Existau o continuitate și un consens într-o dezvoltare permanentă.

Nu era nici o problemă că istoria la care era martor devenise mai puțin interesantă pe măsură ce se derula; devenise aproape un somnifer. Pentru cei care o trăiau ar fi trebuit să fie bună. Istoria era interesantă până într-acolo încât devenea dezastruoasă și, chiar dacă ar fi fost captivantă de văzut, era îngrozitor de trăit. Fără îndoială, viețile personale continuau să fie interesante pentru majoritatea celor de pe Aurora și, chiar dacă ar fi încetat viața colectivă, cui i-ar fi păsat?

Dacă Lumea Zorilor ar avea o Zi liniștită, luminată de soare, cine în acea Lume ar fi strigat că vrea furtună?

La un moment dat, în timp ce privea pe vizor, Baley avu o senzație greu de descris. Ar fi putut spune că era o inversare momentană. Ca și cum ar fi fost răsturnat cu capul în jos și adus din nou în poziția inițială, într-o fracțiune de secundă. Atât de repede se petrecuse, încât aproape că nu o luă în seamă, de parcă ar fi fost un sughiț. O clipă mai târziu, retrăind senzația, își aminti că mai simțise așa ceva de două ori: o dată când a călătorit spre Solaria și o dată când s-a întors pe Pământ de pe acea planetă.

Era „Saltul", trecerea prin hiperspațiu care, într-un interval fără timp și fără spațiu, trimitea nava peste parseci și învingea limita vitezei luminii din Univers. (Cuvintele nu ascund nici o enigmă, de vreme ce nava părăsea Universul și trecea prin ceva în care nu mai era vorba de limită de viteză. Ideea este însă o enigmă absolută, deoarece nu se putea spune ce este hiperspațiul fără să te folosești de simboluri matematice, oricum imposibil de tradus în ceva inteligibil.)

Dacă acceptai faptul că ființele umane învățaseră să mânuiască hiperspațiul fără să înțeleagă ce mânuiau, atunci rezultatul era clar. La un moment dat, nava fusese în microparsecii Pământului, iar în clipa următoare se afla în microparsecii Aurorei.

În mod ideal, Saltul dura un timp zero – fără exagerare zero – și, dacă se făcea foarte lin, nu dădea, n-avea cum să dea vreo senzație biologică. Totuși, fizicienii susțineau că un mers absolut lin necesita o energie infinită, așa că exista întotdeauna un „timp efectiv" care nu era tocmai zero, deși putea fi scurtat cât se dorea. Asta provoca acea senzație ciudată și, în fond, inofensivă, de inversare.

Conștiința faptului că e foarte departe de Pământ și foarte aproape de Aurora îl făcu pe Baley nerăbdător să vadă Spațiul. Într-o oarecare măsură, era dorința de a vedea alte locuri în care trăiau oameni. În parte, era curiozitatea firească de a vedea lucrul la care se gândise întruna după ce vizionase filmele-cărți.

Tocmai atunci intră Giskard cu mâncarea dintre starea de veghe și culcare (să-i spunem „prânz") și zise:

— Ne apropiem de Aurora, domnule, dar n-o veți putea observa de pe punte. Oricum nu e nimic de văzut. Soarele Aurorei este doar o stea strălucitoare și mai sunt necesare câteva zile până ce vom fi destul de aproape de Aurora ca să vedem vreun detaliu.

Apoi adăugă, de parcă i-ar mai fi venit o idee:

— Nici n-o veți putea observa de pe punte acum.

Baley se simți ciudat de rușinat. Evident, se presupunea că el ar fi vrut să vadă, și această dorință era pur și simplu reprimată. Prezența lui ca spectator nu era dorită. Spuse:

— Foarte bine, Giskard.

Și robotul ieși.

Baley privi în urma lui supărat. Câte alte constrângeri îi vor mai fi impuse? Oricât de improbabilă ar fi reușita sarcinii lui, se întrebă în câte feluri vor conspira cei de pe Aurora ca să i-o facă imposibilă.

3. GISKARD

9

Baley se răsuci și-i spuse lui Daneel:

— Mă enervează, Daneel, că trebuie să rămân prizonier aici, fiindcă Aurorienii de pe această navă se tem de mine ca de o sursă de infecție. Asta e curată superstiție. Am fost dezinfectat.

Daneel zise:

— Nu din cauza temerilor celor de pe Aurora ți s-a cerut să rămâi în cabină, partenere Elijah.

— Nu? Din care alt motiv?

— Poate îți aduci aminte că m-ai întrebat de ce am fost trimis să te însoțesc, când ne-am întâlnit prima oară pe această navă. Am răspuns că asta s-a întâmplat ca să ți se ofere ceva familiar în chip de speranță și ca să fiu eu mulțumit. Tocmai voiam să-ți spun cel de-al treilea motiv, când am fost întrerupți de Giskard cu vizorul și cu materialul de vizionat – apoi ne-am lansat într-o discuție despre roboticid.

— Și nu mi-ai spus niciodată cel de-al treilea motiv. Care este?

— Păi, partenere Elijah, pur și simplu că aș putea să te apăr.

— Față de ce?

— Incidentul asupra căruia am convenit să-l numim roboticid a stârnit multe pasiuni. Ai fost chemat pe Aurora să cauți să demonstrezi nevinovăția doctorului Fastolfe. Iar drama de pe hiperunde...

— Pe Iehova, Daneel, zise Baley nervos. Și pe Aurora au văzut lucrul ăsta?

— L-au văzut în toate Lumile din Spațiu, partenere Elijah. A fost un program foarte urmărit și a demonstrat clar că tu ești un anchetator extraordinar.

— Așa că oricine ar putea fi în spatele roboticidului ar putea la fel de bine să fie exagerat de înspăimântat de ceea ce aș putea reuși și ar risca mult ca să împiedice sosirea mea sau ca să mă omoare.

— Dr. Fastolfe, spuse Daneel liniștit, este foarte convins că nu se află nimeni în spatele roboticidului, de vreme ce nici o altă ființă umană, în afara lui, nu l-ar fi putut înfăptui. După părerea doctorului Fastolfe, a fost o întâmplare pur și simplu neprevăzută. Oricum, există și dintre aceia care încearcă să scoată în evidență incidentul și ar fi în interesul lor să te împiedice să dovedești asta. De aceea, trebuie să fii apărat.

Baley făcu câțiva pași repezi înspre un perete al camerei, după aceea înapoi la celălalt, ca și cum și-ar fi accelerat procesul de gândire prin exercițiu fizic. Într-un fel sau altul, nu avea nici o senzație de pericol personal. Spuse:

— Daneel, câți roboți cu aspect uman sunt în total pe Aurora?

— Vrei să spui acum, când Jander nu mai funcționează?

— Da, acum când Jander e mort.

— Unul, partenere Elijah.

Baley îl privi pe Daneel contrariat. Mișcă buzele fără să scoată vreun sunet: „Unul?"

În cele din urmă, zise:

— Fă-mă să înțeleg, Daneel. Ești singurul robot cu aspect uman de pe Aurora?

— Sau din orice altă Lume, partenere Elijah. Credeam că îți dai seama de asta. Eu am fost prototipul și apoi a fost construit Jander. De atunci, dr. Fastolfe a refuzat să mai construiască și nimeni altcineva nu are îndemânarea s-o facă.

— Dar în acest caz, de vreme ce din doi roboți cu aspect uman unul a fost ucis, doctorului Fastolfe nu-i trece prin cap că robotul cu aspect uman rămas – tu, Daneel – ar putea fi în pericol?

— Admite posibilitatea. Dar șansa ca incidentul fantastic și neverosimil de degajare mentală să aibă loc a doua oară este minimă. N-o ia în serios. Simte, totuși, că ar putea exista șansa unui alt eveniment nefericit. Asta, cred eu, a avut un oarecare rol în trimiterea mea pe Pământ ca să te aduc. M-a ținut departe de Aurora cam o săptămână.

— Și tu acum ești la fel de prizonier ca și mine, nu-i așa, Daneel?

— Sunt prizonier, spuse Daneel cu seriozitate, doar în sensul că nu trebuie să ies din această încăpere, partenere Elijah.

— Cum altfel poate fi cineva prizonier?

— În sensul că persoana căreia i se impun restricții este iritată de restricții. O adevărată detențiune este involuntară. Eu înțeleg foarte bine motivul pentru care mă aflu aici și sunt de acord cu constrângerea.

— *Tu*, mormăi Baley. Eu, nu. Eu sunt prizonier în adevăratul sens al cuvântului. Oricum, de unde știi că aici suntem în siguranță?

— După un singur lucru, partenere Elijah. Giskard este de serviciu afară.

— Este destul de deștept pentru treaba asta?

— Își înțelege pe deplin ordinele. Este solid și puternic și își dă foarte bine seama de importanța misiunii sale.

— Adică este pregătit să fie distrus, ca să ne apere pe noi doi?

— Da, bineînțeles, așa cum și eu sunt pregătit să fiu distrus ca să te apăr pe tine.

Baley se simți rușinat. Spuse:

— Nu-ți displace faptul că s-ar putea să fii obligat să renunți la existență pentru mine?

— Asta este programarea mea, partenere Elijah, zise Daneel cu un glas ce părea că slăbește, dar am impresia că, salvându-te pe tine, chiar dacă n-ar fi programarea, încetarea existenței mele pare destul de banală prin comparație.

Baley nu mai rezistă. Îi strânse cu înflăcărare mâna lui Daneel:

— Mulțumesc, partenere Daneel, dar te rog să nu îngădui să se întâmple asta. Nu doresc încetarea existenței tale. Mi se pare că păstrarea propriei mele vieți ar fi o compensație nepotrivită.

Și Baley fu uimit să descopere că vorbea într-adevăr serios. Era puțin îngrozit să-și dea seama că era gata să-și riște viața pentru un robot. Nu, nu pentru un robot. Pentru Daneel.

10

Giskard intră fără să anunțe. Baley începuse să fie de acord cu asta. Robotul, ca păzitor ce-i era, trebuia să poată intra și ieși după plac. Și Giskard era *doar* un robot, în ochii lui Baley, oricât ar fi fost de „el" și oricât nu l-ai fi pomenit pe „R". Dacă Baley s-ar fi scărpinat, s-ar fi scobit în nas, și-ar fi făcut vreo necesitate fiziologică, avea impresia că Giskard ar fi fost indiferent, nu l-ar fi condamnat, incapabil să reacționeze în vreun fel, dar înregistrând cu răceală observația în vreo bancă internă de memorii. Asta făcea din Giskard o simplă mobilă mișcătoarel, iar Baley nu simțea nici o jenă în prezența lui. Nu fiindcă Giskard l-ar fi deranjat vreodată într-o clipă nepotrivită, se gândi Baley alene.

Giskard aduse cu el un mic aparat:

— Domnule, cred că doriți totuși să vedeți Aurora din spațiu.

Baley tresări. Fără îndoială, Daneel îi observase enervarea, îi ghicise motivul și găsise această cale de rezolvare. Era o dovadă de delicatețe din partea lui Daneel să-l pună pe Giskard să facă asta și s-o prezinte ca pe propria lui idee. Îl scutea pe Baley de obligația de a mulțumi. Sau așa credea Daneel.

De fapt, Baley fusese mai nervos din cauză că era, după cum credea el, împiedicat inutil să vadă Aurora, decât din cauza detenției în sine. Fusese necăjit că pierduse perspectiva în cele două zile de la Salt. Așa că se întoarse și-i spuse Daneel:

— Mulțumesc, prietene.

— A fost ideea lui Giskard, zise Daneel.

— Da, desigur, spuse Baley, zâmbind ușor. Îi mulțumesc și lui. Ce-i asta, Giskard?

— Este un simulator astral, domnule. Funcționează în general ca un receptor tridimensional și e conectat la camera de vizionare. Dacă-mi permiteți să adaug...

— Da?

— Nu veți găsi priveliștea deosebit de încântătoare, domnule. N-aș vrea să fiți dezamăgit inutil.

— Voi încerca să nu mă aștept la prea mult, Giskard. În orice caz, nu te voi face răspunzător de nici o dezamăgire pe care aș putea-o simți.

— Mulțumesc, domnule. Trebuie să mă întorc la post, dar vă va ajuta Daneel în legătură cu aparatul, dacă apare vreo problemă.

Ieși, iar Baley se întoarse către Daneel, încuviințând:

— Cred că Giskard s-a descurcat foarte bine. O fi el un model simplu, dar e bine proiectat.

— Și el este un robot Fastolfe, partenere Elijah... Acest simulator astral este autonom și autoreglabil. Deoarece este deja focalizat spre Aurora, trebuie doar să atingi muchia de comandă. Aceasta îl va pune în funcțiune și nu trebuie să mai faci nimic. Vrei să-l pornești chiar tu?

— Nu-i nevoie, dădu Baley din umeri. Poți s-o faci tu.

— Foarte bine.

Daneel puse aparatul pe masa pe care Baley vizionase filmele-cărți.

— Aceasta, zise el, arătând un dreptunghi mic pe care-l ținea în mână, e comanda, partenere Elijah. Trebuie doar s-o ții de capete, astfel, și apoi să exerciți o mică presiune interioară pentru a porni mecanismul... apoi alta ca să-l oprești.

Daneel apăsă pe muchia de comandă și Baley țipă înăbușit.

Baley se așteptase ca aparatul să se lumineze și să expună în interior imaginea holografică a unui câmp stelar. Dar nu se întâmplase așa. În schimb, Baley se trezise el însuși în spațiu – *în* spațiu – cu stele strălucitoare și albe în toate părțile.

Durase doar o clipă și apoi totul fusese ca la început: camera și, în ea, Baley, Daneel și aparatul.

— Îmi pare rău, partenere Elijah, spuse Daneel. L-am oprit de îndată ce mi-am dat seama că nu te simți bine. Nu m-am gândit că nu erai pregătit.

— Atunci, pregătește-mă. Ce s-a întâmplat?

— Simulatorul astral influențează direct centrii vizuali de pe creierul uman. Nu se poate face deosebirea între impresia pe care o produce și realitatea tridimensională. Este un dispozitiv relativ nou și până acum a fost folosit numai pentru peisaje astronomice, de fapt sărace în detalii.

— Ai văzut și tu priveliștea, Daneel?

— Da, dar foarte puțin și fără realismul pe care-l resimte o ființă umană. Eu văd conturul neclar al unui peisaj, suprapus peste spațiul net al încăperii, dar mi s-a explicat că ființele umane văd numai peisajul. Fără îndoială, când creierele celor asemenea mie vor fi mai fine și mai bine reglate...

Baley își revenise:

— Vorba e, Daneel, că n-am mai fost conștient de *nimic* altceva. N-am mai fost conștient de mine. Nu mi-am văzut mâinile, nici n-am simțit că le am. Parcă eram un spirit fără corp sau... hm, așa cum cred că m-aș simți dacă aș fi mort, dar aș continua să exist, în mod conștient, într-o formă oarecare, imaterială, de după viață.

— Acum înțeleg de ce ți s-a părut atât de tulburător.

— Mi s-a părut chiar *foarte* tulburător.

— Îmi pare rău, partenere Elijah. Îl voi pune pe Giskard să ducă asta de aici.

— Nu. Acum sunt pregătit. Dă-mi simulatorul ăsta. O să-l pot opri, chiar dacă nu-mi dau seama că am mâini?

— Ți se va lipi de mână, așa că n-o să-l scapi, partenere Elijah. Dr. Fastolfe, care a experimentat acest fenomen, mi-a spus că presiunea se aplică automat când ființa umană care-l ține dorește să-l oprească. E un fenomen automat, bazat pe reacție nervoasă, așa cum e și priveliștea. Cel puțin, așa funcționează la Aurorieni și cred...

— Că pământenii sunt suficient de asemănători cu Aurorienii din punct de vedere fiziologic, ca să funcționeze la fel și la ei... Foarte bine, dă-mi comanda și o să încerc.

Ușor crispat, Baley strânse comanda și se trezi din nou în spațiu.

Acum se aștepta la asta și, de îndată ce își dădu seama că poate respira fără probleme și nu avu deloc senzația că e scufundat în vid, se străduí să accepte totul ca pe o iluzie vizuală. Respirând cam greu (parcă pentru a se convinge singur că într-adevăr respira) privi curios în toate părțile.

Conștient dintr-o dată că-și auzea respirația șuierând pe nas, întrebă:

— Mă auzi, Daneel?

Își auzi vocea – puțin cam departe, puțin artificială – dar o auzi.

Apoi o auzi pe a lui Daneel, destul de schimbată:

— Da, te aud, zise Daneel. Și tu ar trebui să mă auzi, partenere Elijah. Simțul vizual și cel al mișcării sunt denaturate pentru o mai mare iluzie a realității, dar simțul auditiv rămâne neschimbat. În orice caz, într-o mare măsură.

— Ei bine, văd numai stele, adică stele obișnuite. Aurora are un soare. Cred că ne aflăm destul de aproape de Aurora ca să vedem steaua care îi este soare mult mai strălucitoare decât celelalte.

— Mult prea strălucitoare, partenere Elijah. Este estompată, ca să nu suferi vătămări ale retinei.

— Atunci, unde este planeta Aurora?

— Vezi constelația Orion?

— Da, o văd... Vrei să spui că vedem totuși constelațiile, așa cum le zărim pe cerul Pământului, ca în planetariul din Oraș?

— Cam așa ceva. Judecând după distanțele stelare, nu suntem departe de Pământ și de Sistemul Solar din care acesta face parte, așa că peisajul stelar este același. Soarele Aurorei este cunoscut pe Pământ sub numele de Tau Ceti și se află la numai 3,67 parseci de aici... Acum, dacă trasezi o linie imaginară de la Betelgeuse* până la steaua din mijlocul centurii lui Orion și o continui pe o lungime egală și încă puțin, steaua strălucitoare, de mărime mijlocie, pe care o vezi, este de fapt planeta Aurora. În următoarele zile, pe măsură ce ne apropiem rapid de ea, o vei putea distinge negreșit.

Baley o privi cu gravitate. Era doar un obiect strălucitor ca o stea. Nu exista nici o săgeată luminoasă care să pâlpâie, aprinzându-se și stingându-se, îndreptată spre ea. Nu exista nici o inscripție arcuită deasupra, scrisă cu grijă.

Spuse:

— Unde-i soarele? Steaua Pământului, adică.

— Este în constelația Fecioarei, așa cum se vede de pe Aurora.

---

* *Betelgeuse* – stea roșiatică de mărimea stelară unu; una dintre cele patru stele care formează conturul principal al constelației Orion (*n. tr.*).

E o stea de mărimea doi. Din păcate, simulatorul astral pe care-l avem nu este computerizat în mod corespunzător și nu va fi ușor să ți-l arate. Oricum, ar fi doar o stea, una foarte obișnuită.

— Nu-i nimic, zise Baley. Acum o să opresc chestia asta. Dacă am necazuri... ajută-mă.

N-a avut necazuri. Pocni de îndată ce se gândi să facă așa și se trezi clipind în lumina dintr-o dată prea puternică din cameră.

De-abia după ce-și veni în fire își dădu seama că i se păruse că se află în spațiu, fără vreun perete protector, și totuși agorafobia lui de pe Pământ nu se manifestase. Se simțise foarte bine, de vreme ce-și acceptase propria inexistență. Gândul ăsta îl tulbură și-l îndepărtă un timp de la vizionarea filmelor-cărți.

Din când în când, revenea la simulatorul astral și mai arunca o privire în spațiu, văzut dintr-o poziție avantajoasă, de lângă navă, el nefiind prezent nicăieri (aparent). Uneori era doar pentru o clipă, ca să se asigure că vidul infinit nu-l deranja. Alteori se pierdea printre stele și le număra alene sau forma figuri geometrice, bucurându-se că e în stare să facă un lucru pe care nu l-ar fi putut face niciodată pe Pământ, pentru că jena provocată de agorafobie ar fi copleșit repede tot.

În cele din urmă, se văzu clar că Aurora strălucea. În curând deveni ușor de deosebit printre celelalte puncte luminoase, apoi deveni evidentă și, în sfârșit, de neevitat. Începu ca un firicel de lumină, care se lăți repede, și, după aceea, începu să prezinte faze. Era un semicerc aproape perfect, când Baley își dădu seama de existența fazelor.

Ceru informații, iar Daneel răspunse:

— Ne apropiem dinspre exteriorul planului orbital, partenere Elijah. Polul sud al Aurorei se află, mai mult sau mai puțin, în centrul discului său, undeva în jumătatea luminată. În emisfera sudică e primăvară.

Baley spuse:

— După materialul pe care l-am citit, axa Aurorei este înclinată cu șaisprezece grade.

Aruncase o privire peste descrierea fizică a planetei, insuficient de atent, pentru că era nerăbdător să ajungă la Aurorieni, dar ținuse minte asta.

— Da, partenere Elijah. Până la urmă, ne vom deplasa pe orbită în jurul Aurorei și atunci fazele vor evolua rapid. Aurora se învârtește mai repede decât Pământul...

— Are o zi de douăzeci și două de ore. Da.

— O zi de 22,3 ore obișnuite. Ziua de pe Aurora este împărțită în zece ore de pe Aurora, fiecare oră fiind împărțită în o sută de minute de pe Aurora, care sunt, la rândul lor, împărțite în o sută de secunde

de pe Aurora. O secundă de pe Aurora este astfel egală cu 0,8 secunde de pe Pământ.

— Asta voiau să spună cărțile când se refereau la ore metrice, minute metrice și așa mai departe?

— Da. Aurorienii au fost greu de convins, la început, să renunțe la unitățile de timp cu care erau obișnuiți și s-au folosit ambele sisteme, cel standard și cel metric. În cele din urmă, bineînțeles că a câștigat cel metric. În prezent vorbim numai de ore, minute și secunde, dar se subînțeleg, invariabil, versiunile decimale. Același sistem a fost adoptat pretutindeni în Lumile din Spațiu, chiar dacă în celelalte Lumi nu se potrivește cu rotația naturală a planetei. Bineînțeles că fiecare planetă folosește și un sistem local.

— Ca și Pământul.

— Da, partenere Elijah, dar Pământul folosește *numai* unitățile de timp standard originale. Acesta e un inconvenient pentru Lumile din Spațiu când e vorba de comerț, dar îi permit Pământului să continue astfel.

— Îmi închipui că nu din prietenie. Bănuiesc că vor să accentueze deosebirea față de Pământ. Cum se potrivește sistemul decimal cu anul? La urma urmei, Aurora trebuie să aibă o perioadă naturală de revoluție în jurul soarelui ei, care guvernează ciclul anotimpurilor sale. Cum se măsoară aceasta?

Daneel spuse:

— Aurora se învârtește în jurul soarelui ei în 373,5 zile de pe Aurora sau în circa 0,95 ani Pământeni. Acesta nu este considerat un aspect vital în cronologie. Aurora acceptă ca treizeci de zile ale sale să fie egale cu o lună și zece luni să fie egale cu un an metric. Anul metric este egal cu circa 0,8 ani sezonieri sau cu aproximativ trei sferturi dintr-un an Pământesc. Proporția diferă pentru fiecare Lume, desigur. Despre zece zile se spune, în general, că alcătuiesc o decilună. Toate Lumile din Spațiu folosesc acest sistem.

— Cu siguranță, trebuie să existe vreun mod convenabil pentru a urmări ciclul anotimpurilor?

— Fiecare Lume are, de asemenea, anul ei sezonier, dar nu prea e luat în seamă. Cu ajutorul computerului poți converti orice zi – din trecut sau din prezent – la poziția ei din anul sezonier dacă, dintr-un motiv oarecare, dorești acest lucru. Și asta e valabil în orice Lume, ca și determinarea inversă. Bineînțeles, partenere Elijah, orice robot poate face la fel și poate îndruma activitatea omului, atunci când cunoașterea zilei din anul sezonier sau a orei locale sunt importante. Avantajul unităților metrice de măsură este că dotează omenirea cu o cronometrie unificată, care implică doar puțin mai mult

decât schimbarea poziției virgulei.

Pe Baley îl deranja faptul că în cărțile pe care le vizionase nu era explicat nimic din toate astea. Dar pe urmă, din propriile lui cunoștințe despre istoria Pământului, își dădu seama că, pe vremuri, luna selenară* fusese cheia calendarului, că urmase un timp când, pentru ușurarea cronometriei, luna lunară ajunsese să fie ignorată și nu i s-a dus dorul niciodată. Totuși, dacă pe Pământ i-ar fi dat cărți unui străin, era foarte probabil că acesta n-ar fi găsit nici o mențiune a lunii lunare sau vreo modificare istorică a calendarelor. Datele ar fi fost înscrise fără explicații.

Ce altceva ar mai fi fost înscris fără explicații?

Cât de mult se putea baza așadar, pe cunoștințele căpătate? Ar fi trebuit să pună întruna întrebări, să nu ia nimic de bun.

Va avea atâtea ocazii să nu observe evidența, atâtea șanse să nu priceapă, atâtea feluri de a o apuca pe un drum greșit.

11

Aurora îi umplea acum câmpul vizual când folosea simulatorul astral, și semăna cu Pământul. (Baley nu văzuse niciodată Pământul astfel, dar în cărțile de astronomie erau fotografii, și pe acelea le văzuse.)

Ei bine, ceea ce văzu Baley pe Aurora erau aceleași forme de nori, aceeași strălucire a suprafețelor pustii, aceeași durată mare a zilei și a nopții, același licăr de lumină pe întinderea emisferei întunecate, așa cum arătau fotografiile globului Pământesc.

Baley privi absorbit și se gândi: Ce-ar fi dacă, pentru un motiv oarecare, ar fi fost dus în spațiu, i s-ar spune că e dus pe Aurora și, în realitate, ar fi trimis înapoi pe Pământ, pentru un motiv oarecare – un motiv ascuns și nesăbuit. Cum și-ar da seama înainte de aterizare?

Avea vreun motiv să fie bănuitor? Daneel îi spusese, foarte atent, că pe cerul ambelor planete constelațiile erau aceleași, dar nu era firesc astfel pentru planetele ce se roteau în jurul unor stele învecinate? Aspectul exterior al celor două planete privit din spațiu era, în mare, identic, dar nu așa trebuia să fie, de vreme ce amândouă erau locuibile și perfect potrivite pentru viața omului?

Avea vreun motiv să presupună că îi va fi jucată o festă atât de

* După fazele Lunii (*n. tr.*).

inutilă și exagerată? La ce ar servi? Dar, oare, s-ar putea ca festa să fie făcută să pară astfel? Dacă ar exista vreun motiv evident pentru așa ceva, și-ar fi dat seama imediat.

Daneel ar participa la o asemenea conspirație? Bineînțeles că nu, dacă ar fi om. Dar era numai robot; nu s-ar putea să existe o cale de a-i ordona să se poarte cum trebuie?

Era greu să ia o hotărîre. Baley se trezi că urmărește licărul contururilor de continente, ca să-și dea seama dacă sunt sau nu de pe Pământ. Asta ar fi fost testul de control, doar că nu funcționa. Licăririle care apăreau și dispăreau vag în nori nu-i erau de nici un folos. Nu avea destule cunoștințe de geografie a Pământului. Ceea ce într-adevăr știa despre Pământ erau Orașele lui subterane, cavernele de oțel. Nu recunoștea frânturile de linii de coastă pe care le vedea și nu știa dacă sunt de pe Aurora sau de pe Pământ.

Oricum, de unde nesiguranța asta? Când fusese pe Solaria, nu se îndoise nici o clipă de destinație; nu se gândise niciodată că ar putea fi dus înapoi pe Pământ... A, dar atunci plecase într-o misiune precisă, pentru care erau destule șanse de reușită. Acum simțea că n-avea nici o șansă.

Poate că *voia* să fie trimis înapoi pe Pământ și construia în minte o conspirație falsă, pe care o credea posibilă.

Nesiguranța din mintea lui începuse să aibă o viața a ei, proprie. Nu putea scăpa de ea. Se pomeni că urmărește Aurora cu o intensitate aproape bolnăvicioasă, incapabil să revină în realitatea cabinei.

Aurora se mișca, se învârtea încet...

Așteptase mult timp să vadă asta. În timp ce viziona spațiul, totul păruse nemișcat, ca o picătură pictată, un tablou tăcut și static cu puncte de lumină, care includea, ceva mai târziu, un mic semicerc. Oare mișcarea fusese cea care îi îngăduise să nu sufere de agorafobie?

Dar acum vedea cum se mișcă Aurora și își dădu seama că nava cobora în spirală, ultima etapă dinaintea aterizării. Deasupra se umflau norii...

Nu, nu norii. Nava cobora în spirală. *Nava* se mișca. *El* se mișca. Dintr-o dată avu conștiința propriei existențe printre nori. Cădea, nepăzit, prin aerul rarefiat, către pământul greu.

Gâtlejul i se contractă; începu să-i fie greu să respire.

Își spuse disperat: „Ești închis. În jurul tău sunt pereții navei."

Dar nu simțea nici un perete.

Se gândi: „Chiar și fără pereți, tot închis ești. Ești învelit în piele."

Dar nu simțea nici pielea.

Senzația era mai rea decât simpla goliciune – era o personalitate singură, esența identității total descoperite, un punct viu, ceva unic înconjurat de o lume deschisă și infinită, și cădea.

Vru să oprească imaginea, să-și strângă pumnul pe muchia de comandă, dar nu se întâmplă nimic. Terminațiile lui nervoase deveniseră atât de deformate, încât simpla contracție la un efort de voință nu se producea. Nu avea voință. Ochii nu se închideau, pumnul nu se strângea. Era surprins și hipnotizat de groază, înspăimântat în nemișcare.

Tot ce vedea înaintea ochilor erau nori, albi... nu prea albi... aproape albi... o nuanță ușor aurie-portocalie...

Și totul deveni cenușiu... și el cădea. Nu putea respira. Luptă cu disperare să-și deschidă gura, să-l cheme pe Daneel în ajutor...

Nu putu scoate nici un sunet...

12

Baley respira de parcă tocmai ar fi rupt panglica la sfârșitul unei curse lungi. Încăperea era strâmbă, iar sub cotul lui drept era ceva tare.

Își dădu seama că se află pe podea.

Giskard stătea în genunchi lângă el, ținându-l de pumnul drept cu mâna lui de robot (fermă, dar cam rece). Ușa de la cabină, pe care Baley o vedea dincolo de umărul lui Giskard, era întredeschisă.

Fără să întrebe, Baley știu ce se întâmplase. Giskard apucase acea mână de om, neajutorată, și o încleștase pe muchia de comandă pentru a pune capăt simulării astrale. Altfel...

Și Daneel era acolo, cu fața apropiată de a lui Baley, cu o înfățișare care ar fi putut foarte bine să însemne mâhnire.

Zise:

— N-ai spus nimic, partenere Elijah. Dacă mi-aș fi dat seama mai repede de tulburarea ta...

Baley încercă să facă un gest care să arate că a înțeles, că n-avea importanță. Încă nu putea vorbi.

Cei doi roboți așteptară până ce Baley făcu o mișcare ușoară pentru a se ridica. Imediat brațele lor îl sprijiniră, trăgându-l în sus. Fu așezat pe un scaun și Giskard îi luă cu blândețe comanda, spunându-i:

— În curând vom ateriza. Cred că nu mai aveți nevoie de

simulatorul astral.

Daneel adăugă cu seriozitate:

— Oricum, cel mai bine ar fi să-l luăm de aici.

Baley spuse:

— Stai!

Vocea îi era o șoaptă răgușită, iar el nu era sigur că va putea rosti cuvântul. Trase adânc aer în piept, își drese puțin vocea și spuse din nou:

— Stai!

Apoi:

— Giskard!

Giskard se întoarse:

— Domnule?

Baley nu vorbi imediat. Acum, dacă știa că e solicitat, Giskard va aștepta mult timp, poate la nesfârșit. Baley încercă să-și adune gândurile răvășite. Agorafobie sau nu, tot mai rămânea nesiguranța cu privire la destinația lor. Existase de la început și i-ar fi putut agrava agorafobia.

Trebuia să afle. Giskard n-o să mintă. Un robot nu poate să mintă – doar dacă n-a fost instruit, cu mare grijă, s-o facă. Și de ce să-l instruiască pe Giskard? Daneel era tovarășul lui, care trebuia să-l însoțească mereu. Dacă trebuia să mintă cineva, asta era treaba lui Daneel. Giskard era doar slugă și hamal, paznic la ușă. Bineînțeles că *el* nu trebuia să suporte o instruire grijulie în păienjenișul minciunilor.

— Giskard! spuse Baley, acum aproape normal.

— Domnule?

— În curând aterizăm, nu-i așa?

— Peste ceva mai puțin de două ore, domnule.

„Asta însemna două ore metrice, se gândi Baley. Mai mult decât două ore adevărate? Mai puțin? Nu conta. L-ar zăpăci doar. Las-o baltă."

Baley zise cât putu de tăios:

— Spune-mi imediat numele planetei pe care vom ateriza.

O ființă umană, dacă ar fi răspuns, ar fi făcut-o numai după o pauză – și chiar cu un aer foarte surprins.

Giskard răspunse imediat, afirmând calm și fără inflexiuni:

— E Aurora, domnule.

— De unde știi?

— E destinația noastră. Apoi, nu poate fi Pământul, de exemplu, pentru că soarele Aurorei, Tau Ceti, are doar nouăzeci la sută din masa soarelui planetei Pământ. Tau Ceti este, deci, puțin mai rece și

lumina ei are o nuanță portocalie deosebită pentru ochii gingași și neobișnuiți cu ea ai Pământenilor. Poate ați văzut deja culoarea caracteristică a soarelui Aurorei în imaginea reflectată de pe suprafața superioară a șirului de nori. Cu siguranță că o veți vedea în peisaj... până ce vi se obișnuiesc ochii cu ea.

Baley își luă ochii de pe chipul indiferent al lui Giskard. *Observase* diferența de culoare, se gândi, și nu-i dăduse nici o atenție. Mare greșeală.

— Poți pleca, Giskard.

— Da, domnule.

Baley se întoarse amărât înspre Daneel:

— M-am făcut de râs, Daneel.

— Presupun că te-ai întrebat dacă nu cumva te păcălim și te ducem undeva unde nu e Aurora. Ai avut un motiv să crezi asta, partenere Elijah?

— Nici unul. Poate că a fost rezultatul tulburării produse de agorafobia sublimială. Când am privit spațiul aparent imobil, n-am avut nici o dereglare perceptibilă, dar probabil că s-a localizat în subconștient, provocându-mi o neliniște.

— E vina noastră, partenere Elijah. Cunoscându-ți repulsia pentru spații deschise, am greșit supunându-te simulării astrale sau, măcar, nesupraveghindu-te de aproape.

Baley dădu din cap enervat:

— Nu spune asta, Daneel. Sunt destul de supravegheat. Întrebarea pe care mi-o pun este cât de aproape voi fi supravegheat pe Aurora.

Daneel zise:

— Partenere Elijah, cred că ți se va permite cu greu accesul pe Aurora și la locuitorii ei.

— Totuși, exact asta trebuie să mi se permită. Dacă vreau să aflu adevărul în acest caz de roboticid, trebuie să am acces liber la informații chiar la fața locului... și de la cei implicați.

Baley se simțea, deja, cam obosit. Destul de supărătoare, experiența prin care tocmai trecuse îi lăsase o dorință vie să fumeze o pipă, la care credea că renunțase cu mai bine de un an în urmă. Simțea cum gustul și mirosul de tutun îi trec prin gât și prin nas.

Știa că va trebui să se mulțumească doar cu amintirea. Pe Aurora, nu i se va da voie cu nici un chip să fumeze. Nu exista tutun în nici una dintre Lumile Spațiului și, chiar dacă ar fi avut puțin la el, i-ar fi fost luat și distrus.

Daneel spuse:

— Partenere Elijah, asta trebuie discutat cu dr. Fastolfe de

îndată ce aterizăm. N-am nici o putere să iau vreo hotărâre în această privință.

— Îmi dau seama, Daneel, dar cum vorbesc cu Fastolfe? Prin intermediul unui simulator astral? Cu comenzile în mână?

— Deloc, partenere Elijah. Vei vorbi direct. Are de gând să te aștepte la cosmodrom.

13

Baley ascultă zgomotele specifice aterizării. Bineînțeles că nu știa ce înseamnă. Nu cunoștea mecanismul navei, câți bărbați și câte femei transporta, ce vor face aceștia în timpul aterizării, ce fel de zgomote se vor produce. Țipete? Bubuituri? O vibrație slabă? Nu auzi nimic.

Daneel spuse:

— Pari încordat, partenere Elijah. Aș vrea să-mi vorbești fără ezitare despre orice tulburare pe care o simți. Trebuie să te ajut chiar în clipa în care ești nefericit, indiferent de motiv.

Accentuase ușor pe cuvântul „trebuie".

Baley se gândi, distrat: „Se conduce după Prima Lege. A suferit, în felul lui, la fel de mult cum am suferit și eu când m-am prăbușit, fără ca el să fi prevăzut asta la timp. O dezechilibrare nepermisă a potențialelor pozitronice pentru mine s-ar putea să nu însemne nimic, dar lui îi poate produce aceeași tulburare și aceeași reacție ca și o durere acută la mine."

Se gândi mai departe: „De unde să știu eu ce există sub imitația de piele și în imitația de conștiință a unui robot, mai mult decât poate să știe Daneel ce există în mine?"

Apoi, având remușcări că s-a gândit la Daneel ca la un robot, Baley privi în ochii blânzi ai acestuia (când a început să se gândească la expresia lor ca fiind blândă?) și spuse:

— Îți voi vorbi despre orice tulburare. Nu am nimic. Încerc să aud vreun zgomot care m-ar putea informa despre desfășurarea procesului de aterizare, partenere Daneel.

— Mulțumesc, partenere Elijah, spuse Daneel cu gravitate.

Înclină ușor din cap și continuă:

— N-ar trebui să simți nimic la aterizare. Vei simți accelerația, dar va fi minimă, pentru că această încăpere va da înapoi, într-o oarecare măsură, în direcția accelerației. Temperatura poate crește,

dar nu cu mai mult de două grade Celsius. Ca efect sonic, poate fi un șuierat ușor când trecem prin atmosfera care devine mai densă. Ceva din toate astea te va deranja?

— N-ar trebui. Ceea ce, într-adevăr, mă deranjează este că nu sunt liber să fiu martor la aterizare. Aș vrea să știu lucrurile astea. Nu vreau să fiu închis și privat de experiență.

— Tocmai ai aflat, partenere Elijah, că natura experienței nu se potrivește cu temperamentul tău.

— Și cum o să trec peste asta, Daneel? spuse el cu înverșunare. Ăsta nu e un motiv ca să fiu ținut aici!

— Partenere Elijah, ți-am explicat, deja, că ești ținut aici pentru propria-ți siguranță.

Baley dădu din cap cu evident dezgust:

— M-am gândit la asta și cred că e o prostie. Șansele mele de a face ordine în afacerea asta încurcată sunt așa de mici, cu toate restricțiile ce mi se impun și cu problemele pe care le voi avea ca să înțeleg ceva despre Aurora, încât cred că nimeni cu mintea întreagă nu se va deranja să încerce a mă opri. Și dacă ar face-o, de ce m-ar ataca pe mine personal? De ce să nu saboteze nava? Dacă ne închipuim că înfruntăm niște ticăloși fără scrupule, ăștia ar trebui să considere că distrugerea unei nave – cu oamenii de la bordul ei, cu tine și cu Giskard, și cu mine, bineînțeles – este o treabă profitabilă.

— De fapt, ne-am gândit la asta, partenere Elijah. Nava a fost studiată cu atenție. Va fi detectat orice semn de sabotaj.

— Ești sigur? Sută la sută sigur?

— Nu poți fi absolut sigur în astfel de cazuri. Giskard și cu mine suntem, totuși, mulțumiți la gândul că siguranța este foarte mare și că putem acționa cu posibilități minime de dezastru.

— Și dacă dați greș?

Pe fața lui Daneel trecu ceva ca o impresie de crispare, ca și cum i s-ar fi cerut să se gândească la un lucru care venea în contradicție cu funcționarea normală a conexiunilor pozitronice din creierul lui. Spuse:

— Dar n-am dat greș.

— Nu poți spune asta. Ne apropiem de aterizare și e sigur că a sosit momentul de pericol. De fapt, acum nu e nevoie să fie sabotată nava. Eu sunt în pericol mai mare acum – chiar acum. Nu mă pot ascunde în camera asta, dacă trebuie să debarc pe Aurora. Va trebui să străbat nava și să mă aflu în apropierea celorlalți. Ați luat măsuri ca aterizarea să fie sigură?

(Era răutăcios – lovea în Daneel inutil, fiindcă era iritat din cauza detenției îndelungate și a umilinței din momentul prăbușirii.)

Dar Daneel spuse liniștit:

— Am luat, partenere Elijah. Și, întâmplător, am aterizat. Acum stăm pe suprafața Aurorei.

Baley fu încurcat o clipă. Privi înnebunit în jur, dar nu era nimic de văzut, în afara unei camere închise, desigur. Nu simțise și nu auzise nimic din cele descrise de Daneel. Nici accelerație, nici căldură, nici șuieratul vântului... Nu cumva Daneel adusese, din nou, vorba despre pericolul lui personal, ca să fie sigur că nu se va mai gândi la alte probleme neliniștitoare, dar minore?

Baley spuse:

— Și totuși, mai e coborârea de pe navă. Cum să fac, să nu fiu ținta unor posibili dușmani?

Daneel păși spre un perete și atinse o pată de pe el. Peretele se desfăcu imediat în două, cele două jumătăți îndepărtându-se una de alta. Baley se pomeni privind într-un tunel.

În clipa aceea Giskard intră în încăpere, din partea cealaltă, și spuse:

— Domnule, noi trei vom parcurge tunelul de ieșire. Ceilalți îl țin sub observație de afară. La celălalt capăt al tunelului așteaptă dr. Fastolfe.

— Am luat toate măsurile de prevedere, zise Daneel.

— Scuzele mele, Daneel... Giskard, murmură Baley.

Intră posac în tunelul de ieșire. Fiecare efort pe care îl făcea să se asigure că au fost luate măsuri de prevedere îi dădea certitudinea că aceste măsuri fuseseră considerate necesare.

Lui Baley îi plăcea să creadă că nu e un laș, dar se afla pe o planetă străină, fără să poată deosebi prietenii de dușmani, fără să poată găsi alinare în ceva apropiat (desigur, cu excepția lui Daneel). În momentele hotărâtoare, se gândi înfiorat, nu va avea nici un adăpost care să-l încălzească și să-i ofere mângâiere.

4. FASTOLFE

14

Dr. Han Fastolfe aștepta, într-adevăr, și zâmbea. Era înalt și subțire, avea părul castaniu-deschis, nu prea bogat, și mai avea, desigur, urechi. De urechi își aducea aminte Baley, chiar și după trei ani. Urechi mari, depărtate de cap, care-i dădeau o înfățișare ușor caraghioasă, o urâțenie simpatică. Urechile erau cele care îl făcuseră pe Baley să surâdă, mai degrabă decât salutul lui Fastolfe.

Baley se întrebă în treacăt dacă tehnologia medicală de pe Aurora nu stăpânea chirurgia plastică măcar atât cât era necesar pentru corectarea aspectului urât al acestor urechi. Dar se putea foarte bine ca lui Fastolfe să-i placă aspectul lor, așa cum îi plăcea și lui Baley (spre surprinderea lui). Despre o față care te face să zâmbești se poate oricând spune ceva.

Poate că Fastolfe ținea să fie plăcut la prima vedere. Sau găsea că e bine să nu i se dea prea multă atenție? Sau tocmai invers?

Fastolfe spuse:

— Detectivul Elijah Baley. Îmi aduc bine aminte de dumneata, chiar dacă mă încăpățânez să mă gândesc la dumneata ca și cum ai avea înfățișarea actorului care te-a interpretat.

Chipul lui Baley se posomorî:

— Dramatizarea asta de pe hiperunde mă urmărește, dr. Fastolfe. Dacă aș ști unde să mă ascund, ca să scap de ea...

— Nicăieri, spuse Fastolfe bine dispus. Este foarte normal. Așa că, dacă nu-ți place, o vom exclude din conversație chiar acum. N-o să mai pomenesc niciodată de ea. De acord?

— Mulțumesc.

Îi întinse mâna lui Fastolfe, cu spontaneitate calculată.

Fastolfe ezită vizibil. Apoi dădu mâna cu Baley, strângându-i-o cu prudență, și nu pentru mult timp, spunând:

— Presupun că nu ești un depozit ambulant de boli molipsitoare, domnule Baley.

Apoi zise cu tristețe, privindu-și mâinile:

— Trebuie să recunosc, totuși, că mâinile mi-au fost tratate cu o peliculă inertă, care nu e prea plăcută. Sunt creația temerilor absurde din societatea mea.

Baley dădu din umeri:

— Așa suntem toți. Mie nu-mi surâde gândul să ies în Exterior, adică în aer liber. De altfel, nu-mi surâde că a trebuit să vin pe Aurora în împrejurările de față.

— Îmi dau bine seama, domnule Baley. Am adus o mașină acoperită pentru dumneata și, când vom ajunge la sediul meu, ne vom da toată silința să te ținem, în continuare, în spațiu închis.

— Mulțumesc, dar cred că în timpul ședерii mele pe Aurora va trebui să ies, uneori, în Exterior. Sunt pregătit pentru asta... cât pot de bine.

— Înțeleg, dar îți vom impune Exteriorul doar când va fi nevoie. Acum nu e cazul, așa că te rog să fii de acord să-l evităm.

Mașina aștepta la umbra tunelului și abia dacă se vedea Exteriorul când treceai din tunel în ea. Baley știa că în spatele lui se aflau Daneel și Giskard, diferiți ca înfățișare, dar la fel din punct de vedere al ținutei demne și al stării de expectativă – și amândoi de un calm fără sfârșit.

Fastolfe deschise ușa din spate și zise:

— Te rog să intri.

Baley intră. Repede și ușor, Daneel intră după el, în timp ce Giskard intră pe partea cealaltă, efectiv simultan, cu o mișcare ce amintea de un dans bine sincronizat. Baley se trezi înghesuit între ei, fără a fi, însă, sufocat. De fapt, se bucură la gândul că între el și Exterior, pe ambele părți, se găsea consistența unor trupuri de roboți.

Dar Exteriorul nu era nicăieri. Fastolfe se urcă pe locul din față și, în timp ce ușa se închidea după el, geamurile deveniră mate și o lumină blândă, artificială, se revărsă în interior. Fastolfe spuse:

— De obicei nu conduc așa, domnule Baley, dar nu mă deranjează și s-ar putea să ți se pară mai plăcut. Mașina este complet computerizată, știe unde să meargă și se poate descurca în orice situație de obstrucție sau de urgență. Nu trebuie să ne amestecăm deloc.

Abia se simțea o ușoară accelerație și o senzație vagă, aproape imperceptibilă, de mișcare.

Fastolfe zise:

— Acesta este un pasaj ferit, domnule Baley. Am avut mult de furcă până m-am asigurat că extrem de puțină lume va ști că ești în această mașină, și e sigur că nu vei fi observat în ea. Drumul cu

mașina, care merge pe jeturi de aer, nu va dura mult, de fapt, dar, dacă vrei, poți profita de ocazie ca să te odihnești. Acum ești în siguranță.

— Vorbești, spuse Baley, de parcă ai crede că sunt în pericol. Pe navă am fost protejat până la detențiune... și acum la fel.

Baley privi în jur, la interiorul mic și strâmt al mașinii, înconjurat fiind de carcasa metalică și de geamurile opace, fără a mai vorbi de scheletul metalic al celor doi roboți.

Fastolfe râse ușor:

— Exagerez, știu, dar pe Aurora pasiunile se dezlănțuie repede. Ai sosit aici în vremuri de criză pentru noi și ar fi mai bine să par caraghios pentru că exagerez, decât să trec prin riscurile îngrozitoare pe care le atrage subestimarea.

Baley spuse:

— Cred că înțelegi, dr. Fastolfe, că eșecul meu aici ar fi o lovitură pentru Pământ.

— Înțeleg foarte bine. Sunt la fel de hotărât ca și dumneata să previn orice eșec. Crede-mă.

— Te cred. Mai mult, eșecul meu aici, indiferent de motiv, ar însemna și dezastrul meu personal și profesional pe Pământ.

Fastolfe se răsuci în scaunul său ca să-l privească pe Baley cu o expresie uimită:

— Zău? N-ar fi normal.

— Sunt de acord, dădu Baley din umeri, dar așa se va întâmpla. Voi deveni ținta evidentă pentru o conducere disperată a Pământului.

— Nu la asta m-am gândit când te-am cerut pe dumneata, domnule Baley. Poți fi sigur că voi face tot ce-mi stă în putință. Deși, cu toată sinceritatea – privi într-o parte – va fi destul de puțin, dacă pierdem.

— Știu, zise Baley cu asprime.

Se lăsă pe spate pe tapițeria moale și închise ochii. Mișcarea mașinii nu era decât un legănat blând, dar Baley nu dormea. De fapt, cugeta adânc.

15

Baley nu luă contact cu Exteriorul nici la celălalt capăt al călătoriei. Când coborî din vehiculul portant, se afla într-un garaj subteran, fiind dus cu un lift mic la nivelul solului (după cum reieși mai târziu).

Fu condus într-o cameră însorită și se trase puțin înapoi când trecu prin razele directe ale soarelui (da, cam portocalii).

Fastolfe observă. Spuse:

— Ferestrele nu pot fi opacizate, dar pot fi acoperite. Dacă vrei, le acopăr. De fapt, ar fi trebuit să-mi dau seama...

— Nu-i nevoie, spuse Baley morocănos. O să stau cu spatele. Trebuie să mă obișnuiesc.

— Cum vrei, dar să-mi spui când nu-ți mai place. Domnule Baley, aici, în această parte a Aurorei, este aproape miezul zilei. Nu-ți cunosc programul personal de pe navă. Dacă ai stat treaz multe ore și vrei să dormi, nu-i nici o problemă. Dacă nu ți-e foame, nu-i nevoie să mănânci. Oricum, dacă dorești, ești binevenit să iei masa de prânz cu mine, peste scurt timp.

— Din întâmplare, asta se potrivește foarte bine cu programul meu.

— Excelent. Îți aduc aminte că ziua noastră este cu aproape șapte la sută mai scurtă decât cea a Pământului. Asta n-ar trebui să-ți producă prea multe probleme cu bioritmul, dar dacă da, atunci vom căuta să ne adaptăm la nevoile dumitale.

— Mulțumesc.

— În fine... nu prea știu care ar fi preferințele dumitale culinare.

— O să încerc să mănânc tot ce mi se pune în farfurie.

— Oricum, nu mă voi simți jenat dacă ceva ți se va părea... indigest.

— Mulțumesc.

— Și nu te superi dacă Daneel și Giskard stau cu noi?

Baley zâmbi abia schițat:

— Vor mânca și ei?

Fastolfe nu zâmbi. Răspunse cu seriozitate:

— Nu, dar vreau să stea tot timpul cu dumneata.

— Tot mai sunt în pericol? Chiar și aici?

— N-am încredere totală în nimic. Chiar și aici.

Intră un robot:

— Domnule, gustarea e servită.

— Foarte bine, Faber, încuviință Fastolfe. Ne vom așeza la masă în câteva clipe.

— Câți roboți ai? întrebă Baley.

— Doar câțiva. Nu am ajuns la nivelul de pe Solaria, de zece mii de roboți la o ființă umană, dar am mai mulți decât cifra medie – cincizeci și șapte. Casa e mare și îmi servește atât drept birou, cât și ca atelier. Pe urmă, soția mea – atunci când am una – trebuie să aibă suficient spațiu să se izoleze de munca mea într-o aripă aparte și

trebuie să fie servită separat.

— Ei bine, având cincizeci și șapte de roboți, îmi închipui că poți împrumuta doi. Mă simt mai puțin vinovat că a trebuit să-i trimiți pe Daneel și Giskard să mă însoțească spre Aurora.

— N-a fost o alegere întâmplătoare, te asigur, domnule Baley. Giskard este majordomul meu și mâna mea dreaptă. Este cu mine de când am devenit adult.

— Totuși, l-ai trimis în călătorie să mă însoțească pe mine. Sunt onorat, spuse Baley.

— Asta arată cât de important ești, domnule Baley. Giskard este cel mai vrednic de încredere dintre roboții mei, puternic și îndrăzneț.

Baley își îndreptă privirea înspre Daneel și Fastolfe adăugă:

— Nu-l includ în aceste calcule pe prietenul meu Daneel. El nu este sluga mea, ci o realizare de care am slăbiciunea să fiu foarte mândru. Este primul din categoria lui și, în timp ce dr. Roj Nemennuh Sarton a fost proiectantul și modelul lui, cel care...

Se opri, din delicatețe, dar Baley dădu repezit din cap și spuse:

— Înțeleg.

Nu era nevoie ca fraza referitoare la omorârea lui Sarton pe Pământ să fie terminată.

— În timp ce Sarton a supravegheat construcția efectivă, continuă Fastolfe, calculele mele teoretice l-au făcut posibil pe Daneel.

Fastolfe zâmbi înspre Daneel, care înclină capul în semn de confirmare.

Baley spuse:

— A mai fost și Jander.

Fastolfe dădu din cap și se posomorî:

— Da. Poate ar fi trebuit să-l țin cu mine, așa cum fac cu Daneel. Dar *era* al doilea robot al meu cu aspect uman și asta înseamnă ceva. Primul meu născut, ca să spun așa, este Daneel – un caz special.

— Și acum nu mai construiești roboți cu aspect uman?

— Nu. Dar hai, spuse Fastolfe, frecându-și mâinile. Trebuie să ne luăm gustarea. Nu cred, domnule Baley, că populația de pe Pământ este obișnuită cu ceea ce eu numesc hrană naturală. Avem salată de crevete, cu pâine și brânză, lapte, dacă vrei, sau orice suc de fructe îți place. Totul este foarte simplu. La desert, înghețată.

— Toate sunt mâncăruri tradiționale pe Pământ, spuse Baley, care există acum, în forma lor organică, doar în literatura veche.

— Nici una nu este foarte obișnuită aici, pe Aurora, dar m-am gândit că n-avea rost să-ți ofer felurile noastre, cu mâncăruri și

condimente din speciile de pe Aurora. Gustul ar fi trebuit format.

Se ridică:

— Te rog să vii cu mine, domnule Baley. Vom fi doar noi doi și nu vom ține seama de etichetă, nici nu ne vom deda unor ritualuri inutile în timpul mesei.

— Mulțumesc, zise Baley. Primesc asta ca pe o favoare. Am înlăturat plictiseala călătoriei până aici vizionând destul de multe materiale referitoare la Aurora și știu că regulile de politețe prevăd multe situații legate de o masă oficială, încât mi-ar fi și frică.

— Nu trebuie să-ți fie frică.

— Am putea încălca eticheta până acolo, încât să discutăm afaceri în timpul mesei, dr. Fastolfe? întrebă Baley. Nu trebuie să pierd timp fără rost.

— Sunt de acord cu acest punct de vedere. Vom vorbi, într-adevăr, despre afaceri și cred că pot avea încredere în dumneata că nu vei spune nimănui nimic în legătură cu această abatere. N-aș vrea să fiu expulzat din societatea civilizată.

Chicoti, apoi spuse:

— Deși n-ar trebui să râd. Nu e nimic de râs. Pierderea timpului e mai mult decât o simplă neplăcere. Ar putea foarte ușor să fie fatală.

16

Camera din care ieși Baley era pentru musafiri: câteva scaune, un scrin cu sertare, ceva care aducea cu un pian, dar avea clape de alamă în locul claviaturii, câteva picturi abstracte pe pereți, care păreau să tremure din cauza luminii. Podeaua era o tablă de șah în câteva nuanțe de maro, probabil ca să amintească de lemn și, deși avea ape ca și cum ar fi fost lustruită de curând, nu era alunecoasă la mers.

Sufrageria, deși avea aceeași podea, era cu totul altfel. Era o încăpere lungă, dreptunghiulară, supraîncărcată cu ornamente. Se aflau în ea șase mese mari, pătrate, de fapt module ce puteau fi asamblate în diverse moduri. Pe unul dintre pereții scurți se găsea un bar, cu sticle strălucind în multe culori, în fața unei oglinzi arcuite, care părea să confere încăperii pe care o reflecta o întindere fără margini. De-a lungul celuilalt perete scurt erau patru nișe, în fiecare dintre ele așteptând un robot.

Pe cei doi pereți lungi erau mozaicuri în culori pastelate. Unul prezenta o scenă planetară, deși Baley n-ar fi putut spune dacă era de pe Aurora, de pe altă planetă sau ceva absolut imaginar. Într-o parte se vedea un lan de grâu (sau ceva de genul ăsta) plin cu unelte agricole lucrate cu migală, toate comandate cu ajutorul roboților. Pe măsură ce înaintai cu privirea de-a lungul peretelui, apăreau așezări umane împrăștiate, adunându-se, în cealaltă parte, în ceea ce Baley intui că este varianta de pe Aurora a unui Oraș.

Pe celălalt perete lung se vedea o imagine astronomică. O planetă alb-albastră, luminată de un soare îndepărtat, reflecta lumina în așa fel încât, nici la o analiză foarte atentă, nu dispărea senzația de ușoară rotire. Stelele care o înconjurau, unele palide, altele strălucitoare, păreau să-și schimbe și ele poziția, deși, dacă îți fixai privirea doar pe câteva, ele păreau imobile.

Baley găsi că totul este încâlcit și respingător.

Fastolfe spuse:

— O adevărată operă de artă, domnule Baley. Mult prea scumpă, totuși, dar Fanya a vrut s-o aibă... Fanya este partenera mea actuală.

— Urmează să vină și ea, dr. Fastolfe?

— Nu, domnule Baley. După cum am spus, vom fi doar noi. Am rugat-o să rămână în apartamentul ei. Nu vreau să cunoască problema pe care o avem. Sper că înțelegi.

— Da, desigur.

— Vino. Te rog să iei loc.

Pe una dintre mese erau aranjate farfurii, pahare și tot felul de cuțite, unele necunoscute lui Baley. În mijloc se afla un cilindru înalt, oarecum conic, ca un pion de șah uriaș făcut din piatră cenușie.

Așezându-se, Baley nu rezistă și-l atinse cu un deget.

Fastolfe zâmbi:

— E un recipient pentru mirodenii. Are o comandă simplă, care permite să cadă o cantitate fixă din oricare dintre cele douăsprezece condimente diferite, pe orice porție de mâncare. Ca să procedezi cu el cum se cuvine, îl iei și faci niște mișcări complicate, fără nici un sens în sine, dar care sunt mult apreciate de Aurorienii rafinați, ca simboluri ale grației și delicateței cu care trebuie să fie servite mâncărurile. Când eram mai tânăr, cu degetul mare și cu încă două degete, puteam să execut „tripla mișcare" și să scot sare când recipientul îmi lovea palma. Dacă aș încerca acum, aș risca foarte mult să sparg capul musafirilor mei. Sper că nu te superi dacă nu încerc.

— Te implor să nu încerci, dr. Fastolfe.

Un robot puse salata pe masă, altul aduse o tavă cu sucuri de fructe, al treilea aduse pâinea și brânza, al patrulea aduse șervețelele. Toți lucrau în strânsă legătură unul cu celălalt, intrând și ieșind fără să se ciocnească între ei sau fără vreun semn de dificultate. Baley îi privea uimit.

Fără să dea impresia unei înțelegeri anterioare, rămaseră câte unul pe fiecare latură a mesei. Păsiră înapoi la unison și se întoarseră în nișele din peretele de la celălalt capăt al încăperii. Baley observă dintr-o dată că în cameră se aflau Daneel și Giskard. Nu-i văzuse intrând. Așteptau în două nișe ce apăruseră în peretele cu lanul de grâu. Daneel era mai aproape.

Fastolfe spuse:

— Acum, că au plecat...

Se opri și dădu din cap cu tristețe:

— Numai că n-au plecat. De obicei, se cuvine ca roboții să iasă înainte de începerea mesei. Roboții nu mănâncă, în timp ce ființele umane, da. Deci e normal ca cine mănâncă, să mănânce și cine nu, să plece. Și așa s-a ajuns la încă un ritual. Ar fi de neimaginat să se mănânce înainte ca roboții să iasă. În acest caz, totuși...

— N-au ieșit, spuse Baley.

— Nu. Am simțit că siguranța e mai importantă decât eticheta și m-am gândit că, nefiind aurorian, n-o să te deranjeze.

Baley așteptă ca Fastolfe să facă prima mișcare. Fastolfe ridică o furculiță, Baley făcu la fel. Fastolfe se folosi de ea, mișcând-o încet și permițându-i lui Baley să observe clar ce făcea. Baley mușcă atent dintr-un crevete și găsi că e delicios. Îi recunoscu gustul, care era ca al pastei de crevete fabricate pe Pământ, dar mult mai rafinat și mai îmbietor. Mestecă încet și, pentru o vreme, în ciuda nerăbdării de a continua discuția în timpul mesei, se gândi că e foarte nepotrivit să facă altceva, în loc să acorde toată atenția mâncării.

De fapt, primul pas îl făcu Fastolfe:

— N-ar trebui să atacăm problema, domnule Baley?

Baley simți cum se înroșește ușor:

— Da. Neapărat. Îți cer iertare. Mâncarea dumitale de pe Aurora m-a luat prin surprindere și mi-a fost greu să mă mai gândesc și la altceva... Problema asta, dr. Fastolfe, este de nivelul dumitale, nu-i așa?

— De ce spui asta?

— Cineva a comis roboticidul într-un mod care cere multe cunoștințe tehnice... după cum mi s-a spus.

— Roboticid? Ce termen amuzant, zâmbi Fastolfe. Desigur, înțeleg ce vrei să zici cu el... Ți s-a spus bine; modul cere *enorm* de

multe cunoștințe tehnice.

— Și numai dumneata aveai cunoștințele tehnice pentru a-l comite... după cum mi s-a spus.

— Și de data asta ți s-a spus bine.

— Și până și dumneata recunoști – de fapt, insiști – că numai dumneata puteai să-l aduci pe Jander în starea de degajare mentală.

— Susțin ceea ce este, la urma urmei, adevărul, domnule Baley. Nu mi-ar servi la nimic să mint, chiar dacă aș putea s-o fac. Se știe că eu sunt cel mai reprezentativ robotician teoretician din toate cele Cincizeci de Lumi.

— Cu toate acestea, dr. Fastolfe, nu s-ar putea ca al doilea robotician teoretician eminent din toate Lumile – sau al treilea sau, chiar, al cincisprezecilea – să aibă îndemânarea necesară pentru a comite fapta? E într-adevăr nevoie de toate cunoștințele celui mai bun?

Fastolfe spuse, liniștit:

— După părerea mea, e neapărat nevoie de toate cunoștințele celui mai bun. Într-adevăr, tot după părerea mea, eu însumi aș fi putut comite fapta doar într-una din zilele mele bune. Ține minte că toate capetele deștepte din robotică – inclusiv al meu – s-au străduit anume să proiecteze creiere pozitronice la care *nu* se poate produce degajarea mentală.

— Ești sigur de toate astea? Chiar sigur?

— Absolut.

— Și susții asta în public?

— Desigur. A existat o anchetă publică, dragul meu Pământean. Mi s-au pus întrebările pe care mi le pui dumneata acum și am răspuns cu sinceritate. E un obicei Aurorian să procedezi astfel.

Baley spuse:

— Deocamdată nu pun la îndoială faptul că erai convins că răspunzi cu sinceritate. Dar n-ar fi fost posibil să te fi lăsat împins de mândria dumitale firească? Și asta ar fi ceva tipic pentru Aurora, nu-i așa?

— Vrei să spui că ambiția mea de a fi considerat cel mai bun m-ar fi pus de bunăvoie într-o situație în care toată lumea ar fi fost silită să conchidă că eu l-am degajat mental pe Jander?

— Mi te închipui, într-un fel, mulțumit că ți-ai distrus situația politică și socială, cu condiția ca reputația științifică să-ți rămână intactă.

— Înțeleg. Ai un mod interesant de a gândi, domnule Baley. Mie nu mi-ar fi trecut prin cap așa ceva. Dacă aș avea de ales între a recunoaște că sunt al doilea eminent și a recunoaște că sunt vinovat

de, ca să-ți folosesc expresia, roboticid, îți dai seama că l-aș accepta pe acesta din urmă cu bună știință.

— Nu, dr. Fastolfe, nu doresc să prezint problema atât de simplist. Nu s-ar putea să te amăgești singur că ești cel mai mare robotician, că n-ai rival, agățându-te cu orice chip de asta, pentru că în subconștient – *în subconștient*, dr. Fastolfe – îți dai seama că, de fapt, ești întrecut, sau ai fost deja întrecut, de alții.

Fastolfe râse, dar în râsul lui se simțea enervare:

— Nu chiar așa, domnule Baley. Complet greșit.

— Gândește-te, dr. Fastolfe! Ești sigur că nici unul dintre colegii dumitale roboticieni nu te poate ajunge ca inteligență?

— Sunt doar câțiva în stare să se ocupe de roboții cu înfățișare umană. Construirea lui Daneel a creat, de fapt, o profesie nouă, pentru care nici măcar nu există nume – poate umanoformiști. Dintre roboticienii teoreticieni de pe Aurora, nici unul, cu excepția mea, nu înțelege funcționarea creierului pozitronic al lui Daneel. Dr. Sarton o înțelegea, dar el e mort – și n-o înțelegea atât de bine ca mine. Teoria de bază este *a mea*.

— Se poate să fi fost a dumitale la început, dar sigur nu poți pretinde dreptul de proprietate exclusivă. N-a învățat nimeni teoria?

Fastolfe dădu cu putere din cap:

— Nici unul. N-am învățat pe nimeni și desfid orice alt robotician în viață care a dezvoltat teoria pe cont propriu.

Baley spuse, cu un început de iritare:

— Nu s-ar putea să existe un tânăr, abia ieșit de pe băncile universității, mai deștept decât își închipuie alții, care...

— *Nu*, domnule Baley, nu. L-aș fi cunoscut pe un asemenea tânăr. Ar fi trecut prin laboratoarele mele. Ar fi lucrat cu mine. Deocamdată, un asemenea tânăr nu există. Va exista, cândva; poate vor exista mulți. Deocamdată, *nici unul!*

— Deci, dacă mori, știința moare cu dumneata?

— Am doar o sută șaizeci și cinci de ani. Sunt ani metrici, desigur, așa că fac numai o sută douăzeci și patru de ani Pământeni, mai mult sau mai puțin. După standardele Aurorei sunt, încă, destul de tânăr și, din punct de vedere medical, am motive să cred că n-am ajuns încă la jumătatea vieții. Nu e chiar neobișnuit să ajungi la vârsta de patru sute de ani – ani metrici. Mai am, încă, destul timp să învăț pe cineva.

Terminaseră de mâncat, dar nici unul nu pleca de la masă. Nici vreun robot nu se apropia ca s-o strângă. Parcă ar fi încremenit în timpul discuției.

Baley își îngustă ochii și spuse:

— Dr. Fastolfe, acum doi ani am fost pe Solaria. Acolo am avut impresia că Solarienii erau, în ansamblu, cei mai înzestrați roboticieni din toate Lumile.

— În ansamblu, probabil că așa este.

— Și nici unul din ei n-ar fi putut comite fapta?

— Nici unul, domnule Baley. Îndemânarea lor este pentru roboți care nu sunt, în cel mai bun caz, mai avansați decât bietul meu Giskard, în care am atâta încredere. Solarienii nu cunosc nimic despre construcția roboților cu înfățișare umană.

— De unde știi atât de bine?

— Deoarece ai fost pe Solaria, domnule Baley, știi foarte bine că Solarienii se pot apropia unul de celălalt doar cu foarte mare greutate, că ei comunică prin imagini tridimensionale – cu excepția cazurilor în care este absolut necesar contactul sexual. Crezi că vreunul dintre ei ar visa să proiecteze un robot atât de uman ca aspect, care le-ar provoca nevroze? Ar evita într-atât orice posibilă apropiere de el, dat fiind că ar părea prea uman, încât nu i-ar găsi nici o întrebuințare acceptabilă.

— Nu s-ar putea ca, pe ici pe colo, vreun Solarian să manifeste o toleranță surprinzătoare față de corpul omenesc? De unde poți ști?

— Chiar dacă vreun Solarian ar putea, ceea ce nu neg, anul ăsta nu sunt Solarieni pe Aurora.

— Nici unul?

— Nici unul! Nu le place să vină în contact nici cu Aurorienii și, cu excepția problemelor urgente, nici unul nu vrea să vină aici – sau în oricare altă Lume. Chiar și în cazul problemelor urgente, nu depășesc orbita și discută cu noi doar prin comunicații electronice.

— În acest caz, spuse Baley, dacă ești – de drept și de fapt – singura persoană din toate Lumile care ar fi putut face asta, *l-ai omorât* pe Jander?

Fastolfe zise:

— Nu cred că Daneel nu ți-a spus că am negat acest lucru.

— Da, mi-a spus, dar vreau s-o aud de la *dumneata.*

Fastolfe își încrucișă brațele și se încruntă. Vorbi printre dinții încleștați:

— Atunci, să ți-o spun. *N-am* făcut asta.

Baley dădu din cap:

— Cred că dumneata crezi ce spui.

— Da. Și chiar foarte sincer. Spun adevărul. *Nu* l-am omorât pe Jander.

— Dar dacă dumneata n-ai făcut-o, și nimeni altcineva n-ar fi avut cum s-o facă, atunci... Dar stai. Poate că fac o presupunere

neîntemeiată. Jander e într-adevăr mort, sau am fost adus aici prin înșelăciune?

— Robotul e într-adevăr distrus. Va fi cât se poate de posibil să ți-l arăt, dacă Adunarea Legislativă nu-mi împiedică accesul la el înainte de sfârșitul zilei, ceea ce nu cred că va face.

— În acest caz, dacă dumneata n-ai făcut-o, și dacă nimeni altcineva n-ar fi putut s-o facă, și dacă robotul este de fapt mort – cine a comis crima?

Fastolfe oftă:

— Sunt sigur că Daneel ți-a spus ce am susținut la anchetă, dar vrei s-o auzi din gura mea.

— Chiar așa, dr. Fastolfe.

— Ei bine, atunci, *nimeni* n-a comis crima. A avut loc un accident spontan în circuitul pozitronic, de-a lungul conexiunilor cerebrale, care a provocat degajarea mentală la Jander.

— E posibil așa ceva?

— Nu, nu este. E imposibil, dar dacă eu n-am făcut-o, atunci ăsta e singurul lucru care s-ar fi putut întâmpla.

— Nu s-ar putea susține că e și mai posibil ca dumneata să mintă, decât că s-a produs o degajare mentală spontană?

— Mulți chiar *așa* spun. Dar, din întâmplare, eu știu că *nu* am făcut-o și asta înseamnă că accidentul spontan e singura posibilitate care rămâne.

— Și dumneata ai cerut ca eu să vin aici ca să-mi demonstrezi, să-mi *dovedești*, că, de fapt, a avut loc accidentul spontan?

— Da.

— Dar cum să dovedești accidentul spontan? Se pare că, dacă-l dovedesc, te salvează pe dumneata, Pământul și pe mine însumi.

— În ordinea crescândă a importanței, domnule Baley?

Baley păru încurcat:

— Ei bine, atunci, pe dumneata, pe mine și Pământul.

— Mi-e teamă, spuse Fastolfe, că am ajuns, după o îndelungată gândire, la concluzia că e imposibil de obținut o asemenea dovadă.

17

Baley se holbă îngrozit la Fastolfe:

— Imposibil?

— Imposibil. Absolut.

Apoi, cuprins brusc de o neatenție aparentă, apucă recipientul

pentru mirodenii și spuse:

— Știi, sunt curios să văd dacă mai pot face „tripla mișcare".

Aruncă recipientul în sus cu o mișcare calculată din încheietură. Acesta făcu o tumbă și, în timp ce venea în jos, Fastolfe îi prinse capătul îngust în palma dreaptă, cu degetul mare îndoit. Recipientul se ridică ușor, se legănă și fu prins în palma stângă. Se ridică din nou și fu prins cu palma dreaptă, apoi iar în cea stângă. După această a treia mișcare, fu ridicat cu destulă putere ca să se scuture. Fastolfe îl prinse în pumnul drept ținut lângă mâna stângă, așezată cu palma în sus. După ce recipientul fu prins, Fastolfe își arătă mână stângă, în care era un vârf de cuțit de sare.

Fastolfe spuse:

— Pentru un om de știință este o manifestare copilărească, iar efortul este total disproporționat față de rezultat, care este, desigur, sare cât iei cu două degete, dar o gazdă primitoare de pe Aurora e mândră că poate oferi acest spectacol. Există experți care pot menține recipientul în aer circa un minut și jumătate, mișcându-și mâinile aproape mai repede decât privirea.

— Bineînțeles, adăugă el gânditor, Daneel poate executa asemenea mișcări cu îndemânare și viteză mai mari decât orice om. L-am testat în acest fel pentru a verifica funcționarea conexiunilor lui cerebrale, dar ar fi total greșit să-l pun să-și etaleze asemenea talente în public. I-ar umili fără rost pe mirodeniștii oameni – este denumirea lor obișnuită, să știi, chiar dacă nu vei găsi cuvântul în dicționare.

Baley încuviință.

Fastolfe oftă:

— Dar să revenim la afaceri.

— Pentru asta m-ai făcut să trec prin câțiva parseci în spațiu.

— Într-adevăr, așa am făcut. Să continuăm!

Baley întrebă:

— Acest spectacol al dumitale a avut vreun motiv, dr. Fastolfe?

Fastolfe zise:

— Ei bine, se pare că am ajuns la strâmtoare. Te-am adus aici pentru a face un lucru ce nu poate fi făcut. Chipul dumitale a fost destul de grăitor și, drept să-ți spun, nici eu nu mă simt mai bine. De aceea, am crezut că o clipă de răgaz ne-ar folosi. Și acum, să continuăm.

— Cu misiunea imposibilă?

— De ce-ar fi imposibilă pentru dumneata, domnule Baley? Ai o reputație de realizator al imposibilului.

— Drama de pe hiperunde? Dumneata crezi deformarea aceea stupidă despre cele întâmplate pe Solaria?

Fastolfe își desfăcu brațele:

— Altă speranță n-am.

Baley spuse:

— Iar eu n-am de ales. Trebuie să încerc în continuare; nu mă pot întoarce pe Pământ cu un eșec. Asta mi s-a explicat clar... Spune-mi, dr. Fastolfe, cum ar fi putut fi omorât Jander? Ce fel de manevrare a creierului lui ar fi fost necesară?

— Domnule Baley, nu știu cum aș putea explica asta, chiar unui alt robotician, ceea ce dumneata e clar că nu ești, și chiar dacă aș fi pregătit să-mi public teoriile, ceea ce e clar că nu sunt. Oricum, să văd dacă nu pot să-ți explic într-un fel... Știi, desigur, că roboții au fost inventați pe Pământ.

— Pe Pământ se știe foarte puțin în legătură cu robotica...

— În Lumile din Spațiu este binecunoscută aversiunea Pământului față de robotică.

— Dar originea Pământeană a roboților e evidentă pentru orice persoană de pe Pământ care se gândește la asta. Se cunoaște foarte bine că deplasarea hiperspațială s-a făcut cu ajutorul roboților și, deoarece Lumile din Spațiu n-ar fi putut fi colonizate fără călătoriile hiperspațiale, rezultă că roboții au existat înainte de a avea loc colonizarea și în timp ce Pământul era, încă, singura planetă locuită. Deci, roboții au fost inventați pe Pământ de către Pământeni.

— Și totuși, Pământul nu se simte prea mândru de asta, nu-i așa?

— Pe Pământ nu discutăm despre asta, spuse Baley scurt.

— Și Pământenii nu știu nimic despre Susan Calvin?

— Am dat de numele ei în niște cărți vechi. A fost printre primii roboticieni.

— Asta-i tot ce știi despre ea?

Baley făcu un gest de lehamite:

— Cred că aș fi aflat mai multe dacă aș fi căutat documentele, dar n-am avut ocazia.

— Ce straniu, zise Fastolfe. Pentru toți locuitorii Spațiului, ea e un semizeu, atât de mult încât îmi închipui că puțini din cei care nu sunt, de fapt, roboticieni se gândesc la ea ca la o Pământeană. Ar părea o profanare. Ar refuza să creadă când li s-ar spune că a murit după ce a trăit puțin peste o sută de ani metrici. Și totuși, dumneata știi despre ea doar că a fost printre primii roboticieni.

— Are ea vreo legătură cu toate astea, dr. Fastolfe?

— Direct, nu, dar într-un fel, da. Trebuie să știi că pe seama ei circulă o seamă de legende. Cele mai multe sunt, fără îndoială, false, dar i se atribuie. Una dintre cele mai vestite legende – și care s-ar părea că nu este adevărată – se referă la un robot fabricat în acele

prime zile primitive care, din cauza unui accident în fluxul tehnologic, se trezește înzestrat cu capacități telepatice...

— Nu se poate!

— Legendă! Ți-am spus că e o legendă – și, neîndoios, neadevărată! Bagă de seamă, există motive teoretice de a presupune că ar fi posibil, deși nimeni n-a prezentat vreodată un proiect plauzibil care să înceapă măcar a conține o asemenea capacitate. Că ar fi putut apărea în creierele pozitronice neprelucrate și simple, cum erau cele din era prehiperspațială – este absolut de neimaginat. De aceea, suntem foarte siguri că această poveste anume este o invenție. Dar să continui, oricum, pentru că are o morală.

— Continuă, neapărat.

— După cum spune povestea, robotul putea citi gândurile. Iar când i se puneau întrebări, el citea gândul celui care-i punea întrebarea și spunea ceea ce voia acesta să audă. Acum, Prima Lege a Roboticii arată foarte clar că un robot nu poate vătăma o ființă umană sau, prin pasivitate, să îngăduie ca unei persoane să i se facă rău, dar pentru roboți asta înseamnă, în general, rău fizic. Un robot care poate citi gândurile va hotărî, totuși, că, în mod sigur, dezamăgirea sau furia sau orice emoție violentă o vor face nefericită pe acea ființă umană, iar robotul va încadra provocarea emoțiilor de acest fel la categoria „rău". Iar dacă un robot telepatic ar ști că adevărul l-ar putea dezamăgi sau înfuria pe cel care pune o întrebare, sau i-ar provoca invidie sau nefericire, ar spune în schimb o minciună plăcută. Înțelegi?

— Da, sigur.

— Așa că robotul o mințea chiar pe Susan Calvin. Minciunile n-au mai putut continua, pentru că mai multor persoane diferite li s-au spus lucruri care nu numai că n-aveau nici o legătură între ele, dar erau contrazise de realitate, înțelegi? Susan Calvin a descoperit că și ea fusese mințită și și-a dat seama că acele minciuni o puneau într-o situație foarte penibilă. Ceea ce ar fi dezamăgit-o într-un fel de la început, acum, datorită speranțelor false, o dezamăgise insuportabil... N-ai auzit niciodată povestea?

— Îți dau cuvântul meu.

— Uluitor! Și totuși n-a fost inventată pe Aurora, pentru că circulă la fel în toate Lumile... Oricum, Susan Calvin s-a răzbunat. I-a explicat robotului că, fie că spunea adevărul sau o minciună, îi făcea la fel de rău persoanei cu care stătea de vorbă. Nu respecta Prima Lege, indiferent ce ar fi făcut. Robotul, înțelegând acest lucru, a fost silit să se refugieze în inactivitate totală. Dacă vrei o exprimare mai colorată, i s-au ars conexiunile pozitronice. Creierul i-a fost

iremediabil distrus. Legenda mai spune că ultimul cuvânt al lui Susan Calvin către robotul distrus a fost *„Mincinosule!"*.

Baley spuse:

— Înseamnă că așa ceva i s-a întâmplat lui Jander Panell. A avut de-a face cu o contradicție de termeni și i-a ars creierul?

— Asta *pare* să se fi întâmplat, deși nu este atât de ușor de provocat cum ar fi fost pe vremea lui Susan Calvin. Probabil din cauza legendei, roboticienii s-au străduit întotdeauna să împiedice, pe cât posibil, apariția contradicțiilor. Pe măsură ce teoria creierelor pozitronice a devenit mai subtilă și practica proiectării creierului pozitronic mai complicată, au fost realizate sisteme tot mai reușite, care să poată readuce orice situație creată la non-egalitate, astfel încât întotdeauna să fie realizată o acțiune, care va fi interpretată că respectă Prima Lege.

— Deci, nu poți arde complet creierul unui robot. Asta vrei să spui? Și dacă da, ce i s-a întâmplat lui Jander?

— *Nu* asta vreau să spun. Sistemele tot mai reușite despre care vorbesc nu sunt niciodată *complet* reușite. Nu pot fi. Indiferent cât de subtil și de complex poate fi un creier, totdeauna apare o contradicție. Acesta este un adevăr fundamental al matematicii. Niciodată nu va fi posibil să se realizeze un creier atât de subtil și de complex încât să se reducă la zero șansa unei contradicții. Niciodată la zero. Oricum, sistemele au ajuns atât de aproape de zero, încât, pentru a crea o degajare mentală cu ajutorul unei contradicții potrivite, ar fi necesară o înțelegere profundă a creierului pozitronic despre care este vorba - și *asta* ar cere un teoretician deștept.

— De pildă, ca dumneata, dr. Fastolfe?

— Ca mine. În cazul roboților cu aspect uman, *doar* ca mine.

— Sau nici unul, spuse Baley foarte ironic.

— Sau nici unul. Întocmai, zise Fastolfe, neluând în seamă ironia. Roboții cu aspect uman au creier – și, aș adăuga, corpuri – construite ca o imitație perfectă a ființei umane. Creierele pozitronice sunt nemaipomenit de delicate și preiau ceva din fragilitatea creierului uman, desigur. Așa cum o ființă umană poate avea o defecțiune, din cauza unui accident cerebral fără intervenția unui factor extern, tot așa un creier de robot cu aspect uman poate intra în degajare mentală doar printr-un accident – deriva accidentală și fără scop a pozitronilor.

— Poți dovedi asta, dr. Fastolfe?

— Pot s-o demonstrez matematic, dar dintre aceia care ar înțelege matematica nu toți ar fi de acord că explicația este valabilă. Conține anumite presupuneri proprii, care nu se potrivesc cu

metodele de gândire acceptate în robotică.

— Și cât de posibilă este degajarea mentală spontană?

— Dacă se ia un număr mare de roboți cu aspect uman, să zicem o sută de mii, există șansa ca unul din ei să sufere o degajare mentală spontană, în medie, pe o durată de viață de pe Aurora. Și totuși s-ar putea întâmpla mult mai curând, cum s-a întâmplat cu Jander, deși atunci diferența ar fi foarte mare.

— Dar, dr. Fastolfe, chiar dacă ar trebui să dovedești în mod clar că *s-ar putea* produce o degajare mentală spontană la roboți, în general, n-ar fi totuna cu încercarea de a dovedi că acest lucru s-a întâmplat anume cu Jander, chiar acum.

— Nu, recunoscu Fastolfe, ai perfectă dreptate.

— Dumneata, cel mai mare expert în robotică, nu poți dovedi asta în cazul concret al lui Jander.

— Din nou, ai perfectă dreptate.

— Atunci, ce vrei să pot face eu, când nu știu nimic despre robotică?

— Nu e nevoie să *dovedești* ceva. Ar fi suficient, fără îndoială, să prezinți o idee ingenioasă, care să facă plauzibilă pentru public degajarea mentală spontană.

— De pildă...

— Nu știu.

Baley întrebă cu asprime:

— Ești sigur că nu știi, dr. Fastolfe?

— Cum adică? Tocmai am spus că nu știu.

— Să-ți explic ceva. Presupun că Aurorienii știu, în general, că am venit pe planetă cu scopul de a rezolva această problemă. Ar fi greu să mă ții aici în secret, ținând seama de faptul că sunt Pământean și aceasta este Aurora.

— Da, bineînțeles, și nici n-am încercat asta. M-am consultat cu Președintele Adunării Legislative și l-am convins să-mi acorde permisiunea de a te aduce aici. Așa am reușit să obțin o amânare a sentinței. Ți se va da o șansă să rezolvi misterul înainte ca eu să fiu judecat. Nu cred că îmi vor acorda o amânare foarte lungă.

— Deci, repet – Aurorienii știu, în general, că sunt aici și îmi închipui că știu exact de ce sunt aici – că trebuie să rezolv misterul morții lui Jander.

— Desigur. Ce alt motiv ar mai fi?

— Și de când am coborât din nava care m-a adus aici, mă ții sub pază strictă și constantă, din cauză că dușmanii dumitale ar putea încerca să mă elimine – crezându-mă un fel de om-minune, care ar putea dezlega misterul într-un fel care te-ar plasa pe locul

câștigătorului, chiar dacă toate împrejurările îmi sunt potrivnice.

— Mă tem și de posibilitatea asta, da.

— Și să presupunem că un oarecare, care nu vrea să vadă misterul dezlegat și pe dumneata, dr. Fastolfe, achitat, ar reuși să mă ucidă. Asta n-ar putea întoarce opinia în favoarea dumitale? Lumea n-ar putea crede că dușmanii dumitale au simțit că ești, de fapt, nevinovat sau că s-au temut atât de mult de anchetă, încât au vrut să mă ucidă?

— Cam complicat raționament, domnule Baley. Cred că, exploatată cum se cuvine, moartea dumitale ar putea fi folosită în acest scop, dar nu se va întâmpla așa. Ești apărat și nu vei fi omorât.

— Dar *de ce* să fiu apărat, dr. Fastolfe? De ce să nu lași să fiu ucis și apoi să folosești moartea mea drept mijloc de a câștiga?

— Pentru că aș prefera să rămâi în viață și să reușești să-mi demonstrezi cu adevărat nevinovăția.

— Dar știi, cu siguranță, spuse Baley, că *nu* pot demonstra nevinovăți dumitale.

— Poate că poți. Ai toate motivele. De asta depinde bunăstarea Pământului și, după cum mi-ai spus, cariera dumitale.

— La ce bun motivul? Dacă mi-ai ordona să zbor dând din mâini și mi-ai mai spune că, dacă nu reușesc, voi fi omorât imediat prin tortură înceată și că Pământul va fi aruncat în aer și toată populația lui distrusă, aș avea o grămadă de motive să dau din aripi și să zbor – și totuși să n-o pot face.

— Știu că șansele sunt mici, zise Fastolfe jenat.

— Știi că ele nu există, spuse Baley cu violență, și că numai moartea mea te poate salva.

— Atunci, nu voi fi salvat, deoarece am grijă ca dușmanii mei să nu ajungă la dumneata.

— Dar *dumneata* poți ajunge la mine.

— Ce?

— M-am gândit, dr. Fastolfe, că dumneata însuți ai putea să mă ucizi în așa fel, încât să pară că a fost fapta dușmanilor dumitale. Atunci ai folosi moartea mea împotriva lor – și că de asta m-ai adus pe Aurora.

O clipă, Fastolfe privi la Baley ușor surprins, iar apoi, într-un acces de furie brusc și puternic, fața i se înroși și i se strâmbă într-un rânjet. Înșfăcând de pe masă recipientul pentru mirodenii, îl ridică și își coborî brațul pentru a-l azvârli în Baley.

Iar Baley, din cale-afară de surprins, abia reuși să se tragă înapoi în scaun, ferindu-se.

5. DANEEL ȘI GISKARD

18

Dacă Fastolfe acționase repede, Daneel acționase și mai repede.

Lui Baley, care uitase de tot de existența lui Daneel, totul i se păru un salt confuz, un zgomot neclar, apoi Daneel stătea lângă dr. Fastolfe, într-o parte, ținând în mână recipientul și spunând:

— Sper, dr. Fastolfe, că nu v-am făcut vreun rău.

Baley observă uimit că Giskard nu era departe de Fastolfe, de cealaltă parte, și că fiecare din cei patru roboți de lângă peretele din capătul sălii înaintaseră până aproape de masă.

Gâfâind ușor, cu părul cam zbârlit, Fastolfe spuse:

— Nu, Daneel. Te-ai descurcat chiar foarte bine.

Ridică glasul:

— Toți v-ați descurcat foarte bine, dar țineți minte, nu trebuie să permiteți nimănui să vă întârzie, chiar dacă e vorba de mine.

Râse încet și se așeză din nou, îndreptându-și părul cu mâna.

— Îmi pare rău, zise, că te-am speriat așa de tare, domnule Baley, dar am simțit că o demonstrație ar fi mai convingătoare decât toate vorbele.

Baley, care se ferise doar din reflex, își descheie gulerul și spuse, puțin răgușit:

— Mă tem că mă așteptam la vorbe, dar sunt de acord că demonstrația a fost convingătoare. Mă bucur că Daneel a fost destul de aproape ca să te dezarmeze.

— Oricare din ei era destul de aproape ca să mă dezarmeze, dar Daneel era cel mai aproape și a ajuns primul la mine. A ajuns la mine destul de repede ca să fie îngăduitor. Dacă ar fi fost mai departe, poate că ar fi trebuit să-mi răsucească brațul sau chiar să mă doboare.

— Ar fi mers până acolo?

— Domnule Baley, spuse Fastolfe, am dat indicații pentru

protecția dumitale și eu *știu* cum să dau indicații. Ei n-ar fi ezitat să te salveze, chiar dacă varianta cealaltă era să-mi facă mie rău. Bineînțeles că s-ar fi străduit să-mi provoace o vătămare minimă, așa cum a făcut Daneel. Tot ce mi-a vătămat a fost demnitatea mea și pieptănătura. Și îmi tremură puțin degetele.

Fastolfe le îndoi cu milă.

Baley respiră adânc, încercând să-și revină din scurta perioadă de confuzie. Spuse:

— Daneel nu m-ar fi protejat chiar și fără indicațiile dumitale speciale?

— Fără îndoială. Ar fi trebuit s-o facă. Totuși, nu trebuie să crezi că reacția robotului este un simplu da sau nu, sus sau jos, înăuntru sau afară. Este o greșeală pe care un amator o face adesea. Este vorba despre viteza de reacție. Indicațiile mele cu privire la dumneata au fost exprimate în așa fel, încât potențialul înglobat în roboții de la sediul meu, inclusiv Daneel, este anormal de înalt, de fapt atât de înalt cât pot realiza. Deci, reacția la un pericol evident și imediat pentru dumneata este extraordinar de rapidă. Știam că așa va fi și de aceea am încercat să lovesc așa de repede – știind că ți-aș putea oferi *cea mai convingătoare* demonstrație a incapacității mele de a-ți face vreun rău.

— Da, dar nu-ți sunt tocmai recunoscător pentru ea.

— Oh, am avut încredere deplină în roboții mei, mai ales în Daneel. Mi-a trecut totuși prin cap, chiar dacă puțin cam târziu, că, dacă n-aș fi dat imediat drumul recipientului pentru mirodenii, mi-ar fi rupt încheietura, chiar împotriva voinței lui – sau a echivalentului pentru voință la roboți.

Baley spuse:

— Mi se pare că ți-ai asumat un risc prostesc.

— Și mie mi se pare, acum. Dacă dumneata te-ai fi pregătit să arunci cu recipientul în mine, Daneel ți-ar fi parat imediat lovitura, dar nu chiar cu aceeași viteză, pentru că nu a primit indicații speciale referitoare la siguranța mea. Pot spera că ar fi fost destul de rapid ca să mă salveze, dar nu sunt sigur – și aș prefera să nu testez acest lucru, zâmbi Fastolfe bine dispus.

Baley întrebă:

— Dacă dintr-un vehicul aeropurtat s-ar arunca pe casă vreun dispozitiv cu explozibil?

— Sau dacă de pe un vârf de deal din apropiere ar fi îndreptată spre noi o rază gama... Roboții mei nu înseamnă protecție fără limite, dar asemenea tentative teroriste sunt extrem de improbabile aici, pe Aurora. Propun să nu ne îngrijorăm din cauza lor.

— Vreau să nu mă îngrijorez din cauza lor. Într-adevăr, n-am crezut serios că ai reprezenta un pericol pentru mine, dr. Fastolfe, dar trebuia să elimin această posibilitate, dacă e nevoie să mergem mai departe. Acum putem continua.

— Da, putem, spuse Fastolfe. În ciuda acestui divertisment suplimentar și foarte dramatic, avem totuși de-a face o problemă: să dovedim că degajarea mentală a lui Jander a fost un accident spontan.

Dar Baley devenise conștient de prezența lui Daneel, așa că acum se întoarse spre el și îl întrebă jenat:

— Daneel, te întristează dacă discutăm această problemă?

Daneel, care pusese recipientul pentru mirodenii pe una din mesele goale mai îndepărtate, spuse:

— Partenere Elijah, aș prefera ca prietenul meu mort Jander să mai funcționeze, dar deoarece nu o face și deoarece nu poate fi repus în funcțiune, nu ne rămâne de făcut decât să ne purtăm astfel încât să prevenim asemenea incidente în viitor. Deoarece acum discuția are acest scop, mai degrabă mă bucură, decât mă întristează.

— Păi, atunci, doar ca să rezolvăm altă problemă, Daneel, crezi că dr. Fastolfe este răspunzător pentru sfârșitul colegului tău robot Jander?... Îmi ierți întrebarea, dr. Fastolfe?

Fastolfe făcu un gest de aprobare, iar Daneel spuse:

— Dr. Fastolfe a declarat că nu e răspunzător, așa că, desigur, nu este.

— N-ai nici o îndoială în privința asta, Daneel?

— Nici una, partenere Elijah.

Fastolfe părea puțin amuzat:

— Supui un robot unui interogatoriu încrucișat, domnule Baley.

— Știu, dar nu prea mă gândesc la Daneel ca la un robot, așa că l-am întrebat.

— Răspunsurile lui n-ar sta în picioare în fața nici unui Consiliu de Anchetă. El este constrâns să mă creadă datorită potențialelor lui pozitronice.

— Eu nu sunt Consiliu de Anchetă, dr. Fastolfe, și clarific dedesubturile. Să revin unde eram. Fie dumneata ai ars creierul lui Jander, fie s-a petrecut un accident. Mă asiguri că nu pot dovedi accidentul și asta mă face să rămân doar cu misiunea de a dezminți orice acțiune din partea dumitale. Cu alte cuvinte, dacă pot dovedi că este *imposibil* ca dumneata să-l fi ucis pe Jander, accidentul rămâne singura variantă.

— Și cum poți face asta?

— E vorba de mijloace, ocazie și motiv. Dumneata aveai mijloacele de a-l ucide pe Jander – capacitatea teoretică de a-l manevra astfel încât să sfârșească prin degajare mentală. Dar aveai ocazia? Era robotul dumitale, prin faptul că îi proiectaseși conexiunile cerebrale și îi supravegheaseși construirea, dar se afla el, de fapt, în posesia dumitale la data degajării mentale?

— De fapt, nu. Se afla în posesia altcuiva.

— De cât timp?

— De vreo opt luni... sau puțin peste jumătate dintr-un an de-al vostru.

— Aha. E un aspect interesant. La data distrugerii lui, erai cu el sau lângă el? Ai fi putut ajunge la el? Pe scurt, putem demonstra faptul că erai atât de departe de el – sau în afara zonei lui – încât nu se poate presupune că ai fost în stare să comiți fapta la ora la care se crede că aceasta s-ar fi comis?

Fastolfe spuse:

— Mă tem că acest lucru e imposibil. Este un interval de timp cam mare în care fapta ar fi putut fi comisă. După distrugere, la roboți nu se petrec schimbări echivalente cu rigiditatea cadaverică sau cu descompunerea la o ființă umană. Putem spune doar că, la o anumită oră, se știa că Jander funcționează și că, la o altă oră, se știa că nu mai funcționează. Între cele două este o distanță de aproape opt ore. Pentru această perioadă, nu am alibi.

— Deloc? Ce făceai în acest timp, dr. Fastolfe?

— Mă aflam aici, în locuința mea.

— Desigur că roboții dumitale știau că ești aici și ar putea depune mărturie.

— Sigur că știau, dar nu pot să depună mărturie în nici un sens legal și în acea zi Fanya era plecată cu treburi de-ale ei.

— Apropo, Fanya îți împărtășește cunoștințele despre robotică?

Fastolfe zâmbi strâmb:

— Știe mai puțin decât dumneata... În afară de asta, nu cunoaște nici una dintre probleme noastre.

— De ce nu?

Era clar că răbdarea lui Fastolfe se apropia de sfârșit:

— Dragul meu domn Baley, aici n-a fost vorba despre un atac fizic de aproape, cum a fost recentul meu atac simulat asupra dumitale. Ceea ce i s-a întâmplat lui Jander nu cerea prezența mea fizică. Se întâmplă că, deși nu se afla departe de locuința mea din punct de vedere geografic, Jander nu era departe, dar n-ar fi contat dacă se afla pe cealaltă parte a Aurorei. Oricând aș fi putut ajunge la el pe cale electronică și, prin ordinele pe care i le-aș fi dat și reacțiile

pe care le-aș fi obținut, i-aș fi putut provoca degajarea mentală. În ceea ce privește timpul, pasul hotărâtor nici n-ar fi avut nevoie de prea mult...

Baley spuse brusc:

— Deci este un proces scurt, unul la care oricine ar putea ajunge din întâmplare, făcând ceva perfect obișnuit?

— Nu! zise Fastolfe. Pentru numele Aurorei, Pământeanule, lasă-mă să vorbesc. Ți-am mai spus că lucrurile nu stau așa. Inducerea degajării mentale la Jander ar fi fost un proces îndelungat, complicat și întortocheat, care ar fi cerut cea mai mare înțelegere și deșteptăciune, și n-ar fi putut fi realizat de *nimeni* accidental, fără un lanț de coincidențe incredibile. Sunt mult mai puține șanse de accidente pe această cale extraordinar de complicată, decât de degajare mentală spontană, dacă explicația mea matematică ar fi acceptată.

Totuși, dacă *eu* aș fi dorit să induc degajarea mentală, aș fi provocat modificări și reacții cu grijă, puțin câte puțin, timp de săptămâni, luni, chiar ani, până ce l-aș fi adus pe Jander în pragul distrugerii. Și nicicând, în acest timp, n-ar fi arătat că e în pragul catastrofei, așa cum dumneata te poți apropia tot mai mult de prăpastie, pe întuneric, și totuși să nu simți că-ți fuge pământul de sub picioare, nici chiar pe buza ei. Odată adus pe marginea prăpastiei, o singură observație de-a mea l-ar arunca în gol. Acest ultim pas ar dura doar o clipă. Înțelegi?

Baley își strânse buzele. N-avea rost să încerce să-și ascundă dezamăgirea:

— Deci, pe scurt, aveai ocazia.

— *Oricine* ar fi avut ocazia. Oricine de pe Aurora, cu condiția ca el sau ea să fi avut priceperea necesară.

— Și numai dumneata aveai priceperea necesară.

— Mă tem că da.

— Ceea ce ne duce la motiv, dr. Fastolfe.

— Ah.

— Din asta am putea dovedi nevinovăția. Acești roboții cu aspect uman sunt, toți, ai dumitale. Se bazează pe teoria dumitale și ai fost implicat în construirea lor în fiecare clipă, chiar dacă dr. Sarton a supravegheat această construire. Ei există datorită dumitale și *numai* datorită dumitale. Ai vorbit despre Daneel ca despre „primul născut" al dumitale. Ei sunt creațiile dumitale, copiii dumitale, dobândirea nemuririi dumitale.

(Baley simțea că devine tot mai convingător și se imagină, pentru o clipă, adresându-se unui Consiliu de Anchetă.)

— Pentru numele Pământului – sau al Aurorei, mai degrabă – pentru numele Aurorei, de ce ți-ai distruge această muncă? De ce ai nimici o viață pe care ai făurit-o printr-un miracol al efortului intelectual?

Fastolfe păru amuzat și trist, în același timp:

— Păi, domnule Baley, nu știi chiar nimic. De unde ai scos-o că teoria mea a fost rezultatul unui miracol al efortului intelectual? Ar fi putut fi prelungirea plictisitoare a unei ecuații, pe care oricine era în stare s-o facă, dar pe care nimeni nu s-a deranjat s-o termine până la mine.

— Nu cred, zise Baley, căutând să se liniștească. Dacă nimeni în afară de dumneata nu poate înțelege creierul unui robot cu aspect uman destul de bine ca să-l distrugă, cred că e posibil ca nimeni în afara dumitale să nu-l înțeleagă destul de bine ca să-l creeze. Poți nega asta?

— Nu, nu neg asta, dădu Fastolfe din cap. Și totuși, domnule Baley – chipul i se posomorî mai mult ca niciodată de când se întâlniseră – analiza dumitale minuțioasă nu reușește decât să înrăutățească și mai mult lucrurile. Am hotărât deja că numai eu am mijloacele și ocazia. Din întâmplare, am și un motiv – cel mai bun motiv din lume – și dușmanii mei știu asta. Pentru numele Pământului deci, ca să te citez, sau al Aurorei sau al oricui, avem de gând să dovedim că n-am făcut-o eu?

19

Baley se încruntă furios. Păși grăbit înspre colțul încăperii, de parcă ar fi căutat adăpost. Apoi se întoarse brusc și spuse tăios:

— Dr. Fastolfe, mi se pare mie că îți cam place să mă încurci.

Fastolfe dădu din umeri:

— Nu-mi place. Îți prezint doar problema așa cum este. Bietul Jander a murit de moarte robotică din cauza unui simplu accident pozitronic. Deoarece știu că n-am avut nici un amestec, știu că asta trebuie să fie. Totuși, nimeni altcineva nu poate fi sigur că sunt nevinovat și toate dovezile indirecte duc la mine, așa că trebuie să înfruntăm acest lucru direct atunci când vom hotărî, dacă se poate spune așa ceva, ce putem face.

Baley zise:

— Păi, hai atunci să cercetăm motivul dumitale. Ceea ce

dumitale ți se pare un motiv nemaipomenit s-ar putea să nu fie deloc așa ceva.

— Mă îndoiesc. Nu sunt prost, domnule Baley.

— Poate că nici nu ești în măsură să fii judecătorul dumitale și al motivelor dumitale. Uneori oamenii nu sunt. Poate că o iei în tragic cine știe de ce.

— Nu cred.

— Atunci, spune-mi motivul dumitale. Care este? Spune-mi!

— Nu mă lua așa de repede, domnule Baley. Nu e deloc ușor de explicat... Poți veni până afară cu mine?

Baley privi iute spre fereastră. Afară?

Soarele coborâse pe cer și, din cauza asta, camera era mai însorită. Ezită, apoi vorbi mai tare decât trebuia:

— Da, pot!

— Grozav, spuse Fastolfe, adăugând ceva mai prietenos: Dar poate că mai întâi vrei să treci pe la Personală.

Baley se gândi o clipă. Nu simțea nici o nevoie imediată, dar nu știa ce-l așteptă în Exterior, cât de mult trebuia să rămână acolo, ce posibilități avea sau nu acolo. Mai ales, nu știa obiceiurile de pe Aurora în această privință și nu-și amintea nimic din filmele-cărți vizionate pe navă care să-l lumineze în această privință. Poate că era mai sigur să aprobe orice sugestie din partea gazdei.

— Mulțumesc, spuse, îmi convine foarte mult.

Fastolfe încuviință:

— Daneel, spuse, condu-l pe domnul Baley la Personala Musafirilor.

— Partenere Elijah, vrei să vii cu mine? întrebă Daneel.

Când intrară amândoi în încăperea alăturată, Baley spuse:

— Îmi pare rău, Daneel, că n-ai luat parte la conversația dintre mine și dr. Fastolfe.

— N-ar fi fost corect, partenere Elijah. Când mi-ai pus o întrebare directă, ți-am răspuns, dar n-am fost invitat să particip la toată discuția.

— Aș fi formulat invitația, Daneel, dacă n-aș fi fost constrâns de faptul că sunt musafir. M-am gândit că n-ar fi bine să iau inițiativa în această privință.

— Înțeleg... Aceasta este Personala Musafirilor, partenere Elijah. Ușa se va deschide la o atingere a mâinii tale pe orice punct al ei, dacă încăperea nu este ocupată.

Baley nu intră. Se opri gânditor, apoi spuse:

— Dacă *ai fi fost* invitat să vorbești, Daneel, ai fi avut ceva de spus? Vreun comentariu pe care ai fi vrut să-l faci? Țin la părerea ta,

prietene.

Daneel spuse, cu seriozitatea lui obișnuită:

— Singura remarcă pe care vreau s-o fac este că declarația doctorului Fastolfe, cum că ar fi avut un motiv excelent să-l scoată din funcțiune pe Jander, a fost neașteptată pentru mine. Nu știu care ar putea fi motivul. Totuși, oricare ar declara el că îi este motivul, ai putea să-l întrebi de ce n-a avut același motiv să-mi provoace mie o degajare mentală. Dacă se poate crede că el a avut un motiv să-l scoată din funcțiune pe Jander, de ce nu mi s-ar potrivi și mie același motiv? Aș fi curios să aflu.

Baley îl privi pătrunzător, căutând automat o expresie pe un chip care nu era dotat pentru așa ceva. Întrebă:

— Te simți în pericol, Daneel? Simți că Fastolfe reprezintă un pericol pentru tine?

Daneel spuse:

— În conformitate cu A Treia Lege, trebuie să-mi apăr propria existență, dar nu m-aș opune doctorului Fastolfe sau oricărei ființe umane, dacă ar fi de părere că existența mea trebuie să ia sfârșit. Aceasta este A Doua Lege. Știu totuși că valorez mult, atât ca investiție de materiale, muncă și timp, cât și ca importanță științifică. Deci, ar trebui să-mi explice amănunțit motivele pentru care este necesar ca existența mea să ia sfârșit. Dr. Fastolfe nu mi-a spus niciodată nimic – *niciodată*, partenere Elijah – din care să reiasă că ar avea un asemenea gând. Nu cred că-i trece prin minte să pună capăt existenței mele sau că a avut vreodată de gând să pună capăt existenței lui Jander. O deviație pozitronică accidentală trebuie să-l fi terminat pe Jander și ar putea, cândva, să mă termine și pe mine. În Univers există întotdeauna o părticică de hazard.

Baley spuse:

— Tu spui așa, dr. Fastolfe spune așa și eu cred așa, dar greutatea este să-i convingem pe oameni să accepte acest punct de vedere.

Se întoarse posomorât înspre ușa Personalei și întrebă:

— Intri cu mine, Daneel?

Expresia de pe chipul lui Daneel reuși să pară amuzată:

— E măgulitor, partenere Elijah, să fii confundat cu un om în asemenea măsură. Bineînțeles că n-am nevoie.

— Bineînțeles. Dar poți intra, oricum.

— Nu s-ar cuveni să intru. Roboții nu au obiceiul să intre în Personală. Interiorul unei asemenea încăperi este absolut uman... Pe deasupra, aceasta este o Personală pentru o singură persoană.

— Pentru o singură persoană!

O clipă, Baley fu șocat. Își reveni, totuși. Alte Lumi, alte obiceiuri! Acesta nu-și amintea să fi fost descris în filmele-cărți. Spuse:

— Deci la asta te-ai referit când ai spus că ușa se va deschide numai dacă nu este ocupată. Și dacă este ocupată, așa cum va fi imediat?

— Atunci *nu* se va deschide la o atingere din afară, desigur. Și ți se va respecta intimitatea. Firește, se va deschide la o atingere din interior.

— Și dacă vreun musafir leșină, are un atac de cord când e înăuntru și nu poate atinge ușa? Asta nu înseamnă că nimeni nu poate intra ca să-l ajute?

— Există moduri de a deschide ușa în caz de pericol, partenere Elijah, dacă este necesar.

Apoi, adăugă, vădit îngrijorat:

— Crezi că se va întâmpla ceva de felul ăsta?

— Nu, sigur că nu... Sunt doar curios.

— Voi fi chiar lângă ușă, zise Daneel neliniștit. Voi acționa imediat, partenere Elijah, dacă aud ceva.

— Nu cred că ar trebui s-o faci.

Baley atinse ușa cu dosul mâinii și aceasta se deschise imediat. Așteptă câteva clipe să vadă dacă se închide. Nu se închise. Intră, apoi ușa se închise imediat.

Cât timp ușa fusese deschisă, Personala păruse o cameră destinată categoric acestui scop. O chiuvetă, o despărțitură (probabil prevăzută cu un duș), o cadă, un paravan transparent, după toate aparențele cu un closet în spatele lui. Mai erau câteva dispozitive pe care nu le recunoscu. Presupuse că erau necesare pentru una dintre nevoile personale.

Avu puțin timp să observe toate astea, pentru că într-o clipă dispărură, iar el începu să se întrebe dacă, într-adevăr, existase acolo tot ce văzuse, sau dacă dispozitivele păruseră să existe doar pentru că el se aștepta să le vadă.

Când ușa se închise, camera se întunecă, deoarece nu avea fereastră. Când ușa se închise complet, camera se lumină din nou, dar nu reapăru nimic din ceea ce văzuse el. Era lumina zilei, iar el se afla în Exterior – sau, cel puțin, așa părea. Deasupra era cerul liber, cu nori plutind pe el, prea ordonat ca să pară reali. Pretutindeni se vedea o întindere de verdeață, mișcându-se în același fel ordonat.

Simți nodul obișnuit din stomac, pe care-l avea ori de câte ori se pomenea în Exterior – dar *nu* era în Exterior. Intrase într-o cameră fără fereastră. Trebuia să fie o șmecherie de la iluminat.

Privi drept în față și păși încet înainte. Ridică mâinile în față.

Încet. Privind fix.

Mâinile atinseră un perete neted. Pipăi pe toate părțile. Atinse ceea ce păruse chiuvetă în clipa de vizibilitate de la început și, luându-se după mâini, o văzu – slab, slab, în pofida senzației copleșitoare de lumină.

Găsi robinetul, dar pe el nu curse apă. Pipăi înapoi și nu găsi nimic să semene cu un robinet obișnuit care ar fi dat drumul la șuvoiul de apă. Găsi, în schimb, o fâșie lungă, cu un aspect ceva mai grosolan, care o detașa din perete. În timp ce pipăia cu degetele, împinse ușor, pe dibuite, și imediat verdeața, care se întindea mult dincolo de perete, fu străbătută de un șuvoi de apă, căzându-i de sus înspre picioare cu un plescăit puternic.

Sări speriat înapoi, dar apa se opri înainte de a-i ajunge la picioare. Nu încetă să curgă, dar nu ajunse pe podea. Întinse mâna. Nu era apă, ci o lumină ce dădea iluzia de apă. Nu-i udă mâna; nu simți nimic. Dar ochii se încăpățânau să vadă. Ei văzură apă.

Se uită după șuvoi în sus și, în cele din urmă, dădu de ceva ce *era* apă – un fir subțire ieșind din robinet. Era rece.

Degetele găsiră din nou fâșia și împinseră pe ici, pe colo, pe pipăite. Temperatura se schimbă imediat, iar el dădu de pata care făcea să curgă apă călduță.

Nu găsi deloc săpun. Cam în silă, începu să-și frece mâinile nesăpunite una de alta, sub ceea ce părea să fie un izvor natural, care ar fi trebuit să-l ude din cap până-n picioare, dar nu-l udă. Și, ca și cum mecanismul ăsta îi putea citi gândurile sau, mai degrabă, de parcă s-ar fi luat după frecatul mâinilor lui, simți că apa devine ca săpunul, în timp ce izvorul pe care-l vedea, dar nu-l vedea, făcea balonașe, transformându-se în spumă.

Tot în silă, se aplecă deasupra chiuvetei și își frecă fața cu apa ca săpunul. Își simți țepii din barbă, dar știa că, fără prospect, n-avea cum să transforme dispozitivele din această cameră în aparat de bărbierit.

Termină și-și ținu mâinile sub apă, neajutorat. Cum să oprească săpunul? Nu trebuia să întrebe. Probabil că mâinile lui, dacă nu se mai frecau între ele sau pe față, comandau asta. Apa încetă să mai fie ca săpunul și mâinile îi fură clătite de săpun. Își dădu cu apă pe față – fără să frece – și se clăti. Fără să vadă și cu neîndemânarea cuiva neobișnuit cu procedeul, reuși să-și ude bine cămașa.

Prosoape? Hârtie?

Păși înapoi, cu ochii închiși, cu capul puțin aplecat ca să nu-și mai dea cu apă pe haine. Aparent, un pas înapoi era toată cheia, pentru că simți un curent de aer cald. Stătu cu fața în dreptul lui, apoi

cu mâinile.

Deschise ochii și văzu că izvorul nu mai curgea. Dădu cu mâinile și nu mai simți apă.

Nodul din stomac îi devenise de mult enervare. Admitea că Personalele variau enorm de la o Lume la alta, dar simulacrul ăsta de Exterior mersese prea departe.

Pe Pământ, o Personală era o cameră pentru o obște uriașă cu compartimente separate, pentru care fiecare avea o cheie. Pe Solaria, intrai în Personală printr-un culoar îngust legat de o latură a casei, ca și cum Solarienii considerau că nu face parte din casa lor. Oricum, în ambele Lumi, atât de diferite în alte privințe, Personalele aveau un scop clar și rolul fiecărui dispozitiv din ele nu putea fi înțeles greșit. De ce pe Aurora acest simulacru de simplitate rustică, întocmit cu migală, care ascundea de tot fiecare accesoriu dintr-o Personală?

De ce?

În orice caz, enervarea nu-i lăsă loc și pentru alte emoții, ca să se mai simtă și jenat din cauza așa-zisului Exterior. Păși în direcția în care își amintea că văzuse paravanul transparent. Nu era direcția bună. Îl găsi doar pipăind peretele și după ce își izbi diferite părți ale corpului de niște protuberanțe. În cele din urmă, se pomeni urinând într-un mic bazin, care părea că nu colectează șuvoiul cum se cuvine. Genunchii îi spuneau că țintește corect în ceea ce credea el că este un pisoar și își spuse că, dacă folosea un alt recipient sau îi înțelesese greșit destinația, nu era vina lui.

După ce termină, se gândi dacă să mai caute chiuveta, să-și mai clătească mâinile o dată, dar renunță. Pur și simplu nu mai putea suporta căutarea și acea cădere de apă falsă.

În schimb, găsi, bâjbâind, ușa pe care intrase, dar nu-și dădu seama că a găsit-o până ce atingerea mâinii lui nu avu ca efect deschiderea acesteia. Lumina se stinse imediat și îl înconjură strălucirea firească, adevărată, a zilei.

Daneel îl aștepta, împreună cu Fastolfe și cu Giskard.

Fastolfe spuse:

— Ți-au trebuit aproape douăzeci de minute. Începusem să ne temem pentru dumneata.

Baley simți că se aprinde de furie:

— Am avut probleme cu iluziile dumitale prostești, spuse, foarte rezervat.

Fastolfe își strânse gura pungă și-și înălță sprâncenele într-un „Oo!" mut. Spuse:

— Chiar lângă ușă se află un contact care comandă iluziile. Poate să le estompeze și să te lase să vezi realitatea – sau poate

șterge de tot iluziile, dacă vrei.

— Nu mi s-a spus. Toate Personalele voastre sunt așa?

Fastolfe zise:

— Nu. Personalele de pe Aurora au, de obicei, proprietăți iluzorii, dar felul iluziei diferă de la individ la individ. Iluzia naturii înverzite îmi face plăcere și îi schimb, din când în când, detaliile. Știi, după un timp te plictisești de orice. Unii se folosesc de iluzii erotice, dar astea nu sunt pe placul meu. Desigur, nu e nici o problemă când ești obișnuit cu Personalele. Încăperile sunt standardizate și știi unde se află totul. E ca și cum te-ai deplasa într-un loc cunoscut, pe întuneric... Dar spune-mi, domnule Baley, de ce n-ai ieșit să ceri lămuriri?

Baley spuse:

— Pentru că n-am vrut. Recunosc, eram foarte nervos din cauza iluziilor, dar le-am acceptat. La urma urmei, Daneel a fost cel care m-a condus la Personală și nu mi-a dat nici o indicație, nici o lămurire. Cu siguranță că mi-ar fi explicat în cele mai mici amănunte, dacă ar fi fost lăsat să se descurce singur, fiindcă ar fi prevăzut că mi se face un rău. Deci, presupun că dumneata l-ai instruit cu grijă să nu mă avertizeze și, pentru că nu m-am așteptat să-mi joci feste, trebuie să presupun că ai avut un scop anume procedând astfel.

— Oh?

— De fapt, dumneata m-ai întrebat dacă vreau să ies în Exterior și, când am fost de acord, m-ai întrebat imediat dacă nu vreau să merg la Personală. Deci, scopul pentru care m-ai trimis într-o iluzie de Exterior a fost ca să-ți dai seama dacă pot să-l suport – sau dacă voi fugi, speriat. Dacă l-am suportat, se poate avea încredere în mine în ceea ce privește realitatea. Ei bine, l-am suportat. Sunt cam ud, mulțumesc, dar o să mă usuc repede.

Fastolfe spuse:

— Ești un clarvăzător, domnule Baley. Îmi cer scuze pentru natura testului și pentru neplăcerea pe care ți-am provocat-o. Încercam doar să previn posibilitatea unei neplăceri și mai mari. Mai vrei să ieși afară cu mine?

— Nu numai că vreau, dr. Fastolfe. Insist.

20

Ieșiră printr-un culoar, urmați îndeaproape de Daneel și de Giskard.

Fastolfe flecări:

— Sper că nu te deranjează că ne însoțesc roboții. Aurorienii nu pleacă nicăieri fără să aibă măcar un robot ca însoțitor și, mai ales în cazul dumitale, trebuie să insist ca Daneel și Giskard să fie întotdeauna lângă dumneata.

Deschise o ușă și Baley încercă să rămână drept în bătaia soarelui și a vântului, ca să nu mai vorbim de mirosul ciudat și exotic al pământului de pe Aurora, care-l învăluia.

Fastolfe păși într-o parte și Giskard ieși primul afară. Robotul privi cu atenție în jur câteva clipe. Parcă toate simțurile i-ar fi fost ascuțite la maximum. Privi înapoi, iar Daneel i se alătură și făcu același lucru.

— Lasă-i o clipă, domnule Baley, și ne vor spune când cred ei că e sigur să ieșim. Profit de ocazie ca să-ți cer din nou scuze pentru gluma proastă pe care ți-am făcut-o în legătură cu Personala. Te asigur că am fi știut dacă ai probleme, diversele semnale vitale ale dumitale erau înregistrate. Sunt foarte bucuros, deși nu foarte surprins, că mi-ai înțeles intenția.

Zâmbi și, cu o ezitare aproape neobservată, își puse mâna pe umărul stâng al lui Baley, bătându-l cu prietenie.

Baley spuse, îndărătnic:

— Se pare că ai uitat gluma proastă de dinainte – atacul dumitale prefăcut, cu recipientul pentru mirodenii. Dacă mă asiguri că acum vom colabora sincer și cinstit, voi considera că aceste probleme au avut un scop rezonabil.

— S-a făcut!

— Acum putem ieși?

Baley privi înspre Daneel și Giskard, care se îndepărtaseră și se despărțiseră unul de celălalt, unul în dreapta, altul în stânga, în continuare atenți.

— Încă nu. Vor înconjura toată locuința... Daneel mi-a spus că l-ai invitat în Personală, cu dumneata. Ai vorbit serios?

— Da. Știu că n-are nevoie, dar m-am gândit că ar fi lipsit de politețe să-l exclud. Nu eram sigur de obiceiul de pe Aurora în această privință, în ciuda a tot ce am citit despre planetă.

— Cred că ăsta nu e unul dintre lucrurile pe care Aurorienii consideră necesar să le pomenească și, desigur, nu te poți aștepta ca niște cărți să-i pregătească pe Pământenii care ne vizitează în legătură cu aceste probleme...

— Pentru că sunt atât de puțini Pământeni în vizită?

— Întocmai. Într-adevăr, roboții nu frecventează Personalele niciodată. Este singurul loc unde ființele umane merg fără ei. Cred că din cauza sentimentului că trebuie să scapi de ei din când în când și

în unele locuri.

Baley spuse:

— Și totuși, când Daneel a fost pe Pământ acum trei ani, cu ocazia morții lui Sarton, am încercat să nu-l las să intre în Personala Obștească, spunându-i că n-are nevoie. Dar el a insistat să intre.

— Și bine a făcut. Cu acel prilej, a fost instruit foarte strict să nu arate deloc faptul că nu e om, pentru motive pe care ți le amintești bine. Aici, pe Aurora, totuși... A, au terminat.

Roboții se îndreptau spre ușă, iar Daneel le făcu semn să iasă.

Fastolfe întinse o mână ca să-l oprească pe Baley:

— Dacă nu te superi, domnule Baley, voi ieși primul. Numără încet până la o sută, apoi vino după noi.

21

După ce numără până la o sută, Baley ieși sigur pe el și se îndreptă spre Fastolfe. Chipul îi era încordat, fălcile prea încleștate, spatele prea drept.

Privi în jur. Peisajul nu era prea diferit de ceea ce văzuse în Personală. Probabil că Fastolfe își folosise drept model propriul fundal. Totul era verde și undeva un izvor se scurgea pe o pantă. Poate era artificial, dar nu era o iluzie. Apa era adevărată. Când trecu pe lângă ea îi simți stropii.

Totul părea cumva domesticit. Exteriorul de pe Pământ părea mai sălbatic și de o frumusețe mai impunătoare, atât cât văzuse Baley din el.

Fastolfe spuse, dând ușor din mână și atingându-l pe Baley pe brat:

— Vino în direcția asta. Privește!

Între doi copaci se zărea un luminiș.

Pentru prima oară, se simțea depărtarea și la orizont se zărea o locuință: cu acoperișul jos, întinsă și atât de verde, încât aproape că se contopea cu peisajul.

— Aceasta e o zonă rezidențială, spuse Fastolfe. S-ar putea să nu ți se pară așa, pentru că ești obișnuit cu furnicarele îngrozitoare de pe Pământ, dar noi ne aflăm în orașul Eos de pe Aurora, care este, de fapt, centrul administrativ al planetei. Aici locuiesc douăzeci de mii de ființe umane, ceea ce înseamnă că e cel mai mare oraș, nu numai de pe Aurora, ci din toate Lumile din Spațiu. În Eos se află oameni cât pe toată Solaria.

Fastolfe vorbise cu mândrie.

— Câți roboți, dr. Fastolfe?

— În zona asta? Poate o sută de mii. Pe toată planeta se află, în total, cincizeci de roboți pentru fiecare ființă umană, în medie, nu zece mii de om, ca pe Solaria. Majoritatea roboților noștri se află în ferme, în mine, în fabrici, în spațiu. Dacă se poate spune așa, suferim de o insuficiență de roboți, mai ales de roboți casnici. Cei mai mulți Aurorieni se descurcă și cu doi sau trei roboți de acest fel, unii doar cu unul. Totuși, nu vrem să ajungem ca pe Solaria.

— Câte ființe umane nu au nici un robot casnic?

— Nici una. Asta nu ar folosi interesului public. Dacă, dintr-un motiv oarecare, o ființă umană nu-și poate permite un robot, lui sau ei i se va oferi unul care, dacă trebuie, va fi întreținut pe cheltuiala publică.

— Ce se întâmplă dacă populația crește ca număr? Mai adăugați roboți?

Fastolfe scutură din cap:

— Populația nu crește ca număr. Populația Aurorei este de două sute de milioane și așa a rămas de trei secole. Este numărul dorit. Cu siguranță că ai citit asta în cărțile pe care le-ai vizionat.

— Da, am citit, recunoscu Baley, dar mi se pare greu de crezut.

— Te asigur că e adevărat. Asta ne dă fiecăruia mult pământ, mult spațiu, multă intimitate și o mare cotă din resursele naturale. Nu sunt nici atât de mulți oameni ca pe Pământ, nici atât de puțini ca pe Solaria.

Îi întinse un braț lui Baley și continuară să meargă împreună.

— Ceea ce vezi, spuse Fastolfe, este o Lume îmblânzită. Asta am vrut să vezi, când te-am adus afară, domnule Baley.

— Nu e nici un pericol în ea?

— Întotdeauna e *puțin* pericol. Avem furtuni, alunecări de teren, cutremure, viscole, avalanșe, un vulcan sau doi... Niciodată nu putem elimina în totalitate moartea accidentală. Mai există și pasiunile persoanelor furioase sau invidioase, nebuniile celor tineri și nebunia celor mărginiți. Aceste lucruri sunt, totuși, foarte puțin enervante și nu prea afectează liniștea civilizată care domnește în lume.

Fastolfe păru să chibzuiască o clipă asupra propriilor cuvinte, apoi oftă și spuse:

— Nici n-aș vrea să fie altfel, dar am unele rețineri de ordin intelectual. Noi am adus pe Aurora numai acele plante și animale pe care le-am considerat folositoare, ornamentale sau și una, și alta. Am făcut tot ce ne-a stat în putință ca să eliminăm ce am considerat buruieni, paraziți sau sub nivelul dorit. Am selecționat ființe umane puternice, sănătoase și frumoase, în conformitate cu părerile noastre,

desigur. Am încercat.... Dar zâmbești, domnule Baley.

Baley nu zâmbise. Gura de-abia i se mișcase.

— Nu, nu, spuse. N-am de ce să zâmbesc.

— Ai, pentru că știu tot atât de bine ca și dumeata că eu însumi nu sunt frumos, după canoanele de pe Aurora. Necazul e că nu putem controla combinațiile genelor și influențele intrauterine. În zilele noastre, sigur, când ectogeneza este din ce în ce mai răspândită – deși sper că nu va fi niciodată la fel de răspândită ca pe Solaria – eu aș fi fost eliminat în stadiul de făt.

— În acest caz, dr. Fastolfe, Lumile ar fi pierdut un mare teoretician al roboticii.

— Absolut corect, spuse Fastolfe, fără să se fâstâcească, dar Lumile nu vor ști niciodată, așa-i? În orice caz, am reușit să stabilim un echilibru ecologic simplu, dar perfect realizabil, o climă temperată, un sol fertil și resurse distribuite cât mai uniform posibil. Rezultatul este o Lume care produce tot ce ne trebuie și noi considerăm că astea sunt – dacă-mi dai voie să spun – pretențiile noastre. Să-ți spun pentru ce ideal am luptat?

— Te rog, zise Baley.

— Ne-am străduit să obținem o planetă care, luată în ansamblu, să respecte cele Trei Legi ale Roboticii. Nu face nici un rău ființelor umane, nici cu voie, nici fără voie. Se comportă cum vrem noi, atâta timp cât nu-i cerem să facă rău ființelor umane. Și se protejează pe sine, cu excepția cazurilor când trebuie să ne fie de folos ori să ne salveze cu prețul vătămării proprii. Nicăieri în altă parte, nici măcar pe Pământ sau în altă Lume din Spațiu, acest lucru nu este atât de real ca aici, pe Aurora.

Baley spuse cu tristețe:

— Și Pământenii au tânjit după așa ceva, dar ne-am înmulțit prea mult între timp și am făcut prea mult rău planetei noastre pe vremea când eram neștiutori, ca să mai putem îndrepta ceva acum... Dar formele de viață originare de pe Aurora? Cu siguranță că n-ați venit pe o planetă moartă.

— Știi că n-am venit, zise Fastolfe, dacă ai vizionat cărți despre istoria noastră. Când am sosit noi, Aurora avea viață animală și vegetală și o atmosferă cu azot și oxigen. Acest lucru era valabil pentru toate cele cincizeci de Lumi din Spațiu. În fiecare caz, formele de viață caracteristice erau rare și nu foarte diverse. Nu erau nici deosebit de tenace ca să reziste pe propria lor planetă. Am preluat totul, ca să spun așa, fără luptă și ceea ce a rămas din formele indigene de viață se află în acvariile noastre, în grădinile zoologice și în câteva zone virgine, întreținute cu grijă. Nu înțelegem prea bine de

ce planetele cu forme de viață pe care le-au întâlnit ființele umane aveau aceste forme de viață atât de slab dezvoltate, de ce numai Pământul este inundat cu specii atât de rezistente, cu vietăți care trăiesc în fiecare cotlon din mediul înconjurător și de ce numai pe Pământ s-au dezvoltat ființe raționale.

Baley zise:

— Poate e o coincidență, din cauza explorării incomplete. Până acum cunoaștem atât de puține planete.

— Recunosc, spuse Fastolfe, că e explicația cea mai plauzibilă. Poate că undeva se află un echilibru ecologic la fel de complex ca și cel de pe Pământ. Poate că undeva există ființe raționale și o civilizație tehnologică. Totuși, viața și rațiunea de pe Pământ s-au răspândit în exterior pe distanță de parseci, în toate direcțiile. Dacă există viață și rațiune în altă parte, de ce nu s-au extins și în exterior... și de ce nu ne-am întâlnit cu ele?

— Din câte știm, asta s-ar putea întâmpla și mâine.

— S-ar putea. Și dacă o asemenea întâlnire este iminentă, avem cu atât mai multe motive să nu așteptăm cu mâinile în sân. Pentru că începem să fim pasivi, domnule Baley. Nici o Lume nouă din Spațiu n-a fost colonizată în două secole și jumătate. Lumile noastre sunt prea îmblânzite, prea încântătoare, nu vrem să le părăsim. Vezi, la început Lumea asta a fost colonizată pentru că Pământul devenise atât de neplăcut încât, prin comparație, păreau de preferat riscurile și pericolele unor Lumi noi și pustii. Când cele cincizeci de Lumi ale noastre din Spațiu s-au dezvoltat – ultima a fost Solaria – n-a mai existat nici o presiune, nici o nevoie de a pleca în altă parte. Iar Pământul însuși se retrăsese în cavernele lui subterane, din oțel. Sfârșitul. Finalul.

— Nu cred că vorbești serios.

— Dacă rămânem așa cum suntem? Dacă stăm liniștiți, comozi și nepăsători? Ba da, vorbesc serios. Umanitatea trebuie să se extindă cumva, dacă vrea să-și continue dezvoltarea. O metodă de extindere este în spațiu, prin explorarea constantă a Lumilor noi. Dacă dăm greș, o altă civilizație, care tocmai se extinde, va ajunge la noi, iar noi nu vom putea sta în calea ei.

— Te aștepți la un război spațial, ceva în genul „care pe care".

— Nu. Nu cred că va fi nevoie de așa ceva. Unei civilizații care se extinde în spațiu nu-i vor trebui cele câteva Lumi ale noastre și probabil că va fi prea avansată din punct de vedere intelectual ca să vrea să-și croiască drum în hegemonia de aici. Oricum, dacă vom fi înconjurați de o civilizație mai dinamică, mai plină de viață, ne vom ofili doar prin comparație; vom pieri, dându-ne seama ce am devenit

și ce potențial am irosit. Desigur, am putea face schimb cu alte expansiuni – o expansiune a înțelegerii științifice sau a energiei culturale, de exemplu. Mă tem, însă, că toate aceste expansiuni sunt inseparabile. Dacă dai greș în una, dai greș în toate. Noi dăm greș în toate, cu siguranță. Trăim prea mult. Suntem prea comozi.

Baley spuse:

— Noi, pe Pământ, ne gândim la cei din Spațiu ca la niște atotputernici, absolut încrezători în sine. Nu-mi vine să cred că aud așa ceva de la unul de-al vostru.

— Nu vei auzi asta de la alt locuitor din Spațiu. Părerile mele sunt demodate. Unii le-ar considera intolerabile, iar eu nu discut prea des astfel de lucruri cu Aurorienii. Vorbesc, în schimb, despre o nouă călătorie pentru alte colonizări, fără să-mi exprim temerile pentru catastrofa care ne așteaptă dacă abandonăm colonizarea. Cel puțin cu asta am câștigat. Aurora s-a gândit în mod serios – chiar cu entuziasm – la o nouă eră de explorări și colonizări.

— Spui toate astea, observă Baley, fără urmă de entuziasm. Ce s-a întâmplat?

— Tocmai ne apropiem de motivul pe care l-am avut ca să-l distrug pe Jander Panell.

Fastolfe se opri, dădu din cap și continuă:

— Aș vrea, domnule Baley, să înțeleg mai bine ființele umane. Mi-am petrecut șase decenii ca să studiez complicațiile creierului pozitronic și cred că voi mai petrece încă cincisprezece sau douăzeci pentru această problemă. În acest timp, abia am atins problema creierului *uman*, care este mult mai complicat. Există, oare, Legi ale Umanității, așa cum există Legi ale Roboticii? Câte Legi ale Umanității pot exista și cum pot fi ele exprimate matematic? Nu știu. Poate va veni, totuși, o zi când cineva va elabora Legile Umanității și va putea, apoi, să prevadă caracteristicile generale ale viitorului, să *știe* ce e important pentru omenire, în loc să presupună, așa cum fac eu, să *știe* cum să îndrepte lucrurile, în loc să emită doar ipoteze. Visez, uneori, să pun bazele unei științe matematice, pe care mă gândesc s-o denumesc „psihoistorie", dar știu că nu pot și mă tem că nimeni nu va putea vreodată.

Se opri.

Baley așteptă, apoi întrebă cu blândețe:

— Și ce motiv ai avut ca să-l distrugi pe Jander Panell, dr. Fastolfe?

Fastolfe părea că nu a auzit întrebarea. În orice caz, nu răspunse. În schimb, spuse:

— Daneel și Giskard ne fac din nou semn că totul e în ordine.

Spune-mi, domnule Baley, ai vrea să mergem mai departe?

— Unde? întrebă Baley prevăzător.

— Înspre o locuință din vecinătate. În partea aceea, dincolo de luminiș. Spațiul deschis te supără?

Baley își strânse buzele și privi în acea direcție, ca și cum ar fi vrut să-i aprecieze influența:

— Cred că-l pot suporta. Nu prevăd nici un necaz.

Giskard, care era destul de aproape ca să audă, veni și mai aproape. În lumina zilei, ochii lui nu aveau nici o strălucire:

— Domnule, pot să vă reamintesc faptul că în timpul călătoriei încoace ați avut o mare neplăcere la aterizarea pe planetă?

Baley se întoarse spre el. Orice sentimente ar fi avut față de Daneel, oricât i-ar fi putut schimba atitudinea față de roboți căldura unei colaborări trecute, acum era altceva. Găsea că mai primitivul Giskard e deosebit de respingător. Se căzni să înlăture grăuntele de mânie pe care-l simțea și spuse:

— Pe navă am fost neprevăzător, băiete, pentru că eram peste măsură de curios. Am luat contact cu o imagine pe care n-o mai văzusem și n-am avut timp de acomodare. Acum e altceva.

— Domnule, acum aveți vreo neplăcere? Mă puteți asigura?

— Dacă am sau nu, spuse Baley cu hotărâre (amintindu-și că robotul era constrâns de Prima Lege și încercând să fie politicos cu o bucată de metal a cărei unică grijă era, la urma urmei, bunăstarea lui Baley), nu contează. Am o datorie de îndeplinit și asta nu se poate face dacă mă ascund la adăpost.

— Datoria dumneavoastră? întrebă Giskard, de parcă n-ar fi fost programat să înțeleagă cuvântul.

Baley privi iute înspre Fastolfe, dar acesta rămase pe loc și nu interveni. Părea să asculte cufundat în gânduri, ca și cum ar fi apreciat reacția unui robot de un anumit tip într-o situație nouă, comparând-o cu relații, variabile, constante și ecuații diferențiale înțelese doar de el.

Sau așa crezu Baley. Se simțea enervat că este supus unei observații de acest fel și zise (poate prea tăios, își dădu seama):

— Știi ce înseamnă „datorie"?

— Ceva care trebuie făcut, domnule, spuse Giskard.

— Datoria ta este să asculți de Legile Roboticii. Ființele umane au și ele legile lor – așa cum tocmai spunea stăpânul tău, dr. Fastolfe – și acestea trebuie respectate. Trebuie să fac ceea ce mi s-a indicat să fac. E important.

— Dar să mergeți în câmp deschis, când nu sunteți...

— Oricum, trebuie s-o fac. Poate că fiul meu va pleca într-o zi

spre altă planetă, una mai puțin confortabilă decât asta, și s-ar putea să stea în Exterior câte zile va avea de trăit. Dacă voi putea, voi merge cu el.

— Dar de ce să faceți asta?

— Ți-am spus. Consider că e datoria mea.

— Domnule, eu nu pot să nu respect Legile. Dumneavoastră puteți să nu le respectați pe ale dumneavoastră? Pentru că trebuie să insist să nu...

— Pot să aleg să nu-mi fac datoria, dar nu aleg asta – iată constrângerea cea mai puternică, Giskard.

Se făcu liniște o clipă, apoi Giskard spuse:

— V-ar dăuna dacă aș reuși să vă conving să nu ieșiți în câmp deschis?

— În măsura în care aș simți că nu-mi fac datoria, da.

— V-ar face mai rău decât orice neplăcere pe care ați simți-o afară?

— Mult mai rău.

— Vă mulțumesc pentru explicație, domnule, spuse Giskard, iar Baley își închipui că pe fața inexpresivă a robotului se citește satisfacția. (Tendința omenească de a personifica nu putea fi reprimată.)

Giskard se dădu înapoi și acum vorbi dr. Fastolfe:

— A fost interesant, domnule Baley. Giskard avea nevoie de lămuriri, înainte de a ști cum să adapteze posibila reacție pozitronică la cele Trei Legi sau, mai bine zis, cum trebuie să se adapteze singure aceste reacții la situație. Acum știe cum să se comporte.

— Am observat că Daneel n-a pus nici o întrebare, spuse Baley.

Fastolfe zise:

— Daneel te cunoaște. A fost cu dumneata pe Pământ și pe Solaria... Dar haide, mergem? Să mergem încet. Privește atent în jur și, dacă vei voi să te odihnești, să aștepți sau, chiar, să te întorci, te rog să mă anunți.

— Așa voi face, dar care e scopul acestei plimbări? De vreme ce te aștepți la unele neplăceri în ceea ce mă privește, nu cred că o sugerezi degeaba.

— Nu, spuse Fastolfe. Cred că vrei să vezi corpul neînsuflețit al lui Jander.

— Ca o chestiune de formă, da, dar nu prea cred că-mi va spune ceva.

— Sunt sigur, dar ai avea și ocazia să pui întrebări persoanei care îl deținea pe Jander la data tragediei. Sunt convins că ai vrea să vorbești și cu altcineva, în afară de mine, despre această problemă.

22

Fastolfe înaintă încet, smulgând o frunză dintr-un arbust pe lângă care trecea, îndoind-o și mușcând din ea. Baley îl privi curios, întrebându-se cum de puteau cei din Spațiu să ducă la gură ceva netratat, neîncălzit și chiar nespălat, dacă le era așa frică de infecții. Își aminti că pe Aurora nu se găsea nici un (chiar nici *unul?*) microorganism patogen, dar găsi că e, oricum, un gest respingător. Repulsia, ca atitudine, nu are premise raționale, se gândi, gata să le ierte celor din Spațiu comportarea față de Pământeni.

Nu! Dădea înapoi! Aici era altceva! Aici era vorba de ființe umane!

Giskard înaintă și o luă la dreapta. Daneel rămase în urmă și o luă la stânga. Soarele portocaliu al Aurorei (Baley abia îi observă nuanța portocalie) era în spatele lui, călduț, fără arșița soarelui de pe Pământ în timpul verii (dar ce climă și ce anotimp erau în această parte a Aurorei acum?).

Iarba, sau orice ar fi fost (semăna cu iarba), era mai înaltă și mai elastică decât și-o amintea el de pe Pământ, iar solul era tare, de parcă n-ar fi plouat de mult.

Înaintau spre casa din fața lor, probabil casa proprietarului temporar al lui Jander.

Baley auzi fosnetul făcut de un animal în iarbă, în dreapta, ciripitul unei păsări într-un copac, undeva în spatele lui, zumzăitul insectelor pretutindeni în jur. Aceste animale, își spuse, aveau strămoși ce trăiseră, cândva, pe Pământ. N-aveau de unde știi că bucata asta de pământ pe care trăiau nu era singura din lume – pentru totdeauna și dintotdeauna. Chiar pomii și iarba se trăgeau din alți pomi și din altă iarbă, care crescuseră, cândva, pe Pământ.

Doar ființele umane puteau trăi în această Lume, știind că nu erau autohtone, ci se trăgeau din Pământeni – și totuși, cei din Spațiu știau, într-adevăr, acest lucru, sau pur și simplu îl ignorau? Va veni poate o vreme când nu vor mai ști deloc? Când nu-și vor mai aminti din ce Lume au venit sau dacă a existat vreo Lume din care au venit?

— Dr. Fastolfe, zise el brusc, în parte pentru a întrerupe gândurile ce începuseră să-l apese, încă nu mi-ai spus ce motiv ai avut ca să-l distrugi pe Jander.

— Adevărat! Nu ți-am spus! Acum, de ce crezi dumneata, domnule Baley, că m-am străduit să pun bazele teoretice ale

creierelor pozitronice pentru roboții cu aspect uman?

— Nu știu.

— Păi, gândește-te. Sarcina este de a proiecta un creier de robot cât mai apropiat de cel uman și se pare că asta cere o oarecare înțelegere a poeziei...

Se opri, iar zâmbetul schițat i se întinse pe toată fața:

— Știi, pe unii dintre colegii mei îi deranjează întotdeauna când le spun că, dacă o concluzie nu este echilibrată din punct de vedere poetic, nu poate fi adevărată din punct de vedere științific. Îmi răspund că nu știu ce înseamnă asta.

— Mi-e teamă că nici eu nu știu, zise Baley.

— Dar eu știu ce înseamnă. Nu pot să-ți explic, dar simt explicația fără s-o pot exprima în cuvinte, și, poate, de aceea am obținut eu rezultate pe care colegii mei nu le au. Oricum, devin bombastic, ceea ce înseamnă că ar trebui să devin prozaic. Ca să imit un creier uman, când nu știu aproape nimic despre funcționarea lui, mi-ar trebui foarte multă intuiție – ceva care mi se pare că seamănă cu poezia. Și aceeași intuiție, care ar avea ca rezultat creierul pozitronic asemănător cu al omului, îmi va oferi, cu siguranță, o nouă poartă spre cunoașterea creierului uman în sine. Asta a fost credința mea – că prin asemănarea cu omul aș putea face măcar un pas mic înspre psihoistoria de care ți-am vorbit.

— Înțeleg.

— Și dacă aș reuși să elaborez o structură teoretică, implicând un creier pozitronic asemănător cu al omului, aș avea nevoie de un corp asemănător cu al omului, pentru creier. Creierul singur nu există, înțelegi. El interacționează cu corpul, așa că un creier cu aspect uman într-un corp fără aspect uman ar deveni, într-o oarecare măsură, el însuși neomenesc.

— Ești sigur de asta?

— Foarte. N-ai decât să-l compari pe Daneel cu Giskard.

— Deci Daneel a fost construit ca model experimental, pentru a favoriza înțelegerea creierului uman?

— Chiar așa. Două decenii am lucrat la asta, cu Sarton. Au fost numeroase eșecuri, pe care trebuia să le înlăturăm. Daneel a fost primul succes adevărat și, bineînțeles, l-am păstrat pentru studii ulterioare și – zâmbi strâmb, de parcă ar fi recunoscut o prostie – din simpatie. La urma urmei, Daneel poate înțelege noțiunea de datorie umană, în timp ce Giskard, cu toate virtuțile lui, se descurcă mai greu. Ai văzut.

— Și șederea lui Daneel pe Pământ cu mine, acum trei ani, a fost prima lui misiune oficială?

— Prima mai importantă, da. Când Sarton a fost omorât, am avut nevoie de un robot care să suporte bolile infecțioase de pe Pământ și care să semene, totuși, cu un om, ca să facă față prejudecăților Pământenilor față de roboți.

— Ce coincidență uimitoare ca Daneel să fie la îndemână.

— Zău? Crezi în coincidențe? Am senzația că, ori de câte ori a apărut o realizare revoluționară, ca robotul cu aspect uman, a apărut și o misiune care să necesite aplicarea ei. Asemenea misiuni au apărut, probabil, periodic, în toți acei ani în care Daneel nu exista – și pentru că nu exista Daneel, s-au folosit alte soluții și metode.

— Și lucrările dumitale au izbutit, dr. Fastolfe? Acum înțelegi mai bine creierul omenesc?

Fastolfe începuse să meargă din ce în ce mai încet, iar Baley își potrivise pașii cu ai lui. Acum se opriseră, pe la jumătatea drumului dintre locuința lui Fastolfe și cealaltă. Pentru Baley era cel mai greu deoarece era la fel de departe de adăpost în orice direcție, dar își înăbuși tulburarea, hotărât să nu-l provoace pe Giskard. Nu voia ca printr-o mișcare, un strigăt, sau chiar prin mimică, să stârnească dorința stânjenitoare a lui Giskard de a-l salva. Nu voia să fie săltat și cărat la adăpost.

Fastolfe nu păru să înțeleagă problema lui Baley. Spuse:

— Nu se pune întrebarea dacă s-au făcut progrese în studiul minții. Rămân dificultăți enorme și poate că acestea vor rămâne mereu, dar s-au făcut progrese. Totuși...

— Totuși?

— Totuși, Aurora nu se mulțumește doar cu un studiu pur teoretic al creierului uman. Folosirea roboților cu aspect uman a avansat până la un punct cu care eu nu sunt de acord.

— Ca folosirea lor pe Pământ.

— Nu, acela a fost un experiment scurt, cu care am fost de acord și de care am fost încântat, chiar. Putea Daneel să-i păcălească pe Pământeni? Până la urmă s-a dovedit că putea, deși, sigur, ochii Pământenilor nu sunt prea pătrunzători când e vorba de roboți. Daneel nu-i poate păcăli pe Aurorieni, deși îndrăznesc să spun că viitorii roboți cu aspect uman ar putea fi îmbunătățiți într-atât, încât să poată face și asta. Oricum, au fost propuse alte sarcini.

— Ca de pildă?

Fastolfe privi gânditor în depărtare:

— Ți-am spus că Lumea asta a fost îmblânzită. Când mi-am început mișcarea pentru încurajarea unei noi perioade de explorări și colonizări, nu am căutat conducători la Aurorienii comozi peste măsură, și nici la alți locuitori ai Spațiului. M-am gândit mai degrabă

că ar trebui să-i încurajăm pe Pământeni să ia conducerea. Cu Lumea lor oribilă – scuză-mă – și cu durata de viață scurtă, au atât de puțin de pierdut, m-am gândit, încât ar fi bucuroși de această șansă, mai ales dacă i-am ajuta din punct de vedere tehnologic. Ți-am vorbit despre ceva asemănător când te-am văzut pe Pământ, acum trei ani. Ții minte?

Îl privi pe Baley dintr-o parte.

Baley spuse cu indiferență:

— Îmi aduc aminte foarte bine. De fapt, mi-ai stârnit o înlănțuire de gânduri, care a avut drept rezultat o mică mișcare pe Pământ chiar în sensul ăsta.

— Adevărat? Îmi închipui că nu va fi ușor. Există claustrofobia voastră, a Pământenilor, aversiunea voastră de a ieși dintre patru pereți.

— Luptăm cu ea, dr. Fastolfe. Organizația noastră are de gând să plece în spațiu. Fiul meu este unul dintre conducătorii mișcării și sper că va veni ziua când va părăsi Pământul în fruntea unei expediții de colonizare a unei Lumi noi. Dacă primim și ajutorul tehnologic de care vorbeai..., aruncă Baley momeala.

— Adică, dacă vă dăm navele?

— Și alte utilaje. Da, dr. Fastolfe.

— Sunt probleme. Mulți Aurorieni nu vor ca Pământenii să plece în spațiu și să colonizeze Lumi noi. Se tem de răspândirea rapidă a culturii de pe Pământ, de Orașele ca niște stupi, de haos.

Se agită stânjenit și spuse:

— De ce ne-am oprit aici? Să mergem mai departe.

Înaintă încet și zise:

— Am susținut că nu așa trebuie să fie. Am arătat că Pământenii colonizatori nu vor fi cei de tip clasic. Nu vor fi închiși în Orașe. Venind într-o Lume nouă, vor fi asemenea întemeietorilor Aurorei când au venit aici. Vor crea un echilibru ecologic flexibil și vor avea o atitudine mai apropiată de cea a Aurorienilor, decât de a Pământenilor.

— Nu vor dezvolta toate punctele slabe care există în cultura din Spațiu, dr. Fastolfe?

— Poate că nu. Vor învăța din greșelile noastre... Dar asta e teorie, pentru că a apărut ceva care face ca subiectul să fie controversat.

— Ce anume?

— Păi, robotul cu aspect uman. Vezi, sunt unii care văd în robotul cu aspect uman un colonizator perfect. Aceștia vor construi noi Lumi.

— Ați avut întotdeauna roboți, spuse Baley. Vrei să spui că ideea asta nu s-a mai discutat?

— O, ba da, numai că a fost întotdeauna de nerealizat. De la roboții obișnuiți, fără aspect uman, fără controlul nemijlocit al omului, care construiesc o Lume ce s-ar potrivi numai personalităților lor neumane, nu te poți aștepta să supună și să creeze o Lume potrivită cu mintea și corpul ființelor umane, mai delicate și mai flexibile.

— Cu siguranță că Lumea pe care ar crea-o ar fi doar un prim model acceptabil.

— Cu siguranță că așa ar fi, domnule Baley. Totuși, este un semn de declin pe Aurora, sentimentul copleșitor al locuitorilor ei că un prim model acceptabil este inacceptabil de insuficient. Pe de altă parte, un grup de roboți cu aspect uman, cât mai asemănători cu oamenii la trup și la minte, vor reuși să construiască o Lume care, potrivindu-li-se lor, s-ar potrivi inevitabil și Aurorienilor. Îmi urmărești explicația?

— În întregime.

— Înțelegi, vor construi o Lume atât de bine, încât, atunci când vor termina și Aurorienii vor dori, în sfârșit, să plece, ființele noastre umane vor păși de pe Aurora pe o altă Aurora. Nu vor pleca de acasă; pur și simplu vor avea o altă casă, mai nouă, absolut ca și cealaltă, în care își vor continua declinul. Îmi urmărești și explicația asta?

— Îți înțeleg punctul de vedere, dar deduc de aici că nu ți-l înțeleg cei de pe Aurora.

— Nu li se *permite* să-l înțeleagă. Cred că pot să argumentez clar asta, dacă opoziția nu mă distruge din punct de vedere politic prin această problemă a distrugerii lui Jander. Înțelegi ce motiv mi se atribuie? Se presupune că am început un program de distrugere a roboților cu aspect uman, în loc să aprob folosirea lor pentru colonizarea altor planete. Cel puțin așa spun dușmanii mei.

Acum Baley se opri din mers. Îl privi gânditor pe Fastolfe și zise:

— Înțelegi, dr. Fastolfe, că Pământul are interesul ca punctul dumitale de vedere să câștige în totalitate.

— Este și în interesul dumitale propriu, domnule Baley.

— Și în al meu. Dar dacă mă dau la o parte, deocamdată, tot e important pentru Lumea mea ca oamenii noștri să aibă voie, să fie încurajați să exploreze Galaxia; să păstrăm toate obiceiurile cu care suntem obișnuiți; să nu fim condamnați la închisoare veșnică pe Pământ, pentru că acolo nu putem decât pieri.

— Unii dintre voi, spuse Fastolfe, cred că vor insista să rămână la închisoare.

— Sigur. Poate aproape toți. Oricum, cel puțin câțiva dintre noi – cât mai mulți posibil – vor scăpa, dacă li se va permite. De aceea, este datoria mea, nu numai ca reprezentant al legii pentru o mare parte a omenirii, ci ca Pământean, pur și simplu, să te ajut la reabilitarea numelui, fie că ești vinovat sau nevinovat. Cu toate acestea, pot să mă apuc de treabă cu tragere de inimă numai dacă știu că, de fapt, acuzațiile împotriva dumitale sunt nefondate.

— Desigur! Înțeleg.

— În conformitate cu cele ce mi-ai spus, despre motivul care ți se atribuie, asigură-mă din nou că nu ai făcut asta.

Fastolfe spuse:

— Domnule Baley, înțeleg perfect că nu ai de ales în această privință. Sunt conștient că-ți pot spune, fără să fiu pedepsit, că sunt vinovat și că vei fi totuși silit de situația dumitale și de cea din Lumea dumitale să conlucrezi cu mine ca să ascundem acest fapt. Într-adevăr, chiar dacă aș fi vinovat, m-aș simți obligat să-ți spun așa, ca să poți ține seama de acest lucru și, cunoscând adevărul, să lucrezi mai eficient ca să mă salvezi pe mine – și pe dumneata. Dar nu pot face asta, pentru că, de fapt, sunt nevinovat. Oricât de mult ar fi aparențele împotriva mea, eu nu l-am distrus pe Jander. Niciodată nu mi-a trecut prin minte așa ceva.

— Niciodată?

Fastolfe zâmbi cu tristețe:

— O, poate m-am gândit, o dată sau de două ori, că ar fi fost mult mai bine pentru Aurora dacă n-aș fi lucrat niciodată la noțiunile ingenioase care au dus la dezvoltarea creierului pozitronic asemănător cu al omului sau că ar fi fost mult mai bine dacă aceste creiere s-ar fi dovedit instabile și ușor supuse degajării mentale. Dar acestea au fost gânduri fugare. Nici o frântură de secundă nu m-am gândit să-l distrug pe Jander din această cauză.

— Atunci, trebuie să distrugem motivul care ți se atribuie.

— Bun. Dar cum?

— Putem arăta că nu servește nimănui. La ce bun să-l distrugi pe Jander? Pot fi construiți mai mulți roboți cu aspect uman. Mii. Milioane.

— Mă tem că nu-i așa, domnule Baley. Nu poate fi construit nici unul. Doar eu știu cum să-i proiectez și, atâta timp cât colonizarea cu roboți este un destin posibil, refuz să construiesc alții. Jander nu mai e și a rămas doar Daneel.

— Secretul va fi descoperit de alții.

Fastolfe își împinse bărbia înainte:

— Aș vrea să-l văd pe roboticianul în stare s-o facă. Dușmanii

mei au înființat un Institut de Robotică, al cărui unic scop este să elaboreze metode de construire a unui robot cu aspect uman, dar n-o să le meargă. Cu siguranță n-au reușit până acum și știu că nu vor reuși.

Baley se încruntă:

— Dacă dumneata ești singurul om care cunoaște secretul roboților cu aspect uman, și dacă dușmanii dumitale umblă disperați după el, nu vor încerca să-l obțină de la dumneata?

— Bineînțeles. Amenințându-mi existența politică, punând la cale vreo pedeapsă care-mi va interzice să lucrez în acest domeniu și punând, astfel, capăt și existenței mele profesionale, ei speră să mă determine să le împărtășesc secretul. Pot impune chiar Adunării Legislative să mă determine să dezvălui secretul, sub pedeapsa confiscării averii, a amenințării cu închisoarea – cine știe? Oricum, m-am hotărât să nu cedez la nimic și să nu mă las. Dar nu vreau să fie așa, înțelegi?

— Ei știu că ești hotărât să reziști?

— Așa sper. Le-am spus-o destul de clar. Cred că își închipuie că glumesc, că nu vorbesc serios. Dar vorbesc foarte serios.

— Dar dacă te vor crede, ar putea face pași importanți.

— Ce vrei să spui?

— Să-ți fure hârtiile. Să te răpească. Să te tortureze.

Fastolfe izbucni în râs, iar Baley se înroși. Spuse:

— Nu-mi place că seamănă cu o dramă transmisă pe hiperunde, dar te-ai gândit la asta?

Fastolfe zise:

— Domnule Baley... Mai întâi, roboții mei mă pot apăra. Ar trebui un război pe scară mare ca să mă răpească sau să-mi fure hârtiile. În al doilea rând, chiar dacă ar reuși în vreun fel, nici unul dintre roboticienii care sunt împotriva mea n-ar putea recunoaște că singurul mod în care a obținut secretul creierului pozitronic asemănător cu al omului a fost furtul sau agresarea mea. Reputația profesională a lui sau a ei va fi complet distrusă. În al treilea rând, pe Aurora nu s-a auzit de asemenea lucruri. Cea mai mică aluzie la un atentat neprofesional asupra mea ar întoarce imediat Adunarea Legislativă – *și* opinia publică – în favoarea mea.

— Chiar așa? bombăni Baley, înjurând în gând, pentru că trebuia să aibă de-a face cu o cultură ale cărei dedesubturi pur și simplu nu le înțelegea.

— Da. Crede-mă pe cuvânt. Aș vrea ca ei să încerce așa ceva, melodramatic. Aș vrea să fie atât de incredibil de proști ca să procedeze astfel. De fapt, domnule Baley, aș vrea să te pot convinge

să te duci la ei, să le câștigi încrederea și să-i lingușești să organizeze un atac asupra locuinței mele, sau să mă pândească pe un drum pustiu sau altceva asemănător, lucruri obișnuite pe Pământ, îmi închipui.

Baley spuse, încăpățânat:

— Nu cred că ar fi genul meu.

— Nici eu nu cred, așa că nu intenționez deloc să-mi impun voința. Și, crede-mă, e foarte rău, pentru că, dacă nu-i putem convinge să încerce metoda sinucigașă a folosirii forței, vor continua să facă un lucru mult mai bun, din punctul lor de vedere. Mă vor distruge cu minciuni.

— Ce minciuni?

— Nu mi se pune în cârcă numai distrugerea robotului. Asta e destul de rău și ar fi suficient. Se zvonește – deocamdată e doar un zvon – că moartea e un experiment de-al meu, unul periculos, și reușit. Se zvonește că lucrez la un sistem de distrugere rapidă și eficientă a creierelor asemănătoare cu creierul uman, astfel încât, când dușmanii mei vor crea *într-adevăr* propriii lor roboți, eu, împreună cu membrii partidului meu, să-i putem distrugem pe toți, împiedicând astfel Aurora să colonizeze noi Lumi și lăsând Galaxia în mâinile Pământenilor.

— Desigur că nu e nimic adevărat în toate astea.

— Desigur că nu. Ți-am spus că sunt minciuni. Și încă unele ridicole. O asemenea metodă de distrugere nu este posibilă nici măcar teoretic, iar cei de la Institutul de Robotică nu sunt pe cale să-și creeze propriii roboți cu aspect uman. Nu pot fi de acord cu nebunia distrugerii în masă, chiar dacă aș vrea. *Nu pot.*

— Atunci, nu se prăbușește tot complotul?

— Din păcate, în timp nu se va întâmpla așa. S-ar putea să fie o prostie, dar cred că va persista destul de mult, până ce opinia publică se va întoarce împotriva mea, schimbând destule voturi în Adunarea Legislativă, atâtea cât să mă distrugă. Până la urmă, se va recunoaște că totul e o prostie, dar atunci va fi prea târziu. Și te rog să observi că Pământul e pe post de băiat care este biciuit în locul prințului*. Acuzația că lucrez în numele Pământului este gravă și vor fi mulți cei care vor prefera să creadă întregul talmeș-balmeș, chiar împotriva bunului lor simț, din cauza repulsiei față de Pământ și Pământeni.

Baley zise:

---

* *Whipping boy* (ist.) – băiat crescut împreună cu prințul și biciuit în locul acestuia (*n. tr.*).

— Din câte-mi spui, reiese că repulsia față de Pământ se consolidează.

— Exact, domnule Baley, făcu Fastolfe. Situația se înrăutățește pentru mine – și pentru Pământ – zi de zi, și avem foarte puțin timp.

— Dar nu există un mod mai ușor de a zădărnici toate astea? (Disperat, Baley se hotărî că era timpul să revină la ideea lui Daneel.) Dacă ai dori cu adevărat să testezi o metodă de distrugere a unui robot cu aspect uman, de ce ai căuta unul în altă parte, unul cu care ai putea avea necazuri? Îl aveai pe Daneel, în locuința dumitale. Era la îndemână, accesibil. Dacă ar fi ceva adevărat în zvonuri, experimentul nu s-ar fi desfășurat pe el?

— Nu, nu, zise Fastolfe. N-aș putea face pe nimeni să creadă așa ceva. Daneel a fost prima mea reușită, triumful meu. Nu l-aș distruge, în nici un caz. Firesc, m-aș îndrepta spre Jander. Oricine ar înțelege asta și eu aș fi un prost dacă aș încerca să conving că pentru mine ar avea mai mult sens distrugerea lui Daneel.

Porniră din nou, apropiindu-se de destinație. Baley era tăcut.

— Cum te simți, domnule Baley? întrebă Fastolfe.

Baley răspunse încet:

— Dacă te referi la Exterior, nici măcar nu sunt conștient de el. Dacă te referi la dilema noastră, cred că sunt pe cale să renunț și fără să intru singur într-o cameră cu ultrasunete pentru spălarea creierului.

Apoi întrebă cu violență:

— De ce ai trimis după mine, dr. Fastolfe? De ce mi-ai dat treaba asta? Ce ți-am făcut, de te porți așa cu mine?

— De fapt, răspunse Fastolfe, mai întâi că n-a fost ideea mea, iar eu nu pot decât să-mi invoc disperarea.

— Ei bine, a cui a fost ideea?

— Proprietarul acestei locuințe la care am ajuns acum a fost cel care a sugerat-o la început... iar eu n-am avut altă ideea mai bună.

— Proprietarul acestei locuințe? El de ce ar fi...

— Ea.

— Ei bine, ea de ce ar fi sugerat așa ceva?

— Oh! Nu ți-am explicat că ea te cunoaște, nu-i așa, domnule Baley? Iat-o, așteptându-ne.

Baley privi uimit:

— Pe Iehova, șopti.

6. GLADIA

23

Tânăra femeie ce le stătea în față spuse, zâmbind șters:

— Știam că acesta va fi primul cuvânt pe care-l voi auzi, Elijah, când te voi reîntâlni.

Baley se holbă la ea. Se schimbase. Părul îi era mai scurt și chipul chiar mai îngrijorat decât îi fusese cu doi ani în urmă și, oricum, părea îmbătrânită cu mai mult de doi ani. Dar era, fără îndoială, Gladia. Tot cu fața în formă de triunghi, cu pomeții proeminenți și cu bărbia mică. Tot scundă, subțire, amintind de un copil.

O visase des – deși nu chiar erotic – după ce revenise pe Pământ. În visele lui nu era niciodată în stare să ajungă la ea. Ea era întotdeauna acolo, dar prea departe ca să-i poată vorbi. Nu-l auzea niciodată când o striga. Niciodată nu se apropia când el se îndrepta spre ea.

Nu era greu de înțeles de ce visele fuseseră astfel. Ea era o persoană născută pe Solaria și, prin urmare, nu te puteai aștepta să fie prea des în prezența altor ființe umane.

Elijah nu avusese acces la ea pentru că era om și mai ales, desigur, pentru că era de pe Pământ. Deși investigarea crimei, pe care o efectua el, îi obliga să se întâlnească, pe tot timpul relației lor ea fusese complet acoperită când erau împreună, ca să prevină orice contact. Și totuși, la ultima lor întâlnire, sfidând bunul-simț, ea îl atinsese pe obraz cu mâna goală. Precis știa că se poate infecta din asta. Cu atât mai mult păstrase el în suflet mângâierea, cu cât educația ei o făcea de neimaginat.

Cu timpul, visele păliseră.

Baley zise, destul de lipsit de sens:

— *Tu* erai cea care deținea...

Se opri, iar Gladia termină propoziția pentru el:

— Robotul. Și acum doi ani eu eram cea care aveam soțul. Tot ce ating este distrus.

Fără să-și dea seama, Baley îi puse o mână pe obraz. Gladia păru să nu observe. Spuse:

— Ai venit să mă salvezi prima oară. Iartă-mă, dar a trebuit să te chem din nou... Intră, Elijah. Intră, dr. Fastolfe.

Fastolfe se dădu înapoi ca să-i permită lui Baley să intre primul. Apoi intră și el. În urma lui Fastolfe veneau Daneel și Giskard, care, cu obișnuita lor autoeclipsare de roboți, intrară în nișele libere din pereți, pe două părți opuse, și rămaseră tăcuți în picioare, cu spatele la perete.

Păru, o clipă, că Gladia îi va trata cu aceeași indiferență cu care ființele umane îi tratau pe roboți. Totuși, după ce-i aruncă o privire lui Daneel, se întoarse și-i spuse lui Fastolfe cu vocea puțin înecată:

— Acesta. Te rog. Spune-i să plece.

Fastolfe întrebă surprins:

— Daneel?

— Seamănă prea mult... seamănă prea mult cu Jander!

Fastolfe se întoarse și-l privi pe Daneel, iar pe chip i se citi clar durerea:

— Desigur, draga mea. Trebuie să mă ierți. Nu m-am gândit... Daneel, du-te în altă cameră și stai acolo până plecăm.

Fără să spună un cuvânt, Daneel ieși.

Gladia privi o clipă înspre Giskard, ca și cum ar fi apreciat dacă nu seamănă și el prea mult cu Jander, apoi se întoarse, dând din umeri. Spuse:

— Doriți ceva răcoritor? Am o băutură din nucă de cocos, proaspătă și rece.

— Nu, Gladia, zise Fastolfe. L-am adus doar pe domnul Baley aici, așa cum am promis. Nu stau mult.

— Dacă-mi dai un pahar cu apă, spuse Baley, nu te mai deranjez cu altceva.

Gladia ridică o mână. Fără îndoială că era observată, pentru că imediat intră un robot, fără să facă zgomot, cu un pahar cu apă pe o tavă și cu un vas mic în care se aflaucâteva lucruri asemănătoare unor biscuiți, fiecare cu câte o pată roz. Baley nu se putu abține să nu ia unul, chiar dacă nu știa sigur ce este. Trebuie să fi fost ceva originar de pe Pământ, pentru că nu credea că pe Aurora, el – sau altcineva – ar mânca vreo bucățică din puțina zestre biologică indigenă și nici vreun produs sintetic. Oricum, descendenții felurilor de mâncare transmise de pe Pământ s-ar fi putut schimba în timp, fie prin cultivarea intenționată, fie prin influența unui mediu străin, iar Fastolfe *spusese*, la prânz, că dieta de pe Aurora era un gust dobândit.

Fu surprins în mod plăcut. Gustul era iute, dar el îl găsi minunat

și luă altul aproape imediat. Spuse „Mulțumesc" robotului (care n-ar fi avut nimic împotrivă să stea acolo la infinit) și luă tot vasul, împreună cu paharul cu apă.

Robotul plecă.

Acum era după-amiază târziu, iar lumina soarelui intra, stacojie, prin ferestrele din partea de vest. Baley avea impresia că această casă e mai mică decât a lui Fastolfe, dar ar fi fost mai plăcută dacă n-ar fi fost, în mijlocul ei, înfățișarea tristă a Gladiei, având un efect descurajant.

Bineînțeles că asta putea fi doar în imaginația lui Baley. În orice caz, voia-bună i se părea imposibilă în orice construcție care avea scopul de a adăposti și apăra ființele umane, care rămâneau totuși expuse Exteriorului din spatele fiecărui perete. Nici un perete, se gândi, nu avea de partea cealaltă căldura vieții. Nicăieri nu puteai căuta prietenie și comunitate. Prin fiecare perete exterior, în orice parte, în sus și în jos, era o lume fără viață. Rece! Rece!

Și răceala îl cuprinse și pe Baley, când se gândi iar la dilema în care se afla. (Pentru o clipă, șocul reîntâlnirii cu Gladia i-o alungase din minte.)

Gladia spuse:

— Vino. Stai jos, Elijah. Te rog să mă ierți că nu prea sunt în apele mele. Sunt, pentru a doua oară, în centrul atenției planetare – și prima oară mi-a ajuns.

— Înțeleg, Gladia. Te rog să nu te scuzi, zise Baley.

— În ceea ce te privește, dragă domnule doctor, te rog să nu te simți obligat să pleci.

— Ei bine – Fastolfe privi la ceasul în formă de bandă de pe perete – voi sta puțin, dar apoi, draga mea, trebuie să lucrez, chiar de-ar cădea cerul. Cu atât mai mult, cu cât trebuie să am în vedere un viitor apropiat, în care mi s-ar putea interzice să mai lucrez.

Gladia clipi repede, de parcă s-ar fi stăpânit să nu dea drumul lacrimilor:

— Știu, dr. Fastolfe. Ai foarte mari necazuri din cauza... celor întâmplate aici, iar eu parcă n-aș avea timp să mă gândesc decât la... neplăcerea mea.

Fastolfe spuse:

— Voi face tot ce pot să am grijă de problema mea, Gladia, și nu trebuie să te simți vinovată din cauza asta... Poate că domnul Baley ne va putea ajuta pe amândoi.

Baley își strânse buzele auzind aceste vorbe, apoi zise anevoie:

— N-am știut, Gladia, că ești implicată în vreun fel în treaba asta.

— Cine ar fi știut? oftă ea.

— Ești... erai... în posesia lui Jander Panell?

— Nu chiar în posesie. Îl împrumutasem de la dr. Fastolfe.

— Erai cu el când a...

Baley nu știu cum să se exprime.

— Murit? N-am putea spune „murit"? Nu, nu eram. Și, înainte de a întreba tu, nu mai era nimeni în casă la ora aceea. Eram singură. De obicei sunt singură. Aproape întotdeauna. Asta este educația mea de pe Solaria, ții minte. Desigur, nu e obligatoriu. Voi doi sunteți aici și nu mă supăr... foarte mult.

— Și erai absolut singură când Jander a murit? Nu te înșeli?

— Așa am spus, făcu Gladia, părând puțin nervoasă. Nu, nu-i nimic, Elijah. Știu că trebuie să ți se repete totul, iar și iar. *Eram* singură. Zău.

— Totuși, erau de față roboți.

— Da, desigur. Când spun „singură", înseamnă că nu erau de față alte ființe umane.

— Câți roboți ai, Gladia? Fără să-l numărăm pe Jander.

Gladia se opri, de parcă ar fi numărat în gând. În cele din urmă, spuse:

— Douăzeci. Cinci în casă și cincisprezece în împrejurimi. Roboții circulă liberi între casa mea și cea a dr. Fastolfe, așa că nu e ușor de apreciat, când vezi un robot la vreuna dintre locuințe, dacă e unul de-al meu sau de-al lui.

— A, făcu Baley, și pentru că dr. Fastolfe are cincizeci și șapte de roboți în locuința lui, asta înseamnă, dacă-i adunăm, că sunt disponibili șaptezeci și șapte de roboți, la un loc. Mai sunt alte locuințe ai căror roboți s-ar putea amesteca așa cu ai tăi, fără să-i deosebești?

Fastolfe spuse:

— Nu există nici o locuință destul de aproape ca așa ceva să fie posibil. Și nici practica de a amesteca roboții nu este tocmai încurajată. Gladia și cu mine suntem un caz special, pentru că ea nu este de pe Aurora, iar eu mi-am asumat o... răspundere pentru ea.

— Chiar și așa. Șaptezeci și șapte de roboți, zise Baley.

— Da, spuse Fastolfe, dar de ce insiști pe asta?

Baley zise:

— Pentru că asta înseamnă că există șaptezeci și șapte de obiecte mișcătoare, fiecare vag uman ca formă, pe care ești obișnuit să le vezi cu coada ochiului și cărora nu le-ai da prea mare atenție. Nu e posibil, Gladia, dacă ți-ar intra în casă o ființă umană adevărată, cine știe pentru ce, să nu-ți dai seama de asta? Ar fi încă un obiect

mișcător, vag uman ca formă, și tu nu i-ai da nici o atenție.

Fastolfe chicoti încet, iar Gladia dădu din cap, fără să zâmbească:

— Elijah, spuse ea, se vede că ești Pământean. Îți închipui că orice ființă umană, chiar dr. Fastolfe, aici de față, s-ar putea apropia de casa mea, fără ca eu să fiu informată de roboții mei? Aș putea ignora un obiect mișcător, crezând că e un robot, dar nici un robot n-ar face asta. Te așteptam chiar acum, când ai sosit, dar numai pentru că roboții mei mă informaseră că te apropii. Nu, nu, când a murit Jander, nu mai era nici o altă ființă umană în casă.

— Cu excepția ta?

— Cu excepția mea. Așa cum nu era nimeni în casă, cu excepția mea, când a fost omorât soțul meu.

Fastolfe o întrerupse cu blândețe:

— Este o deosebire, Gladia. Soțul tău a fost omorât cu un instrument bont. Prezența fizică a ucigașului era necesară și, dacă tu erai singura de față, a fost grav. În cazul ăsta, Jander a fost scos din funcțiune printr-un program vorbit, subtil. Prezența fizică nu era necesară. Prezența ta aici, singură, nu înseamnă nimic, mai ales pentru că tu nu știi cum să blochezi mintea unui robot cu aspect uman.

Se întoarseră amândoi și-l priviră pe Baley, Fastolfe curios, Gladia tristă. (Pe Baley îl enerva faptul că Fastolfe, al cărui viitor era la fel de nebulos ca al lui Baley însuși, părea să înfrunte asta cu umor. Pentru Dumnezeu, ce avea situația de față de-l făcea să râdă ca un prost? se gândi Baley morocănos.)

— Ignoranța, spuse Baley, poate că nu înseamnă nimic. O persoană poate să nu știe cum să ajungă într-un anumit loc și, totuși, poate să ajungă acolo orbecăind. Oricine poate să vorbească cu Jander și, fără să vrea, să apese pe butonul pentru degajarea mentală.

— Ce șanse sunt pentru așa ceva? întrebă Fastolfe.

— Dumneata ești expertul, dr. Fastolfe, și presupun că-mi vei spune că sunt foarte mici.

— Incredibil de mici. O persoană poate să nu știe cum să ajungă într-un anumit loc, dar dacă singurul drum constă dintr-o serie de frânghii legate strâns, cotind în unghiuri neașteptate, ce șanse are să ajungă la el mergând la întâmplare, legată la ochi?

Gladia își frământa mâinile, foarte nervoasă. Își strânse pumnii, parcă vrând să le oprească, și le așeză pe genunchi:

— Accident sau nu, n-am făcut-o eu. Nu eram cu el când s-a întâmplat. *Nu eram.* Dimineața am vorbit cu el. Era bine, absolut

normal. Când l-am chemat, după câteva ore, n-a venit. M-am dus după el, să-l caut. Stătea în locul lui obișnuit, părând foarte normal. Problema a fost că nu mi-a răspuns. N-a răspuns deloc. De atunci, nu a mai răspuns.

Baley întrebă:

— I-ar fi putut provoca degajarea mentală, la numai câteva ore după ce ai plecat, să zicem o oră, ceva ce-i spuseseși tu, chiar și în treacăt?

Fastolfe întrerupse brusc:

— Absolut imposibil, domnule Baley. Dacă trebuie să se producă o degajare mentală, aceasta se produce imediat. Te rog să n-o sâcâi pe Gladia astfel. Este incapabilă să provoace degajarea mentală intenționat și este de neimaginat ca ea s-o provoace accidental.

— Nu este de neimaginat să fie provocată de o deviație pozitronică accidentală, așa cum ai spus că trebuie să se fi întâmplat?

— Nu chiar de neimaginat.

— Ambele variante sunt foarte improbabile. Ce e atât de neimaginabil?

— Este. Îmi închipui că o degajare mentală din cauza unei deviații pozitronice accidentale poate avea o probabilitate de 1 la 10^{12}, iar cea din cauza unei indicații accidentale, de 1 în 10^{100}. Asta e doar o aproximație, dar una admisibilă. Diferența este chiar mai mare decât aceea dintre un singur electron și întregul Univers – și este în favoarea deviației pozitronice.

Un timp se făcu tăcere.

Baley zise:

— Dr. Fastolfe, mai devreme ai spus că nu poți sta mult.

— Am stat deja prea mult.

— Bun. Deci, acum pleci?

Fastolfe începu să se ridice, apoi întrebă:

— De ce?

— Pentru că vreau să vorbesc cu Gladia între patru ochi.

— Ca s-o sâcâi?

— Trebuie să-i pun întrebări fără să te amesteci dumneata. Situația noastră este mult prea serioasă ca să ne mai gândim la politețe.

— Nu mi-e teamă de domnul Baley, dragă doctore, zise Gladia, adăugând cu tristețe: Roboții mei mă vor apăra dacă nepolitețea lui întrece măsura.

Fastolfe zâmbi și spuse:

— Foarte bine, Gladia.

Se ridică și-i întinse mâna. Ea i-o strînse scurt. El zise:

— Aș vrea ca Giskard să rămână aici pentru protecție în general, iar Daneel va sta în continuare în camera alăturată, dacă nu te superi. Îmi poți împrumuta unul dintre roboții tăi, să mă însoțească înapoi la locuința mea?

— Sigur, spuse Gladia, ridicând mâinile. Cred că-l cunoști pe Pandion.

— Bineînțeles! Un însoțitor zdravăn și de încredere.

Ieși, urmat îndeaproape de robot.

Baley așteptă, urmărind-o pe Gladia, studiind-o. Ea se așeză, privindu-și mâinile încrucișate în poală.

Baley era sigur că ea mai avea multe de spus. Nu știa cum s-o convingă să vorbească, dar de un lucru era sigur. Cât timp se aflase acolo Fastolfe, ea nu-i spusese tot adevărul.

24

Gladia își ridică, în sfârșit, privirea. Avea o înfățișare de fetiță. Întrebă cu un firicel de voce:

— Ce mai faci, Elijah? Cum o mai duci?

— Destul de bine, Gladia.

Ea zise:

— Dr. Fastolfe a spus că te va aduce aici prin aer liber și că va avea grijă să te pună să aștepți un timp în punctul cel mai critic.

— Zău? Și de ce, mă rog? Așa, de distracție?

— Nu, Elijah. Îi spusesem eu cum ai reacționat la exterior. Ții minte cum ai leșinat și ai căzut în iaz?

Elijah dădu din cap repede. Nu putea nega întâmplarea sau faptul că-și aducea aminte, dar nici nu putea fi de acord cu remarca. Spuse, morocănos:

— Nu mai sunt chiar așa. M-am perfecționat.

— Dar dr. Fastolfe a spus că o să te pună la încercare. A fost bine?

— A fost destul de bine. N-am leșinat.

Își aminti episodul de la bordul navei spațiale, când se apropiau de Aurora, și scrâșni din dinți. Asta era altceva și n-avea rost să aducă problema în discuție.

Spuse, dorind să schimbe subiectul:

— Cum să-ți spun aici? Cum să mă adresez ție?

— Mi-ai spus Gladia.

— Poate nu se cuvine. Ți-aș putea spune doamna Delmarre, dar nu ți-ar...

Ea suspină și-l întrerupse brusc:

— De când am venit aici, n-am mai folosit acest nume. Te rog să nu-l folosești nici tu.

— Atunci, cum îți spun cei de pe Aurora?

— Îmi spun Gladia Solaria, dar asta numai ca să arate că sunt străină, și nici așa nu-mi place. Sunt Gladia, pur și simplu. Un nume. Nu este un nume de pe Aurora și nu cred că mai există altul pe planeta asta, așa că ajunge. Eu voi continua să-ți spun Elijah, dacă nu te superi.

— Nu mă supăr.

— Aș vrea să servesc ceaiul, zise Gladia.

Era o afirmație, iar Baley încuviință. Spuse:

— Nu știam că locuitorii Spațiului beau ceai.

— Nu este ceai de pe Pământ. Este un extract de plante, plăcut, care nu este considerat dăunător în vreun fel. Noi îi spunem ceai.

Își ridică brațul iar Baley observă că mâneca îi era strânsă pe încheietură și se continua cu mănuși subțiri, de culoarea pielii. Tot își mai expunea minimum din suprafața corpului în prezența lui, ca să reducă, pe cât posibil, pericolul unei infecții.

Brațul îi rămase ridicat o clipă și, după alte câteva clipe, apăru un robot cu o tavă. Era chiar mai primitiv decât Giskard, în mod evident, dar împărți cu ușurință ceștile de ceai, sandvișuri mici și prăjituri din aluat. Turnă ceaiul aproape cu eleganță.

Baley întrebă curios:

— Cum faci asta, Gladia?

— Ce anume, Elijah?

— Îți ridici brațul ori de câte ori vrei ceva, iar roboții știu întotdeauna despre ce e vorba. Cum a știut ăsta că vrei să fie servit ceaiul?

— Nu e greu. De câte ori ridic mâna, se întrerupe un câmp electromagnetic mic, menținut permanent în încăpere. Diferitele poziții ale mâinii sau ale degetelor provoacă întreruperi diferite, iar roboții le pot interpreta ca pe niște comenzi. Întrebuințez acest sistem doar pentru comenzi simple: „Vino aici! Adu ceaiul!" și așa mai departe.

— N-am observat ca dr. Fastolfe să folosească acest sistem în locuința lui.

— Nu este Aurorian, de fapt. Este sistemul nostru de pe Solaria și eu sunt obișnuită cu el. În plus, întotdeauna beau ceai la ora sta. Borgraf știe.

— El este Borgraf?

Baley îl privi pe robot cu oarecare interes, conștient că mai înainte îi aruncase doar o privire scurtă. Obișnuința se transforma repede în indiferență. Încă o zi, și nu-i va mai observa deloc pe roboți. Aceștia se vor agita în jurul lui nevăzuți și corvezile vor părea că se fac singure.

Oricum, el nu voia să nu-i observe. Voia ca ei să nu fie acolo. Spuse:

— Gladia, vreau să rămânem singuri. Nici măcar cu roboții. Giskard, du-te la Daneel. Poți să păzești de acolo.

— Da, domnule, zise Giskard, căpătând dintr-o dată conștiință și răspunzând când își auzi numele.

Gladia părea ușor amuzată:

— Voi, Pământenii, sunteți așa de ciudați. Știu că aveți roboți pe Pământ, dar parcă nu știți să vă purtați cu ei. Vă *lătrați* comenzile, de parcă ar fi surzi.

Se întoarse către Borgraf și spuse, cu o voce mai blândă:

— Borgraf, nici unul dintre voi nu trebuie să intre în cameră până ce nu e chemat. Să nu ne întrerupeți, în afara cazurilor de pericol clar și imediat.

Borgraf zise:

— Da, doamnă.

Se dădu înapoi, aruncă o privire peste masă, parcă să vadă dacă nu a uitat ceva, se întoarse și ieși din cameră.

Acum era rândul lui Baley să fie amuzat. Glasul Gladiei fusese blând, dar tonul îi fusese aspru, ca al unui sergent-major ce se adresează unui recrut. Dar de ce-ar fi uimit? Știa de mult că e mai ușor să vezi paiul din ochiul celuilalt, decât bârna din al tău.

— Acum suntem singuri, Elijah, zise Gladia. Au plecat până și roboții.

— Nu ți-e teamă să stai singură cu mine? întrebă Elijah.

Ea dădu încet din cap:

— De ce mi-ar fi? Un braț ridicat, un gest, un țipăt și imediat ar veni aici câțiva roboți. Nimeni, din nici o Lume din Spațiu, n-are de ce să se teamă de altă ființă umană. Aici nu suntem pe Pământ. Oricum, de ce întrebi?

— Pentru că mai există și alte temeri, în afara celor fizice. Nu voi fi violent cu tine și nici nu te voi maltrata fizic, absolut deloc. Dar nu ți-e teamă de întrebările mele și de ce-ar putea scoate la iveală în privința ta? Ține minte că aici nu suntem nici pe Solaria. Pe Solaria, eram de partea ta și doream să-ți demonstrez nevinovăția.

— Nu mai ești de partea mea, acum? întrebă ea, încet.

— De data asta nu mai avem un soț mort. Nu ești bănuită de crimă. A fost distrus un robot și, după câte știu eu, nu ești bănuită de nimic. În schimb, dr. Fastolfe este cel care îmi creează probleme. Pentru mine este foarte important – din motive pe care nu trebuie să ți le explic – să pot demonstra nevinovăția *lui*. Dacă evenimentele îți vor pricinui daune, n-am ce face. N-am de gând să mă abat din drum ca să te scutesc de suferință. E cinstit să ți-o spun.

Ea își înălță capul și-l privi sfidător în ochi:

— De ce mi-ar pricinui daune ceva anume?

— Poate că vom afla acum, spuse Baley cu răceală, fără dr. Fastolfe care să ne întrerupă.

Luă de pe farfurie unul dintre sandvișurile mici, cu o furculiță mică (n-avea rost să se folosească de degete și s-o facă pe Gladia să arunce, poate, farfuria), îl lăsă să cadă pe farfurioara lui, îl aruncă în gură și, apoi, sorbi ceaiul.

Ea îl urmări cum ia sandviș după sandviș, cum bea sorbitură după sorbitură. Dacă el avea de gând să fie indiferent, o să facă și ea pe indiferenta.

— Gladia, zise Baley, pentru mine e foarte important să știu exact ce relație este între tine și dr. Fastolfe. Locuiești lângă el și formați, practic, o singură gospodărie de roboți. El este evident îngrijorat pentru tine. N-a făcut nici un efort să-și apere nevinovăția, în afara declarației că e nevinovat, în schimb te apără cu strășnicie în clipa în care întrebările mele devin mai dure.

Gladia zâmbi șters:

— Ce bănuiești, Elijah?

— Nu-mi răspunde cu altă întrebare. Vreau să știu, spuse Baley.

— Dr. Fastolfe a pomenit de Fanya?

— Da, a pomenit.

— L-ai întrebat dacă Fanya e soția lui sau numai concubina lui? Dacă are copii?

Baley se foi jenat. Bineînțeles că ar fi putut pune asemenea întrebări. În locuințele mici de pe Pământul aglomerat, intimitatea era, totuși, apărată, tocmai pentru că dispăruse. Pe Pământ era, practic, imposibil să nu cunoști toate amănuntele despre familia altora, așa că nu întrebai niciodată și te prefăceai că nu știi. Era o minciună însușită de toată lumea.

Desigur, aici, pe Aurora, nu contau regulile de pe Pământ, totuși Baley se luase automat după ele. Ce prostie!

Spuse:

— Încă nu l-am întrebat. Povestește-mi.

— Fanya e soția lui, zise Gladia. El a fost căsătorit de câteva ori,

consecutiv, se înțelege, cu toate că pe Aurora s-a mai auzit de căsătorii simultane, și la bărbați, și la femei.

Tonul ușor dezgustat cu care spusese acestea fu urmat de unul de dezvinovățire:

— Pe Solaria *nu* s-a pomenit așa ceva. Oricum, căsătoria actuală a dr. Fastolfe va fi desfăcută în curând. Amândoi vor fi atunci liberi pentru noi legături, deși, de multe ori, nici una dintre părți nu așteaptă divorțul pentru asta. Nu spun că sunt de acord cu modul ăsta de tratare a problemei, Elijah, dar așa își întemeiază relațiile cei de pe Aurora. După câte știu eu, dr. Fastolfe este cam rigid. El menține întotdeauna o căsnicie sau alta și nu caută nimic în afara ei. Pe Aurora, așa ceva se consideră demodat și cam prostesc.

Baley încuviință:

— Am dat peste lucruri din astea în cărțile mele. Am înțeles că are loc o căsătorie când există intenția de a avea copii.

— Teoretic, așa este, dar am auzit că nu prea se mai ia în serios în zilele noastre. Dr. Fastolfe are, deja, doi copii și nu mai poate face alții, dar tot se căsătorește și face o cerere pentru al treilea. Este refuzat, desigur, și știe că va fi. Unii nici nu se mai deranjează să facă cerere.

— Atunci, de ce se mai ostenesc să se căsătorească?

— Există unele avantaje sociale. E destul de complicat și, nefiind de pe Aurora, nu sunt sigură că înțeleg.

— Ei bine, nu contează. Vorbește-mi despre copiii doctorului Fastolfe.

— Are două fiice de la două mame. Bineînțeles că nici una dintre ele nu e Fanya. Nu are fii. Fiecare fiică s-a zămislit în pântecele mamei, cum e obiceiul pe Aurora. Acum ambele fiice sunt mari și au propria lor locuință.

— Este apropiat de fiicele lui?

— Nu știu. Nu vorbește niciodată despre ele. Una este robotician și presupun că *trebuie* să țină legătura cu ea prin munca ei. Cred că cealaltă candidează pentru un post în consiliul unuia dintre orașe sau a intrat, deja, în posesia postului. Nu știu exact.

— Știi dacă există tensiuni în familie?

— Nici una de care să știu eu, dar asta s-ar putea să nu însemne prea mult, Elijah. După câte cunosc, este în relații civilizate cu toate fostele lui soții. Nici un divorț nu s-a făcut la supărare. Nu e dr. Fastolfe omul ăsta, sunt sigură. Nu mi-l pot imagina întâmpinând ceva în viață decât cu un suspin de resemnare. O să glumească până și pe patul de moarte.

Așta, cel puțin, părea adevărat, se gândi Baley. Spuse:

— Și relația dintre dr. Fastolfe și tine. Adevărul, te rog. Nu ne putem permite să ocolim adevărul pentru a evita încurcăturile.

Ea își ridică privirea și o întâlni pe a lui. Spuse:

— Nu avem ce încurcături să evităm. Dr. Han Fastolfe este prietenul meu, prietenul meu foarte bun.

— Cât de bun, Gladia?

— Cum am spus – foarte bun.

— Aștepți divorțul ca să fii următoarea lui soție?

— Nu.

Vorbise cu foarte mult calm.

— Atunci, sunteți amanți?

— Nu.

— Ați fost?

— Nu. Te surprinde?

— Trebuie să știu, zise Baley.

— Atunci, să-ți răspund la întrebări pe rând, Elijah, și nu te mai răsti la mine de parcă ai vrea să mă faci să-ți spun un lucru pe care, altfel, l-aș ține secret.

Spuse toate astea fără urmă de mânie. Părea mai degrabă amuzată. Baley, roșind ușor, avea de gând să spună că nu asta îi era intenția, dar ea avea dreptate, bineînțeles, și n-ar fi câștigat nimic dacă nega. Mârâi încet:

— Păi, dă-i drumul.

Între ei, masa era plină cu resturile de la ceai. Baley se întrebă dacă, în condiții normale, ea nu și-ar fi ridicat un braț și dacă robotul Borgraf n-ar fi intrat în liniște ca să strângă tot.

Oare dezordinea o indispunea pe Gladia și o determina să dea răspunsuri mai puțin gândite? Dacă era așa, atunci mai bine să rămână dezordine, dar Baley nu se aștepta la prea mult, fiindcă nu vedea nici un semn la Gladia că ar fi deranjat-o sau că ar fi observat, măcar, deranjul.

Gladia privea din nou în jos, iar trăsăturile feței îi căzuseră și i se înăspriseră, de parcă ar fi ajuns într-un trecut pe care l-ar fi vrut mai degrabă anulat.

Spuse:

— Ai văzut câte ceva din viața mea de pe Solaria. N-a fost fericită, dar alta n-am cunoscut. Când am simțit o fărâmă de fericire, eu am știut imediat și cu exactitate, cât de mult, și de intens, fusese nefericită viața mea de dinainte. Primul fior a venit din partea ta, Elijah.

— Din partea mea?

Baley era surprins.

— Da, Elijah. Ultima noastră întâlnire pe Solaria – sper că îți amintești de ea, Elijah – m-a învățat ceva. Te-am atins! Mi-am scos mănușa, una asemănătoare cu cea pe care o port acum, și ți-am atins obrazul. Atingerea n-a durat mult. Nu știu ce a însemnat pentru tine – nu, nu-mi spune, nu contează – dar pentru mine a însemnat mult.

Privi în sus, înfruntându-i privirea:

— Pentru mine a însemnat *totul.* Mi-a schimbat viața. Ține minte, Elijah, că până atunci, după copilăria mea scurtă, nu atinsesem un bărbat – de fapt, nici o ființă umană – cu excepția soțului meu. Iar pe soțul meu puneam foarte rar mâna. *Văzusem* bărbați în tridimensional, desigur, și așa mă obișnuisem pe de-a-ntregul cu aspectul fizic al bărbaților, cu orice amănunt. În privința asta, nu aveam ce învăța. Dar n-aveam nici un motiv să cred că un bărbat ar fi diferit de altul. Știam cum e pielea soțului meu, cum sunt mâinile lui când mă ating, cum... totul. N-aveam nici un motiv să cred că alt bărbat ar fi altfel. Nu simțeam nici o plăcere când mă atingeam de soțul meu, dar de ce-aș fi simțit? Simt, oare, vreo plăcere deosebită când ating masa cu degetele, în afară de faptul că îi apreciez netezimea? Contactul cu soțul meu făcea parte dintr-un ritual ocazional, pe care îl îndeplinea pentru că asta i se pretindea, și el, ca un bun Solarian, îl îndeplinea în ziua, la ora, pe durata de timp și în modul recomandat de o educație aleasă. Numai că, în alt sens, nu era o educație aleasă, fiindcă, deși acest contact periodic presupunea anume relații sexuale, soțul meu nu făcuse cerere pentru un copil și cred că nici nu-l interesa să facă. Iar eu îl respectam prea mult ca să fac o cerere, așa cum aș fi avut dreptul. Dacă mă uit în urmă, îmi dau seama că experiența mea sexuală era superficială și mecanică. N-am avut niciodată orgasm. Nici măcar o dată. Că exista așa ceva, am citit în cărți, dar descrierea mai mult m-a încurcat și – pentru că exista numai în cărțile importate, cele de pe Solaria neocupându-se de sex – n-am avut încredere în ele. M-am gândit că e doar o metaforă exotică.

După o scurtă pauză, Gladia continuă:

— Nici cu autoerotismul n-am reușit. Mi se pare că „masturbație" e cuvântul obișnuit. Cel puțin așa am auzit pe Aurora. Bineînțeles că pe Solaria nu se discută niciodată vreun aspect legat de sex, nici nu se folosește vreun cuvânt de acest fel în societatea civilizată. Pe Solaria nici nu există alt fel de societate. Dintr-o lectură întâmplătoare, mi-am făcut o idee despre cum te poți masturba și am încercat de câteva ori, fără tragere de inimă, să fac la fel. Nu m-am descurcat. Interdicția de a atinge corpul uman făcea să mi se pară și

al meu interzis și dezgustător. M-am mângâiat, mi-am încrucișat picioarele, am simțit apăsarea unei coapse pe cealaltă, dar acestea erau atingeri întâmplătoare, fără importanță. Era altceva să transformi atingerea într-un instrument al plăcerii intenționate. Fiecare părticică din mine știa că nu trebuie să fac asta și, pentru că și eu știam, nu simțeam plăcere. Și nu m-am gândit nici măcar o dată că ar putea exista plăcere în atingere, în alte împrejurări. De ce să mi se întâmple? Cum să mi se întâmple?...Până ce te-am atins pe tine, atunci. De ce am făcut-o, nu știu. Am simțit un șuvoi de afecțiune pentru tine fiindcă, datorită ție, nu eram o criminală. Și, mai ales, nu-mi erai total interzis. Nu erai Solarian. Nu erai – iartă-mă – bărbat. Erai o ființă de pe Pământ. Semănai cu oamenii, dar aveai viață scurtă și erai predispus la infecții, ceva despre care puteai spune, cel mult, că e semiuman. Așa că, pentru că mă salvaseși și nu erai tocmai bărbat, te-am putut atinge. Și, ce e mai important, nu m-ai privit cu dușmănia și disprețul soțului meu – sau cu indiferența studiată a cuiva care mă vedea în tridimensional. Erai acolo, palpabil, iar ochii tăi erau calzi și îngrijorați. De fapt, te-ai înfiorat când mi-am apropiat mână de obrazul tău. Am văzut asta. De ce, nu știu. Atingerea a fost atât de fugară și senzația fizică nu era deloc diferită de ce-ar fi fost dacă îl atingeam pe soțul meu sau pe oricare alt bărbat – sau dacă aș fi atins chiar o femeie. Dar a fost ceva mai mult decât senzația fizică. Erai acolo, te-ai bucurat, mi-ai dat unele semne despre ceea ce am crezut eu că este afecțiune. Și când mâna mea și obrazul tău s-au atins, a fost ca și cum aș fi atins o flacără blândă, care mi-a trecut deodată prin mână și prin braț și m-a aprins toată. Nu știu cât a durat – nu se poate să fi fost mai mult de o clipă, două – dar pentru mine timpul s-a oprit în loc. Mi s-a întâmplat ceva ce nu mi se mai întâmplase vreodată și, privind în urmă mult timp după aceea, când aflasem despre asta, mi-am dat seama că trăisem aproape un orgasm. Am încercat să nu mă trădez...

(Baley dădu din cap, neîndrăznind s-o privească.)

— Deci, nu m-am trădat. Am spus „Mulțumesc, Elijah." Am spus-o pentru ceea ce făcuseși pentru mine în legătură cu moartea soțului meu. Dar am spus-o mai mult pentru că mi-ai luminat viața, fără ca măcar să știi, și mi-ai arătat ce e viața; pentru că mi-ai deschis o ușă; pentru că mi-ai arătat o cale; pentru că mi-ai deschis ochii. Gestul fizic n-a însemnat nimic. Doar o atingere. Dar a fost un început pentru tot.

Vocea îi slăbise și tăcu o clipă, amintindu-și.

Apoi ridică un deget:

— Nu. Nu spune nimic. Încă n-am terminat. Înainte îmi

imaginam foarte vag anumite lucruri. Un bărbat și cu mine, făcând ceea ce făceam, soțul meu și cu mine, dar cumva altfel – nici măcar nu știam cum altfel – și simțind altceva – ce nici nu-mi puteam imagina, chiar dacă îmi dădeam toată silința. Aș fi putut trece prin viață încercând să-mi imaginez inimaginabilul și aș fi putut muri, așa cum presupun că fac, adesea, femeile de pe Solaria – și bărbații – fără să știe vreodată, nici după trei sau patru secole. Fără să știe vreodată. Având copii, dar fără să știe. Dar ți-am atins obrazul, Elijah, și am știut. Nu e ciudat? M-ai învățat ceea ce mi-aș putea imagina. Nu mecanismul, nu apropierea plictisitoare și respingătoare a corpurilor, ci un lucru cu care n-aș fi conceput că am vreo legătură. O privire, strălucirea unor ochi, sentimentul de... blândețe... bunătate... ceva ce nici măcar nu pot să descriu... încuviințarea... coborârea cumplitelor obstacole dintre indivizi. Dragoste, cred – un cuvânt care le cuprinde pe toate și ceva în plus. Am simțit dragoste față de tine, Elijah, pentru că am crezut că și tu m-ai putea iubi. Nu spun că m-ai iubit, dar mie mi s-a părut că puteai s-o faci. N-am întâlnit niciodată așa ceva și, chiar dacă în literatura veche se vorbește despre ea, nu știam despre dragoste altceva decât că bărbații din acele cărți pomeneau de „onoare" și se omorau pentru ea. Am acceptat cuvântul, dar nu i-am înțeles niciodată sensul. Nici acum nu i-l înțeleg. Și așa au stat lucrurile cu „dragostea" până ce te-am atins pe tine. După aceea mi-am putut imagina și am venit pe Aurora amintindu-mi de tine, gândindu-mă la tine, vorbind neîncetat cu tine în sinea mea și crezând că pe Aurora voi întâlni un milion de Elijahi.

Se opri, adâncită în gânduri o clipă, apoi continuă brusc:

— N-am întâlnit. S-a dovedit că pe Aurora era, oarecum, la fel de rău ca pe Solaria. Pe Solaria, sexul era *greșit*. Era urât și noi toți ne îndepărtasem de el. Nu puteam iubi, din cauza urii pe care o trezea sexul. Pe Aurora, sexul era *plictisitor*. Era acceptat în liniște, cu ușurință – cu ușurința cu care respirăm. Dacă simți nevoia, te îndrepți spre oricine care pare potrivit și, dacă persoana respectivă nu este ocupată cu ceva urgent, urmează actul sexual, după voie: Ca respirația. Dar ce extaz există în respirație? Dacă te-ai sufoca, probabil că prima reacție după reținerea aerului ar fi o încântare și o mângâiere copleșitoare. Dar dacă nu te sufoci? Și dacă n-ar mai fi vorba de act sexual în silă? Dacă i-am învăța asta pe tineri, o dată cu cititul și cu programarea? Dacă i-am învăța pe cei mici că e ceva de la sine înțeles, iar cei mari ne-ar ajuta? Actul sexual – permis la voia întâmplării – nu are nimic în comun cu dragostea pe Aurora, la fel cum actul sexual – interzis și rușinos – nu are nici o legătură cu dragostea pe Solaria. În ambele cazuri sunt copii puțini și rezultă,

doar, după o cerere oficială. Apoi, dacă permisiunea este acordată, urmează un interludiu de act sexual destinat numai zămislirii, plictisitor și grețos. Dacă, după timpul cuvenit, nu urmează fertilizarea, bunul-simț se revoltă și se recurge la inseminarea artificială. Cu timpul, la fel ca pe Solaria, ectogeneza va fi totul, astfel încât fertilizarea și dezvoltarea fătului vor avea loc în case de nașteri, iar actul sexual va deveni o formă de relație socială și de distracție, care n-au de-a face cu dragostea nici cât polo-ul spațial. Nu mă puteam adapta la mentalitatea de pe Aurora, Elijah. Nu fusesem educată așa. Îngrozită, am căutat actul sexual și nimeni nu m-a refuzat – și nimănui nu i-a păsat. Privirile bărbaților erau indiferente când mă ofeream și rămâneau inexpresive când acceptau. Încă una, spuneau, ce mai contează? Erau doritori, dar nu mai mult. Iar pentru ei, atingerea nu însemna nimic. Puteam să-l ating pe soțul meu. Mă învățasem să îndur, să mă iau după ei, să le accept principiile – și toate acestea nu însemnau nimic. N-am dobândit nici măcar dorința s-o fac pentru mine și prin mine. Sentimentul pe care mi-l dăruiseși tu n-a mai revenit și, cu timpul, am renunțat.

— În toată perioada asta, continuă Gladia, dr. Fastolfe mi-a fost prieten. El singur, de pe toată Aurora, știa tot ce se întâmpla pe Solaria. Cel puțin, așa cred. Știi că n-a fost publicată toată povestea și sigur n-a apărut în acel oribil program de pe hiperunde, despre care am auzit și pe care am refuzat să-l privesc. Dr. Fastolfe m-a apărat împotriva lipsei de înțelegere din partea Aurorienilor și împotriva disprețului lor general față de Solarieni. M-a apărat și împotriva disperării ce m-a cuprins după aceea. Nu, n-am fost amanți. M-aș fi oferit, dar când m-am gândit că aș putea s-o fac, deja nu mai credeam că va reveni sentimentul pe care mi-l inspiraseși tu, Elijah. M-am gândit că memoria îmi joacă feste și am renunțat. Nu m-am oferit. Nici el nu s-a oferit. Nu știu de ce n-a făcut-o. Poate a înțeles că disperarea mea era mai mare decât eșecul de a nu fi găsit nimic folositor în actul sexual și n-a vrut să-mi accentueze disperarea prin repetarea eșecului. Pentru el, este caracteristic să aibă grijă de mine în felul ăsta – așa că n-am fost amanți. A fost, doar, prietenul meu când aveam mai multă nevoie de așa. Asta e, Elijah. Ai vrut răspunsuri complete la întrebările tale. Ai vrut să afli despre relația mea cu dr. Fastolfe și ai spus că trebuie să știi. Acum știi. Ești mulțumit?

Baley încercă să nu-și trădeze nefericirea:

— Îmi pare rău, Gladia, că viața a fost așa de crudă cu tine. Mi-ai dat toate informațiile de care aveam nevoie. Poate că mi-ai dat mai multe informații decât crezi.

Gladia se încruntă:

— În ce fel?

Baley nu răspunse imediat. Spuse:

— Mă bucur, Gladia, că amintirea mea a însemnat atât de mult pentru tine. Nici o clipă nu m-am gândit, pe Solaria, că îți produc o asemenea impresie și, chiar dacă m-aș fi gândit, n-aș fi încercat... Știi tu.

— Știu, Elijah, zise ea puțin mai blând. Nici nu ți-ar fi ajutat, dacă ai fi încercat. N-aș fi putut.

— Știu asta. Nici nu iau drept invitație ceea ce mi-ai spus tu acum. O atingere, o clipă de delicatețe sexuală, nu trebuie să fie mai mult. E posibil să nu se poată repeta vreodată și nu trebuie să ne stricăm viața cu încercări prostești de reînviere. Iată motivul pentru care eu acum nu.... mă ofer. Faptul că n-o fac nu trebuie interpretat ca un alt sfârșit indiferent pentru tine. În plus...

— Da?

— Cum ți-am mai spus, mi-ai povestit mai multe decât crezi. Mi-ai spus că povestea nu se termină o dată cu disperarea ta.

— De ce vorbești așa?

— Când mi-ai vorbit despre sentimentul pe care ți l-a inspirat atingerea obrazului meu, ai spus ceva de genul: „când am privit în urmă, mult timp după aceea, după ce aflasem, mi-am dat seama că trăisem un orgasm." Dar pe urmă ai continuat să-mi explici că actul sexual pe Aurora n-a fost niciodată reușit și presupun că nici atunci nu simțeai orgasmul. Totuși, *trebuie* să-l fi simțit, Gladia, dacă ai recunoscut senzația pe care ai avut-o la acea dată pe Solaria. Nu puteai privi în urmă și s-o recunoști, dacă nu învățaseși să iubești. Cu alte cuvinte, *avuseseși* un iubit și *ai simțit* dragostea. Dacă vrei să cred că dr. Fastolfe nu este iubitul tău și n-a fost, atunci este – sau a fost – altcineva.

— Și dacă e așa? De ce te preocupă asta, Elijah?

— Nu știu dacă mă preocupă sau nu, Gladia. Spune-mi cine este și, dacă nu trebuie să mă preocupe, nu mai discutăm.

Gladia tăcu.

Baley zise:

— Dacă tu nu-mi spui, Gladia, îți voi spune eu. Ți-am pomenit mai devreme că nu-mi pot permite să-ți menajez sentimentele.

Gladia rămase tăcută, strângându-și colțurile buzelor până ce albiră.

— Trebuie să fie cineva, Gladia, iar mâhnirea ta pentru pierderea lui Jander este neobișnuită. I-ai spus lui Daneel să iasă pentru că nu suportai să-l privești, fiindcă îți amintea de Jander. Dacă

mă înșel când spun că era Jander Panell...

Se opri o clipă, apoi spuse tăios:

— Dacă robotul, Jander Panell, n-a fost iubitul tău, spune-o.

Iar Gladia șopti:

— Jander Panell, robotul, n-a fost iubitul meu.

Apoi, tare și cu semeție, spuse:

— A fost soțul meu!

25

Baley își mișcă buzele fără să scoată vreun sunet, dar nu te puteai înșela asupra exclamației din patru silabe.

— Da, zise Gladia. Pe Iehova! Ești uluit. De ce? Nu ești de acord?

Baley vorbi cu vocea voalată:

— Nu e treaba mea nici să aprob, nici să dezaprob.

— Adică nu ești de acord.

— Adică vreau numai informații. Cum se face deosebirea între un iubit și un soț pe Aurora?

— Dacă doi oameni trăiesc împreună în aceeași locuință un timp, se poate spune despre ei că sunt „soț" și „soție", mai degrabă decât „iubiți".

— Cât timp?

— Asta diferă de la regiune la regiune, am înțeles, după condițiile locale. În orașul Eos, perioada de timp este de trei luni.

— E nevoie ca, în perioada asta de timp, să te abții de la relații sexuale cu alții?

Gladia își înălță sprâncenele, uimită:

— De ce?

— Am întrebat doar.

— Exclusivitatea este de neimaginat pe Aurora. Soț sau iubit, n-are nici o importanță. Actul sexual se face după dorință.

— Și tu ai avut această dorință, în timp ce erai cu Jander?

— Din întâmplare, nu, dar așa am vrut eu.

— Alții s-au oferit?

— Uneori.

— Și i-ai refuzat?

— Pot să refuz când vreau. Asta face parte din neexclusivitate.

— Dar ai refuzat?

— Am refuzat.

— Iar cei pe care i-ai refuzat, știau de ce o faci?

— Ce vrei să spui?

— Știau că ai un soț robot?

— Aveam un *soț*. Nu-i spune soț robot. Nu există asemenea expresie.

— Știau?

Se opri:

— Nu știu dacă știau.

— Le-ai spus?

— Ce motiv aveam să le spun?

— Nu-mi răspunde la întrebări cu alte întrebări. Le-ai spus?

— Nu le-am spus.

— Cum ai putut să eviți asta? Nu crezi că ar fi fost firească o explicație pentru refuzul tău?

— Nu se cere niciodată nici o explicație. Un refuz este un refuz și este întotdeauna acceptat. Nu te înțeleg.

Baley se opri ca să-și adune gândurile. Gladia și cu el nu se înțelegeau, mergeau pe căi paralele.

Începu din nou:

— Ar fi părut normal pe Solaria să ai drept soț un robot?

— Pe Solaria, ar fi fost de neimaginat și eu nu m-aș fi gândit niciodată la așa ceva. Pe Solaria, orice era de neimaginat. Și pe Pământ, Elijah. Soția ta ar fi luat vreodată de bărbat un robot?

— Asta n-are nici o legătură, Gladia.

— Poate, dar expresia ta a fost destul de grăitoare. Poate că nu suntem Aurorieni, tu și cu mine, dar ne aflăm pe Aurora. Locuiesc aici de doi ani și îi accept moravurile.

— Vrei să spui că legăturile sexuale dintre oameni și roboți sunt obișnuite aici, pe Aurora?

— Nu știu. Știu doar că ele sunt acceptate fiindcă orice este acceptat când e vorba de sex – orice este de bunăvoie, produce plăcere reciprocă și nu dăunează fizic nimănui. De ce ar conta pentru cineva modul în care un individ sau mai mulți își produc plăcere? Interesează pe cineva ce cărți vizionez, ce mânânc, la ce oră mă culc sau mă scol, dacă îmi plac pisicile sau urăsc trandafirii? Și actul sexual este o problemă tratată cu indiferență pe Aurora.

— Pe Aurora, o îngână Baley. Dar tu nu te-ai născut pe Aurora și n-ai fost educată astfel. Chiar tu mi-ai spus, cu puțin timp în urmă, că nu te-ai putut obișnui cu această indiferență față de sex, pe care acum o ridici în slăvi. Mai devreme, ți-ai manifestat disprețul față de căsătoriile multiple și față de promiscuitate. Dacă nu le-ai spus celor pe care i-ai refuzat de ce i-ai refuzat, s-ar putea să fi fost din cauză

că, undeva în sinea ta, îți era rușine că soțul tău e Jander. Ar fi trebuit să știi – sau să bănuiești, măcar – că nu e ceva obișnuit – nici pe Aurora.

— Nu, Elijah, n-o să mă convingi să-mi fie rușine. Dacă până și pe Aurora e neobișnuit să ai drept soț un robot, asta e pentru că roboții ca Jander sunt neobișnuiți. Roboții pe care-i avem pe Solaria, sau pe Pământ sau pe Aurora – cu excepția lui Jander și a lui Daneel – sunt proiectați ca să ofere doar cea mai rudimentară satisfacție sexuală. Ei ar putea fi folosiți ca dispozitive pentru masturbare, poate, așa ca un vibrator mecanic, dar nu mai mult. Când robotul cu aspect uman va fi larg răspândit, va fi larg răspândit și actul sexual dintre un om și un robot.

Baley spuse:

— Mai întâi și mai întâi, Gladia, cum ai ajuns în posesia lui Jander? Existau doar doi – ambii în locuința dr. Fastolfe. Pur și simplu ți-a oferit unul din ei – jumătate din total?

— Da.

— De ce?

— Cred că din bunătate. Eram singură, deziluzionată, nefericită, o străină pe pământ străin. Mi l-a dat pe Jander ca însoțitor și nu-i voi putea mulțumi destul niciodată. A durat numai o jumătate de an, dar a fost o jumătate de an cât o viață.

— Dr. Fastolfe știa că Jander e soțul tău?

— Nu s-a referit niciodată la asta, așa că nu știu.

— *Tu* te-ai referit?

— Nu.

— De ce nu?

— N-am simțit nevoia... Și nu, nu pentru că mi-ar fi fost rușine.

— Cum s-a întâmplat?

— Că n-am simțit nevoia?

— Nu. Că Jander a devenit soțul tău.

Gladia se încruntă. Întrebă cu dușmănie:

— De ce trebuie să explic asta?

— Se face târziu, Gladia, zise Baley. Nu mi te împotrivi la fiecare pas. Ești nefericită că Jander a... murit?

— Mai e nevoie să întrebi?

— Vrei să afli ce s-a întâmplat?

— Încă o dată, mai e nevoie să întrebi?

— Atunci, ajută-mă. Am nevoie de toate informațiile pe care le pot obține dacă trebuie să încep – măcar să încep – să progresez în rezolvarea unei probleme aparent de nerezolvat. Cum a devenit Jander soțul tău?

Gladia se lăsă pe spate pe scaun și ochii i se umplură imediat de lacrimi. Dădu la o parte farfuria cu fărâmiturile de la prăjituri și spuse, cu o voce stinsă:

— Roboții obișnuiți nu poartă haine, dar sunt proiectați astfel încât să dea impresia că le poartă. Cunosc bine roboții, pentru că am trăit pe Solaria, și am un oarecare talent artistic...

— Îmi amintesc schițele tale, zise Baley încet.

Gladia încuviință:

— Am creat câteva modele de haine care ar avea, după părerea mea, mai mult stil și ar fi mai interesante decât cele folosite pe Aurora. Unele dintre picturile mele, bazate pe aceste proiecte, sunt aici, pe pereți. Pe celelalte le am în alte locuri, în această casă.

Baley privi picturile. Le văzuse. Reprezentau roboți, fără îndoială. Nu erau naturaliste, ci păreau alungite și curbate nefiresc. Acum observă, privindu-le dintr-o altă perspectivă, că distorsiunile voiau să accentueze, destul de ingenios, acele părți care sugerau îmbrăcămintea. Exista oarecum o impresie de costume de servitori, așa cum văzuse el cândva într-o carte despre Anglia victoriană în Evul Mediu. Gladia știa lucrurile astea, sau fusese o întâmplare? Poate n-avea nici o importanță, dar era ceva ce nu trebuia uitat. Când le observase prima dată, se gândise că era felul în care Gladia se înconjura de roboți, imitând viața de pe Solaria. Ea spunea că urăște acea viață, dar asta exista numai în mintea ei. Solaria era singurul cămin pe care-l cunoscuse cu adevărat, și asta nu se uită prea curând – poate niciodată. Și poate că în pictura ei se simțea o influență, chiar dacă noua ei ocupație îi furniza un motiv mai bun.

Ea continua să vorbească:

— Aveam succes. Unele concerne producătoare de roboți îmi plăteau bine proiectele și au fost numeroase cazurile în care roboții existenți au fost îmbrăcați după sfaturile mele. Toate acestea îmi ofereau o anumită satisfacție care, în mică măsură, compensa golul emoțional din viața mea. Când dr. Fastolfe mi l-a dat Jander, acesta purta, bineînțeles, îmbrăcămintea obișnuită. Dragul de doctor a fost, desigur, foarte bun și mi-a dat câteva rânduri de haine pentru Jander. Nici una dintre ele nu era deosebită și m-a distrat să cumpăr ce am considerat eu mai modern. Asta însemna să-i iau măsurile cât mai corect, pentru că voiam ca modelele mele să fie făcute de comandă – și *asta* a însemnat să-l pun să-și dea hainele jos. Așa a făcut – și de-abia când a fost complet gol mi-am dat seama cât de bine semăna cu un om. Nu lipsea nimic și acele părți care trebuie să fie erectile erau, într-adevăr, erectile. Desigur, se aflau sub ceea ce, la un om, s-ar putea numi control conștient. Jander putea să fie în

erecție și în repaus la comandă. Așa mi-a spus când l-am întrebat dacă penisul lui era funcțional în privința asta. Am fost curioasă, iar el mi-a arătat. Trebuie să înțelegi că, deși semăna foarte bine cu un om, știam că e robot. Am o anumită reținere când trebuie să ating un om – înțelegi – și n-am nici o îndoială că asta a avut un rol în incapacitatea mea de a avea relații sexuale reușite cu Aurorienii. Dar el nu era om și stătusem toată viața printre roboți. Îl puteam atinge pe Jander fără rețineri. Nu mi-a trebuit mult ca să-mi dau seama că îmi place să-l ating și nici lui nu i-a trebuit mult ca să-și dea seama că îmi plăcea. Era un robot bine reglat, care respecta cu grijă cele Trei Legi. Să nu ofere bucurie când ar fi putut s-o facă însemna să dezamăgească. Dezamăgirea putea fi considerată un rău și el nu putea face rău unei ființe umane. A avut nespusă grijă să-mi ofere bucurie și, pentru că am văzut la el dorința de a oferi bucurie, ceva ce n-am văzut niciodată la bărbații de pe Aurora, am fost, într-adevăr, bucuroasă și am aflat, în sfârșit, cred că pe deplin, ce înseamnă un orgasm.

Baley întrebă:

— Deci ai fost pe deplin fericită?

— Cu Jander? Bineînțeles. Absolut.

— Nu v-ați certat niciodată?

— Cu Jander? Cum aș fi putut? Singurul lui scop, singura lui rațiune de a exista, era să-mi facă mie plăcere.

— Asta nu te deranja? Îți făcea plăcere doar pentru că era obligat.

— Ce motiv ar avea cineva să facă orice, în afară de ceea ce trebuie să facă, dintr-o cauză sau alta?

— Și n-ai avut niciodată dorința să încerci realitatea... să încerci cu Aurorienii, după ce ai învățat ce înseamnă orgasm?

— Ar fi fost un surogat nemulțumitor. Îl voiam numai pe Jander. Și, acum, înțelegi ce am pierdut?

Expresia lui Baley, serioasă de la natură, deveni solemnă. Spuse:

— Înțeleg, Gladia. Dacă mai devreme te-am făcut să suferi, iartă-mă, pentru că atunci nu te-am înțeles în întregime.

Dar ea plângea și el aștepta, incapabil să mai spună ceva, incapabil să găsească o cale de a o liniști.

În cele din urmă, ea dădu din cap și își șterse ochii cu dosul mâinii. Șopti:

— Mai e ceva?

Baley spuse, împăciuitor:

— Câteva întrebări despre un alt subiect, pe urmă nu te mai

necăjesc. Deocamdată, adăugă prevăzător.

— Ce este?

Părea foarte obosită.

— Știi că există oameni care, se pare, cred că dr. Fastolfe e răspunzător de uciderea lui Jander?

— Da.

— Știi că dr. Fastolfe însuși recunoaște că numai el posedă capacitatea tehnică de a-l ucide pe Jander așa cum a fost el ucis?

— Da. Dragul de doctor mi-a spus-o chiar el.

— Ei bine, Gladia, atunci, *tu* crezi că dr. Fastolfe l-a omorât pe Jander?

Ea îl privi brusc, tăios, apoi spuse, mânioasă:

— Bineînțeles că nu. De ce ar fi făcut-o? Întâi și-ntâi, Jander era robotul *lui*, de care avea foarte mare grijă. Tu nu-l cunoști pe dragul de doctor așa cum îl cunosc eu, Elijah. E o persoană blândă, care n-ar face rău nimănui și care n-ar face niciodată rău unui robot. Să bănuiești că el ar omorî vreunul ar însemna să bănuiești că o stâncă s-ar prăbuși în sus.

— Nu mai am întrebări, Gladia, și singura treabă pe care o mai am aici este să-l văd pe Jander – ce-a mai rămas din Jander – dacă-mi dai voie.

Ea era din nou bănuitoare, dușmănoasă:

— De ce? *De ce*?

— Gladia! Te rog! Nu mă aștept să-mi fie de vreun folos, dar trebuie să-l văd pe Jander și să *știu* că n-are nici un rost să-l văd. Voi încerca să nu fac nimic din ce ți-ar putea răni sensibilitatea.

Gladia se ridică. Rochia ei simplă, strânsă pe corp, nu era neagră (cum ar fi fost pe Pământ), ci de o culoare ciudată, fără nici o lucire. Baley, deși necunoscător în materie de îmbrăcăminte, își dădu seama cât de bine simboliza doliul.

— Vino cu mine, șopti ea.

26

Baley o urmă pe Gladia prin câteva încăperi, ale căror pereți străluceau ciudat. De câteva ori observă o mișcare ușoară și se gândi că e un robot care se dă repede la o parte din drum, de vreme ce li se spusese să nu deranjeze. Merseră printr-un coridor, apoi pe un șir de trepte, până într-o cămăruță în care o parte dintr-un perete sclipea ca un reflector. În cameră se aflau un pat și un scaun – nici o altă

mobilă.

— Aceasta era camera lui, zise Gladia.

Apoi, parcă răspunzând gândului lui Baley, continuă:

— Era tot ce-i trebuia. Îl lăsam singur cât puteam de mult – și toată ziua. Nu voiam să mă plictisesc de el vreodată.

Dădu din cap:

— Acum aș vrea să fi stat cu el în fiecare clipă. Nu știam că vom fi atât de puțin împreună. Iată-l.

Jander zăcea pe pat, iar Baley îl privi cu seriozitate. Robotul era acoperit cu un material moale și strălucitor. Peretele sclipitor își reflecta strălucirea pe capul lui Jander, care era neted și aproape inuman în seninătatea lui. Ochii erau larg deschiși, dar opaci și lipsiți de strălucire. Semăna mult cu Daneel, destul ca să justifice stânjeneala Gladiei în prezența lui. Gâtul și umerii goi îi ieșeau de sub cuvertură.

— Dr. Fastolfe l-a controlat? întrebă Baley.

— Da, în întregime. M-am dus la el, disperată, și, dacă l-ai fi văzut alergând încoace, îngrijorarea pe care o simțea, durerea... teama, nu te-ai gândi o clipă că el ar putea fi răspunzător. N-a mai putut face nimic.

— E dezbrăcat?

— Da. Dr. Fastolfe a trebuit să-i dea jos hainele pentru un control amănunțit. N-avea rost să i le pun la loc.

— Îmi dai voie să dau cuvertura la o parte, Gladia?

— Trebuie?

— Nu vreau să fiu învinuit că am sărit peste un lucru esențial.

— Ce-ai putea afla, în afară de ceea ce a aflat dr. Fastolfe?

— Nimic, Gladia, dar trebuie să *știu* că n-am ce afla. Te rog să mă ajuți.

— Bine, atunci, dă-i drumul, dar *te rog* să pui cuvertura la loc exact așa cum e acum, când termini.

Se întoarse cu spatele la el și la Jander, se sprijini cu brațul stâng de perete și-și rezemă fruntea de el. Nu scotea nici un sunet, nu făcea nici o mișcare, dar Baley știa că ea plânge din nou.

Corpul nu era tocmai omenesc. Conturul mușchilor era cumva simplificat și cam schematic, dar nu lipsea nimic: mameloanele, buricul, penisul, testiculele, părul pubian și așa mai departe. Până și părul fin, subțire, de pe piept.

De câte zile fusese omorât Jander? Baley își dădu seama că nu știe, dar fusese cu câtva timp înainte să-și înceapă călătoria spre Aurora. Trecuse peste o săptămână și nu era nici un semn de descompunere, nici vizual, nici olfactiv. Evident, o caracteristică a

roboților.

Baley ezită, apoi își petrecu un braț pe sub umerii lui Jander și altul pe sub șoldurile lui, întorcându-l pe o parte. Nu se gândi să-i ceară ajutor Gladiei – *asta* era imposibil. Îl ridică și, cu oarecare efort, îl întoarse pe Jander cu fața în jos, fără să-l dea jos din pat. Patul scârțâi. Gladia știa, desigur, ce face el, dar nu se întoarse. Nici nu se oferise să-l ajute, dar nici nu protestă în vreun fel.

Baley își retrase brațele. Jander era cald la pipăit. Probabil că sursa de energie continua să realizeze un lucru atât de simplu ca menținerea temperaturii, chiar și fără funcționarea creierului. Corpul era viguros și elastic. Probabil că nu trecuse deloc printr-o etapă asemănătoare cu rigiditatea cadaverică.

Un braț îi atârna, acum, din pat, într-un mod aproape uman. Baley îl mișcă ușor și-i dădu drumul. Acesta se legănă încoace și încolo, apoi se opri. Îndoi un picior din genunchi și studie o labă, apoi pe cealaltă. Șezutul era modelat perfect și exista chiar și un anus.

Baley nu putea scăpa de un sentiment de jenă. Ideea că viola intimitatea unei ființe umane nu-i dădea pace. Dacă ar fi fost un cadavru de om, răceala și rigiditatea lui l-ar fi privat de caracterul omenesc.

Se gândi tulburat: „Un cadavru de robot este mult mai uman decât un cadavru de om."

Se aplecă din nou deasupra lui Jander, îl ridică și-l întoarse.

Netezi cearșeaful cât putu de bine, apoi puse cuvertura la loc așa cum fusese și o îndreptă. Se dădu înapoi și hotărî că e ca la început – sau aproape ca la început.

— Am terminat, Gladia, spuse.

Ea se întoarse, îl privi pe Jander cu ochii umezi și întrebă:

— Atunci, putem pleca?

— Da, desigur, dar, Gladia...

— Ei bine?

— Îl vei ține în continuare așa? Îmi închipui că n-o să se descompună.

— Are vreo importanță dacă-l țin?

— Într-un fel, da. Trebuie să-ți oferi o șansă ca să-ți revii. Nu poți petrece trei secole jelind. Ce s-a terminat e bun terminat. (Expresia sună fals până și în urechile lui. Cum trebuia să fi sunat în ale ei?)

Ea spuse:

— Știu că ai intenții bune, Elijah. Mi s-a cerut să-l țin pe Jander până ce se termină cercetarea. Apoi va fi ars, la cererea mea.

— Ars?

— Pus sub o flacără de plasmă și redus la elementele de bază,

ca și cadavrele umane. Am holograme de-ale lui... și amintiri. Asta te mulțumește?

— Desigur. Acum trebuie să mă întorc la casa doctorului Fastolfe.

— Da. Ai aflat ceva de la corpul lui Jander?

— Nu mă așteptam să aflu, Gladia.

Ea îl privi în față:

— Și, Elijah; vreau să afli cine a făcut asta și de ce. Trebuie să știu.

— Dar, Gladia...

Ea dădu din cap cu violență, ca și cum ar fi vrut să evite ceva ce nu era pregătită să audă:

— *Știu* că tu poți face asta.

7. DIN NOU FASTOLFE

27

Baley ieși din casa Gladiei când soarele apunea. Se întoarse către ceea ce credea el că este vestul și găsi soarele Aurorei, de culoare stacojiu închis, străjuit de fâșii înguste de nori roșcați, pe un cer verde deschis.

— Pe Iehova, murmură.

Era clar că soarele Aurorei, mai rece și mai portocaliu decât cel al Pământului, era și mai deosebit la apus, când lumina lui trecea prin atmosfera mai groasă a planetei.

Daneel era în spatele lui; Giskard, ca și mai înainte, mult în față.

Vocea lui Daneel îi răsună în urechi:

— Te simți bine, partenere Elijah?

— Foarte bine, răspunse Baley, mulțumit de el însuși. Mă descurc bine cu Exteriorul, Daneel. Pot chiar să admir apusul soarelui. Întotdeauna e așa?

Daneel privi fără interes la soarele care apunea și zise:

— Da. Dar hai să mergem repede înapoi înspre casa doctorului Fastolfe. În această perioadă a anului, partenere Elijah, amurgul nu durează mult și aș vrea să ajungem cât mai poți vedea cu ușurință.

— Sunt gata. Să mergem.

Baley se întrebă dacă n-ar fi mai bine să aștepte întunericul. Nu va fi plăcut să nu vadă, dar va da iluzia că e ocrotit – și în sinea lui nu era sigur cât va dura această euforie provocată de admirarea unui apus de soare (un apus de soare, bagă de seamă, Exteriorule). Dar asta însemna să fie slab de înger, și el nu voia să recunoască așa ceva.

Giskard veni spre el fără să facă vreun zgomot și spuse:

— Ați dori să așteptați, domnule? Întunericul v-ar conveni mai mult? Pe noi nu ne-ar incomoda.

Baley observă și alți roboți, mai la distanță, de o parte și de alta. Își trimisese Gladia roboții pe teren să-l păzească, sau și-i trimisese

Fastolfe pe ai lui? Asta sublinia modul în care toată lumea avea grijă de el, dar el se încăpățâna să nu-și recunoască slăbiciunea. Spuse:

— Nu, să mergem.

Și porni în pas vioi spre locuința lui Fastolfe, pe care o zărea printre copacii din depărtare.

„Roboții n-au decât să vină sau nu, dacă vor", se gândi cu curaj. Știa că, dacă își îngăduia să se gândească la asta, o părticică din el se va agita la ideea că se află pe scoarța altei planete, fără altă protecție decât aerul dintre ei și marele vid, dar *nu* se va gândi la asta.

Bucuria că a scăpat de teamă făcu să-i tremure fălcile și să-i clănțăne dinții. Sau era de vină vântul rece al serii că i se făcuse pielea de găină pe brațe.

Nu era Exteriorul de vină.

Nu era.

Spuse, încercând să-și descleștеze fălcile:

—Cât de bine l-ai cunoscut pe Jander, Daneel?

Daneel răspunse:

— Am fost împreună un timp. De când a fost construit prietenul Jander, până ce a trecut în locuința domnișoarei Gladia, am fost împreună în mod continuu.

— Te supără că Jander îți seamănă atât de bine, Daneel?

— Nu, domnule. Noi doi ne cunoșteam între noi și nici dr. Fastolfe nu ne încurca. Deci, eram doi indivizi, partenere Elijah.

— Și tu puteai să-i deosebești, Giskard?

Acum se apropiaseră de el, poate și pentru că alți roboți preluaseră sarcina de a păzi de la distanță.

Giskard răspunse:

— Din câte îmi amintesc, nu a existat nici o împrejurare în care să trebuiască s-o fac.

— Și dacă ar fi existat, Giskard?

— Atunci aș fi putut s-o fac.

— Care este părerea ta despre Jander, Daneel?

— Părerea mea, partenere Elijah? răspunse Daneel. În legătură cu ce caracteristică a lui Jander dorești părerea mea?

— De exemplu, își îndeplinea sarcinile bine?

— Desigur.

— Era mulțumitor în orice privință?

— După câte știu eu, în orice privință.

— Dar tu, Giskard? Care e părerea ta?

Giskard spuse:

— N-am fost niciodată atât de aproape de prietenul Jander, cum

a fost prietenul Daneel, și nu s-ar cuveni să formulez o părere. Pot spune că, după câte știu, dr. Fastolfe era foarte mulțumit de prietenul Jander. Părea la fel de mulțumit de prietenul Jander și de prietenul Daneel. Totuși, nu cred că programarea mea îmi permite să fiu sigur în această privință.

Baley întrebă:

— Dar perioada în care Jander a intrat în gospodăria domnișoarei Gladia? Atunci l-ai mai văzut, Daneel?

— Nu, partenere Elijah. Domnișoara Gladia îl ținea la ea acasă. Când îl vizita pe dr. Fastolfe, el nu era niciodată cu ea, după cum mi-am dat seama. Când îl însoțeam pe dr. Fastolfe în vizită la locuința domnișoarei Gladia, nu-l vedeam pe prietenul Jander.

Baley fu ușor surprins auzind asta. Se răsuci înspre Giskard ca să-i pună aceeași întrebare, se opri, apoi dădu din umeri. De fapt, nu ajungea nicăieri și, așa cum îi spusese dr. Fastolfe mai devreme, nu prea are rost să supui un robot interogatoriului încrucișat. El n-o să spună niciodată, cu bună știință, ceva care ar face rău unei ființe umane, nici nu poate fi șantajat, mituit sau lingușit s-o facă. Nu va minți pe față, ci va continua cu încăpățânare – chiar politicos – să dea răspunsuri inutile.

Și, poate, nu mai avea importanță.

Ajunseră în pragul casei lui Fastolfe și Baley simți cum respirația i se accelerează. Era sigur că tremurul brațelor și al buzei inferioare se datora numai vântului rece.

Soarele dispăruse, se vedeau câteva stele, cerul devenea ciudat, verde-purpuriu, parcă era vânăt, iar el intră pe ușă, în atmosfera caldă cu pereți strălucitori.

Era în siguranță.

Fastolfe îl întâmpină:

— Te-ai întors la timp, domnule Baley. Întâlnirea dumitale cu Gladia a fost rodnică?

— Foarte rodnică, dr. Fastolfe, răspunse Baley. S-ar putea, chiar, să am cheia problemei în mâna mea.

28

Fastolfe zâmbi politicos, într-un mod care nu însemna nici surprindere, nici bună dispoziție, nici neîncredere. Îl conduse în ceea ce era, evident, o sufragerie, mai mică și mai plăcută decât cea în care luaseră masa de prânz.

— Dumneata și cu mine, dragă domnule Baley, spuse Fastolfe cu amabilitate, vom servi o cină neoficială, singuri. Doar noi doi. Vor lipsi până și roboții, dacă vrei. Și nici nu vom discuta afaceri, în afară de cazul în care dorești la nebunie acest lucru.

Baley nu spuse nimic, ci se opri să privească uimit pereții. Erau de un verde luminos, cu ape, cu diferențe de strălucire și nuanță care înaintau de jos în sus. Din loc în loc apăreau frunze de un verde mai închis și sclipiri umbroase. Pereții făceau ca încăperea să semene cu o peșteră bine luminată, la partea de jos, de apa mării. Efectul era amețitor – cel puțin așa îl găsi Baley.

Lui Fastolfe nu-i fu greu să interpreteze expresia lui Baley. Zise:

— E un gust dobândit, domnule Baley, recunosc... Giskard, stinge lumina de pe pereți... Mulțumesc.

Baley răsuflă ușurat:

— Mulțumesc și *dumitale*, dr. Fastolfe. Pot să merg la Personală, domnule?

— Desigur.

Baley ezită:

— N-ai putea...

Fastolfe chicoti:

— Totul va fi absolut normal, domnule Baley. Nu vei avea de ce să te plângi.

Baley înclină capul:

— Mulțumesc *foarte mult.*

Fără aspectul înșelător intolerabil, Personala – se gândi că e aceeași pe care o mai folosise o dată – era doar ceea ce trebuia să fie, doar mult mai somptuoasă și mai plăcută decât văzuse el vreodată. Cele de pe Pământ erau șiruri de cabine identice, întinzându-se la infinit, fiecare însemnată pentru a fi folosită de o persoană – doar una singură – odată.

Strălucea de curățenie. Probabil că stratul molecular extern era curățat după fiecare folosire și se depunea un nou strat. Baley avu sentimentul că, dacă ar fi stat destul de mult pe Aurora, i-ar fi venit greu să se obișnuiască apoi cu aglomerările de pe Pământ, care lăsau deoparte igiena și curățenia – lucruri în fața cărora să te pleci de la distanță, idealuri de neatins.

Înconjurat de confortul de fildeș și aur (fără îndoială că nici fildeșul, nici aurul nu erau veritabile), strălucitor și neted, Baley se trezi, deodată, înfiorându-se de bacteriile de pe Pământ și crispându-se din cauza pericolului de contaminare. Nu așa simțeau și cei din Spațiu? Putea să-i învinuiască?

Își spălă mâinile gânditor, atingând în joacă, ici și colo, fâșia care

schimba temperatura. Și totuși, acești aurorieni erau atât de inutil de împodobiți în pavoazările lor interioare, se prefăceau atât de mult că trăiesc într-o stare naturală, când îmblânziseră și distruseseră natura. Sau numai Fastolfe era așa?

De fapt, locuința Gladiei era mult mai austeră. Poate doar pentru că fusese crescută pe Solaria?

Cina care a urmat a fost o adevărată plăcere. Ca și la prânz, a existat din nou sentimentul apropierii de natură. Felurile erau numeroase – toate diferite, toate în porții mici – și, la unele dintre ele, se dovedea că fuseseră făcute din plante sau animale. Începu să caute nod în papură – un oscior, un zgârci, o pieliță sau o ață, care mai devreme l-ar fi putut scârbi – la întâmplare.

Felul întâi era un pește mic – un pește mic servit întreg, cu toate organele lui interne. La început, asta l-a șocat – un alt mod de a-ți băga nasul în Natură cu „N" mare. Dar a înghițit, totuși, peștele, așa cum a făcut și Fastolfe, și gustul l-a făcut să-și schimbe, imediat, părerea. Nu mai gustase ceva asemănător. Parcă atunci s-ar fi inventat papilele gustative și i-ar fi fost puse pe limbă.

Gusturile variau de la un fel de mâncare la altul. Unele erau ciudate și nu tocmai plăcute, dar găsi că n-avea importanță. Senzația unui gust diferit, a mai multor gusturi *diferite* (la indicația lui Fastolfe, sorbi o înghițitură de apă ușor aromată între feluri) era cea mai importantă – nu gustul în sine.

Încercă să nu se îndoape, să nu se concentreze numai asupra mâncării și să nu-și lingă farfuria. Cu disperare, îl observa și-l imita în continuare pe Fastolfe, nebăgând în seamă privirile blânde, dar categoric amuzate, ale acestuia.

— Sper, zise Fastolfe, că e pe gustul dumitale.

— Foarte bun, reuși Baley să deschidă gura.

— Te rog, nu te chinui să fii politicos inutil. Nu mânca un lucru care ți se pare ciudat sau necomestibil. Voi cere porții suplimentare pentru tot ceea ce-ți place.

— Nu e nevoie, dr. Fastolfe. Totul e suficient.

— Bun.

În ciuda propunerii lui Fastolfe de a mânca fără să fie prezenți roboții, era un robot care servea. (Fastolfe, obișnuit cu asta, probabil că nici nu observa, se gândi Baley – și nu discută problema.)

Așa cum trebuia, robotul era tăcut și se descurca impecabil. Livreaua lui frumoasă părea să fie luată din dramele istorice pe care Baley le văzuse pe hiperunde. Doar de foarte aproape se vedea că acest costum este o iluzie optică datorită luminii și că învelișul robotului era un metal neted finisat – și atât.

— Exteriorul chelnerului a fost proiectat de Gladia? întrebă Baley.

— Da, spuse Fastolfe, evident încântat. Ce măgulită se va simți că știe că i-ai recunoscut stilul. E bună, nu-i așa? Lucrările ei încep să fie tot mai cunoscute și ea ocupă un loc util în societatea de pe Aurora.

Conversația din timpul mesei fusese plăcută, dar lipsită de importanță. Baley nu simțise nevoia să „discute afaceri" și preferase, de fapt, să tacă și să savureze mâncarea, lăsând subconștientul – sau oricare altă facultate preia controlul în absența rațiunii – să decidă cum să abordeze subiectul, care i se părea acum că este aspectul principal al problemei lui Jander.

Fastolfe îi ușură sarcina, spunând:

— Și acum, că ai pomenit de Gladia, domnule Baley, pot să te întreb ce s-a întâmplat, de ai plecat spre casa ei destul de disperat și te-ai întors aproape optimist și spunând că, poate, ai cheia întregii probleme în mâinile dumitale? Ai aflat ceva nou – și poate neașteptat – la Gladia acasă?

— Chiar așa, spuse Baley absent.

Dar era absorbit de desert, pe care nu putea deloc să-l recunoască și din care (după ce dorința ce i se citea în priviri îl făcuse pe chelner să priceapă) i se pusese în față o a doua porție mică. Se simțea plin. În viața lui nu-l bucurase atât de mult mâncatul în sine și pentru prima oară disprețuia limitele fiziologice care nu-i permiteau să mănânce veșnic. Se simți cam rușinat că poate gândi așa.

— Și ce ai aflat, nou și neașteptat? întrebă Fastolfe cu multă răbdare. Probabil ceva ce eu nu știu?

— Poate. Gladia mi-a spus că i l-ai dat pe Jander acum vreo șase luni.

Fastolfe încuviință.

— Știam *asta*. Așa am făcut.

Baley întrebă tăios:

— De ce?

Expresia prietenoasă de pe chipul lui Fastolfe dispăru încet. Apoi întrebă:

— De ce nu?

Baley zise:

— Nu știu de ce nu, dr. Fastolfe. Nu-mi pasă. Întrebarea mea este: De ce?

Fastolfe dădu ușor din cap și nu spuse nimic.

Baley zise:

— Dr. Fastolfe, mă aflu aici ca să descurc o aparentă

încurcătură nenorocită. Nimic din ceea ce faci dumneata – *nimic* – nu ușurează lucrurile. Mai mult, parcă ți-ar face plăcere să-mi demonstrezi cât de mare e încurcătura și să distrugi orice speculație propun ca o posibilă rezolvare. Deci, nu mă aștept ca alții să-mi răspundă la întrebări. Nu am nici un statut oficial în Lumea asta și n-am nici un drept să pun întrebări care să smulgă răspunsuri. Totuși, cu dumneata e altceva. Mă aflu aici la cererea dumitale și încerc să salvez cariera dumitale și pe-a mea și, după cum singur ai spus, încerc să salvez și Aurora, și Pământul. Deci, mă aștept să răspunzi la întrebările mele în întregime și cu sinceritate. Te rog să nu te complaci în tactici de pat*, întrebându-mă de ce nu, când eu te întreb de ce. Încă o dată, așadar, și pentru ultima oară: De ce?

Fastolfe își strânse buzele și se posomorî:

— Scuzele mele, domnule Baley. Dacă am ezitat, a fost pentru că, privind în urmă, mi s-a părut că nu e un motiv prea impresionant. Gladia Delmarre – nu, nu vrea să i se folosească numele de familie – Gladia e străină pe această planetă. Ea a trecut prin experiențe traumatizante în Lumea ei, după cum știi, și prin experiențe traumatizante în aceasta, după cum, probabil, nu știi...

— Știu. Te rog să fii mai concis.

— Ei bine, deci, îmi părea rău de ea. Era singură și m-am gândit că Jander o va face să se simtă mai puțin singură.

— Îți părea rău pentru ea? Doar atât. Sunteți amanți? Ați fost?

— Nu, nici vorbă. Eu nu m-am oferit. Nici ea. De ce? Ți-a spus ea că suntem amanți?

— Nu, nu mi-a spus, dar îmi trebuia oricum confirmarea separată. Te anunț eu când apare o nepotrivire; nu trebuie să te preocupe asta. Cum s-a întâmplat, cu toată părerea dumitale de rău față de ea și, după câte mi-a spus Gladia, cu recunoștința ei față de dumneata, că nici unul dintre voi nu s-a oferit? Am aflat că pe Aurora a te oferi pentru actul sexual e totuna cu a discuta despre vreme.

Fastolfe se încruntă:

— Nu știi nimic despre asta, domnule Baley. Nu ne judeca după normele Lumii dumitale. Actul sexual nu are prea mare importanță pentru noi, dar avem grijă cum îl folosim. Poate că nu ți se pare așa, dar nu ne oferim cu superficialitate. Gladia, neobișnuită cu principiile noastre și frustrată din punct de vedere sexual pe Solaria, poate s-a oferit cu superficialitate – sau cu disperare, ar putea fi cuvântul cel

---

* Pat (la jocul de șah) – situație în care un jucător, fără a fi în poziție de șah, nu mai poate face nici o mișcare și este obligat să înceteze jocul, declarându-se remiză (*n. tr.*).

mai bun – și nu e de mirare, așadar, că nu i-au plăcut rezultatele.

— N-ai încercat să ameliorezi situația?

— Oferindu-mă eu? Eu nu sunt ceea ce-i trebuie ei și, în această privință, ea nu e ce-mi trebuie mie. Mi-a părut *rău* pentru ea. Îmi place de ea. Îi admir talentul artistic. Și vreau să fie fericită... De fapt, domnule Baley, sunt sigur că ești de acord că simpatia dintre două ființe umane nu trebuie să se bazeze pe dorința sexuală sau pe altceva în afară de sentimente omenești decente. N-ai simțit niciodată simpatie pentru cineva? N-ai dorit niciodată să ajuți pe cineva, pentru simplul motiv că te simțeai bine să înlături nefericirea celuilalt? De pe ce fel de planetă vii?

Baley zise:

— Ceea ce spui este explicabil, dr. Fastolfe. Nu pun la îndoială faptul că ești o ființă umană cumsecade. Totuși, suportă-mă. Când te-am întrebat prima oară de ce i l-ai dat pe Jander Gladiei, nu mi-ai spus atunci ce mi-ai spus acum – și încă foarte emoționat, aș adăuga. Primul dumitale impuls a fost să te eschivezi, să eziți, să tragi de timp întrebând de ce nu. Dacă e adevărat ce mi-ai spus acum, ce te-a deranjat la început? Ce motiv – pe care *n-ai vrut* să-l recunoști – ți-a venit în minte, înainte de a te opri la motivul pe care *ai vrut* să-l recunoști? Iartă-mă că insist, dar trebuie să știu – și nu din curiozitate personală, te asigur. Dacă ceea ce-mi vei spune nu va fi de nici un folos în povestea asta nenorocită, poți considera că ai vorbit cu o gaură neagră.

Fastolfe vorbi cu glas mic:

— Pe cinstea mea, nu știu de ce am ocolit întrebările dumitale. M-ai surprins cu un lucru pe care, probabil, nu vreau să-l recunosc. Să mă gândesc, domnule Baley.

Tăcură amândoi. Chelnerul strânse masa și ieși din cameră. Daneel și Giskard erau în altă parte (probabil păzeau casa). Baley și Fastolfe erau, în sfârșit, singuri, într-o cameră fără roboți.

În cele din urmă, Fastolfe vorbi:

— Nu știu ce-ar trebui să-ți spun, dar să mă întorc cu niște decenii în urmă. Am două fiice. Poate știi. Sunt de la mame diferite...

— Ai fi dorit să ai fii, dr. Fastolfe?

Fastolfe păru sincer surprins:

— Nu. Deloc. Mama celei de-a doua fiice dorea un fiu, cred, dar n-am fost de acord cu inseminarea artificială cu spermă selecționată – nici măcar cu sperma mea –, ci am insistat pe rezultatul firesc al geneticii. Înainte de a mă întreba de ce, îți voi spune că prefer o anumită cotă de hazard în viață și cred că, de fapt, doream ca hazardul să-mi dea o fiică. Înțelegi că aș fi acceptat și un fiu, dar nu

voiam să pierd șansa unei fiice. Într-un fel, sunt împăcat că am fete. Ei bine, al doilea copil a fost tot fată și ăsta poate fi unul dintre motivele pentru care mama a divorțat imediat după naștere. Pe de altă parte, multe căsătorii sunt desfăcute, oricum, imediat după o naștere, așa că, poate, nu e nevoie să caut motive speciale.

— Înțeleg că a luat copilul cu ea.

Fastolfe îi aruncă lui Baley o privire mirată:

— De ce-ar fi făcut-o? Dar am uitat. Ești de pe Pământ. Nu, sigur că nu. Copilul ar fi fost crescut într-o creșă, unde i s-ar fi purtat bine de grijă, desigur. De fapt – își încreți nasul, parcă jenat dintr-o dată de o anumită amintire – n-a crescut acolo. M-am hotărât s-o cresc eu însumi. Era legal, dar foarte neobișnuit. Eram foarte tânăr, bineînțeles, încă nu aveam un secol, dar aveam, deja, un nume în robotică.

— Te-ai descurcat?

— Vrei să spui, s-o cresc? O, da. M-am atașat mult de ea. I-am pus numele Vasilia. Înțelegi, era numele mamei mele.

Chicoti, amintindu-și:

— Am această înclinație sentimentală – ca și afecțiunea pentru roboții mei. Bineînțeles că nu mi-am cunoscut niciodată mama, dar pe diagramele mele era numele ei. Și, după câte știu, trăiește, așa că aș putea s-o văd – dar cred că e destul de dificil să te întâlnești cu o persoană în al cărei pântec te-ai aflat cândva... Unde rămăsesem?

— Ai pus fiicei dumitale numele Vasilia.

— Da... și am crescut-o și m-am atașat de ea. Foarte mult. Eu înțelegeam ce era atrăgător în asta, dar, desigur, începusem să-i stingheresc pe prietenii mei și trebuia s-o țin departe de ei când era vorba de o întâlnire, socială sau profesională. Mi-aduc aminte, odată...

Se opri.

— Da?

— E un lucru la care nu m-am gândit de decenii. Ea a alergat afară, plângând dintr-un motiv oarecare, și s-a aruncat în brațele mele când dr. Sarton era la mine, să discutăm unul dintre cele mai noi programe de proiectare a roboților cu aspect uman. Avea numai șapte ani, cred, și am îmbrățișat-o, desigur, am sărutat-o și am lăsat imediat baltă discuția, lucru de neiertat din partea mea. Sarton a plecat, tușind și sufocându-se – *foarte* indignat. A durat o săptămână întreagă până ce am luat din nou legătura cu el și am reluat discuția. Copiii n-ar trebui să aibă acest efect asupra oamenilor, cred, dar există atât de puțini copii și te întâlnești atât de rar cu ei.

— Și fiica dumitale – Vasilia – ținea la dumneata?

— O, da – cel puțin până... Ținea foarte mult la mine. Am avut grijă de instruirea ei și am luat toate măsurile să învețe cât mai multe lucruri.

— Ai spus că a ținut la dumneata până... nu știu ce. Nu ți-ai terminat fraza. Deci, a venit o vreme când n-a mai ținut la dumneata. Când a fost asta?

— Când s-a făcut mare a vrut să aibă casa ei. Era foarte firesc.

— Și dumneata n-ai vrut?

— Cum adică, n-am vrut? Bineînțeles că am vrut. Domnule Baley, continui să crezi că sunt un monstru.

— Și vrei să cred, în schimb, că, după ce a ajuns la vârsta când trebuie să aibă casa ei, n-a mai avut față de dumneata aceeași afecțiune din copilărie, când locuia în casa *dumitale* și o întrețineai?

— Nu e chiar așa de simplu. De fapt, a fost mai complicat. Vezi...

Fastolfe păru jenat:

— Am refuzat-o când mi s-a oferit.

— Ți s-a oferit, *dumitale*? întrebă Baley îngrozit.

— Era cât se poate de firesc, răspunse Fastolfe cu indiferență. Mă cunoștea foarte bine. Eu o educasem cu privire la sex, îi încurajasem experiențele, am dus-o la Jocurile lui Eros, mi-am dat toată silința. Era ceva la care mă puteam aștepta și am fost un prost că n-am prevăzut asta și m-am lăsat prins.

— Dar *incestul*?

— Incestul? făcu Fastolfe. A, da, un cuvânt de pe Pământ. Pe Aurora nu există așa ceva, domnule Baley. Foarte puțini Aurorieni își cunosc rudele apropiate. Desigur, dacă e vorba de căsătorie și se face cerere pentru copii, are loc o cercetare genealogică, dar ce legătură are asta cu sexul social? Nu, nu, lucrul anormal este că mi-am refuzat propria fiică.

Se înroși – mai ales pe urechile lui mari.

— Sper, murmură Baley.

— Totuși, n-aveam nici un motiv ca lumea – cel puțin nici unul pe care să i-l explic Vasiliei. A fost de neiertat pentru mine că n-am prevăzut totul și că n-am pregătit o argumentare pentru a respinge, dacă era necesar, pe cineva atât de tânăr și de neexperimentat, fără a o răni sau a o supune unei umilințe îngrozitoare. Sunt, într-adevăr, peste măsură de rușinat că mi-am asumat neobișnuita răspundere de a crește un copil, doar pentru a-l supune unei astfel de experiențe neplăcute. Eu am crezut că puteam continua relația tată-fiică – prietenește –, dar ea n-a renunțat. De câte ori o respingeam, indiferent cât de drăgăstos încercam s-o fac, lucrurile se înrăutățeau

între noi.

— Până când, în cele din urmă...

— În cele din urmă, ea a dorit propria ei locuință. La început m-am opus, nu fiindcă n-aș fi dorit ca ea să aibă una, ci pentru că doream să restabilesc relația noastră înainte de plecarea ei. N-a ajutat nimic. A fost, poate, cea mai grea perioadă din viața mea. Până la urmă, pur și simplu – și foarte violent – a insistat să plece și eu n-am mai rezistat. Pe atunci era, deja, robotician – sunt mulțumit că nu și-a abandonat meseria din dispreț față de mine – și și-a găsit o locuință fără nici un ajutor din partea mea. Într-adevăr, așa a făcut, și de atunci am luat legătura de foarte puține ori.

Baley zise:

— S-ar putea, dr. Fastolfe, ca, de vreme ce *nu a* abandonat robotica, să nu se simtă total înstrăinată.

— Este lucrul pe care-l face ea cel mai bine și de care e cel mai interesată. N-are nici o legătură cu mine. Știu că, la început, m-am gândit ca dumneata și am făcut câteva propuneri prietenești, dar n-au fost acceptate.

— Ți-e dor de ea, dr. Fastolfe?

— Sigur că mi-e dor de ea, domnule Baley. Iată un exemplu de greșeală pe care-l faci când crești un copil. Cedezi unui impuls irațional – o dorință atavică –, el îi inspiră copilului cel mai puternic sentiment de dragoste și te confruntă cu posibilitatea de a refuza prima ofertă de dragoste a acestui copil, rănindu-l pentru toată viața din punct de vedere emoțional. Și, în plus, te supui chiar și pe tine acestui sentiment, absolut irațional, de regret din pricina absenței. Este ceva ce n-am mai simțit vreodată, până atunci, și nici după aceea. Și ea, și eu am suferit inutil, iar vina este numai a mea.

Fastolfe căzu pe gânduri, iar Baley spuse cu blândețe:

— Și ce legătură au toate astea cu Gladia?

Fastolfe tresări:

— O, uitasem! Ei bine, este destul de simplu. Tot ce-am spus despre Gladia e adevărat. Mi-a plăcut de ea. Mi-a părut rău de ea. I-am admirat talentul. Dar, în plus, seamănă cu Vasilia. Am observat asemănarea când am văzut prima relatare pe hiperunde despre sosirea ei de pe Solaria. A fost foarte surprinzător și m-a făcut să mă intereseze.

Oftă.

— Când mi-am dat seama că ea, ca și Vasilia, fusese rănită din punct de vedere sexual, a fost mai mult decât puteam suporta. Am aranjat să locuiască lângă mine, după cum vezi. Am fost prietenul ei și am făcut tot ce mi-a stat în putință să atenuez dificultățile de

adaptare la o Lume nouă.

— Deci, ea este un surogat de fiică.

— Într-un fel, da. Cred că poți să-i spui așa, domnule Baley. Și nici nu știi cât de bucuros sunt că nu i-a venit niciodată ideea să mi se ofere. Dacă o respingeam, ar fi însemnat să retrăiesc respingerea Vasiliei. Dacă primeam, din incapacitate de a repeta refuzul, mi-aș fi amărât viața, pentru că aș fi simțit că fac pentru această străină – această palidă imagine a fiicei mele – ceea ce n-am vrut să fac pentru însăși fiica mea. Oricum... Dar n-are importanță, acum înțelegi de ce am ezitat la început să-ți răspund. Gândul acesta mă făcea, într-un fel, să retrăiesc această tragedie a vieții mele.

— Și cealaltă fiică a dumitale?

— Lumen? zise Fastolfe cu răceală. N-am avut niciodată vreo legătură cu ea, deși am vești de la ea din când în când.

— Candidează pentru un post politic, am înțeles.

— Unul local. Pe lista Globaliștilor.

— Ce-i asta?

— Globaliștii? Ei susțin doar Aurora – doar globul nostru, înțelegi. Aurorienii trebuie să ia conducerea în colonizarea Galaxiei. Ceilalți trebuie să fie opriți, pe cât posibil, mai ales Pământenii. Ei numesc asta „interes personal iluminist".

— Aceasta nu e părerea dumitale, desigur.

— Sigur că nu. Eu conduc Partidul Umanist, care crede că toate ființele umane au aceleași drepturi în Galaxie. Când vorbesc despre „dușmanii mei", mă refer la Globaliști.

— Atunci, Lumen este unul dintre dușmanii dumitale.

— Și Vasilia e unul dintre ei. Ea este membră a Institutului de Robotică de pe Aurora – IRA – înființat acum câțiva ani și condus de roboticieni care mă consideră un demon ce trebuie înfrânt cu orice chip. Totuși, după câte știu, cele câteva foste soții ale mele sunt apolitice, poate chiar Umaniste.

Zâmbi trist și spuse:

— Ei bine, domnule Baley, ai pus toate întrebările pe care voiai să le pui?

Baley căută degeaba buzunare în pantalonii bufanți, model Aurorian – făcuse periodic asta de când începuse să-i poarte pe navă – și nu găsi nici unul. Recurse la un compromis, așa cum făcea uneori, încrucișându-și brațele la piept. Spuse:

— De fapt, dr. Fastolfe, nu sunt deloc sigur că mi-ai răspuns la prima întrebare. Mi se pare că nu obosești deloc să te eschivezi. *De ce i l-ai dat pe Jander Gladiei?* Hai să dăm totul pe față, ca să vedem lumina în ceea ce acum pare întuneric.

29

Fastolfe se înroși din nou. De data asta s-ar fi putut să fie mânie, dar continuă să vorbească încet. Spuse:

— Nu mă intimida, domnule Baley. Ți-am răspuns. Mi-a părut rău de Gladia și m-am gândit că Jander ar putea să-i țină de urât. Ți-am vorbit mai sincer decât oricui, în parte din cauza situației în care mă aflu și în parte pentru că nu ești de pe Aurora. În schimb, pretind un oarecare respect.

Baley își mușcă buza inferioară. Nu se afla pe Pământ. Nu era susținut de nici o autoritate oficială, iar în joc se afla mai mult decât prestigiul lui profesional. Spuse:

— Îmi cer scuze, dr. Fastolfe, dacă ți-am rănit sentimentele. N-am vrut să insinuez că nu ești sincer sau că nu vrei să mă ajuți. Cu toate astea, nu pot lucra dacă nu cunosc întregul adevăr. Să-ți sugerez răspunsul posibil pe care-l caut și dumneata să-mi spui dacă am nimerit-o, dacă sunt pe aproape sau dacă mă înșel. Se poate să i-l fi dat pe Jander Gladiei, ca ea să-și îndrepte asupra lui energia sexuală și să nu aibă astfel ocazia să ți se ofere *dumitale*? Poate că n-a fost ăsta motivul dumitale conștient, dar gândește-te acum la el. E posibil ca un asemenea sentiment să fi contribuit când ai făcut cadoul?

Fastolfe ridică un bibelou ușor și transparent de pe masa din sufragerie. Îl întoarse pe toate părțile, iar și iar. Cu excepția acestei mișcări, dr. Fastolfe părea încremenit. În sfârșit, spuse:

— S-ar putea, domnule Baley. Sigur, după ce i l-am împrumutat pe Jander – apropo, n-a fost chiar un cadou – m-a preocupat mai puțin ideea că ea mi s-ar putea oferi.

— Știi dacă Gladia s-a folosit de Jander în scopuri sexuale?

— Ai întrebat-o pe Gladia dacă l-a folosit, domnule Baley?

— Asta n-are nici o legătură cu întrebarea mea. *Știi?* Ai fost martor la vreun act sexual între ei? Te-a informat vreunul dintre roboții dumitale despre așa ceva? Ți-a spus ea însăși?

— Răspunsul la toate întrebările astea, domnule Baley, este nu. Dacă mă gândesc, nu e nimic neobișnuit în folosirea roboților în scopuri sexuale, fie de către bărbați, fie de către femei. Roboții obișnuiți nu sunt tocmai adaptați pentru asta, dar ființele umane au multă imaginație în această privință. Cât despre Jander, el este adaptat pentru că are aspect uman atât cât am putut să-l facem...

— Ca să poată lua parte la un act sexual.

— Nu, nu ne-am gândit niciodată la așa ceva. Era vorba de problema abstractă de a construi un robot cu aspect absolut uman, pe care am pus-o în aplicare răposatul dr. Sarton și cu mine.

— Dar acești roboți cu aspect uman sunt ideal proiectați pentru actul sexual, nu-i așa?

— Cred că sunt și, dacă stau să mă gândesc – și, recunosc, m-am gândit chiar de la început – Gladia l-ar fi putut folosi pe Jander așa. Dacă a făcut-o, sper ca operația să-i fi oferit plăcere. Dacă da, voi considera împrumutul făcut ei o faptă bună.

— Ar fi putut fi mai mult decât o faptă bună?

— În ce fel?

— Ce-ai zice dacă ți-aș spune că Jander și Gladia erau soț și soție?

Mâna lui Fastolfe, care mai ținea încă bibeloul, se încleștă, îl ținu strâns o clipă, apoi îi dădu drumul.

— Cum? E ridicol. E imposibil din punct de vedere legal. Nu se pune problema copiilor, așa că e de neconceput o cerere pentru ei. Fără intenția unei astfel de cereri, nu poate fi vorba de căsătorie.

— Aici nu se pune problema legalității, dr. Fastolfe. Adu-ți aminte că Gladia e Solariană și nu are concepția de pe Aurora. E vorba de sentiment. Chiar Gladia mi-a spus că l-a considerat pe Jander ca fiind soțul ei. Cred că acum se consideră văduva lui și că a suferit altă traumă sexuală – și încă una gravă. Dacă ai contribuit în vreun fel, cu bună știință, la această întâmplare...

— Pe toate stelele, izbucni Fastolfe cu neobișnuită emoție, n-am făcut-o. Orice ar fi fost în mintea mea, nu mi-am închipuit niciodată că Gladia și-ar putea imagina *căsătoria* cu un robot, oricât de asemănător cu omul ar fi fost acesta. Nici un Aurorian nu și-ar fi putut închipui așa ceva.

Baley încuviință și ridică o mână:

— Te cred. Nu cred că poți juca atât de bine teatru ca să mimezi sinceritatea. Dar trebuia să știu. La urma urmei, era cât se poate de posibil...

— Nu, nu era. Posibil să previn situația? Să creez intenționat această stare de văduvie, dintr-un motiv oarecare? Niciodată. Era de neconceput, așa că n-am conceput-o. Domnule Baley, orice aș fi avut în minte când l-am plasat pe Jander în locuința ei, am avut intenții bune. Nu m-am gândit la *asta*. Intenția bună e o apărare slabă, știu, dar e tot ce pot oferi.

— Dr. Fastolfe, să nu mai vorbim despre asta, zise Baley. Ceea ce ofer *eu* acum, este o posibilă rezolvare a misterului.

Fastolfe respiră adânc și se rezemă de scaun:

— Ai lăsat să se înțeleagă asta de când te-ai întors de la Gladia.

Îl privi pe Baley cu o ușoară ferocitate în ochi:

— Nu puteai să-mi vorbești de la început despre „cheia" misterului? Era nevoie să trecem prin toate... astea?

— Îmi pare rău, dr. Fastolfe. Cheia nu face nici doi bani fără toate... astea.

— Bine, atunci. Dă-i drumul.

— În regulă. Jander era într-o situație pe care dumneata, cel mai mare teoretician în robotică din toate Lumile, n-ai prevăzut-o, cum ai și recunoscut. El îi plăcea atât de mult Gladiei, încât ea îl iubea nespus și îl considera soțul ei. Și dacă reiese că, plăcându-i, îi și displăcea?

— Nu sunt sigur că te-am înțeles.

— Păi, uite, dr. Fastolfe. Ea e cam secretoasă în privința asta. Am aflat că pe Aurora problemele sexuale nu sunt ceva de ascuns cu orice preț.

— Nu le difuzăm pe hiperunde, zise Fastolfe sec, dar nu facem din ele un secret mai mare decât oricare altă problemă strict personală. În general, știm cine a fost ultimul partener al cuiva și, dacă suntem între prieteni, ajungem la ideea de cât de bun, sau cât de înflăcărat, sau cât de mult în sens invers a fost un partener – sau amândoi. E un subiect de flecăreală, uneori.

— Da, dar dumneata nu știai nimic despre legătura Gladiei cu Jander.

— Bănuiam...

— Nu-i același lucru. Ea nu ți-a spus nimic. Dumneata n-ai văzut nimic. Și nici vreun robot n-a putut relata ceva. Ea ținea asta secret până și față de dumneata, cel mai bun prieten al ei pe Aurora. E clar că roboții ei primiseră indicații atente să nu discute niciodată despre Jander și Jander însuși trebuie să fi fost perfect instruit să nu divulge nimic.

— Cred că asta e concluzia logică.

— De ce-ar face ea asta, dr. Fastolfe?

— Un punct de vedere Solarian despre intimitatea sexului?

— Nu e ca și cum ai spune că-i era rușine?

— N-avea de ce să-i fie, deși faptul că-l considera pe Jander soț ar fi făcut-o de râs.

— Ar fi putut ascunde partea asta foarte ușor, fără să ascundă tot. Să presupunem că, în felul ei solarian, îi era rușine.

— Ei, și?

— Nimănui nu-i place să-i fie rușine – și ea ar fi putut să-l

învinuiască pe Jander pentru asta, după obiceiul destul de lipsit de sens pe care-l au oamenii de a căuta să-i învinuiască pe ceilalți pentru neplăceri care sunt, evident, din propria lor vină.

— Da?

— Poate au fost ocazii când Gladia, care are un temperament iute, a izbucnit în lacrimi, să zicem, și l-a dojenit pe Jander că este cauza rușinii și nenorocirii ei. Poate că n-a durat mult și a trecut repede la scuze și mângâieri, dar Jander n-ar fi prins ideea că, de fapt, el era cauza rușinii și nefericirii ei?

— Poate.

— Și nu s-ar fi putut să însemne pentru Jander că, dacă ar continua relația, ar face-o nefericită, și dacă ar pune capăt relației, ar face-o nefericită? Orice ar fi făcut, ar fi încălcat Prima Lege și, incapabil să mai acționeze fără această încălcare, nu s-a putut refugia decât în inactivitate – și așa a intrat în degajare mentală. Îți amintești povestea pe care mi-ai spus-o mai devreme, despre robotul legendar care citea gândurile și care a fost oprit de acea înaintașă a roboticii?

— De Susan Calvin, da. Înțeleg! Îți construiești scenariul după acea legendă veche. Foarte ingenios, domnule Baley, dar nu merge.

— De ce nu? Când ai zis că numai dumneata poți să-i provoci lui Jander degajarea mentală, habar n-aveai că el e implicat atât de mult într-o situație atât de incredibilă. Este exact ca în povestea cu Susan Calvin.

— Să presupunem că povestea despre Susan Calvin și robotul care citea gândurile nu este numai ficțiune. Să o considerăm adevărată. Tot n-ar exista nici o asemănare între acea poveste și situația lui Jander. În cazul lui Susan Calvin, am avea de-a face cu un robot surprinzător de primitiv, unul care astăzi n-ar mai dobândi nici măcar statutul de jucărie. Ar fi vorba numai calitativ de subiecte ca: situația „A produce nefericire"; negarea situației „A produce nefericire"; de aici, degajare mentală.

— Și Jander? întrebă Baley.

— Orice robot modern – orice robot din ultimul secol – ar aprecia aceste probleme cantitativ. Care dintre cele două situații, A sau non-A, ar produce *mai multă* nefericire? Robotul ar lua o hotărâre rapidă și ar opta pentru nefericirea minimă. Șansa ca el să aprecieze că aceste două variante, care se exclud reciproc, produc exact aceeași cantitate de nefericire este mică și, chiar dacă s-ar dovedi că așa stau lucrurile, robotul modern este prevăzut cu un element de semnal aleator. Dacă A și non-A produc nefericire în cantitate egală, după aprecierea lui, el alege o cale sau alta într-un mod total

imprevizibil și fără să stea pe gânduri. El *nu* trece în degajare mentală.

— Vrei să spui că e imposibil ca Jander să intre în degajare mentală? Ai spus că *dumneata* puteai să i-o provoci.

— În cazul creierului pozitronic al robotului cu aspect uman, există o cale de abatere a elementului de semnal aleator, ce depinde în totalitate de modul în care e construit acel creier. Chiar dacă ai cunoaște teoria fundamentală, să conduci un robot pe arătură, ca să spun așa, printr-o serie ingenioasă de întrebări și comenzi, ca să-i provoci până la urmă degajarea mentală, este un proces greu și de durată. Nici nu poate fi vorba să se producă prin accident și simpla existență a unei contradicții aparente, precum cea provocată de dragoste și ură simultane, nu e în stare de șmecheria asta fără o reglare cantitativă extrem de atentă, în cele mai neobișnuite condiții. Ceea ce ne aduce, așa cum spun întruna, la o șansă nedeterminată, drept singurul mod posibil în care s-a produs.

— Dar dușmanii dumitale vor susține că vina dumitale este cea mai probabilă. N-am putea, la rândul nostru, să susținem că Jander a fost adus în stare de degajare mentală din cauza conflictului creat de dragostea și rușinea Gladiei? Asta n-ar suna plauzibil? Și n-ar atrage opinia publică de partea dumitale?

Fastolfe se încruntă:

— Domnule Baley, ești destul de deștept. Gândește-te bine. Dacă am încerca să ieșim din dilema noastră în acest mod cam necinstit, care ar fi urmările? Nu mai vorbesc despre rușinea și nefericirea pe care i le-ar aduce Gladiei, care n-ar îndura numai pierderea lui Jander, ci și sentimentul că ea singură a provocat această pierdere, dacă i-a fost într-adevăr rușine și dacă și-a destăinuit această rușine. N-aș vrea să fac asta, dar să lăsăm totul deoparte, dacă se poate. Să considerăm, în schimb, că dușmanii mei ar spune că i l-am împrumutat pe Jander anume ca să provoc cele întâmplate. Am făcut-o, ar spune ei, ca să realizez o metodă de degajare mentală la roboții cu aspect uman și să scap de orice răspundere aparentă. Ne-ar fi mai rău decât acum, fiindcă n-aș fi acuzat numai că sunt un intrigant nedescoperit, ca acum, ci și că m-am purtat ca un monstru cu o femeie încrezătoare căreia m-am prefăcut că-i sunt prieten, lucru de care am fost cruțat până acum.

Baley era descumpănit. Simți cum îi cade falca și glasul i se auzi bâlbâit:

— Cu siguranță că n-ar...

— Ba ar face-o. Chiar dumneata erai înclinat, cel puțin pe jumătate, să gândești așa, acum câteva minute.

— Doar ca o abstracție...

— Dușmanii mei n-ar considera-o abstracție și n-ar da-o publicității ca pe o abstracție.

Baley își dădu seama că se înroșise. Simți valul de căldură și se pomeni că nu-l poate privi pe Fastolfe în față. Își drese glasul și spuse:

— Ai dreptate. M-am pripit fără să vreau și nu pot decât să-ți cer iertare. Mă simt foarte jenat... Presupun că nu e altă cale decât adevărul – dacă-l putem afla.

Fastolfe zise:

— Nu dispera. Ai descoperit deja fapte în legătură cu Jander la care nici nu visam. Poți să mai descoperi și altele și, până la urmă, ceea ce acum ni se pare un mister se poate dezvălui și clarifica. Ce te gândești să faci în continuare?

Dar Baley nu se putea gândi la nimic din cauza eșecului avut. Spuse:

— Nu prea știu.

— Ei bine, atunci n-a fost cinstit din partea mea să întreb. Ai avut o zi lungă și nu tocmai ușoară. Nu mă miră că acum gândești mai lent. De ce nu te odihnești, sau să te uiți la un film, ori să te culci? Mâine dimineață te vei simți mult mai bine.

Baley încuviință și murmură:

— Poate că ai dreptate.

Dar, în acea clipă, nu credea că în dimineața următoare se va simți mai bine.

30

Dormitorul era rece, atât ca temperatură, cât și ca ambianță. Baley se înfioră ușor. O temperatură atât de scăzută într-o încăpere îi dădea senzația neplăcută că se află în Exterior. Pereții erau aproape albi și (neobișnuit pentru locuința lui Fastolfe) nu erau împodobiți. Podeaua părea să fie din fildeș neted, dar sub talpa goală se simțea ca un covor. Patul era alb și pătura moale era rece. Se așeză pe marginea saltelei și văzu că cedează foarte ușor sub greutatea lui.

Îl întrebă pe Daneel, care intrase cu el:

— Daneel, te supără când o ființă umană spune o minciună?

— Știu că ființele umane mint uneori, partenere Elijah. Câteodată, o minciună poate fi folositoare sau, chiar, obligatorie. Sentimentul meu față de minciună depinde de mincinos, de ocazie și

de motiv.

— Îți dai întotdeauna seama când o ființă umană minte?

— Nu, partenere Elijah.

— Ți se pare că dr. Fastolfe minte des?

— Nu mi s-a părut niciodată că dr. Fastolfe minte.

— Nici în legătură cu moartea lui Jander?

— După câte îmi dau seama, el spune adevărul în orice privință.

— Poate că te-a învățat să spui așa dacă te întreb eu?

— Nu m-a învățat, partenere Elijah.

— Dar poate că te-a învățat să spui și asta...

Se opri. Din nou... ce rost avea să supună un robot interogatoriului încrucișat? Și mai ales în cazul ăsta, dădea întruna înapoi.

Dintr-o dată își dădu seama că salteaua se lăsase ușor sub el și acum îi acoperea pe jumătate șoldurile. Se ridică brusc și zise:

— Există vreun mod de a încălzi camera, Daneel?

— Va fi cald când vei fi sub pătură cu lumina stinsă, partenere Elijah.

— Aha.

Privi în jur bănuitor:

— Vrei să stingi lumina, Daneel, și să rămâi în cameră după aceea?

Lumina se stinse aproape imediat, iar Baley observă că bănuiala lui, că măcar această cameră nu era împodobită, era total eronată. De îndată ce se întunecă, simți că se află în Exterior. Se auzea zgomotul făcut de vânt prin crengi și murmurul somnoros al viețuitoarelor îndepărtate. Mai era iluzia stelelor deasupra capului, cu câte un nor plutind întâmplător, abia vizibil.

— Aprinde din nou lumina, Daneel!

Camera fu inundată de lumină.

— Daneel, zise Baley, nu vreau nimic din toate astea. Nu vreau stele, nori, zgomote, copaci, vânt – nici măcar miresme. Vreau întuneric – întuneric inexpresiv. Poți aranja asta?

— Sigur, partenere Elijah.

— Atunci, fă-o. Și arată-mi cum să sting singur lumina când sunt gata să mă culc.

— Sunt aici ca să te apăr, partenere Elijah.

Baley spuse, morocănos:

— Sunt sigur că poți s-o faci de pe cealaltă parte a ușii. Cred că Giskard o să fie afară, la fereastră, dacă sunt, într-adevăr, ferestre în spatele draperiilor.

— Sunt. Dacă treci acest prag, partenere Elijah, vei găsi o

Personală rezervată pentru tine. Această parte a peretelui nu este materială și vei trece ușor prin ea. Lumina se va aprinde imediat ce vei intra și se va stinge cum vei ieși – și nu există decorațiuni. Vei putea face duș, dacă vrei, sau orice altceva înainte de culcare sau după o plimbare.

Baley se uită în direcția arătată. Nu văzu nici o spărtură în perete, dar felul în care era modelată podeaua în acel punct arăta o îngroșare, ca și cum ar fi fost un prag.

— Cum văd în întuneric, Daneel? întrebă el.

— Acea parte a peretelui – care nu este de fapt perete – se va lumina ușor. Cât despre lumina din cameră, iată această adâncitură în căpătâiul patului tău în care, dacă pui degetul, camera se întunecă dacă e luminată și invers.

— Mulțumesc. Acum poți pleca.

După o jumătate de oră, terminase cu Personala și se ghemui sub pătură, cu lumina stinsă, învăluit într-un întuneric liniștitor.

Așa cum spusese Fastolfe, fusese o zi lungă. Era aproape de necrezut că sosise pe Aurora doar în dimineața aceea. Aflase o mulțime de lucruri și, totuși, nici unul nu-i fusese de folos. Stând în întuneric, trecu în revistă întâmplările zilei, sperând să-i vină vreo idee care-i scăpase până atunci, dar nu se petrecu nimic de felul ăsta. Iată cine era cugetătorul, perspicacele, subtilul Elijah Baley din dramatizarea de pe hiperunde.

Salteaua îl cuprinse din nou pe jumătate și se simțea ca într-un adăpost cald. Se răsuci puțin și se întinse, apoi își schimbă poziția.

N-avea nici un rost să recapituleze evenimentele zilei cu mintea obosită și adormită, dar tot încercă s-o facă, revăzând pas cu pas cu mintea prima lui zi pe Aurora – de la cosmodrom până la locuința lui Fastolfe, apoi la Gladia, apoi iar la Fastolfe.

Gladia – mai frumoasă decât și-o amintea, dar dură... avea ceva dur... sau era numai o aparență, ca să se apere... biata femeie. Se gândi cu căldură la reacția ei când i-a atins lui obrazul... dacă ar fi putut rămâne cu ea, ar fi învățat-o... Aurorieni proști... atitudine dezgustător de indiferentă față de sex... merge orice... de fapt, nu merge nimic... nu merită... proști... la Fastolfe, la Gladia, înapoi la Fastolfe.

Se mișcă puțin și simți cum salteaua ia altă formă. Înapoi la Fastolfe. Ce s-a întâmplat pe drumul de întoarcere la Fastolfe? Ceva ce s-a spus? Ceva ce nu s-a spus? Și pe navă, înainte să ajungă pe Aurora – ceva care se potrivea cu...

Baley se afla pe tărâmul viselor, pe jumătate adormit, când gândul e liber și se conduce după alte legi. Corpul parcă ar zbura,

înălțându-se în aer, scăpat de gravitație. Lua întâmplările cum voia el, aspecte nesemnificative pe care Baley nu le observase, le aduna... una după alta... zornăind... formând o țesătură... o alcătuire...

Apoi lui Baley i se păru că aude un sunet și reveni la starea de veghe. Ascultă, nu auzi nimic și se lăsă iar în voia somnului, ca să-și reia gândul, dar îl pierduse. Era ca și cum o capodoperă s-ar fi scufundat într-o mlaștină. Îi vedea contururile. Amestecul de culori. Acestea deveneau tot mai întunecate, dar el știa că sunt acolo. Și chiar dacă o căuta cu disperare, dispăruse de tot și el nu-și mai amintea nimic de ea. Absolut nimic. Chiar se gândise la ceva, sau amintirea că ar fi făcut-o era o iluzie născută din tulburarea unei minți adormite? Iar el era, într-adevăr, adormit.

Când se trezi o clipă în timpul nopții, își spuse: „Am avut o idee. O idee importantă." Dar nu-și amintea nimic, în afară de faptul că fusese ceva.

Rămase treaz o vreme, privind în întuneric. Dacă fusese ceva – cu siguranță că va reveni, în timp. Sau s-ar putea să nu revină! (Pe Iehova!)

... Și adormi din nou.

8. FASTOLFE ȘI VASILIA

31

Baley se trezi brusc și adulmecă bănuitor aerul. Se simțea un miros slab și necunoscut, care dispăru după câteva respirații.

Daneel stătea serios lângă pat. Spuse:

— Sper, partenere Elijah, că ai dormit bine.

Baley privi în jur. Draperiile erau tot trase peste ferestre, dar era clar că în Exterior era zi. Giskard aranja niște haine, de la pantofi până la sacou, total diferite de cele pe care le purtase cu o zi înainte. Răspunse:

— Foarte bine, Daneel. M-a trezit ceva?

— S-a făcut o injecție cu antisomnină în aerul din încăpere, partenere Elijah. Activează sistemul de trezire. Am folosit o cantitate mai mică decât cea normală, pentru că nu știam cum vei reacționa. Poate că ar fi trebuit să folosim o cantitate și mai mică.

— Mi mi s-a părut ca o izbitură în spate. Cât e ora?

— E 0705, după unitatea de măsură de pe Aurora. Fiziologic, micul dejun va fi gata peste o jumătate de oră.

Spusese toate astea fără urmă de bună dispoziție, deși o ființă umană ar fi considerat potrivit un zâmbet.

Giskard zise, cu o voce mai inflexibilă și mai puțin nuanțată decât a lui Daneel:

— Domnule, prietenul Daneel și cu mine nu putem intra în Personală. Dacă dumneavoastră veți intra și ne veți anunța dacă vă trebuie ceva, noi vă vom servi imediat.

— Da, bineînțeles.

Baley se ridică, se răsuci și se dădu jos din pat.

Giskard începu deîndată să strângă patul:

— Vă rog să-mi dați pijamaua dumneavoastră, domnule.

Baley ezită doar o clipă. Un robot îi cerea asta, nu altceva. Se dezbrăcă și-i întinse pijamaua lui Giskard, care o luă cu o înclinare ușoară și demnă a capului.

Baley se privi cu dispreț. Observă dintr-o dată un corp de vârstă mijlocie, foarte probabil în stare mai proastă decât al lui Fastolfe, care era de aproape trei ori mai bătrân.

Își căută din obișnuință papucii și descoperi că nu existau. Pesemne că nici nu-i trebuia. Podeaua se simțea caldă și moale la mers.

Intră în Personală și ceru indicații. De pe cealată parte a peretelui amăgitor, Giskard îi explică, serios, cum funcționează aparatul de ras, pasta de dinți, îi spuse cum să treacă dispozitivul de spălat pe comandă automată, cum să regleze temperatura dușului.

Totul era mai mare și mai minuțios decât pe Pământ și nu existau despărțituri pe partea cealaltă prin care să audă agitația și zgomotele involuntare ale altcuiva, pe care el trebuia să le ignore cu încăpățânare ca să întrețină iluzia intimității.

Era inutil, se gândi Baley posac în timp ce îndeplinea ritualul somptuos, dar era o inutilitate cu care (știa deja) s-ar fi putut obișnui. Dacă ar sta aici, pe Aurora, o perioadă oarecare, șocul întoarcerii pe Pământ ar fi dureros de puternic, *mai ales* în privința Personalei. Spera ca readaptarea să nu dureze mult, dar mai spera ca Pământenii care vor coloniza Lumi noi să nu se simtă obligați să se agațe de ideea Personalelor Comune.

Poate că, se gândi Baley, așa ar trebui definit „inutilul": ceva cu care te poți obișnui repede.

Baley ieși din Personală după ce-și satisfăcu anumite funcții, cu bărbia proaspăt rasă, cu dinții strălucitori, corpul spălat și uscat. Întrebă:

— Giskard, unde e deodorantul?

— Nu înțeleg, domnule, răspunse Giskard.

Daneel zise repede:

— Când ai acționat comanda pentru spumă, partenere Elijah, s-a introdus un efect deodorant. Îmi cer iertare pentru neputința prietenului Giskard de a înțelege. El nu are experiența mea pe Pământ.

Baley își înălță sprâncenele bănuitor și începu să se îmbrace cu ajutorul lui Giskard. Spuse:

— Văd că tu și Giskard tot mă mai urmați pas cu pas. A existat vreo încercare de înlăturare asupra mea?

— Până acum, nu, partenere Elijah, răspunse Daneel. Cu toate acestea, ar fi înțelept ca prietenul Giskard și cu mine să te însoțim permanent, dacă se poate.

— De ce, Daneel?

— Din două motive, partenere Elijah. Mai întâi, îți putem explica orice aspect din cultura sau folclorul de pe Aurora, cu care nu ești obișnuit. Pe urmă, prietenul Giskard, în special, poate înregistra și

reproduce fiecare cuvânt din orice discuție pe care o poți avea. Asta s-ar putea să-ți folosească. Îți amintești că au fost momente din discuțiile tale cu dr. Fastolfe și cu domnișoara Gladia când prietenul Giskard și cu mine eram mai departe sau în altă cameră...

— Așa că discuțiile n-au fost înregistrate de Giskard?

— De fapt, au fost, partenere Elijah, dar cu mai puțină precizie... și ar putea exista porțiuni care să nu fie așa de clare cum am dori. Ar fi bine dacă am sta aproape de tine, atât cât se cuvine.

Baley zise:

— Daneel, crezi că mă voi simți mai bine dacă mă voi gândi la voi ca la niște ghizi sau dispozitive de înregistrare, și nu ca la niște paznici? De ce să nu recunoaștem că sunteți absolut inutili ca paznici? De vreme ce nu au fost atentate împotriva mea până acum, de ce să nu tragem concluzia că nu vor fi nici în viitor?

— Nu, partenere Elijah, ar fi imprudent. Dr. Fastolfe simte că ești privit cu mare neîncredere de dușmanii lui. Ei au încercat să-l convingă pe Președinte să nu-i dea aprobarea doctorului Fastolfe să te cheme și cu siguranță că vor încerca, în continuare, să-l convingă să fii trimis înapoi pe Pământ, cât mai curând posibil.

— Această opoziție pașnică nu are nevoie de paznici.

— Nu, domnule, dar dacă opoziția are motive să se teamă că-l vei disculpa pe dr. Fastolfe, e posibil să se dedea la acte extreme. La urma urmei, nu ești de pe Aurora, iar interdicțiile împotriva violenței vor fi mai puțin stricte în cazul tău.

Baley se încăpățână:

— Faptul că sunt aici de o zi întreagă și că nu s-a întâmplat nimic ar trebui să le răcorească mințile și să reducă mult amenințarea cu violența.

— Așa s-ar părea, zise Daneel, fără să dea semne că a simțit ironia din glasul lui Baley.

— Pe de altă parte, zise Baley, dacă dau impresia că fac vreun progres, atunci pericolul asupra mea crește imediat.

Daneel făcu o pauză, reflectând, apoi spuse:

— S-ar părea că e o consecință logică.

— Și deci, tu și Giskard veți veni cu mine oriunde, nu cumva să reușesc să-mi fac treaba prea bine.

Daneel făcu din nou o pauză, apoi spuse:

— Modul în care pui problema, partenere Elijah, mă descumpănește, dar se pare că ai dreptate.

— În acest caz, făcu Baley, sunt gata pentru micul dejun, deși îmi piere pofta de mâncare când mi se spune că varianta eșecului este asasinarea mea.

32

Fastolfe îi zâmbi lui Baley peste masă:

— Ai dormit bine, domnule Baley?

Baley analiză fascinat felia de șuncă. Trebuie să fi fost tăiată cu un cuțit. Era roșcată. Avea o fâșie subțire de grăsime pe o parte. Pe scurt, nu fusese fabricată. Rezultatul era că avea gust mai de șuncă, dacă se poate spune așa.

Mai erau ouă la capac, cu gălbenușul ca o emisferă turtită în mijloc, înconjurat de albuș, ca niște margarete pe care Ben i le arătase pe Pământ, în câmp. Teoretic, el știa cum arată un ou înainte de a fi gătit și știa că are un gălbenuș și un albuș, dar nu le văzuse niciodată separate, gata de mâncat. Chiar și pe nava cu care venise aici, și chiar și pe Solaria, când erau servite la masă, ouăle erau făcute jumări.

Îl privi tăios pe Fastolfe:

— Poftim?

Fastolfe spuse cu răbdare:

— Ai dormit bine?

— Da. Foarte bine. Cred că mai dormeam, dacă n-ar fi fost antisomnina.

— A, da. Nu e chiar ospitalitatea la care are dreptul să se aștepte un musafir, dar m-am gândit că vrei să te scoli devreme.

— Ai perfectă dreptate. Și nici nu sunt chiar musafir.

Fastolfe mâncă în tăcere câteva clipe. Sorbi din băutura lui fierbinte și întrebă:

— A venit vreo iluminare peste noapte? Te-ai trezit cumva cu o perspectivă nouă, cu un nou gând?

Baley îl privi bănuitor pe Fastolfe, dar chipul acestuia nu vădea nici o urmă de sarcasm. Ducându-și cana la buze, spuse:

— Mă tem că nu. Sunt la fel de ineficient acum, ca și aseară.

Sorbi și se strâmbă fără să vrea. Fastolfe zise:

— Îmi pare rău. Băutura ți se pare nesuferită?

Baley mârâi și gustă iar, plin de grijă.

— E doar cafea, spuse Fastolfe, să știi. Decofeinizată.

Baley se încruntă:

— Nu are gust de cafea și... Iartă-mă, dr. Fastolfe. Nu vreau să par nebun, dar Daneel și cu mine tocmai am avut o discuție scurtă, mai în glumă, mai în serios, despre posibilitatea unor violențe

împotriva mea – mai în glumă din partea mea, desigur, nu din a lui Daneel – și îmi închipui că una dintre căile prin care s-ar putea ajunge la mine este...

Vocea i se stinse.

Fastolfe înălță din sprâncene. Se întinse după cafeaua lui Baley cu un murmur de scuză și o mirosi. Apoi luă cu lingura o cantitate mică și o gustă. Spuse:

— Absolut normală, domnule Baley. Asta nu e o încercare de otrăvire.

Baley zise:

— Regret că mă port așa de prostește, doar știu că a fost pregătită de roboții dumitale... dar ești sigur?

Fastolfe zâmbi:

— La roboți s-a umblat mai demult. Oricum, de data asta n-a umblat nimeni. Cafeaua, deși foarte cunoscută în diverse Lumi, este de mai multe feluri. Se știe că fiecare ființă umană preferă cafeaua din Lumea lui. Îmi pare rău, domnule Baley, nu am sortimentul de pe Pământ ca să te servesc. Vrei lapte? Acesta e relativ la fel în toate Lumile. Suc de fructe? Sucul de struguri de pe Aurora este considerat superior în toate Lumile. Se zvonește că noi l-am lăsa la fermentat, dar bineînțeles că nu e adevărat. Apă?

— O să încerc sucul de struguri.

Baley își privi cafeaua sovăielnic:

— Cred că ar trebui să încerc să mă obișnuiesc și cu asta.

— Deloc, spuse Fastolfe. De ce să cauți neplăcutul, dacă nu e nevoie? Și deci – zâmbetul îi păru cam forțat când reveni la prima remarcă – noaptea și somnul nu ți-au adus nici un gând bun?

— Îmi pare rău, zise Baley.

Apoi, încruntându-se la o amintire vagă:

— Deși...

— Da?

— Am impresia că exact înainte de a adormi, între somn și starea de veghe, mi s-a părut că am ceva.

— Zău? Ce?

— Nu știu. Gândul m-a făcut să mă trezesc, dar l-am pierdut. Sau m-a trezit vreun zgomot imaginar. Nu-mi aduc aminte. M-am agățat de gând, dar nu l-am prins. S-a dus. *Cred* că așa ceva nu e neobișnuit.

Fastolfe păru gânditor:

— Ești sigur?

— Nu tocmai. Gândul s-a pierdut atât de repede, încât nici nu sunt prea sigur că l-am avut. Și chiar dacă l-am avut, poate mi s-a părut că are un rost numai fiindcă eram pe jumătate adormit. Dacă mi

l-ar spune cineva acum, în plină zi, poate că n-ar mai avea nici un sens.

— Dar orice ar fi fost și oricât de fugar, sigur a lăsat o urmă.

— Așa cred, dr. Fastolfe. În cazul ăsta, va reveni. Sunt sigur.

— Ar trebui să așteptăm?

— Ce altceva putem face?

— Există Sondajul Psihic.

Baley se rezemă de scaun și-l privi fix pe Fastolfe, o clipă. Zise:

— Am auzit de el, dar poliția de pe Pământ nu-l folosește.

— Nu suntem pe Pământ, domnule Baley, spuse Fastolfe încet.

— Poate dăuna creierului. N-am dreptate?

— Nu prea, în mâinile cui trebuie.

— Dar nu e imposibil, nici măcar în mâinile cui trebuie, zise Baley. Înțeleg că pe Aurora nu poate fi folosit decât în condiții foarte stricte. Cei asupra cărora se exercită trebuie să fie vinovați de crimă sau...

— Da, domnule Baley, dar asta se referă la Aurorieni. Dumneata nu ești Aurorian.

— Adică, pentru că sunt Pământean trebuie să fiu tratat ca un neom?

Fastolfe zâmbi și-și desfăcu brațele:

— Haide, domnule Baley. A fost doar o idee. Aseară erai destul de disperat ca să sugerezi rezolvarea dilemei noastre prin punerea Gladiei într-o situație îngrozitoare și tragică. Mă întrebam dacă ești destul de disperat ca să riști chiar dumneata.

Baley se frecă la ochi și rămase tăcut câteva clipe. Apoi spuse, cu vocea schimbată:

— Aseară greșeam. Am recunoscut. Cât despre ce discutăm acum, nu sunt deloc sigur că lucrul la care m-am gândit, când eram pe jumătate adormit, ar avea vreo importanță. Se poate să fi fost o amăgire – o prostie fără sens. Poate că n-a fost nimic. Nimic. Consideri că ar fi înțelept ca, pentru o posibilitate atât de mică de reușită, să risc să-mi distrug creierul, fiindcă îți închipui că așa vei găsi soluția problemei?

Fastolfe încuviință:

— Îți aperi cauza cu elocință... iar eu n-am vorbit prea serios.

— Mulțumesc, dr. Fastolfe.

— Dar acum ce vom face?

— Deocamdată, vreau să vorbesc din nou cu Gladia. Sunt anumite lucruri pe care vreau să le clarific.

— Ar fi trebuit să le discuți aseară.

— Așa ar fi trebuit, dar aseară am înghițit mai mult decât puteam să asimilez și anumite idei mi-au scăpat. Sunt detectiv, nu computer

infailibil.

Fastolfe zise:

— Nu te condamn. Doar că nu vreau ca Gladia să fie deranjată degeaba. După câte mi-ai spus aseară, presupun că e într-o stare de nefericire profundă.

— Fără îndoială. Dar este și foarte dornică să afle ce s-a întâmplat – cine, dacă a existat cineva, l-a omorât pe cel pe care ea îl considera soțul ei. Și asta e de înțeles. Sunt sigur că mă va ajuta. Și vreau să mai vorbesc cu o persoană.

— Cu cine?

— Cu fiica dumitale, Vasilia.

— Cu Vasilia? De ce? La ce bun?

— E robotician. Aș vrea să vorbesc și cu alți roboticieni, în afară de dumneata.

— Eu nu vreau acest lucru, domnule Baley.

Terminaseră de mâncat. Baley se ridică:

— Dr. Fastolfe, din nou trebuie să-ți aduc aminte că mă aflu aici la solicitarea dumitale, nu am nici o însărcinare oficială să desfășor munca de polițist. Nu am nici o legătură cu autoritățile de pe Aurora. Singura șansă pe care o am ca să ajung la capătul acestei încurcături nefericite este să sper că anumiți oameni mă vor ajuta de bunăvoie și-mi vor răspunde la întrebări. Dacă mă oprești, atunci e clar că nu pot merge mai departe decât sunt acum, adică nicăieri. Și va fi destul de rău pentru dumneata – și, deci, pentru Pământ – așa că te rog să nu-mi stai în cale. Dacă îmi înlesnești întâlnirea cu cine doresc eu – sau dacă măcar *încerci* s-o înlesnești, intervenind în numele meu – atunci locuitorii de pe Aurora vor considera acest fapt ca pe un semn de conștiință a nevinovăției din partea dumitale. Pe de altă parte, dacă îmi stingherești cercetările, la ce concluzie pot ei ajunge, decât că ești vinovat și te temi să nu se afle?

Fastolfe zise, mascându-și cu greu enervarea:

— Înțeleg asta, domnule Baley. Dar de ce Vasilia? Mai sunt și alți roboticieni.

— Vasilia este fiica dumitale. Ea te cunoaște. Ar putea avea păreri autorizate privind posibilitatea ca dumneata să distrugi un robot. Pentru că e membră a Institutului de Robotică și se află de partea dușmanilor dumitale politici, orice mărturie favorabilă pe care ar putea-o depune ar fi convingătoare.

— Și dacă depune mărturie împotriva mea?

— Vom vedea atunci. Vrei să iei legătura cu ea și s-o rogi să mă primească?

Fastolfe vorbi cu resemnare:

— O să-ți fac plăcerea, dar te înșeli dacă îți închipui că o pot convinge ușor să te primească. S-ar putea să fie prea ocupată - sau să creadă că este. Poate fi plecată de pe Aurora. S-ar putea ca, pur și simplu, să nu dorească să fie amestecată. Am încercat aseară să-ți explic ce motive are – crede că are – ca să mă dușmănească. Dacă o rog să te primească, s-ar putea să fie silită să refuze, doar pentru că nu mă înghite.

— Vrei să încerci, dr. Fastolfe?

Fastolfe oftă:

— O să încerc, după ce te duci la Gladia. Presupun că vrei s-o vezi direct? Ți-aș sugera că ar fi suficientă o vedere tridimensională. Imaginea este de calitate destul de bună, așa că nu trebuie să vorbești cu ea în persoană.

— Îmi dau seama, dr. Fastolfe, dar Gladia este Solariană și are amintiri neplăcute despre vizionarea în tridimensional. Și, oricum, eu sunt de părere că eficiența este mult mai mare dacă ești la fața locului. Situația actuală este prea delicată și problemele sunt prea mari pentru mine ca să renunț la această eficiență.

— Ei bine, o voi anunța pe Gladia.

Plecă, ezită și se întoarse din nou:

— Dar, domnule Baley...

— Da, dr. Fastolfe?

— Aseară mi-ai spus că situația este destul de gravă pentru dumneata ca să nesocotești orice neplăcere pe care i-ai putea-o provoca Gladiei. Ai explicat că sunt lucruri mai importante în joc.

— Așa este, dar poți fi sigur că n-o deranjez, dacă mă descurc.

— Nu vorbesc de Gladia acum. Te previn, doar, că această părere strict a dumitale ar trebui extinsă și asupra mea. Nu mă aștept să te îngrijoreze bunăstarea sau mândria mea, dacă ai posibilitatea să vorbești cu Vasilia. Nu aștept cu nerăbdare rezultatele, dar dacă vorbești, într-adevăr, cu ea, voi suporta orice neplăcere care va decurge de aici și nu ești obligat să încerci să mă cruți. Înțelegi?

— Ca să fiu cinstit, dr. Fastolfe, n-am avut nici o intenție să te cruț. Dacă pun neplăcerea sau rușinea dumitale față în față cu politica voastră și cu bunăstarea Lumii mele, n-aș ezita nici o clipă să te fac de rușine.

— Bun! Și, domnule Baley, trebuie să extindem această atitudine și asupra dumitale. Bunăstarea *dumitale* nu are voie să ne stea în drum.

— N-a fost vorba de bunăstarea mea, când te-ai hotărât să mă chemi aici fără să mă întrebi.

— Mă refer la altceva. Dacă după un timp -- nu mult, dar un timp oarecare – nu progresezi deloc în aflarea unei soluții, va trebui să ne

gândim la Sondajul Psihic, la urma urmei. Ultima noastră șansă ar fi să aflăm ce cunoaște mintea dumitale și dumneata nu știi că ea știe.

— Poate nu știe nimic, dr. Fastolfe.

Fastolfe îl privi pe Baley cu tristețe:

— De acord. Dar, așa cum ai spus referitor la posibilitatea ca Vasilia să depună mărturie împotriva mea – vom vedea atunci.

Se întoarse iar și ieși din încăpere.

Baley se uită după el, gânditor. Acum i se părea că, dacă ar face vreun progres, ar înfrunta represalii fizice necunoscute – dar, poate, periculoase. Și dacă n-ar progresa, ar înfrunta Sondajul Psihic, și ăsta nu putea fi mai bun.

— Pe Iehova! murmură pentru el.

33

Drumul spre casa Gladiei păru mai scurt decât cu o zi înainte. Afară era însorit și frumos din nou, dar priveliștea părea alta. Soarele arunca raze piezișe din partea opusă, desigur, iar culoarea era puțin diferită. Poate că plantele păreau altele dimineața față de seara – sau miroseau altfel. Baley își amintea că se gândise uneori la asta, pe Pământ.

Daneel și Giskard îl însoțeau și de data asta, dar mergeau mai aproape de el și păreau mai puțin îngrijorați.

Baley întrebă alene:

— Aici soarele strălucește tot timpul?

— Nu, partenere Elijah, răspunse Daneel. Dacă s-ar întâmpla așa, ar fi un dezastru pentru lumea plantelor și, prin urmare, pentru umanitate. Prognoza este, de fapt, că soarele va fi acoperit de nori în timpul zilei.

— Ce-a fost asta? întrebă Baley uimit.

Un animal mic, cafeniu deschis, se ghemuise în iarbă. Văzându-i pe ei, fugise cam fără grabă.

— Un iepure, domnule, zise Giskard.

Baley se liniști. Îi văzuse și pe câmpurile de pe Pământ.

De data asta, Gladia nu-i aștepta la ușă, dar era clar că îi aștepta. Când un robot îi pofti înăuntru, ea nu se ridică, ci spuse, cam iritată și obosită:

— Dr. Fastolfe mi-a zis că trebuie să mă vezi din nou. Ce mai e?

Purta o rochie strânsă pe corp și se vedea că nu mai are nimic pe dedesubt. Părul îi era dat pe spate, lins, iar chipul îi era palid. Arăta

mai obosită decât cu o zi înainte și era evident că dormise puțin.

Daneel, amintindu-și ce se întâmplase în prima zi, nu intră în cameră. Totuși, Giskard intră, privi atent în jur, apoi se retrase într-o nișă din perete. Un robot al Gladiei stătea în altă nișă.

Baley zise:

— Îmi pare nespus de rău, Gladia, că trebuie să te deranjez încă o dată.

— Aseară am uitat să-ți spun, vorbi Gladia, că, după ce Jander va fi ars, va fi, bineînțeles, reciclat pentru refolosire în fabricile de roboți. Cred că va fi amuzant să știu că, de fiecare dată când voi vedea un robot nou construit, mă voi putea gândi că e alcătuit din mulți atomi ai lui Jander.

— Și noi suntem reciclați când murim, zise Baley, și cine știe ce atomi și ai cui sunt în tine sau în mine în clipa asta, ori în ai cui vor fi ai noștri cândva.

— Ai foarte multă dreptate, Elijah. Și îmi aduci aminte cât de ușor este să filozofezi asupra necazurilor altora.

— Așa e, Gladia, dar n-am venit să filozofez.

— Atunci, fă lucrul pentru care ai venit.

— Trebuie să pun întrebări.

— N-au fost destule ieri? De atunci ți-ai petrecut timpul gândindu-te la altele noi?

— În parte, da, Gladia. Ieri ai spus că și după ce erai cu Jander – ca soț și soție – au existat bărbați care ți s-au oferit și că tu i-ai refuzat. Despre asta trebuie să te întreb.

— De ce?

Baley ignoră întrebarea.

— Povestește-mi, zise, câți bărbați ți s-au oferit în timpul cât erai măritată cu Jander?

— Nu mi-am notat, Elijah. Trei sau patru.

— A fost vreunul dintre ei insistent? S-a oferit cineva mai mult decât o dată?

Gladia, care îi evitase privirea, i se uită drept în față și întrebă:

— Ai vorbit cu alții despre asta?

Baley dădu din cap:

— N-am vorbit decât cu tine despre acest lucru. Oricum, din întrebarea ta îmi dau seama că a existat cel puțin unul care a fost insistent.

— Unul. Santirix Gremionis, oftă ea. Aurorienii au nume atât de neobișnuite și el *era* neobișnuit – pentru un Aurorian. N-am mai întâlnit niciodată unul așa de stăruitor ca el. Întotdeauna era politicos, întotdeauna îmi întâmpina refuzul cu un zâmbet și cu o plecăciune

demnă, și apoi, ca și cum n-ar fi fost nimic, încerca din nou în săptămâna următoare sau chiar în următoarele zile. Simpla repetare era o mică lipsă de respect. Un Aurorian cuviincios acceptă un refuz permanent în afară de cazul în care posibila parteneră îi dă de înțeles, destul de clar, că s-a răzgândit.

— Mai spune-mi... Cei care ți se ofereau știau de relația ta cu Jander?

— Ăsta nu era un lucru pe care să-l pomenesc în conversațiile ocazionale.

— Bine, atunci să-l luăm anume pe acest Gremionis. *El* știa că Jander e soțul tău?

— Nu i-am spus-o niciodată.

— Nu îndepărta subiectul de discuție, Gladia. Nu e vorba dacă i-ai spus-o. Spre deosebire de alții, el s-a oferit în mod repetat. Apropo, de câte ori ai spune? De trei ori? De patru? De câte ori?

— N-am numărat, zise Gladia obosită. Se poate să fi fost de vreo douăsprezece ori sau mai mult. Dacă n-ar fi fost o persoană plăcută în alte privințe, ar fi trebuit să-mi pun roboții să-i împiedice intrarea în locuința mea.

— A, dar n-ai făcut-o. Și cere timp să faci multiple oferte. El a venit să te vadă. Te-a întâlnit. A avut timp să observe prezența lui Jander și cum te purtai cu acesta. Nu putea să-și dea seama de relație?

Gladia negă din cap:

— Nu cred. Jander nu se amesteca niciodată când eu eram cu o ființă umană.

— Așa erau indicațiile tale? Cred că așa trebuie să fi fost.

— Erau. Și, înainte ca tu să sugerezi că îmi era rușine din cauza relației, era doar o încercare de a evita complicațiile supărătoare. Am un oarecare instinct al intimității când e vorba de sex, pe care Aurorienii nu-l au.

— Mai gândește-te. Putea să-și dea seama? Iată-l, un bărbat îndrăgostit...

— Îndrăgostit!

Sunetul pe care-l scosese ea semăna cu un sforăit:

— Ce știu Aurorienii despre dragoste?

— Un bărbat care se consideră îndrăgostit. Tu nu ești impresionată. Nu e posibil ca el, cu sensibilitatea și suspiciunea unui îndrăgostit dezamăgit, să fi ghicit? Gândește-te! A făcut vreodată o aluzie indirectă la Jander? Ceva care să-ți provoace o bănuială cât de mică...

— Nu! Nu! Nu s-a mai auzit ca un Aurorian să vorbească de rău

preferințele sexuale sau obiceiurile altuia.

— Nu neapărat de rău. Un comentariu ironic, poate. *Orice* semn că bănuia relația.

— Nu! Dacă tânărul Gremionis ar fi rostit vreodată un asemenea cuvânt, n-ar mai fi intrat în casa mea și eu aș fi avut grijă să nu se mai apropie niciodată de mine. Dar el n-ar fi făcut așa ceva. Era de o politețe plină de zel față de mine.

— Ai spus „tânărul". Câți ani are acest Gremionis?

— E cam de vârsta mea. Treizeci și cinci. Poate chiar un an sau doi mai puțin.

— Un copil, zise Baley cu tristețe. Chiar mai tânăr decât mine. Dar la vârsta asta... Să presupunem că a bănuit relația ta cu Jander și n-a spus nimic – absolut nimic. N-ar fi putut, cu toate acestea, să fie gelos?

— Gelos?

Lui Baley îi trecu prin minte că pe Aurora sau pe Solaria cuvântul poate să nu însemne mare lucru:

— Mânios că ai putea să preferi pe altul în locul lui.

Gladia zise tăios:

— Știu ce înseamnă cuvântul „gelos". L-am repetat doar din surprindere că ești în stare să-ți imaginezi un Aurorian gelos. Pe Aurora, oamenii nu sunt geloși din cauza sexului. Cu siguranță că pentru alte lucruri, dar nu din cauza sexului.

Pe față i se citi clar un rânjet:

— Chiar dacă era gelos, ce importanță ar avea? Ce putea să facă?

— Nu e posibil să-i fi spus lui Jander că relația cu un robot ți-ar periclita situația pe Aurora...

— Asta n-ar fi fost adevărat!

— Jander putea să creadă, dacă i se spunea așa – să creadă că-ți dăunează, că-ți face rău. Ar fi imposibil să fie ăsta motivul pentru degajarea mentală?

— Jander n-ar fi crezut niciodată așa ceva. Mă făcea fericită în fiecare zi în care era soțul meu și eu i-am spus asta.

Baley rămase liniștit. Ea nu înțelegea, așa că trebuia să-i explice, pur și simplu:

— Sunt sigur că te credea, dar se putea simți silit să creadă pe altcineva, care-i spunea invers. Dacă ar fi fost prins într-o dilemă insuportabilă cu privire la Prima Lege...

Chipul Gladiei se schimonosi, iar ea țipă:

— Ești *nebun*! Îmi spui povestea veche cu Susan Calvin și robotul care citea gândurile. Nici un copil mai mare de zece ani n-ar putea crede așa ceva.

— Nu e posibil ca...

— Nu, nu este. Sunt de pe Solaria și știu destul despre roboți ca să-mi dau seama că nu e posibil. Ar fi nevoie de un expert nemaipomenit, ca să taie legăturile pentru Prima Lege într-un robot. Dr. Fastolfe ar fi în stare s-o facă, dar cu siguranță nu Santirix Gremionis. Gremionis e un stilist. Lucrează pe ființe umane. Taie părul, desenează îmbrăcăminte. Și eu fac la fel, dar cel puțin lucrez cu roboți. Gremionis n-a pus niciodată mâna pe un robot. Nu știe nimic despre ei, decât să comande unuia să închidă fereastra sau așa ceva. Vrei să insinuezi că relația dintre Jander și mine... și mine... – își frecă osul pieptului cu un deget țepân, sfârcurile mici ale sânilor ghicindu-i-se sub rochie – a dus la moartea lui Jander?

— N-ai făcut-o cu bună știință, zise Baley, dorind să se oprească, dar incapabil să lase baltă interogatoriul. Și dacă Gremionis a aflat de la dr. Fastolfe cum să...

— Gremionis nu-l cunoștea pe dr. Fastolfe și, oricum, n-ar fi putut înțelege nimic din ce i-ar fi spus dr. Fastolfe.

— Nu poți ști sigur ce-ar fi înțeles ori ce n-ar fi înțeles Gremionis, cât despre faptul că nu-l cunoștea pe dr. Fastolfe.... Gremionis trebuie să fi fost des la tine acasă, dacă te urmărea așa, și...

— Și dr. Fastolfe n-a fost aproape niciodată la mine acasă. Aseară, când a venit cu tine, a fost de-abia a doua oară când mi-a trecut pragul. Îi era teamă că aș pleca dacă ar fi prea apropiat de mine. Odată a recunoscut asta. În acest fel și-a pierdut fiica, zicea el... ceva ridicol. Înțelegi, Elijah, când trăiești câteva secole, ai destul timp să pierzi *mii* de lucruri. Fii re... recunoscător că trăiești puțin, Elijah.

Plângea nestăpânit.

Baley o privi și se simți neajutorat:

— Îmi pare rău, Gladia. Nu mai am întrebări. Să chem un robot? Ai nevoie de ajutor?

Ea dădu din cap și-i făcu un semn cu mâna:

— Pleacă... pleacă, zise, cu glas sugrumat. Pleacă.

Baley ezită, apoi străbătu camera, aruncându-i Gladiei o ultimă privire nesigură, în timp ce ieșea pe ușă. Giskard îl ajunse din urmă și Daneel i se alătură când ieși din casă. El abia dacă observă. Se gândi că începea să fie de acord cu prezența lor, așa cum își accepta umbra sau îmbrăcămintea, că începea să se simtă gol fără ei.

Se întoarse repede la locuința doctorului Fastolfe, în timp ce gândurile nu-i dădeau pace. Dorința de a o întâlni pe Vasilia fusese la început provocată de disperare, de lipsa altui subiect de cercetat, dar acum lucrurile se schimbaseră. Probabil că dăduse peste ceva foarte important.

34

Când Baley se întoarse, figura lipsită de eleganță a lui Fastolfe era înversunată:

— Vreun progres? întrebă.

— Am eliminat o parte dintr-o posibilitate... Poate.

— *O parte* dintr-o posibilitate? Cum elimini cealaltă parte? Sau, mai bine, cum *stabilești* o posibilitate?

Baley zise:

— Prima etapă a stabilirii unei posibilități este atunci când îmi dau seama că e imposibil să o elimin.

— Și dacă îți dai seama că e imposibil de eliminat cealaltă parte a posibilității pe care ai menționat-o atât de misterios?

Baley dădu din umeri:

— Înainte de a pierde timp gândindu-ne la asta, trebuie s-o văd pe fiica dumitale.

Fastolfe păru mâhnit:

— Ei bine, domnule Baley, am făcut așa cum m-ai rugat și am încercat să iau legătura cu ea. A fost nevoie s-o trezesc.

— Vrei să spui că se află pe acea parte a planetei unde e noapte? Nu m-am gândit la asta.

Baley era necăjit:

— Mi-e teamă să sunt destul de neghiob ca să-mi închipui că mă aflu tot pe Pământ. În Orașele subpământene, ziua și noaptea își pierd înțelesul și timpul tinde să fie uniform.

— Nu e chiar atât de rău. Eos este centrul roboticii de pe Aurora și vei găsi puțini roboticieni care locuiesc în el. Ea dormea, pur și simplu, și dacă a fost trezită nu și-a schimbat caracterul. N-a vrut să-mi vorbească.

— Cheam-o din nou, insistă Baley.

— Am vorbit cu robotul ei secretar și a avut loc un schimb neplăcut de mesaje. Mi-a dat de înțeles că nu va vorbi cu mine cu nici un chip. În privința dumitale a fost ceva mai îngăduitoare. Robotul a anunțat că ea îți va acorda cinci minute pe canalul ei particular de vizionare, dacă o chemi... – Fastolfe își privi ceasul în formă de bandă de pe perete – peste o jumătate de oră. Nu vrea să te vadă în persoană absolut deloc.

— Condițiile sunt insuficiente, ca și timpul. Trebuie s-o văd în

persoană atât cât va trebui. I-ai explicat ce important e acest lucru, dr. Fastolfe?

— Am încercat. N-o interesează.

— Ești tatăi ei. Cu siguranță...

— Ar lua mai repede o hotărâre pentru un străin ales la întâmplare, decât de dragul meu. Știu asta, așa că m-am folosit de Giskard.

— Giskard?

— O, da. Giskard este unul dintre favoriții ei. Când învăța robotica la universitate, și-a luat libertatea de a regla unele aspecte minore ale programării lui – și nimic nu creează o relație mai apropiată cu un robot decât asta – cu excepția metodei Gladiei, desigur. Giskard era aproape ca și Andrew Martin...

— Cine este Andrew Martin?

— Era, nu este, zise Fastolfe. N-ai auzit niciodată de el?

— Niciodată!

— Ciudat! Aceste legende vechi ale noastre se petrec, toate, pe Pământ, totuși nu sunt cunoscute pe Pământ. Andrew Martin a fost un robot care, treptat, pas cu pas, se presupune că a căpătat aspect uman. Au existat roboți cu aspect uman înainte de Daneel, dar toți erau simple jucării, ceva mai mult decât automatele. Oricum, despre capacitățile lui Andrew Martin circulă povești uimitoare – semn sigur că e o legendă. A existat o femeie, care făcea parte din legende și care e cunoscută, de obicei, sub numele de Mica Domnișoară. Relația e prea greu de descris acum, dar cred că fiecare fetiță de pe Aurora a visat să fie Mica Domnișoară și să-l aibă ca robot pe Andrew Martin. Vasilia a fost – iar Giskard a fost Andrew Martin al ei.

— Ei bine, deci?

— L-am rugat pe robotul ei să-i spună că vei fi însoțit de Giskard. Nu l-a văzut de mulți ani și m-am gândit că asta ar putea-o ademeni să fie de acord să te vadă.

— Dar n-a ademenit-o.

— N-a ademenit-o.

— Atunci, trebuie să ne gândim la altceva. Trebuie să existe o cale de a o convinge să mă primească.

Fastolfe zise:

— Poate te gândești dumneata la una. Peste câteva minute o vei vedea tridimensional și vei avea cinci minute să o convingi că ar trebui să te primească în persoană.

— Cinci minute! Ce pot face în cinci minute?

— Nu știu. Oricum, e mai bine decât nimic.

35

Cinci minute mai târziu, Baley stătea în fața ecranului de vizionare în tridimensional, gata s-o cunoască pe Vasilia Fastolfe.

Dr. Fastolfe ieșise, spunând, cu un zâmbet ciudat, că prezența sa ar face-o, cu siguranță, pe fiica lui mai puțin înțelegătoare. Nici Daneel nu era de față. Doar Giskard rămase în spatele lui Baley.

Giskard spuse:

— Canalul tridimensional al doctorului Vasilia este deschis pentru recepție. Sunteți pregătit, domnule?

— Mai pregătit de-atât nici că se poate, zise Baley posac.

Refuzase să se așeze, gândindu-se că în picioare ar putea fi mai impozant. (Cât de impozant putea fi un Pământean?)

Ecranul începu să strălucească, pe când restul încăperii se întuneca, și apăru o femeie – mai întâi cu un contur imprecis. Îl privea în față, cu mâna dreaptă odihnindu-se pe o masă de laborator încărcată cu seturi de diagrame. (Fără îndoială că și *ea* plănuise să fie impozantă.) Pe măsură ce imaginea se accentua în centru, marginile ecranului păreau să se topească și figura Vasiliei (dacă ea era) se contură mai bine și deveni tridimensională. Se afla în cameră, absolut reală, doar că decorul camerei în care se afla nu se potrivea cu încăperea în care stătea Baley și diferența era mare.

Era îmbrăcată într-o fustă-pantalon de culoare maro închis, largă, semitransparentă, astfel încât picioarele i se zăreau de la jumătate în jos. Bluza era strâmtă și fără mâneci, iar brațele îi erau goale până la umăr. Decolteul era adânc iar părul, foarte blond, era creț. N-avea nimic din urâtenia tatălui ei și cu siguranță că n-avea urechile lui mari. Baley ar fi putut, doar, să presupună că avusese o mamă frumoasă și că fusese norocoasă cu distribuirea genelor. Era scundă, iar Baley observă o asemănare uimitoare cu Gladia la trăsăturile feței, deși expresia ei era cu mult mai rece și părea să aibă caracteristicile unei personalități dominante.

Vorbi tăios:

— Dumneata ești Pământeanul venit să rezolve problema tatălui meu?

— Da, dr. Fastolfe, răspunse Baley la fel de tăios.

— Poți să-mi spui dr. Vasilia. Nu vreau să fiu confundată cu tatăl meu.

— Dr. Vasilia, trebuie să am ocazia de a vorbi cu dumneata față

în față, o perioadă de timp acceptabilă.

— Sigur că ai vrea. Dar ești Pământean și reprezinți o oarecare sursă de infecții.

— Am fost tratat medical și nu prezint nici un pericol. Tatăl dumitale stă cu mine de mai bine de o zi.

— Tatăl meu susține că e un idealist și trebuie să facă, din când în când, anumite lucruri care să întrețină amăgirea. Eu nu-l voi imita.

— Înțeleg că nu-i dorești răul. Îi vei face rău dacă refuzi să mă primești.

— Pierzi timp. Nu vreau să te primesc decât astfel, și a trecut o jumătate din timpul acordat. Dacă dorești, ne putem opri acum, în cazul în care nu ești mulțumit.

— Giskard e aici, dr. Vasilia, și ar vrea să te roage să mă primești.

Giskard păși în câmpul vizual:

— Bună dimineața, Mică Domnișoară, zise el încet.

O clipă, Vasilia păru încurcată și, când vorbi, o făcu pe un ton ceva mai blând:

— Mă bucur să te vizionez, Giskard, și te primesc oricând vrei, dar nu vreau să-l văd pe acest Pământean, nici măcar la rugămintea ta.

— În acest caz, zise Baley, folosindu-și cu disperare toate rezervele, trebuie să aduc în fața publicului cazul lui Santirix Gremionis, fără să te mai întreb.

Vasilia făcu ochii mari și își strânse în pumn mâna de pe masă:

— Cine mai e și Gremionis ăsta?

— Un tânăr chipeș care te cunoaște bine. Trebuie să mă ocup de treburile astea fără să aud ce ai de spus?

— Îți spun chiar acum că...

— Nu, zise Baley tare. Nu-mi vei spune nimic, dacă nu te văd personal.

Ea își strâmbă gura:

— Atunci, te voi primi, dar nu voi sta cu dumneata nici o clipă în plus. Te previn. Și adu-l pe Giskard.

Legătura tridimensională se întrerupse cu un pocnet și Baley se simți amețit la schimbarea bruscă de fundal. Căută un scaun și se așeză.

Giskard era cu o mână pe umărul lui, asigurându-se că a ajuns cu bine la scaun:

— Pot să vă ajut cu ceva, domnule? întrebă.

— N-am nimic, spuse Baley. Trebuie doar să-mi trag sufletul.

Dr. Fastolfe stătea în fața lui:

— Încă o dată, scuzele mele pentru că nu-mi fac datoria de gazdă cum se cuvine. Am ascultat pe o derivație prevăzută pentru recepție și nu pentru transmitere. Voiam să-mi văd fiica, fie și fără ca ea să mă vadă...

— Înțeleg, zise Baley, gâfâind ușor. Dacă manierele pretind că e nevoie de scuze pentru ceea ce ai făcut, atunci te iert.

— Dar ce e cu Santirix Gremionis ăsta? Numele nu-mi este cunoscut.

Baley își ridică ochii înspre Fastolfe și spuse:

— Dr. Fastolfe, am auzit acest nume la Gladia, în dimineața asta. Știu foarte puțin despre el, dar am riscat când i-am spus fiicei dumitale. Condițiile îmi sunt nefavorabile, dar rezultatele sunt așa cum le doresc. După cum vezi, pot face deducții utile, chiar dacă am informații puține, așa că mai bine m-ai lăsa în pace să continui tot așa. Te rog ca pe viitor să mă ajuți în totalitate și să nu mai pomenești de un Sondaj Psihic.

Fastolfe tăcea, iar Baley simți o satisfacție cruntă pentru că-și impusese voința – mai întâi asupra fiicei și, apoi, asupra tatălui.

Nu știa cât va putea continua să facă așa.

9. VASILIA

36

Baley se opri la intrarea în vehiculul portant și spuse cu hotărâre:

— Giskard, *nu* vreau ca ferestrele să fie acoperite. *Nu* vreau să stau în spate. Vreau să stau pe locul din față și să văd Exteriorul. De vreme ce voi sta între tine și Daneel, voi fi destul de păzit, doar dacă nu e distrusă chiar mașina. Iar în cazul ăsta, vom pieri cu toții și nu mai contează dacă stau în față sau în spate.

Giskard răspunse acestei declarații violente cu un respect și mai mare:

— Domnule, dacă vă veți simți rău...

— Atunci veți opri mașina, mă voi duce pe locul din spate și vei putea să acoperi ferestrele. Nici nu va fi nevoie să oprești mașina. Pot să sar peste locul din față în mers. De fapt, Giskard, e foarte important să mă acomodez cu Aurora cât se poate de bine și, în orice caz, e important să mă acomodez cu Exteriorul. O spun ca pe un ordin, Giskard.

Daneel zise încet:

— Partenerul Elijah are foarte mare dreptate, prietene Giskard. Va fi în deplină siguranță.

Giskard, poate fără tragere de inimă (Baley nu putea descifra expresia de pe chipul lui nu tocmai uman), cedă și se așeză la comenzi. Baley urcă după el și privi prin parbriz mai puțin stăpân pe el decât îi sunase glasul. Totuși, faptul că simțea câte un robot pe fiecare parte îl liniștea.

Mașina se ridică pe jeturile ei de aer și se legănă puțin, de parcă și-ar fi pierdut echilibrul. Baley simți o greață ușoară în capul pieptului și încercă să nu regrete demonstrația de curaj făcută. N-avea nici un rost să-și spună că Daneel și Giskard nu dădeau nici un semn de teamă și că ar trebui să-i imite. Ei erau roboți și nu simțeau frica. Apoi mașina înaintă brusc, iar Baley se simți împins cu putere spre spate. Într-o clipă căpătă o viteză mai mare decât avusese vreodată

Expresul de pe Pământ, din Oraș. În față se întindea un drum larg, plin de iarbă. Viteza părea să fie și mai mare, pentru că nu se zăreau, pe nici o parte, luminile cunoscute sau construcțiile Orașului – erau numai suprafețe mari de verdeață și contururi neregulate.

Baley încercă să respire normal și să discute cât mai firesc despre tot felul de lucruri. Zise:

— S-ar părea că nu trecem pe lângă nici o fermă, Daneel. Cred că e pământ nefolosit.

Daneel spuse:

— Acesta e teritoriul orașului, partenere Elijah. Sunt grădini publice și terenuri particulare.

— Ale orașului?

Lui Baley nu-i venea să creadă. Știa și el ce înseamnă un Oraș.

— Eos este cel mai mare și mai important oraș de pe Aurora. Primul care a fost întemeiat. Adunarea Legislativă de pe Aurora își are sediul aici. Președintele Adunării Legislative își are proprietatea aici și vom trece pe lângă ea.

Nu numai că era oraș, dar era și cel mai mare. Baley privi în partea cealaltă.

— Aveam impresia că reședințele lui Fastolfe și a Gladiei se află în suburbia orașului Eos. Cred că de acum am depășit marginea orașului.

— Deloc, partenere Elijah. Trecem prin centrul lui. Marginea este la șapte kilometri de aici și destinația noastră se află la aproape patruzeci de kilometri după aceea.

— Centrul orașului? Nu văd nici o construcție.

— Nu trebuie să se vadă de pe șosea, dar uite una pe care o poți zări printre copaci. Aceasta e locuința lui Fuad Labord, un binecunoscut scriitor.

— Cunoști toate locuințele din vedere?

— Ele se află în banca mea de memorii, zise Daneel cu demnitate.

— Pe șosea nu e deloc circulație. De ce?

— Distanțele mari se străbat cu mașini aeriene sau cu mașini magnetice subterane. Legăturile tridimensionale...

— Pe Solaria sunt numite vizionări, zise Baley.

— Și aici, în discuțiile neoficiale, dar mai exact T.V.C. Această formulă înglobează multe comunicații. În fond, Aurorienilor le place să meargă pe jos și nu e neobișnuit să străbată câțiva kilometri pentru vizite sociale sau, chiar, pentru întâlniri de afaceri, când timpul nu contează.

— Iar noi trebuie să ajungem undeva unde e prea departe de

mers pe jos, prea aproape pentru mașini aeriene și unde vizionarea tridimensională nu este dorită – așa că folosim o mașină de teren.

— Mai precis un vehicul portant, partenere Elijah, dar presupun că poate fi numit mașină de teren.

— Cât timp facem până la casa Vasiliei?

— Nu mult, partenere Elijah. Ea este la Institutul de Robotică, așa cum poate știi.

Urmară câteva clipe de tăcere, apoi Baley zise:

— Acolo, la orizont, parcă ar fi înnorat.

Giskard luă o curbă cu viteză mare, mașina înclinându-se la aproape treizeci de grade. Baley își înăbuși un geamăt și se agăță de Daneel, care își aruncă brațul stâng pe după umerii lui Baley și-l strânse ca într-o menghină, cu câte o mână pe fiecare umăr. Baley începu să respire încet, pe măsură ce mașina se îndrepta.

Daneel spuse:

— Da, norii aceia vor aduce precipitații mai târziu, în timpul zilei, așa cum era prognoza.

Baley se încruntă. Îl prinsese ploaia o dată – *o dată* – în timpul experimentului pe câmp, în Exterior, pe Pământ. O clipă fusese în panică totală, când își dădu seama că nu are pe ce buton să apese ca s-o oprească. De sus curgea apă într-una! Apoi toată lumea a fugit și a fugit și el, îndreptându-se către Orașul uscat și ușor de controlat. Dar aici era pe Aurora și n-avea idee ce-ar trebui să facă dacă plouă și nu era nici un Oraș în care să se adăpostească. Să alerge la cea mai apropiată locuință? Refugiaților li se urează automat bun venit?

Apoi urmă o altă întoarcere scurtă și Giskard spuse:

— Domnule, suntem în parcarea Institutului de Robotică. Acum putem intra și vizita locuința pe care dr. Vasilia o are în curtea Institutului.

Baley dădu din cap a încuviințare. Călătoria durase vreo cincisprezece-douăzeci de minute (după cum apreciase el, timp Pământean) și era bucuros că se terminase. Zise, gâfâind puțin:

— Vreau să știu ceva despre fiica lui Fastolfe înainte de a o întâlni. Tu n-ai cunoscut-o, nu-i așa, Daneel?

Daneel răspunse:

— Pe vremea când am luat eu naștere, dr. Fastolfe și fiica lui se despărțiseră de multă vreme. N-am întâlnit-o niciodată.

— Cât despre tine, Giskard, tu și cu ea vă cunoașteți bine. Așa-i?

— Așa e, domnule, zise Giskard netulburat.

— Și țineți unul la altul?

— Cred, domnule, că fiica doctorului Fastolfe se simțea bine cu

mine.

— Tu te simțeai bine cu ea?

Giskard păru că-și alege cuvintele:

— Îmi dă senzația pe care cred că ființele umane o denumesc „plăcerea de a fi cu altă ființă umană".

— Dar mai mult cu Vasilia, cred. Am dreptate?

— Faptul că ea se simțea bine cu mine, domnule, zise Giskard, părea, într-adevăr, să stimuleze acele potențiale pozitronice care mie îmi produc reacții asemănătoare cu cele pe care le produce plăcerea în ființele umane. Cel puțin așa mi-a explicat dr. Fastolfe odată.

— De ce și-a părăsit Vasilia tatăl? întrebă brusc Baley.

Giskard nu răspunse.

— Ți-am pus o întrebare, băiete, zise Baley, pe tonul dintr-o dată categoric al Pământeanului ce se adresează unui robot.

Giskard întoarse capul și-l fixă pe Baley, care se gândi o clipă că strălucirea din ochii robotului era o izbucnire de indignare la auzul cuvântului jignitor.

Giskard vorbi, totuși, calm și în ochi nu i se citea nimic:

— Aș vrea să răspund, domnule, dar domnișoara Vasilia mi-a dat ordin, atunci, să nu spun nimic referitor la această separare.

— Dar eu îți dau ordin să-mi răspunzi și pot s-o fac foarte sever... dacă vreau.

— Îmi pare rău, zise Giskard. Domnișoara Vasilia, chiar de atunci, era talentată în robotică, iar ordinele pe care mi le-a dat au fost suficient de puternice ca să reziste, orice ați spune dumneavoastră, domnule.

Baley spuse:

— Trebuie să fi fost foarte talentată în robotică, fiindcă dr. Fastolfe mi-a spus că ea te reprograma uneori.

— Nu era periculos, domnule. Dr. Fastolfe în persoană putea corecta, oricând, orice greșeală.

— A trebuit s-o facă?

— N-a trebuit, domnule.

— Care era specificul reprogramării?

— Probleme minore, domnule.

— Poate, dar fă-mi pe voie. Ce anume făcea ea?

Giskard ezită, iar Baley știu imediat ce înseamnă asta. Robotul spuse:

— Mă tem că nu pot răspunde la nici o întrebare referitoare la reprogramare.

— Ți s-a interzis?

— Nu, domnule, dar reprogramarea șterge automat ce a fost

înainte. Dacă mi se schimbă ceva anume, mi se pare că am fost întotdeauna schimbat și nu mai am amintirea a ceea ce a fost înainte de a fi schimbat.

— Atunci de unde știi că reprogramarea a fost minoră?

— De vreme ce dr. Fastolfe n-a simțit niciodată nevoia să corecteze ce făcea domnișoara Vasilia – cel puțin așa mi-a spus odată – pot presupune, doar, că schimbările au fost minore. Puteți s-o întrebați pe domnișoara Vasilia, domnule.

— O voi întreba, zise Baley.

— Mi-e teamă, totuși, că nu va răspunde, domnule.

Lui Baley i se strânse inima. Până acum pusese întrebări doar doctorului Fastolfe, Gladiei și celor doi roboți, toți având motive întemeiate să-l ajute. Acum, pentru prima oară, va înfrunta o problemă neplăcută.

37

Baley ieși din vehiculul portant, care se odihnea pe un petic de iarbă și simți o plăcere deosebită să aibă pământul sub picioare. Privi surprins în jur, deoarece clădirile erau destul de înghesuite, iar în dreapta lui se afla una foarte mare, simplă, mai degrabă un bloc dreptunghiular din metal și sticlă.

— Asta e Institutul de Robotică? întrebă.

Daneel spuse:

— Acest întreg complex este Institutul, partenere Elijah. Acum vezi doar o parte din el, construită mai înghesuit decât se obișnuiește pe Aurora, pentru că este o entitate politică de sine stătătoare. Conține locuințe, laboratoare, biblioteci, școli publice și așa mai departe. Construcția cea mare este centrul administrativ.

— Este atât de neobișnuit pentru Aurora, cu toate aceste clădiri la vedere – cel puțin judecând după ce am văzut în Eos – încât cred că este foarte dezaprobat.

— Cred că a fost, partenere Elijah, dar conducătorul Institutului este prieten cu Președintele, care are multă influență, și am înțeles că a fost o dispensă specială, din cauza cerințelor cercetării.

Daneel privi gânditor în jur:

— Este într-adevăr mult mai înghesuit decât am crezut.

— Decât ai *crezut*? N-ai fost niciodată aici, Daneel?

— Nu, partenere Elijah.

— Dar tu, Giskard?

— Nu, domnule, zise Giskard.

— Te descurci fără probleme, spuse Baley, de parcă ai cunoaște locul.

— Am fost corect informați, partenere Elijah, zise Daneel, pentru că trebuia să venim cu tine.

Baley dădu gânditor din cap, apoi întrebă:

— De ce n-a venit dr. Fastolfe cu noi?

Și se convinse din nou că n-avea nici un rost să încerci să prinzi un robot pe picior greșit. Dacă pui o întrebare repede – sau pe neașteptate – ei pur și simplu vor aștepta până ce întrebarea este asimilată, apoi vor răspunde. Niciodată nu erau prinși pe picior greșit.

Daneel vorbi:

— După cum a spus dr. Fastolfe, el nu e membru al Institutului și crede că nu s-ar cuveni să-l viziteze neinvitat.

— Dar de ce nu e membru?

— Motivul nu mi s-a spus niciodată, partenere Elijah.

Baley își îndreptă privirea spre Giskard, care spuse imediat:

— Nici mie, domnule.

Nu știau? Li s-a spus să nu știe? Baley dădu din umeri. N-avea importanță. Ființele umane pot minți și roboții pot fi instruiți. Desigur, ființele umane pot fi terorizate sau manevrate printr-o minciună – dacă cel ce pune întrebările este destul de îndemânatic sau de brutal –, iar roboții pot fi manevrați prin instruire – dacă cel care întreabă este destul de îndemânatic sau de lipsit de scupule –, dar abilitățile necesare erau diferite, iar Baley n-avea nici una referitoare la roboți. Zise:

— Unde am putea-o găsi pe dr. Vasilia Fastolfe?

— Aceasta e locuința ei, chiar în fața noastră, răspunse Daneel.

— Deci ai fost instruit cu privire la localizarea ei?

— Asta a fost înregistrat în banca noastră de memorii, partenere Elijah.

— Bine, atunci, arată-mi drumul.

Soarele portocaliu era acum în înaltul cerului și era clar că se apropia miezul zilei. Venind înspre casa Vasiliei, păși în umbra clădirii și Baley se înfioră puțin, simțind cum coboară temperatura.

Își strânse buzele la gândul de a ocupa și coloniza Lumi fără Orașe, unde temperatura nu era controlată, ci supusă modificărilor neprevăzute și prostești. Și observă cu neliniște că linia de nori dinspre orizont înaintase puțin. Putea să și plouă oricând, cu cascade de apă venind de sus.

Pământul! Îi era dor de Orașe.

Giskard intrase primul în casă și Daneel întinse un braț ca să-l

împiedice pe Baley să-l urmeze. Desigur! Giskard făcea o recunoaștere. La fel și Daneel, de altfel. Ochii lui străbătură peisajul cu o atenție de care nici o ființă umană n-ar fi fost capabilă. Baley era sigur că acelor ochi de robot nu le scăpa nimic. (Se întreba de ce roboții nu erau prevăzuți cu patru ochi, distribuiți în mod egal în jurul capului – sau cu o bandă optică de jur împrejur. Daneel n-ar fi fost obligat, normal, pentru că trebuia să semene cu un om, dar Giskard de ce nu? Sau asta ar fi creat complicații ale vederii pe care conexiunile pozitronice nu le-ar fi putut descurca? Baley avu, o clipă, o viziune palidă a problemelor care îngreunau viața unui robotician.)

Giskard ieși în prag și făcu semn cu capul. Brațul lui Daneel îl impinse ușor, iar Baley înaintă. Ușa era întredeschisă.

Nu exista încuietoare la casa Vasiliei, dar nu fusese vreuna (Baley își aminti brusc) nici la Gladia și nici la dr. Fastolfe. O populație rară și izolarea ajutau la asigurarea intimității și ajuta, fără îndoială, și obiceiul neamestecului. Dacă stai să te gândești, paznicii roboți omniprezenți erau mai eficienți decât orice încuietoare.

Apăsarea mâinii lui Daneel pe brațul lui Baley îl făcu pe acesta să se oprească. În fața lor, Giskard vorbea încet cu doi roboți, care semănau cu el. Un val de răceală îl izbi pe Baley în coșul pieptului. Ce-ar fi dacă, printr-o manevră rapidă, Giskard ar fi înlocuit cu un alt robot? Ar fi el în stare să observe înlocuirea? Să deosebească doi roboți de acest tip? Dacă ar fi lăsat cu un robot fără indicații speciale, care să-l păzească, unul care l-ar putea atrage cu inocență în pericol și care ar reacționa cu insuficientă iuțeală când ar fi nevoie de protecție?

Stăpânindu-și glasul, îi zise calm lui Daneel:

— E remarcabilă asemănarea dintre acești roboți, Daneel. Tu îi poți deosebi?

— Sigur, partenere Elijah. Desenul hainelor lor e diferit și sunt diferite și numerele lor de cod.

— Mie nu mi se par diferite.

— Nu ești obișnuit să observi asemenea amănunte.

Baley făcu ochii mari:

— Ce numere de cod?

— Sunt ușor de văzut, partenere Elijah, când știi unde să privești și când ai ochii mai sensibili la infraroșu decât oamenii.

— Păi, atunci, aș avea probleme dacă ar trebui să-i identific, nu-i așa?

— Deloc, partenere Elijah. Nu trebuie decât să-l întrebi pe robot care îi este numele întreg și numărul de serie. El îți va spune.

— Chiar dacă a fost instruit să-mi dea un răspuns fals?

— De ce ar fi un robot instruit astfel?

Baley se hotărî să nu explice.

Oricum, Giskard se întorcea. Îi spuse lui Baley:

— Domnule, veți fi primit. Pe aici, vă rog.

Cei doi roboți ai casei arătau drumul. În urma lor veneau Baley și Daneel, acesta din urmă menținându-și, protector, apăsarea mâinii pe brațul celuilalt. La urmă venea Giskard.

Cei doi roboți se opriră în fața unei uși duble care se deschise, evident automat, în ambele părți. Încăperea din spatele lor era inundată de o lumină slabă, cenușie, lumina zilei pătrunzând prin draperii groase. Baley distinse vag o siluetă omenească mică, așezată pe jumătate pe un scaun înalt, cu un cot sprijinit pe o masă ce se întindea pe toată lungimea peretelui.

Baley și Daneel intrară, Giskard veni în spatele lor. Ușa se închise, lăsând camera și mai întunecată.

O voce de femeie spuse tăios:

— *Nu veni mai aproape! Rămâi unde ești!*

Și în cameră explodă lumina zilei.

38

Baley clipi și privi în sus. Tavanul era de sticlă și, prin el, se vedea soarele. Acesta părea, totuși, ciudat de întunecat și putea fi privit, chiar dacă faptul nu influența calitatea luminii dinăuntru. Probabil că sticla (sau orice alt material transparent ar fi fost) difuza lumina fără s-o absoarbă.

Coborî privirea asupra femeii, care rămăsese în continuare pe scaun, și spuse:

— Dr. Vasilia Fastolfe?

— Dr. Vasilia Aliena, dacă vrei tot numele. Nu împrumut numele altora. Îmi poți spune dr. Vasilia. Este numele cu care mă știu toți în Institut.

Glasul, care îi fusese destul de aspru, se înmuie:

— Și ce mai faci, vechiul meu prieten Giskard?

Giskard răspunse cu o intonație ciudat de diferită de cea obișnuită:

— Te salut...

Se opri, apoi zise:

— Te salut, Mică Domnișoară.

Vasilia zâmbi:

— Și acesta, presupun că este robotul cu aspect uman de care am auzit – Daneel Olivaw?

— Da, dr. Vasilia, zise Daneel vioi.

— Și în sfârșit, îl avem pe... Pământean.

— Elijah Baley, dr. Vasilia, spuse Baley cu răceală.

— Da, știu că Pământenii au nume și că al dumitale este Elijah Baley, zise ea cu indiferență. Nu semeni nici un pic cu actorul care a interpretat rolul dumitale în spectacolul de pe hiperunde.

— Sunt conștient de asta, dr. Vasilia.

— Cel care a jucat în rolul lui Daneel semăna mai bine, dar cred că nu ne aflăm aici ca să discutăm despre spectacol.

— Nu.

— Cred că ne aflăm aici, Pământeanule, ca să vorbim despre ce anume vrei să spui în legătură cu Santirix Gremionis și să terminăm cu asta. Bine?

— Nu tocmai, zise Baley. Nu acesta e motivul principal al venirii mele, deși cred că o să ajungem la el.

— Zău? Trăiești cu impresia că suntem aici ca să ne întindem la o discuție lungă și complicată despre orice subiect vrei dumneata să alegi?

— Cred, dr. Vasilia, că ai face bine să mă lași pe mine să pun întrebările cum vreau eu.

— Asta e o amenințare?

— Nu.

— Ei bine, n-am întâlnit niciodată un Pământean și ar putea fi interesant de văzut cât de mult semeni cu actorul care a jucat în rolul dumitale – adică, nu numai ca înfățișare. Ești, într-adevăr, persoana sigură de sine care părea să fie în spectacol?

— Spectacolul, zise Baley vădit dezgustat, era ultradramatic și mi-a exagerat trăsăturile de caracter în toate privințele. Aș vrea, mai degrabă, să mă accepți și să mă judeci numai după modul în care mă vezi acum.

Vasilia râse:

— Cel puțin nu pari prea impresionat de mine. Ăsta-i un punct în favoarea dumitale. Sau crezi că Gremionis ăsta, pe care-l ai în minte, îți dă dreptul să-mi comanzi?

— Nu sunt aici pentru altceva decât pentru a descoperi adevărul în cazul robotului cu aspect uman care a murit, Jander Panell.

— A murit? Deci, a trăit cândva?

— Prefer să folosesc acest cuvânt în locul expresiilor de genul „a fost făcut inoperant". Cuvântul „mort" te încurcă?

Vasilia zise:

— Te aperi bine. Debrett, adu-i Pământeanului un scaun. Va obosi în picioare dacă va fi o conversație lungă. Apoi intră în nișa ta. Și tu poți să-ți alegi una, Daneel... Giskard, vino lângă mine.

Baley se așeză:

— Mulțumesc, Debrett. Dr. Vasilia, nu am nici o autoritate să-ți pun întrebări; nu am nici un mijloc legal să te constrâng să-mi răspunzi la întrebări. Totuși, moartea lui Jander Panell l-a pus pe tatăl dumitale într-o situație cam..

— *Pe cine* l-a pus într-o situație?

— Pe tatăl dumitale.

— Pământeanule, eu mă refer uneori la un anumit individ ca la tatăl meu, dar altcineva n-o face. Te rog să folosești un nume propriu.

— Dr. Han Fastolfe. E tatăl dumitale, nu-i așa? Ca fapt înregistrat?

Vasilia spuse:

— Folosești un termen biologic. Împart genele cu el într-un anume fel, care *pe Pământ* ar fi considerat o relație tată-fiică. Pe Aurora acest lucru este privit cu indiferență, cu excepția cazurilor medicale și genetice. Pot spune că sufăr din cauza anumitor stări metabolice în care s-ar cuveni să țin seama de fiziologia și biochimia celor cu care împart genele – părinți, frați sau surori de la același tată, copii și așa mai departe. Altminteri, aceste relații nu se discută, în general, în societatea civilizată de pe Aurora. Îți explic asta, pentru că ești Pământean.

— Dacă am încălcat un obicei, zise Baley, a fost din cauza ignoranței și îmi cer scuze. Pot să-i spun pe nume domnului cu pricina?

— Desigur.

— În acest caz, moartea lui Jander Panell l-a pus pe dr. Han Fastolfe într-o situație cam dificilă și presupun că dumneata vei fi destul de îngrijorată ca să vrei să-l ajuți.

— Dumneata presupui asta, dumneata? De ce?

— Este... Te-a crescut. A avut grijă de dumneata. Ați nutrit o puternică afecțiune unul față de celălalt. El simte, încă, o puternică afecțiune pentru dumneata.

— Ți-a spus el asta?

— A reieșit din amănuntele conversației noastre... chiar și din faptul că a manifestat interes față de femeia de pe Solaria, Gladia Delmarre, din cauza asemănării ei cu dumneata.

— Ți-a spus el *asta*?

— Mi-a spus, dar chiar dacă n-ar fi făcut-o, asemănarea e evidentă.

— Cu toate acestea, Pământeanule, nu-i datorez nimic doctorului Fastolfe. Presupunerile dumitale pot fi scoase din discuție.

Baley își drese glasul:

— Pe lângă sentimentele personale pe care ai putea sau n-ai putea să le ai, este problema viitorului Galaxiei. Dr. Fastolfe dorește ca Lumi noi să fie explorate și colonizate de ființe umane. Dacă urmările politice ale morții lui Jander vor duce la explorarea și colonizarea Lumilor noi de către roboți, dr. Fastolfe crede că aceasta va fi o catastrofă pentru Aurora și pentru umanitate. Cu siguranță că nu vrei să joci un rol în această catastrofă.

Vasilia vorbi cu indiferență, urmărindu-l atentă:

— Sigur că nu, dacă aș fi de acord cu dr. Fastolfe. Nu sunt. Nu văd nici un rău în faptul că roboții cu aspect uman fac asta. De fapt, mă aflu aici, la Institut, ca să fac posibil acest lucru. Sunt Globalistă. Întrucât dr. Fastolfe este Umanist, este dușmanul meu politic.

Răspunsurile ei erau repezite și directe, nu mai lungi decât trebuia. După fiecare urma o tăcere anume, de parcă ea ar fi așteptat cu interes cealaltă întrebare. Baley avea impresia că o interesează, o amuză, că face singură prinsoare ce întrebare mai vine, hotărâtă să-i ofere doar acele informații care îl sileau s-o mai întrebe ceva.

El zise:

— Ești de mult timp membră a acestui Institut?

— De la formarea lui.

— Sunt mulți membri?

— După aprecierea mea cam o treime din roboticienii de pe Aurora, deși numai jumătate din aceștia locuiesc și lucrează, propriu-zis, în Institut.

— Alți membri ai Institutului îți împărtășesc părerile despre explorarea altor Lumi cu ajutorul roboților? Se opun fără excepție părerilor doctorului Fastolfe?

— Bănuiesc că majoritatea sunt Globaliști, dar nu știu să fi supus problema la vot sau măcar s-o fi discutat oficial. Mai bine ai vorbi cu fiecare, separat.

— Dr. Fastolfe este membru al Institutului?

— Nu.

Baley așteptă puțin, dar ea nu mai spuse nimic.

— Nu e ciudat? Aș zice că el, dintre toți, ar trebui să fie membru.

— Din întâmplare, nu-l vrem. Și ce e mai puțin important, poate, el nu ne vrea.

— Nu e și mai ciudat?

— Nu cred.

Apoi, parcă simțind nevoia să mai spună ceva, adăugă:

— Locuiește în orașul Eos. Cred că știi ce înseamnă numele ăsta, Pământeanule.

Baley încuviință și spuse:

— Eos este vechea zeiță greacă a zorilor, așa cum Aurora este vechea zeiță romană a zorilor.

— Exact. Dr. Han Fastolfe locuiește în Orașul Zorilor, în Lumea Zorilor, dar el nu crede în Zori. Nu înțelege metoda necesară de expansiune în Galaxie, de transformare a Zorilor prin Spațiu într-o mare Zi Galactică. Explorarea Galaxiei cu ajutorul roboților este singurul mod practic de îndeplinire a acestei misiuni și el nu e de acord cu ea – sau cu noi.

Baley zise încet:

— De ce este singura metodă existentă? Aurora și celelalte Lumi din Spațiu nu au fost explorate și colonizate de roboți, ci de ființe umane.

— Mai exact de Pământeni. A fost un procedeu risipitor și ineficace și acum nu vom îngădui altor Pământeni s-o facă pe colonizatorii. Am devenit locuitori ai Spațiului, cu durată mare de viață și sănătoși, și avem roboți care sunt infinit mai pricepuți și mai flexibili decât cei pe care și-i pot permite ființele umane care au colonizat Lumile noastre la început. Timpurile și problemele s-au schimbat în totalitate și *astăzi* este posibilă numai explorarea cu roboți.

— Să zicem că ai dreptate și că dr. Fastolfe se înșală. Chiar și așa, are un punct de vedere logic. De ce el și Institutul nu se acceptă reciproc? Numai pentru că nu se înțeleg în această privință?

— Nu, această neînțelegere este relativ minoră. Există un conflict mult mai important.

Din nou Baley se opri și din nou ea nu adăugă nimic la ce spusese. El simțea că nu e bine să arate că e nervos, așa că zise liniștit, aproape într-o doară:

— Care este conflictul mult mai important?

În glasul Vasiliei se simți amuzamentul. Chipul i se îmblânzi și, o clipă, semănă și mai mult cu Gladia:

— Cred că n-ai ghici, dacă nu ți s-ar explica.

— Tocmai de aceea întreb, dr. Vasilia.

— Ei bine atunci, Pământeanule, mi s-a spus că Pământenii au viață scurtă. N-am fost indusă în eroare, nu-i așa?

Baley dădu din umeri:

— Unii dintre noi ajung la o sută de ani, după timpul de pe Pământ.

Se gândi puțin:

— Cam o sută treizeci de ani metrici.

— Dumneata câți ani ai?

— Patruzeci și cinci după sistemul standard, șaizeci după cel metric.

— Eu am șaizeci și șase în sistem metric. Mă aștept să trăiesc măcar încă trei secole metrice – dacă am grijă.

Baley își desfăcu larg brațele:

— Te felicit.

— Există dezavantaje.

— În dimineața asta mi s-a spus că în trei sau patru secole se pot acumula multe pierderi.

— Mă tem că da, zise Vasilia. Se pot acumula și multe, multe câștiguri. Pe total, se compensează.

— Atunci, care sunt dezavantajele?

— Bineînțeles că nu ești om de știință.

— Sunt detectiv sau polițist, dacă vrei.

— Dar, poate, cunoști oameni de știință în Lumea ta.

— Am cunoscut câțiva, zise Baley prevăzător.

— Știi cum lucrează ei? Am auzit că pe Pământ cooperează de nevoie. Au, cel mult, o jumătate de secol de muncă activă în timpul scurtei lor vieți. Mai puțin decât șapte decenii metrice. Nu se pot face multe în acest timp.

— Unii dintre oamenii noștri de știință au realizat multe într-un timp mult mai scurt.

— Pentru că au profitat de descoperirile pe care le-au făcut alții înaintea lor și au câștigat din descoperirile contemporane ale altora. E adevărat?

— Desigur. Avem o comunitate de oameni de știință la care contribuie toți, în spațiu și în timp.

— Exact. Altfel nu merge. Fiecare om de știință, conștient că e improbabilă realizarea prin el însuși, este silit să intre în comunitate. N-are încotro și devine o parte a Oficiului de cliring*. În acest fel, progresul este mult mai mare decât ar fi dacă n-ar exista toate acestea.

— Pe Aurora și în alte Lumi din Spațiu nu e la fel? întrebă Baley.

— Teoretic, da; practic, nu prea. Constrângerile sunt mai mici într-o societate cu durata de viață lungă. Aici, savanții au trei sau trei secole și jumătate pentru a se dedica unei probleme, astfel încât apare ideea că un lucrător solitar poate face progrese importante în acest timp. Se poate simți un fel de lăcomie intelectuală – să *vrei* să

---

* *cliring = plată în compensare (n. tr.).*

realizezi ceva al tău, să-ți asumi proprietatea unui aspect al progresului, să dorești să vezi progresul general mai degrabă încetinit, decât să renunți la ceea ce consideri că este numai al tău. Și progresul general *este* încetinit în Lumile din Spațiu; până la un punct în care este greu să apreciezi activitatea de pe Pământ, în ciuda avantajelor noastre enorme.

— Cred că n-ai vorbi așa, dacă n-ai vrea să înțeleg că dr. Han Fastolfe se comportă în acest mod.

— Într-adevăr, așa se comportă. Analiza teoretică a creierului pozitronic pe care a efectuat-o el a fost cea care a făcut posibil robotul cu chip uman. A folosit-o pentru a-l construi – cu ajutorul răposatului dr. Sarton – pe prietenul dumitale robot Daneel, dar nu și-a publicat detaliile importante ale teoriei și nici nu le pune la dispoziția altcuiva. În acest fel, el – și numai el – deține proprietatea asupra producției de roboți cu aspect uman.

Baley se încruntă:

— Și Institutul de Robotică este destinat colaborării între oamenii de știință?

— Întocmai. Acest Institut este format din peste o sută de roboticieni de vârf, de diferite vârste, grade și calificări, și sperăm să înființăm sucursale în alte Lumi și să alcătuim o asociație interstelară. Noi toți ne dedicăm descoperirile sau teoriile unui fond comun – făcând de bunăvoie, pentru binele general, ceea ce voi, Pământenii, faceți siliți, pentru că trăiți atât de puțin. Totuși, dr. Han Fastolfe nu face asta. Sunt sigură că te gândești la dr. Han Fastolfe ca la un patriot Aurorian cu idealuri nobile, dar el nu-și va pune proprietatea intelectuală – așa o consideră el – în fondul comun și, deci, nu ne vrea. Și pentru că el pretinde dreptul de proprietate personală asupra descoperirilor științifice, noi nu-l vrem. Cred că nu mai consideri un mister disprețul reciproc.

Baley dădu din cap, apoi zise:

— Crezi că o să meargă... renunțarea asta voluntară la gloria personală?

— Trebuie, spuse Vasilia înverșunată.

— Iar Institutul, prin efortul comunității, a repetat munca individuală a dr. Fastolfe și a redescoperit teoria creierului pozitronic cu aspect uman?

— În timp, o vom face. E inevitabil.

— Și nu încerci deloc să scurtezi timpul, convingându-l pe dr. Fastolfe să dezvăluie secretul?

— Cred că suntem pe cale să-l convingem.

— Cu ajutorul scandalului cu Jander?

— Nu cred că trebuia, într-adevăr, să pui această întrebare... Ei, ți-am spus tot ce voiai să știi, Pământeanule?

— Mi-ai spus unele lucruri pe care nu le știam, răspunse Baley.

— Atunci, e timpul să-mi vorbești despre Gremionis. De ce ai pomenit numele acestui bărbier în legătură cu mine?

— Bărbier?

— El se consideră coafor, printre altele, dar e bărbier, pur și simplu. Vorbește-mi despre el – sau să considerăm întrevederea terminată.

Baley se simți dezgustat. Era clar că Vasiliei îi făcuse plăcere să răspundă în doi peri. Îi oferise destule ca aperitiv, dar acum el trebuia să obțină ceva în plus pe banii lui. Numai că n-avea nimic. Sau avea numai presupuneri. Și dacă vreuna dintre ele era greșită, absolut greșită, era terminat.

Așa că o luă pe cont propriu:

— Înțelegi, dr. Vasilia, că nu poți scăpa pretinzând că e caraghios dacă își închipuie cineva că există o legătură între Gremionis și dumneata.

— De ce nu, dacă *este* caraghios?

— O, nu. Dacă ar fi fost caraghios, mi-ai fi râs în față și ai fi întrerupt legătura tridimensională. Simplul fapt că ai fost de acord să renunți la atitudinea dumitale anterioară și să mă primești... simplul fapt că ai stat mult de vorbă cu mine și mi-ai spus o grămadă de lucruri... înseamnă că recunoști că aș putea tăia în carne vie.

Vasilia își încleștă fălcile și vorbi încet și cu furie:

— Uite ce e, Pământean minuscul, sunt într-o situație vulnerabilă și probabil că știi asta. *Sunt* fiica doctorului Fastolfe și sunt câțiva aici, la Institut, destul de nebuni – sau de ticăloși – care să nu aibă încredere în mine din această cauză. Nu știu ce poveste ai auzit – sau ticluit – dar e sigur că este caraghioasă, într-un fel sau altul. Oricum, indiferent cât de caraghioasă ar fi, poate fi folosită împotriva mea. Așa că sunt gata să fac schimb. Ți-am spus unele lucruri și ți-aș mai putea spune, dar numai dacă dai la iveală tot ce știi și dacă mă convingi că spui adevărul. Așa că vorbește. Dacă încerci să mă păcălești, situația mea nu se va înrăutăți mai mult dacă-ți dau un picior undeva – cel puțin asta o să-mi facă plăcere. Și-mi voi folosi influența pe care o *am* pe lângă Președinte pentru a-l convinge să anuleze imediat hotărârea prin care ți s-a permis să vii aici și să te trimită imediat înapoi pe Pământ. Se fac și așa destule presiuni asupra lui pentru asta, așa că nu-i mai trebuie și din partea mea. Așa că vorbește! Acum!

39

Baley se simți îndemnat să treacă la partea cea mai importantă, ca să vadă dacă are dreptate. Dar simți că n-ar merge. Ea i-ar înțelege jocul – nu era proastă – și l-ar opri. Știa că e pe o cale bună și nu voia să strice totul. Ceea ce spusese despre situația ei vulnerabilă, din cauza legăturii cu tatăl ei, putea fi adevărat, dar Vasiliei nu i-ar fi fost frică să-l întâlnească pe Baley, dacă n-ar fi bănuit că el știa unele lucruri care nu erau caraghioase *în totalitate.*

Trebuia să spună ceva, prin urmare, ceva important care ar stabili imediat un soi de dominație a lui asupra ei. Deci – la noroc.

Spuse:

— Santirix Gremionis ți s-a oferit.

Și, până să poată Vasilia spune ceva, adăugă cu asprime:

— Și nu o dată, de mai multe ori.

Vasilia își puse mâinile pe genunchi, apoi se ridică și se așeză pe scaun, de parcă ar fi vrut să stea mai comod. Privi la Giskard, care stătea lângă ea nemișcat și inexpresiv. Apoi privi la Baley și zise:

— Păi, cretinul se oferă oricui, indiferent de vârstă și sex. Aș fi neobișnuită dacă nu mi-ar da atenție.

Baley făcu un gest de nerăbdare. (Ea nu râsese. Nu pusese capăt întrevederii. Nici măcar nu se enervase. Aștepta să vadă cu ce mai venea el, deci era *ceva* cu povestea asta.) Spuse:

— Exagerezi, dr. Vasilia. Oricine alege, indiferent cât de lipsit de discernământ este, iar în cazul acestui Gremionis dumneata ai fost aleasă și, în ciuda refuzului dumitale, a continuat să se ofere, încălcând chiar și obiceiurile de pe Aurora.

Vasilia spuse:

— Îmi pare bine că înțelegi că l-am refuzat. Unii consideră că e o problemă de politețe să accepți orice ofertă – sau aproape orice ofertă – dar eu sunt de altă părere. Nu văd de ce trebuie să iau parte la un eveniment lipsit de interes care mă va face, doar, să pierd timpul. Ai ceva de obiectat la asta, Pământeanule?

— N-am nici o părere – nici favorabilă, nici defavorabilă – în legătură cu obiceiurile de pe Aurora.

(Ea aștepta în continuare, ascultând-l. Ce aștepta oare? Ceea ce el intenționase să spună, dar nu îndrăznise, încă?)

Ea vorbi, făcând eforturi să pară voioasă:

— Mai ai ceva de oferit... sau am terminat?

— N-am terminat, zise Baley, obligat, acum, să riște din nou. Ți-ai dat seama de această insistență a lui Gremionis, neobișnuită pe Aurora, și te-ai gândit că te-ai putea folosi de ea.

— Zău? Ce prostie! Cum aș fi putut să mă folosesc de ea?

— Deoarece el era foarte atras de dumneata, n-a fost prea greu să aranjezi să fie atras de altcineva care îți semăna foarte mult. L-ai îndemnat la asta, promițându-i că-l accepți dacă nu-l acceptă cealaltă persoană.

— Cine e această biată femeie care îmi seamănă foarte bine?

— Nu știi? Hai, e simplu, dr. Vasilia. Vorbesc despre femeia de pe Solaria, Gladia, despre care am spus, deja, că se află sub protecția doctorului Fastolfe tocmai pentru că seamănă cu dumneata. N-ai fost deloc suprinsă când m-am referit la asta la începutul discuției. Acum e prea târziu să te prefaci că nu știi.

Vasilia îl privi tăios:

— Și din interesul lui față de ea, ai dedus că el trebuie să fi fost interesat mai întâi de mine? Cu bănuiala asta prostească ai venit la mine?

— Nu tocmai o bănuială prostească. Mai sunt și alți factori importanți. Negi toate astea?

Ea mângâie ușor, gânditoare, masa lungă de lângă ea, iar Baley se întrebă ce cuprindeau colile mari de hârtie aflate pe aceasta. De la distanță distingea scheme complicate, absolut fără nici un înțeles pentru el, oricât de atent și de grijuliu le-ar fi studiat.

Vasilia spuse:

— Încep să mă plictisesc. Mi-ai spus că Gremionis a fost mai întâi interesat de mine, apoi de sosia mea, Solariana. Și acum vrei să neg asta. De ce m-aș osteni să neg? Ce importanță are? Chiar dacă ar fi adevărat, cum mi-ar putea dăuna asta în vreun fel? Spui că am fost enervată de o atenție pe care nu o doream și că am îndreptat-o înspre altcineva cu dibăcie. Și?

— Nu contează așa de mult ce ai făcut, zise Baley, cât de ce. Știai că Gremionis era genul de persoană care va insista. Ți s-a oferit întruna și i se va oferi Gladiei întruna.

— Dacă ea îl va refuza.

— Ea e Solariană, are probleme cu sexul și refuză pe oricine, lucru pe care îndrăznesc să spun că-l știi, deoarece îmi imaginez că, în ciuda înstrăinării de ta... de dr. Fastolfe, te interesează destul de mult înlocuitoarea dumitale.

— Păi, atunci, bravo ei. Dacă l-a refuzat pe Gremionis, înseamnă că are gust.

— Știai că nu e nici o îndoială despre asta. Știai că o va face.

— Și totuși – ce-i cu asta?

— Ofertele repetate adresate ei ar fi însemnat că Gremionis s-ar fi aflat des în casa Gladiei, că se va agăța de ea.

— Pentru ultima oară – și?

— Iar în locuința Gladiei se afla un obiect foarte neobișnuit, unul dintre cei doi roboți cu aspect uman existenți, Jander Panell.

Vasilia ezită. Apoi:

— Unde vrei să ajungi?

— Cred că te-ai gândit că, dacă robotul cu aspect uman ar fi ucis în circumstanțe care l-ar implica pe dr. Fastolfe, acest fapt ar putea fi folosit ca o armă pentru a scoate de la el secretul creierului pozitronic asemănător cu al omului. Gremionis, plictisit de refuzul constant al Gladiei și având ocazia să se afle permanent în locuința ei, a fost îndemnat să se răzbune crunt omorând robotul.

Vasilia clipi nervos:

— Acel biet bărbier ar fi putut avea douăzeci de motive și douăzeci de ocazii și n-ar fi contat. N-ar fi știut cum să-i ordone unui robot să dea mâna. Cum poate parcurge un an-lumină și să impună unui robot degajarea mentală?

— Asta, zise Baley încet, ne aduce în sfârșit la problema pe care cred că ai anticipat-o, pentru că te-ai abținut să mă dai afară, vrând să te asiguri dacă mă gândeam sau nu la ea. Vreau să spun că Gremionis a făcut treaba, cu ajutorul acestui Institut de Robotică, *lucrând cu ajutorul dumitale.*

10. DIN NOU VASILIA

40

Părea că o dramă pe hiperunde s-a întrerupt cu un instantaneu holografic.

Nici unul dintre roboți nu se mișca, bineînțeles, dar nu se mișcau nici Baley și nici dr. Vasilia Aliena. Trecură clipe lungi, anormal de lungi, până ce Vasilia își reveni în fire și, foarte încet, se ridică în picioare.

Chipul îi era crispat de un zâmbet lipsit de umor, iar glasul scăzut:

— Zici, Pământeanule, că am ajutat la distrugerea robotului cu aspect uman?

— La așa ceva m-am gândit, dr. Vasilia, răspunse Baley.

— Mulțumesc pentru gând. Întrevederea s-a terminat și dumneata vei pleca.

Arătă spre ușă.

— Mă tem că nu vreau, zise Baley.

— Nu te întreb ce vrei, Pământeanule.

— Trebuie, altfel cum mă vei face să plec împotriva dorinței mele?

— Am roboți care, la cererea mea, te vor da afară politicos dar hotărât și fără să-ți vatăme ceva, în afară de respectul de sine – dacă ai așa ceva.

— Ai un singur robot aici. Eu am doi care nu vor permite asta.

— Am douăzeci pe care-i chem imediat.

Baley spuse:

— Dr. Vasilia, te rog să înțelegi! Ai fost surprinsă când l-ai văzut pe Daneel. Cred că, deși lucrezi la Institutul de Robotică, unde roboții cu aspect uman sunt la ordinea zilei, de fapt n-ai văzut niciodată unul terminat și funcționând. Deci nici roboții dumitale n-au văzut vreunul. Acum uită-te la Daneel. Pare a fi om. Seamănă cu un om mai mult decât toți roboții care au existat vreodată, cu excepția răposatului

Jander. Roboților dumitale, Daneel le va părea cu siguranță om. El va ști cum să formuleze un ordin astfel încât ei să-l asculte, poate mai repede chiar decât pe dumneata.

— Dacă trebuie, zise Vasilia, pot chema douăzeci de ființe umane din Institut care te vor da afară, poate *cu* ceva vătămări, iar roboții dumitale nu se vor putea amesteca, nici măcar Daneel.

— Cum ai de gând să-i chemi, de vreme ce roboții mei nu te vor lăsa să faci vreo mișcare? Au reflexe extraordinar de iuți.

Vasilia își arătă dinții într-un fel care nu putea fi numit zâmbet.

— Nu pot vorbi în numele lui Daneel, dar pe Giskard îl știu de o viață. Nu cred că el va face *ceva* ca să mă împiedice să chem ajutoare și îmi închipui că nu-l va lăsa pe Daneel să intervină.

Baley încercă să vorbească fără să-i tremure glasul, pentru că era pe un teren alunecos și știa asta. Zise:

— Înainte de a face ceva, poate ar fi mai bine să-l întrebi pe Giskard cum ar reacționa dacă și eu, și dumneata dăm ordine contradictorii.

— Giskard? făcu Vasilia cât se poate de încrezătoare.

Giskard o privi în față pe Vasilia și spuse cu o intonație ciudată:

— Mică Domnișoară, sunt silit să-l apăr pe domnul Baley. El are întâietate.

— Zău? Din ordinul cui? Al acestui Pământean? Al acestui străin?

— Din ordinul doctorului Han Fastolfe, zise Giskard.

Ochii Vasiliei aruncară fulgere, iar ea se așeză încet pe scaun. Mâinile îi tremurau în poală și vorbi, abia mișcând buzele:

— Și pe *tine* te-a îndepărtat.

— Dacă asta nu ajunge, dr. Vasilia, spuse Daneel, vorbind dintr-o dată, din propriul lui îndemn, și eu voi pune bunăstarea partenerului Elijah înaintea celei a dumitale.

Vasilia îl privi pe Daneel cu o curiozitate plină de amărăciune:

— Partenerul Elijah? Așa îi spui?

— Da, dr. Vasilia. Alegerea mea în această privință – Pământeanul înaintea dumitale – izvorăște nu numai din ordinele doctorului Fastolfe, ci și din faptul că Pământeanul și cu mine suntem parteneri în această investigație, dar și pentru că – Daneel se opri, parcă uimit de ce avea de gând să spună, dar o spuse – suntem prieteni.

— Prieteni? făcu Vasilia. Un Pământean și un robot cu aspect uman? Ei bine, asta e bună. Nici măcar nu e om.

Baley zise cu asprime:

— Legați totuși prin prietenie. Nu încerca, pentru binele dumitale, forța...

Acum el era cel care se oprise și, aproape spre suprinderea lui, termină propoziția neverosimil:

— ... dragostei noastre.

Vasilia se întoarse către Baley:

— Ce dorești?

— Informații. Am fost chemat pe Aurora – această Lume a Zorilor – ca să clarific o întâmplare care pare să nu aibă nici o explicație, în care dr. Fastolfe este acuzat fără dovezi, cu posibilitatea unor consecințe dezastruoase pentru Lumea voastră și a mea. Daneel și Giskard înțeleg bine această situație și știu că nimic, în afara Primei Legi în cel mai înalt grad, nu are prioritate în fața eforturilor mele de a rezolva misterul. Pentru că ei au auzit ce am spus și știu că ai putea fi un element ajutător în această faptă, înțeleg că nu trebuie să permită ca întrevederea să ia sfârșit. De aceea, repet, nu risca să vezi ce-ar putea face dacă refuzi să răspunzi la întrebările mele. Te-am acuzat că ai ajutat la omorârea lui Jander Panell. Respingi sau nu această acuzație? *Trebuie* să răspunzi.

— Voi răspunde, zise Vasilia cu amărăciune. Nu te teme! Crimă? Un robot e scos din funcțiune și asta e *crimă*? Ei bine, da, o *resping*, crimă sau orice-ar fi! O resping cu toată puterea. Nu i-am oferit lui Gremionis informații despre robotică pentru a-i permite să-l termine pe Jander. Nu știu destule pentru asta și cred că nimeni de la Institut nu știe suficient.

Baley zise:

— Nu-mi dau seama dacă dumneata cunoști destule ca să fi ajutat la comiterea crimei sau dacă altcineva de la Institut știe. Totuși, putem discuta despre motiv. Mai întâi, s-ar putea să ai un sentiment de tandrețe pentru Gremionis ăsta. Oricât i-ai respinge ofertele, oricât de demn de dispreț l-ai considera pentru un posibil iubit, ar fi atât de ciudat să te simți măgulită de insistența lui, destul ca să vrei să-l ajuți, dacă se întoarce la dumneata plin de pioșenie și fără vreo pretenție sexuală cu care să te plictisească?

— Adică, el ar fi putut veni la mine zicând: „Vasilia dragă, vreau să scot un robot din funcțiune. Te rog să-mi spui cum s-o fac și-ți voi fi foarte recunoscător." Iar eu i-aș fi zis: „Păi sigur, dragă, chiar că mi-ar plăcea să te ajut să comiți o crimă." E absurd! Doar un Pământean, care nu știe nimic despre obiceiurile de pe Aurora, ar putea crede că se poate întâmpla așa ceva. Și trebuie să fie și un Pământean deosebit de *prost*.

— Poate, dar trebuie să țin seama de toate posibilitățile. De exemplu, ca o a doua posibilitate, n-ai fi putut fi geloasă pentru că Gremionis și-a îndreptat afecțiunea către altcineva și să-l ajuți, nu din tandrețe abstractă, ci dintr-o dorință foarte concretă de a-l recâștiga?

— Geloasă? Ăsta e un sentiment Pământesc. Dacă nu-l vreau pe Gremionis pentru mine, cum ar putea să-mi pese dacă el se oferă altei femei și ea îl acceptă sau dacă altă femeie i se oferă și el o acceptă?

— Mi s-a spus că gelozia sexuală este necunoscută pe Aurora și sunt gata să admit că e adevărat teoretic, dar asemenea teorii rezistă rar în practică. Trebuie să fie și unele excepții. În plus, gelozia este, adesea, o emoție lipsită de rațiune și nu poate fi înlăturată doar prin logică. Totuși, să presupunem o clipă că așa este. Ca o a treia posibilitate, ai putea fi geloasă pe Gladia și ai dori să-i faci rău, chiar dacă nu-ți pasă nici un pic de Gremionis.

— Geloasă pe Gladia? N-am văzut-o decât o dată, pe hiperunde, când a sosit pe Aurora. Faptul că lumea a comentat, din când în când, că seamănă cu mine, nu m-a deranjat.

— Poate că te deranjează că se află sub tutela doctorului Fastolfe, că e preferata lui, aproape fiică, așa cum ai fost dumneata cândva? Ți-a luat locul.

— E *binevenită* s-o facă. Nici că-mi pasă.

— Chiar dacă ar fi amanți?

Vasilia îl fixă pe Baley cu o furie crescândă, iar pe firele de păr îi apărură picături de sudoare. Spuse:

— N-are rost să discutăm asta. M-ai întrebat dacă resping acuzația că am ajutat la ceea ce dumneata numești crimă și am respins-o. Am arătat că nu am capacitatea și nu am motivul. Ești liber să-ți prezinți cazul pe toată Aurora. Prezintă-ți încercările prostești de a-mi fabrica un motiv. Susține, dacă vrei, că am capacitatea s-o fac. Nu vei ajunge nicăieri. Absolut nicăieri.

Și chiar dacă tremura de mânie, lui Baley i se păru că în vocea ei se simte convingerea. Ea nu se temea de acuzație.

Fusese de acord să-l primească, deci el *era* pe urma unui lucru de care ea se temea – poate îi era o teamă nebună. Dar nu de *asta* se temea.

Atunci, unde greșise el?

41

Baley spuse (tulburat, căutând o cale de ieșire):

— Să presupunem că îți accept declarația, dr. Vasilia. Să presupunem că m-am înșelat când am bănuit că ai fi putut fi de ajutor în acest... roboticid. Chiar și așa, nu înseamnă că nu mă poți ajuta.

— De ce te-aș ajuta?

— Din amabilitate omenească, răspunse Baley. Dr. Fastolfe ne asigură că n-a făcut-o el, că nu este un ucigaș de roboți, că nu l-a scos din funcțiune pe acest robot special, Jander. Îl cunoști pe dr. Fastolfe mai bine decât oricine, îmi închipui. Ai petrecut niște ani într-o relație intimă cu el, ca fiică iubită și în creștere. L-ai văzut în ocazii și împrejurări în care nu l-a văzut nimeni. Oricare ar fi sentimentele dumitale actuale față de el, acestea nu schimbă trecutul. Cunoscându-l așa cum îl cunoști, poți depune mărturie că firea lui nu-i permite să facă rău unui robot, cu siguranță nu unui robot care reprezintă una dintre cele mai valoroase realizări ale lui. Ai fi de acord să depui în public o asemenea mărturie? Pentru toate Lumile? Ar ajuta foarte mult.

Chipul Vasiliei se înăspri:

— Fii atent la mine, zise ea răspicat, nu vreau să fiu implicată.

— *Trebuie* să fii implicată.

— De ce?

— Nu-i datorezi nimic tatălui dumitale? *Este* tatăl dumitale. Fie că acest cuvânt înseamnă sau nu ceva pentru dumneata, există o legătură biologică. Și în afară de asta – tată sau nu – a avut grijă de dumneata, te-a crescut și te-a educat mulți ani. Pentru asta îi datorezi ceva.

Vasilia tremura. Era un tremur vizibil, iar dinții îi clănțăneau. Încercă să vorbească, nu reuși, inspiră adânc, încă o dată, apoi încercă din nou. Zise:

— Giskard, auzi tot ce se întâmplă?

Giskard înclină din cap:

— Da, Mică Domnișoară.

— Și tu, cel cu aspect uman – Daneel?

— Da, dr. Vasilia.

— Auzi și tu toate astea?

— Da, dr. Vasilia.

— Înțelegeți amândoi că Pământeanul insistă ca eu să depun mărturie despre caracterul dr. Fastolfe?

Amândoi încuviințară din cap.

— Atunci voi vorbi – împotriva voinței mele și la mânie. Asta pentru că simt că îi datorez acestui *tată* al meu un minim de considerație în calitate de purtător de gene și, într-un anumit sens, în calitate de educator al meu, pentru care *nu* depun mărturie. Dar acum voi vorbi. Pământeanule, ascultă-mă. Dr. Han Fastolfe, cu care împart unele gene, n-a avut grijă de mine – *de mine, de mine*, ca ființă umană aparte. Pentru el n-am fost mai mult decât un experiment, un

fenomen bun de observat.

Baley dădu din cap:

— Nu asta am întrebat.

Ea se răsti furioasă la el:

— Ai insistat să vorbesc și *voi vorbi* – și-ți voi răspunde. Un lucru îl interesează pe dr. Fastolfe. Un lucru. Un singur lucru. Și acesta este funcționarea creierului uman. El vrea să-l reducă la ecuații, la un labirint descurcat, la o diagramă, și astfel să întemeieze o știință matematică a comportamentului uman care-i va permite să prevadă viitorul omului. El numește această știință „psihoistorie". Nu cred că ai stat de vorbă cu el mai mult de o oră fără să-ți pomenească de ea. E stăpânit de monomanie.

Vasilia îl privi pe Baley în față și țipă cu o bucurie răutăcioasă:

— Îmi dau seama! Ți-a *vorbit* de ea. Apoi trebuie să-ți fi spus că este interesat de roboți doar în măsura în care aceștia îl pot apropia de creierul uman. Este interesat de roboții cu aspect uman doar în măsura în care aceștia îl pot aduce și mai aproape de creierul uman. Da, și pe asta ți-a spus-o. Teoria fundamentală care a făcut posibilă crearea roboților cu aspect uman a izvorât, sunt sigură, din încercarea lui de a înțelege creierul uman și el se ține cu dinții de această teorie și nu va lăsa pe nimeni s-o înțeleagă, pentru că vrea să rezolve singur problema creierului uman în totalitate, în cele două secole și ceva care i-au mai rămas. Totul se subordonează acestui fapt. Și asta mă includea și pe mine, mai mult ca sigur.

Baley, încercând să-și stăpânească furia, zise cu glas scăzut:

— În ce fel te includea pe dumneata, dr. Vasilia?

— Când m-am născut, ar fi trebuit să fiu încredințată, cu alții asemenea mie, unor profesioniști, care știu cum să aibă grijă de copii. N-ar fi trebuit să fiu lăsată singură în grija unui amator – tată sau nu, savant sau nu. Doctorului Fastolfe n-ar fi trebuit să i se îngăduie să supună un copil unui asemenea mediu și nu i s-ar fi permis, dacă n-ar fi fost dr. Fastolfe. Și-a folosit tot prestigiul pentru a realiza asta, și-a achitat toate datoriile pe care le avea, a convins toate persoanele importante până ce m-a luat în stăpânire.

— Te iubea, murmură Baley.

— Mă iubea? Orice alt copil i-ar fi fost totuna, dar nu era disponibil nici un alt copil. Ceea ce dorea el era un copil în creștere în prezența lui, un creier în dezvoltare. Voia să facă un studiu aprofundat al metodei de dezvoltare, al modului de creștere. Voia un creier uman simplu, care devine complex, ca să-l poată studia în amănunt. În acest scop, m-a supus pe mine unui mediu anormal și unei experimentări subtile, fără nici un fel de respect față de mine ca

ființă umană.

— Nu pot crede. Chiar dacă l-ai fi interesat ca obiect de experiment, totuși putea să țină la dumneata ca la o ființă umană.

— *Nu.* Vorbești ca un Pământean. Poate pe Pământ există o oarecare considerație față de legăturile biologice. Aici nu există. Pentru el am fost un obiect de experiment. Punct.

— Chiar dacă ar fi fost așa la început, dr. Fastolfe nu putea să nu te iubească – un obiect neajutorat încredințat lui. Chiar dacă n-ar fi existat nici o legătură biologică, chiar dacă ai fi fost animal, să zicem, ar fi învățat să te iubească.

— Nu mai spune! zise ea cu amărăciune. Nu cunoști puterea indiferenței la un om ca dr. Fastolfe. Dacă distrugerea vieții mele l-ar fi ajutat să avanseze în cunoștințele lui, n-ar mai fi stat pe gânduri.

— E ridicol, dr. Vasilia. Purtarea lui față de dumneata a fost atât de blândă și de respectuoasă încât ți-a trezit dragostea. Știu asta. Te-ai... te-ai oferit lui.

— Ți-a spus și asta, nu-i așa? Da, ți-a spus-o. Nici o clipă, nici până astăzi, nu s-ar întreba dacă o astfel de dezvăluire nu m-ar deranja. Da, m-am oferit lui și de ce nu? Era singura ființă umană pe care o cunoșteam, de fapt. Față de mine avea o blândețe prefăcută și nu i-am înțeles adevăratele scopuri. Pentru mine a fost firesc. Apoi, a avut grijă să fiu stimulată sexual în anumite condiții – condiții puse de *el.* Era inevitabil să mă îndrept spre el. A trebuit s-o fac, pentru că altcineva nu mai era – și a refuzat.

— Și pentru asta l-ai urât?

— *Nu.* Nu la început. Nu, timp de mulți ani. Chiar dacă dezvoltarea mea sexuală era slabă și deformată, cu efecte pe care le simt până în ziua de azi, nu l-am condamnat. Nu știam tot. Găseam scuze pentru el. Era ocupat. Îi avea pe ceilalți. Îi trebuiau femei mai în vârstă. Ai fi mirat de naivitatea cu care găseam motive pentru refuzul lui. Doar câțiva ani mai târziu mi-am dat seama că era ceva ce nu mergea și am reușit să aduc vorba despre asta pe față. „De ce m-ai refuzat?" am întrebat. „Dacă mi-ai fi făcut plăcerea, m-ai fi pus pe calea cea bună și aș fi rezolvat totul."

Se opri, înăbușindu-se, și își acoperi ochii o clipă. Baley așteptă, încremenit de jenă. Roboții nu păreau deloc impresionați (incapabili să simtă, după câte știa Baley, orice echilibru sau dezechilibru al conexiunilor pozitronice care ar fi putut produce o senzație asemănătoare întrucâtva cu jena omenească).

Ea vorbi, mai calmă:

— A evitat întrebarea cât de mult a putut, dar i-am pus-o întruna, iar și iar: „De ce m-ai refuzat?" „De ce m-ai refuzat?" Nu ezita deloc

dacă era vorba de sex. Știu că de câteva ori m-am întrebat dacă nu cumva prefera bărbații. Când nu e vorba de copii, preferințele personale în acest domeniu nu contează prea mult și unii bărbați pot considera femeile dezgustătoare sau invers. Oricum, nu așa stăteau lucrurile cu acest bărbat căruia dumneata îi spui tatăl meu. Îl plăceau femeile – uneori femei tinere – la fel de tinere cum eram eu când m-am oferit prima oară. „De ce m-ai refuzat?" În cele din urmă mi-a răspuns – și te poftesc să ghicești care a fost răspunsul lui.

Se opri și așteptă, batjocoritoare.

Baley se agită stingherit și mormăi:

— Nu voia să facă dragoste cu fiica lui?

— O, nu fi prost. Ce importanță are? Dacă ținem seama de faptul că abia dacă există vreun bărbat pe Aurora care să știe cine e fiica lui, orice bărbat făcând dragoste cu orice femeie mai tânără decât el cu câteva decenii ar putea fi... Dar nu contează, e clar ca bună ziua. Ceea ce a răspuns el – ah, cum îmi amintesc cuvintele! – a fost: „Tu, proasto! Dacă m-aș încurca astfel cu tine, cum mi-aș mai menține obiectivitatea – și la ce mi-ar folosi să te studiez în continuare?" Vezi, pe atunci știam de interesul lui pentru creierul uman. Ba chiar îi călcam pe urme și eram pe cale să devin robotician pe cont propriu. Am lucrat cu Giskard în acest sens și am făcut experiențe cu programarea lui. Și m-am descurcat foarte bine, nu-i așa, Giskard?

Giskard spuse:

— Într-adevăr, Mică Domnișoară.

— Dar înțelegeam că acest bărbat, căruia îi spui tatăl meu, nu mă considera ființă umană. Dorea să mă vadă distrusă pe viață, mai degrabă decât să-și riște obiectivitatea. Observațiile lui însemnau mai mult pentru el decât normalitatea mea. De atunci, am știut ce eram eu și ce era el – și l-am părăsit.

Liniștea plutea greu în aer.

Lui Baley îi vâjâia ușor capul. Voia să întrebe: „Nu puteai să nu ții seama de egocentrismul unui mare savant? De importanța unei probleme mari? Nu puteai să fii îngăduitoare cu ceva spus, poate, la supărare de cineva forțat să discute despre un lucru pe care nu voia să-l discute? Oare mânia de acum a Vasiliei nu era cam același lucru?" Oare preocuparea pentru propria ei „normalitate" (orice ar fi vrut să spună cu asta), excluzând, poate, două dintre cele mai importante probleme cu care se confrunta omenirea – natura creierului uman și colonizarea Galaxiei – nu reprezenta un egocentrism asemănător, mai puțin scuzabil?

Dar nu putea întreba nimic din toate astea. Nu știa cum s-o facă

astfel încât femeia să înțeleagă ceva, și nici nu era sigur că ar fi înțeles-o, dacă ea ar fi răspuns. Ce căuta el în Lumea asta? Nu le înțelegea metodele, oricât i-ar fi explicat. Nici ei nu puteau să înțeleagă asta.

Zise, obosit:

— Îmi pare rău, dr. Vasilia. Îmi dau seama că ești supărată, dar dacă ai lăsa o clipă supărarea și te-ai gândi, în schimb, la problema doctorului Fastolfe și la robotul ucis, ai vedea că ne ocupăm de două lucruri diferite. E posibil ca dr. Fastolfe să fi dorit să te observe într-un mod detașat și obiectiv, chiar și cu prețul nefericirii dumitale, și totuși să se afle la o distanță de ani-lumină de dorința de a distruge un robot cu aspect uman.

Vasilia se înroși. Țipă:

— Nu înțelegi ce-ți spun, Pământeanule? Crezi că ți-am povestit toate astea pentru că îmi închipui că dumneata – sau oricine altcineva – ai fi interesat de trista poveste a vieții mele? În plus, crezi că-mi place să-mi deschid inima în felul ăsta? Îți povestesc totul doar ca să-ți arăt că dr. Han Fastolfe – tatăl meu biologic, cum scoți mereu în evidență – l-a distrus, *într-adevăr*, pe Jander. Sigur că a făcut-o. M-am abținut s-o spun pentru că nimeni – până la dumneata – n-a fost atât de nebun să mă întrebe și din cauza unor rămășițe prostești de respect pe care le am față de acel om. Dar acum, că m-ai întrebat, o spun și, pe Aurora, voi continua s-o spun oricui. Dacă trebuie, în public. Dr. Han Fastolfe l-a distrus, *într-adevăr*, pe Jander Panell. Sunt sigură de asta. Ești mulțumit?

42

Baley o privi îngrozit pe femeia isterizată.

Se bâlbâi și începu din nou:

— Nu înțeleg deloc, dr. Vasilia. Te rog să te liniștești și să te gândești. De ce l-ar distruge dr. Fastolfe pe robot? Ce are asta a face cu purtarea lui față de dumneata? Crezi că e vorba de niște represalii împotriva dumitale?

Vasilia respira iute (Baley observă fără intenție că, deși Vasilia era la fel de fragilă ca și Gladia, avea sânii mai mari) și păru că se silește să-și stăpânească vocea. Spuse:

— Nu ți-am spus, Pământeanule, că pe Han Fastolfe îl interesa observarea creierului uman? N-a ezitat să-l pună în condiții de stres ca să observe rezultatele. Și prefera creierele neobișnuite – cel al unui copil, de exemplu – ca să le poată urmări dezvoltarea. Orice

creier, numai să nu fie unul obișnuit.

— Dar ce legătură are asta cu...

— Întreabă-te, atunci, de unde interesul ăsta față de femeia cea străină?

— Gladia? *L*-am întrebat și *el* mi-a spus. I-a amintit de dumneata, iar asemănarea este, într-adevăr, remarcabilă.

— Și când mi-ai vorbit mai devreme despre asta, m-am amuzat și te-am întrebat dacă îl crezi. Te întreb din nou. Îl crezi?

— De ce nu l-aș crede?

— Pentru că nu e adevărat. Poate că asemănarea i-a atras atenția, dar principala cauză a interesului lui este că femeia cea străină e... diferită de cele de pe Aurora. A fost crescută pe Solaria. Deci ar putea studia un creier modelat altfel decât ale noastre și ar putea obține o perspectivă interesantă. Nu înțelegi? Atunci, de ce este interesat de *dumneata*, Pământeanule? E atât de prost să creadă că poți rezolva o problemă Auroriană când nu știi nimic despre Aurora?

Daneel interveni brusc, din nou, iar Baley tresări când îi auzi vocea. Daneel zise:

— Dr. Vasilia, partenerul Elijah a rezolvat o problemă pe Solaria, deși nu știa nimic despre Solaria.

— Da, spuse Vasilia iritată, așa au văzut toate Lumile în programul de pe hiperunde. Și fulgerul poate să lovească, dar nu cred că Han Fastolfe își închipuie că va lovi de două ori în același loc, una după alta. Nu, Pământeanule, a fost atras de dumneata, în primul rând, pentru că ești Pământean. Ai un alt creier străin, pe care îl poate studia și manipula.

— Cu siguranță nu crezi, dr. Vasilia, că el ar risca probleme vitale pentru Aurora și ar chema pe cineva pe care-l știa că nu-i e de folos doar ca să studieze un creier neobișnuit.

— Bineînțeles că ar face-o. Tocmai asta vreau să-ți spun. Nu există criză cu care s-ar putea confrunta Aurora pe care el s-o creadă, măcar o clipă, la fel de importantă ca problema creierului. Îți pot spune exact ce ți-ar răspunde, dacă l-ai întreba. Aurora poate să se înalțe sau să se prăbușească, să înflorească sau să decadă, și asta ar fi o preocupare neînsemnată pe lângă problema creierului, pentru că dacă ființele umane ar înțelege cu adevărat creierul, tot ce s-ar pierde într-un mileniu de nepăsare sau decizii greșite s-ar recâștiga într-un deceniu de dezvoltare umană dirijată cu înțelepciune de visul lui de „psihoistorie". Ar folosi același argument pentru a justifica orice – minciuni, cruzime, *orice* – spunând că totul este menit să servească avansării în cunoașterea creierului.

— Nu pot să cred că dr. Fastolfe ar fi crud. Este cel mai bun om.

— Zău? De când stai cu el?

Baley zise:

— Câteva ore pe Pământ acum trei ani. De o zi, acum, aici, pe Aurora.

— O zi întreagă. O zi *întreagă*. Eu am stat cu el treizeci de ani aproape continuu și de atunci îi urmăresc cariera de la distanță, cu oarecare atenție. Și dumneata ai stat cu el o zi întreagă, Pământeanule? Ei bine, în această singură zi, n-a făcut nimic să te înspăimânte sau să te umilească?

Baley tăcu. Se gândi la atacul brusc, cu recipientul pentru mirodenii, când îl salvase Daneel; la Personala atât de dificilă din cauza camuflajului ei; la plimbarea prelungită în Exterior, care trebuia să-i testeze capacitatea de a se adapta în aer liber.

Vasilia zise:

— Văd că a făcut-o. Chipul dumitale, Pământeanule, nu e așa de impenetrabil cum îți închipui. Te-a amenințat cu Sondajul Psihic?

— A fost pomenit, răspunse Baley.

— O zi – și a fost deja pomenit. Presupun că te-a făcut să nu te simți bine?

— Da.

— Și că n-avea nici un rost să fie pomenit?

— O, ba a fost, zise Baley repede. Îi spusesem că, o clipă, m-am gândit la ceva ce apoi mi-a scăpat și a fost firesc să sugereze că un Sondaj Psihic m-ar putea ajuta să regăsesc acel gând.

— Nu, n-a fost, spuse Vasilia. Sondajul Psihic nu poate fi folosit cu destulă finețe pentru asta și, dacă s-ar încerca, sunt șanse considerabile să se producă o vătămare permanentă a creierului.

— Cu siguranță că nu dacă este condus de un expert... de dr. Fastolfe, de exemplu.

— De *el?* Nu cunoaște Sondajul de la început până la sfârșit. Este teoretician, nu tehnician.

— De altcineva, atunci. De fapt, el nu s-a numit.

— Nu, Pământeanule. De *nimeni*. Gândește-te! Gândește-te! Dacă Sondajul Psihic ar putea fi folosit în siguranță asupra ființelor umane, de către *oricine*, și dacă Han Fastolfe ar fi atât de preocupat de scoaterea robotului din funcțiune, atunci de ce n-a sugerat ca Sondajul Psihic să se efectueze asupra lui?

— Asupra lui?

— Să nu-mi spui că nu te-ai gândit la asta. Orice persoană cu judecată ar ajunge la concluzia că Fastolfe e vinovat. Singurul aspect în favoarea nevinovăției lui este că el însuși insistă că e nevinovat.

Păi, atunci, de ce nu se oferă să-și dovedească nevinovăția cu ajutorul probei psihice, ca să arate că nu poate fi găsită nici o urmă de vină în scobiturile creierului lui? A sugerat el așa ceva, Pământeanule?

— Nu, n-a sugerat. Cel puțin, nu mie.

— Pentru că știe foarte bine că este un pericol mortal. Totuși, nu ezită să sugereze asta în cazul dumitale, doar ca să observe cum îți funcționează creierul la stres, cum reacționezi la spaimă. Sau, poate, îi trece prin cap că, oricât de periculos ar fi Sondajul pentru *dumneata*, ar putea rezulta niște date interesante pentru *el*, în privința creierului dumitale modelat ca pe Pământ. Spune-mi, atunci, asta nu-i cruzime?

Baley făcu un gest cu mâna dreaptă, ca și cum ar fi dat toate astea deoparte:

— În ce fel se potrivesc lucrurile astea cu cazul de față, cu roboticidul?

— Femeia de pe Solaria, Gladia, a fost remarcată de tatăl meu cel de odinioară. Ea avea un creier interesant – din punctul lui de vedere. Așa că i-a dat robotul, pe Jander, ca să vadă ce se întâmplă când o femeie care n-a fost crescută pe Aurora este pusă față în față cu un robot asemănător cu omul în cele mai mici amănunte. El știa că o femeie de pe Aurora l-ar folosi imediat pe robot pentru relații sexuale și nu s-ar jena s-o facă. Eu aș fi avut unele probleme, recunosc, pentru că n-am fost crescută normal, dar nici o Aurorianâ obișnuită n-ar fi avut. Pe de altă parte, femeia de pe Solaria ar fi avut o grămadă de probleme, pentru că a fost crescută într-o Lume plină la maximum de roboți și are concepții neobișnuit de rigide în legătură cu roboții. Înțelegi, diferența ar fi fost foarte interesantă pentru tatăl meu, care încerca, din aceste variații, să-și construiască teoria funcționării creierului. Han Fastolfe a așteptat o jumătate de an ca femeia de pe Solaria să fie pe punctul de a face primele abordări experimentale...

Baley o întrerupse:

— Tatăl dumitale nu știa absolut nimic despre relația dintre Gladia și Jander.

— Cine ți-a spus asta, Pământeanule? Tatăl meu? Gladia? Dacă a fost primul, mințea, bineînțeles; dacă a fost cea de-a doua, pur și simplu nu știa. Poți fi sigur că Fastolfe știa ce se petrece; trebuia să știe, pentru că făcea parte din studiul lui referitor la adaptarea unui creier în condițiile de pe Solaria. Și pe urmă el s-a gândit – și sunt sigură că așa a fost, de parcă i-aș citi gândurile – ce s-ar întâmpla acum, când femeia a început să se bizuie pe Jander, dacă dintr-o dată, fără motiv, l-ar pierde. Știa ce-ar face o femeie de

pe Aurora. Ar fi puțin dezamăgită și apoi ar căuta un înlocuitor, dar ce-ar face o femeie de pe Solaria? Așa că a aranjat să-l scoată pe Jander din funcțiune...

— Să distrugă un robot de o valoare inestimabilă numai pentru a-și satisface o curiozitate deșănțată?

— E monstruos, nu-i așa? Dar așa ar face Han Fastolfe. Așa că întoarce-te la el, Pământeanule, și spune-i că jocul lui s-a terminat. Dacă planeta, în general, nu-l crede vinovat acum, cu siguranță că-l va crede după ce voi spune ce am spus.

43

Baley rămase amețit multă vreme, în timp ce Vasilia îl privea cu un fel de încântare nemiloasă, cu chipul aspru, total diferit de al Gladiei. Părea că nu mai e nimic de făcut...

Baley se ridică, simțindu-se bătrân – mult mai bătrân decât cei patruzeci și cinci de ani standard ai lui (vârsta unui copil pentru acești Aurorieni). Până acum, tot ce făcuse nu dusese la nimic. La mai rău decât nimic, pentru că, la fiecare mișcare de-a lui, frânghiile păreau că se strâng în jurul lui Fastolfe.

Privi în sus spre tavanul transparent. Soarele era pe cer, dar probabil că se îndrepta spre apus, pentru că era mai întunecat. Șiruri de nori subțiri îl acopereau din când în când. Vasilia păru să-și dea seama și ea de asta. Își mișcă un braț pe masa lungă lângă care stătea și transparența tavanului dispăru. În același timp, camera fu inundată de o lumină strălucitoare, de aceeași nuanță portocalie cu a soarelui. Spuse:

— Cred că întrevederea s-a terminat. Nu mai am de ce să te văd, Pământeanule – nici dumneata pe mine. Poate ar fi mai bine să pleci de pe Aurora. I-ai făcut – zâmbi cu tristețe și pronunță următoarele cuvinte aproape cu sălbăticie - tatălui meu destul rău, cu toate că nici pe departe atâta cât merită.

Baley făcu un pas înspre ușă, iar cei doi roboți se apropiară de el. Giskard întrebă încet:

— Vă simțiți bine, domnule?

Baley dădu din umeri. Ce să răspundă?

Vasilia strigă:

— Giskard! Când dr. Fastolfe va considera că nu-i mai ești de trebuință, vii în echipa mea?

Giskard o privi liniștit:

— Dacă dr. Fastolfe îmi va permite, așa voi face, Mică

Domnișoară.

Zâmbetul ei se încălzi:

— Te rog, Giskard. Mi-a fost întruna dor de tine.

— Eu mă gândesc adesea la dumneata, Mică Domnișoară.

Baley se întoarse de la ușă:

— Dr. Vasilia, aveți o Personală pe care aș putea-o folosi?

Ochii Vasiliei se măriră:

— Bineînțeles că nu, Pământeanule. Ici și colo, la Institut, există Personale Comune. Roboții dumitale vor ști să te conducă.

El o privi și dădu din cap. Nu era de mirare că nu voia ca un Pământean să-i infecteze încăperile, și totuși asta îl enerva.

Spuse, mai mult cu mânie, decât cu judecată:

— Dr. Vasilia, în locul dumitale n-aș vorbi despre vina doctorului Fastolfe.

— Ce mă poate opri?

— Pericolul că pot descoperi afacerile dumitale cu Gremionis. Dumneata ai fi în pericol.

— Nu fi ridicol. Ai recunoscut că n-a existat nici o conspirație între mine și Gremionis.

— Nu tocmai. Am admis că există motive pentru a trage concluzia că n-a existat o conspirație directă între dumneata și Gremionis ca să-l distrugeți pe Jander. Rămâne posibilitatea unei conspirații indirecte.

— Ești nebun. Ce este o conspirație indirectă?

— Nu sunt pregătit să discut asta în fața roboților doctorului Fastolfe – doar dacă insiști. Și de ce ai face-o? Știi foarte bine ce vreau să spun.

Nu exista nici un motiv ca Baley să-și închipuie că ea ar accepta această cacealma. Putea, doar, să înrăutățească și mai mult situația. Dar n-a înrăutățit-o! Vasilia păru că vrea să se închidă în ea, încruntându-se.

Baley se gândi: „Deci *există* o conspirație indirectă, oricare ar fi ea, și asta ar putea s-o rețină până ce-mi descoperă cacealmaua."

Baley zise puțin mai înviorat:

— Repet, nu spune nimic despre dr. Fastolfe.

Dar, desigur, el nu știa cât timp a obținut – poate că foarte puțin.

11. GREMIONIS

44

Se aflau din nou în vehiculul aeropurtat – toți trei în față, cu Baley din nou la mijloc și simțind apăsarea din două părți. Baley le era recunoscător pentru grija constantă pe care o aveau față de el, chiar dacă erau doar mașini, incapabile să nu respecte indicațiile. Apoi se gândi: „De ce să-i cataloghez printr-un cuvânt – «mașini»? Ei sunt mașini *bune* într-un Univers al oamenilor uneori răi. N-am nici un drept să favorizez împărțirea mașini–oameni față de împărțirea oamenilor în buni și răi. Cel puțin la Daneel nu pot să mă gândesc ca la o mașină."

Giskard spuse:

— Trebuie să vă întreb din nou, domnule. Vă simțiți bine?

Baley încuviință:

— Foarte bine, Giskard. Sunt bucuros că mă aflu aici cu voi doi.

Cea mai mare parte a cerului era albă – un alb deschis, de fapt. Se simțea un vânt ușor și deosebit de rece, până ce se urcară în mașină.

Daneel zise:

— Partenere Elijah, am ascultat cu grijă conversația dintre tine și dr. Vasilia. Nu vreau să comentez nefavorabil ceea ce a spus dr. Vasilia, dar trebuie să-ți spun că, după câte am observat, dr. Fastolfe este o ființă umană blândă și politicoasă. După câte știu, n-a fost niciodată crud în mod intenționat, și nici n-a sacrificat, după câte mi-am dat seama, bunăstarea unei ființe umane numai pentru a-și satisface curiozitatea.

Baley privi chipul lui Daneel, care dădea, cumva, impresia de sinceritate intenționată. Zise:

— Ai putea spune ceva împotriva doctorului Fastolfe, chiar dacă, în realitate, ar fi crud și nechibzuit?

— Aș putea tăcea.

— Dar ai spune?

— Dacă, spunând o minciună, aș face rău doctorului Vasilia, aruncând o bănuială nedreaptă asupra bunei ei credințe, și dacă tăcând i-aș face rău doctorului Fastolfe dând mai multă culoare acuzațiilor reale împotriva lui, și dacă cele două rele ar fi, după mine, la fel ca intensitate, atunci ar trebui să tac. Răul săvârșit printr-o acțiune cântărește, în general, mai mult decât răul pasiv – toate lucrurile fiind aproximativ egale.

Baley spuse:

— Atunci, chiar dacă Prima Lege declară: „Un robot nu trebuie să facă rău unei ființe umane sau, *prin inactivitate*, să permită ca unei ființe umane să i se facă rău", cele două jumătăți ale legii nu sunt egale? O greșeală înfăptuită, zici tu, e mai mare decât una omisă?

— Cuvintele legii sunt doar o descriere aproximativă a variațiilor continue ale forței pozitronomotrice din conexiunile creierului de robot, partenere Elijah. Eu nu cunosc suficient pentru a descrie problema din punct de vedere matematic, dar știu care sunt aspirațiile mele.

— Și ele constau întotdeauna în a alege să nu te întreci cu măsura, dacă răul este la fel de grosolan în ambele direcții?

— În general, da. Și întotdeauna aleg adevărul în locul neadevărului, dacă răul este aproximativ la fel în ambele direcții. În general, așa stau lucrurile.

— Și, în acest caz, pentru că ai vorbit ca s-o combați pe dr. Vasilia și, astfel, să-i faci rău, poți face asta numai pentru că Prima Lege este îmblânzită prin faptul că spui adevărul?

— Așa este, partenere Elijah.

— Totuși, e vorba că ai spune ce ai de spus, chiar dacă ar fi o minciună – cu condiția ca dr. Fastolfe să-ți fi dat indicații suficient de clare de a spune o minciună când trebuie și de a refuza să recunoști că așa ai fost instruit.

Urmă o pauză, apoi Daneel zise:

— Așa e, partenere Elijah.

— E o încurcătură afurisită, Daneel, dar tu tot crezi că dr. Fastolfe nu l-a omorât pe Jander Panell?

— Eu am experiența că el este de bună credință, partenere Elijah, și că nu i-ar face rău prietenului Jander.

— Și totuși dr. Fastolfe a descris singur un motiv puternic pentru a fi comis fapta, în timp ce dr. Vasilia a descris un motiv total diferit, la fel de puternic și chiar mai dezgustător decât primul.

Baley cugetă puțin:

— Dacă publicul ar cunoaște ambele motive, credința în vinovăția dr. Fastolfe ar fi universală.

Baley se întoarse brusc înspre Giskard:

— Dar tu, Giskard? Îl cunoști pe dr. Fastolfe dinaintea lui Daneel. Ești de acord că dr. Fastolfe n-ar fi putut comite fapta și nu l-ar fi putut distruge pe Jander, având în vedere că tu cunoști caracterul doctorului Fastolfe?

— Da, domnule.

Baley îl privi nesigur pe robot. Era mai puțin avansat decât Daneel. Cât putea să se încreadă în el, ca martor ajutător? N-ar fi putut fi construit să-l imite pe Daneel, orice ar face acesta?

Zise:

— O cunoșteai și pe dr. Vasilia, nu-i așa?

— O cunoșteam foarte bine, zise Giskard.

— Și-ți plăcea de ea, înțeleg?

— A fost în grija mea mulți ani și îndatorirea asta nu m-a deranjat în nici un fel.

— Chiar dacă s-a jucat cu programarea ta?

— Era foarte talentată.

— Ar minți în privința tatălui ei – a doctorului Fastolfe, adică?

Giskard ezită:

— Nu, domnule. N-ar face-o.

— Deci, e adevărat ce spune ea.

— Nu tocmai, domnule. Vreau să spun că ea însăși crede că spune adevărul.

— Dar de ce-ar crede ea că asemenea lucruri urâte în legătură cu tatăl ei ar fi adevărate dacă, de fapt și de drept, el este o persoană atât de bună cum tocmai mi-a spus Daneel că este?

Giskard răspunse încet:

— Au amărât-o câteva întâmplări în tinerețe, întâmplări pentru care ea îl consideră răspunzător pe dr. Fastolfe și pentru care el ar putea, într-adevăr, să fie răspunzător, fără voie – într-o anumită măsură. Mie mi se pare că intenția lui nu a fost ca întâmplările respective să aibă urmările pe care le-au avut. Oricum, ființele umane nu sunt conduse de legile clare și directe ale roboticii. De aceea este greu, în cele mai multe cazuri, să apreciezi complexitatea argumentelor lor.

— Destul de adevărat, murmură Baley.

Giskard întrebă:

— Credeți că misiunea de a demonstra nevinovăția doctorului Fastolfe este fără speranță?

Baley se încruntă, unindu-și sprâncenele:

— S-ar putea. Din întâmplare, nu văd nici o ieșire și dacă dr. Vasilia vorbește, așa cum a amenințat că o va face...

— Dar i-ați ordonat să nu vorbească. I-ați explicat că ar fi periculos pentru ea dacă ar face-o.

Baley dădu din cap:

— Era o cacealma. Nu știam ce să spun.

— Deci, aveți de gând să renunțați?

Baley zise cu putere:

— Nu! Dacă ar fi numai Fastolfe, poate. La urma urmei, ce rău fizic i s-ar putea întâmpla? E clar că roboticidul nici măcar nu e o crimă, doar un delict civil. În cel mai rău caz, va pierde influența politică și poate că va fi incapabil să-și continue, un timp, lucrările științifice. Mi-ar părea rău să se întâmple așa, dar dacă nu mai pot face nimic, nu mai pot și gata. Și aș renunța și dacă ar fi vorba numai despre mine. Eșecul ar dăuna reputației mele, dar cine poate să construiască o casă de cărămidă fără cărămizi? M-aș întoarce pe Pământ puțin defăimat, dar cu asta se confruntă orice Pământean sau Pământeană. Oameni mai buni decât mine au fost nevoiți să treacă prin așa ceva pe nedrept. Dar mai este o problemă a Pământului. Dacă nu reușesc, asta ar însemna, o dată cu pierderea regretabilă pentru dr. Fastolfe și pentru mine, și sfârșitul oricărei speranțe pentru Pământeni de a pleca de pe Pământ, în Galaxie în general. Din această cauză, nu trebuie să dau greș și trebuie să continui cumva, atâta timp cât n-am dispărut fizic de pe lumea asta.

Terminând aproape în șoaptă, privi deodată în sus și spuse pe un ton arțăgos:

— De ce stăm parcați aici, Giskard? Ai lăsat motorul să meargă doar așa, ca să te distrezi?

— Cu respect, domnule, spuse Giskard, nu mi-ați spus unde să vă duc.

— Adevărat! Îți cer iertare, Giskard. Mai întâi, du-mă la cea mai apropiată Personală Comună de care a pomenit dr. Vasilia. Voi doi poate că sunteți imuni la astfel de lucruri, dar eu am o vezică și ea trebuie golită. După aceea, găsește ceva în apropiere unde aș putea mânca. Am un stomac și trebuie umplut. Și după aceea...

— Da, partenere Élijah? întrebă Daneel.

— Drept să-ți spun, Daneel, nu știu. Oricum, după ce mă îngrijesc de aceste nevoi fizice, mă voi gândi la ceva.

Cum și-ar fi dorit Baley să creadă și el asta!

45

Vehiculul aeropurtat nu pluti mult deasupra solului. Se opri, legănându-se puțin, iar Baley simți jena caracteristică strângându-i stomacul. Acea mică nesiguranță îi spuse că se află într-un vehicul și alungă senzația provizorie de bine pe care o avea înconjurat de pereți

și așezat între roboți. Prin parbriz, în față și în ambele părți (și în spate, dacă și-ar fi lungit gâtul), se vedea albeața cerului și verdele frunzișului, toate însemnând Exteriorul – adică, nimic. Înghiți neliniștit.

Se opriseră lângă o clădire mică.

— Asta e Personala Comună? întrebă Baley.

Daneel spuse:

— Este cea mai apropiată din cele câteva de pe teritoriul Institutului, partenere Elijah.

— Ai găsit-o repede. Structurile astea au fost și ele incluse în harta care ți-a fost introdusă în memorie?

— Exact, partenere Elijah.

— Aceasta este ocupată acum?

— Ar putea fi, partenere Elijah, dar poate fi folosită simultan de trei sau patru.

— Pentru mine e loc?

— Foarte posibil, partenere Elijah.

— Ei bine, atunci, dă-mi drumul. Mă duc să văd...

Roboții nu se mișcară. Giskard spuse:

— Domnule, noi nu putem intra cu dumneavoastră.

— Da, știu asta, Giskard.

— Nu vă putem păzi cum se cuvine, domnule.

Baley se încruntă. Își dădu seama, dintr-o dată, de pericolul de a nu i se permite, pur și simplu, să iasă din raza lor vizuală și, prin urmare, de a nu avea voie să intre în Personală. Își confecționă o notă de urgență în glas și i se adresă lui Daneel, care ar fi trebuit să înțeleagă mai bine nevoile umane:

— Nu mai pot, Giskard. Daneel, n-am încotro. Lăsați-mă să ies din mașină.

Giskard îl privi pe Baley fără să se clintească și, timp de câteva clipe îngrozitoare, Baley se gândi că robotul îi va sugera să se ușureze pe cel mai apropiat câmp – în aer liber, ca un animal.

Clipele trecură. Daneel zise:

— Sunt de părere că trebuie să-i îngăduim partenerului Elijah să procedeze cum crede de cuviință în această privință.

La care Giskard îi spuse lui Baley:

— Dacă puteți aștepta puțin, domnule, mai întâi mă voi apropia de clădire.

Baley se strâmbă. Giskard merse încet spre clădire, apoi, prudent, o înconjură. Baley ar fi putut jura că, odată dispărut Giskard, nevoia lui va deveni și mai urgentă.

Încercă să-și calmeze terminațiile nervoase privind peisajul. După un timp, observă fire subțiri de sârmă în aer, din loc în loc – fire

fine și negre pe cerul alb. Mai întâi nu le văzuse. Primul lucru observat a fost un obiect oval alunecând pe sub nori. Își dădu seama că e un vehicul și că nu plutește, ci e suspendat de o sârmă lungă, orizontală. Urmări cu privirea acea sârmă lungă, observând și altele la fel. Apoi, văzu un alt vehicul mai departe și încă unul și mai departe. Cel mai îndepărtat dintre cele trei era o pată informă, pe care o deslușì numai pentru că le zărise pe cele mai apropiate. Fără îndoială, acestea erau cabine de funicular pentru transportul intern dintr-o parte în alta a Institutului de Robotică.

„Ce întins era totul", se gândi Baley. „Cât de inutil consuma spațiu Institutul".

Și totuși, nu consuma suprafață. Clădirile erau destul de neînghesuite, astfel că spațiul verde părea neatins, iar viața plantelor și a animalelor continua, își închipuia Baley, în spațiul neocupat. Solaria, își amintea el, fusese pustie. Fără îndoială că Lumile din Spațiu erau pustii, de vreme ce Aurora, cea mai populată, era atât de pustie, chiar și aici, în cea mai construită regiune a planetei. În această privință, chiar Pământul – în afara Orașelor – era pustiu. Dar *existau* Orașele, iar Baley simți un dor chinuitor de casă, pe care trebui să-l reprime.

Daneel zise:

— A, prietenul Giskard și-a terminat examinarea.

Giskard se întorsese, iar Baley întrebă cu asprime:

— Ei? Ești atât de bun să-mi dai voie...

Se opri. De ce să consume ironie pe învelișul impenetrabil al unui robot?

Giskard spuse:

— Pare foarte sigur că Personala nu e ocupată.

— Bun! Atunci, dă-te la o parte.

Baley împinse ușa de la vehiculul portant și păși pe nisipul unei alei înguste. Merse cu pași mari, urmat de Daneel. Când ajunse la ușa clădirii, Daneel îi arătă contactul care o deschidea. Daneel nu se aventură să atingă el însuși contactul. Probabil, se gândi Baley, dacă ar fi făcut așa fără indicații anume, ar fi însemnat intenția de a intra – și nici măcar intenția nu era permisă.

Baley apăsă pe contact și intră, lăsându-i pe cei doi roboți afară. De-abia când ajunse înăuntru îi dădu prin cap că Giskard n-ar fi putut intra în Personală să vadă dacă e liberă și că trebuie să se fi luat după aparențe exterioare – un procedeu destul de îndoielnic.

Acum Baley își dădu seama, cu oarecare neplăcere, că, pentru prima oară, era izolat și despărțit de toți apărătorii și că apărătorii de pe partea cealaltă a ușii n-ar fi putut intra cu ușurință dacă el ar avea,

dintr-o dată, probleme. Ce-ar fi dacă, în clipa asta, n-ar fi singur? Ce-ar fi dacă vreun dușman ar fi fost alertat de Vasilia, care știa că el caută o Personală, și dacă acest dușman se ascundea, chiar acum, în clădire?

Baley deveni, dintr-o dată și în mod neplăcut, conștient că – așa cum nu s-ar fi întâmplat pe Pământ – era total neînarmat.

46

La drept vorbind, clădirea nu era mare. Erau acolo vreo șase pisoare mici, unul lângă altul; chiuvete mici, una lângă alta, tot vreo șase. Nu erau dușuri, nici dispozitive de aerisit îmbrăcămintea, nici aparate de ras. Existau șase compartimente, separate prin pereți despărțitori, fiecare compartiment având câte o ușă mică. Dacă cineva aștepta într-una dintre ele... ?

Ușile nu ajungeau până la pământ. Mergând încet, el se aplecă și privi pe sub fiecare ușă, căutând ceva picioare. Apoi se apropie de fiecare din ele, încercându-le, deschizându-le plin de încordare, gata să le trântească la cel mai mic semn nefavorabil și să se repeadă pe ușa care ducea în Exterior.

Toate compartimentele erau goale.

Privi în jur, ca să se asigure că nu exista nici o ascunzătoare. Nu găsi nici una.

Merse înspre ușa care dădea în Exterior și nu găsi nici o indicație despre felul în care ar fi trebuit închisă. Se gândi că e firesc să nu se închidă. Era clar că Personala putea fi folosită de câțiva bărbați în același timp. Era necesar ca alții să poată intra, în caz de nevoie. Totuși, el nu putea să iasă și să încerce alta, pentru că pericolul exista oriunde și, în afară de asta, nu mai putea întârzia.

O clipă îi fu imposibil să hotărască ce pisoar din șir să utilizeze. Putea să se apropie de oricare și să-l folosească. Așa ar fi putut oricine. Alese unul la nimereală și, conștient că se află într-o poziție expusă, se lăsă chinuit de vezica gata să-i pocnească. Simțea presiunea, dar trebui să aștepte, ca pe ghimpi, să i se risipească teama că ar putea intra cineva. Nu se temea de intrarea vreunui dușman, se temea de intrarea oricui.

Și pe urmă se gândi: „Roboții, cel puțin, vor reține pe oricine s-ar fi apropiat". Cu asta, reuși să se relaxeze...

Aproape terminase, foarte ușurat, și tocmai voia să se întoarcă înspre o chiuvetă, când auzi o voce ușor stridentă:

— Ești Elijah Baley?

Baley încremeni. După toată teama și toate măsurile de precauție, nu-și dăduse seama că a intrat cineva. Până la urmă, fusese absorbit în întregime de actul simplu de golire a vezicii, un lucru care n-ar fi trebuit să-i ocupe nici o fărâmă din mintea lui trează. (Îmbătrânea?)

De fapt, nu se simțea nici o amenințare de nici un fel în vocea pe care o auzise. Părea lipsită de răutate. Se prea poate ca Baley să fi fost sigur – și absolut încrezător – că Daneel, cel puțin, dacă nu Giskard, n-ar fi lăsat să intre cineva care să fie o amenințare pentru el.

Ce-l deranja pe Baley era doar faptul că intrase cineva. În viața lui nu se apropiase cineva de el – darămite să i se mai adreseze – într-o Personală. Pe Pământ ăsta era cel mai înverșunat tabu, iar pe Solaria (și pe Aurora, până acum) folosise doar Personala pentru o singură persoană.

Vocea se auzi din nou. Nerăbdătoare:

— Haide! *Trebuie* să fii Elijah Baley.

Încetișor, Baley se întoarse. Era un bărbat de înălțime medie, îmbrăcat cu gust în haine asortate, în diverse nuanțe de albastru. Avea pielea albă, părul blond și o mustață mică de o nuanță puțin mai închisă decât părul de pe cap. Baley se pomeni privind fascinat la fâșia mică de păr de pe buza superioară. Pentru prima oară vedea un locuitor al Spațiului cu mustață.

Baley zise (plin de rușine pentru că vorbea într-o Personală):

— Sunt Elijah Baley.

Chiar și în urechile lui, vocea îi păru o șoaptă scârțâită și neconvingătoare.

Locuitorul Spațiului o găsi, cu siguranță, neconvingătoare. Spuse, mijindu-și ochii:

— Roboții de afară au zis că Elijah Baley e înăuntru, dar nu prea arăți ca pe hiperunde. Nici un pic.

„Dramatizarea aia stupidă!" se gândi Baley mânios. În veci nu se va mai întâlni cineva cu el fără să nu fi fost intoxicat dinainte de acel spectacol imposibil. Nimeni nu-l va mai accepta de la bun început ca pe o ființă umană – ca pe o ființă umană supusă greșelilor –, iar când vor descoperi că și el poate greși, dezamăgiți, îl vor considera nebun. Se întoarse cu ciudă înspre chiuvetă și împroșcă apa, apoi își scuturâ dezordonat mâinile în aer, întrebându-se unde o fi jetul de aer cald. Locuitorul Spațiului atinse un contact și păru să culeagă un fel de puf absorbant din aer.

— Mulțumesc, spuse Baley, luându-l. N-am fost eu în spectacolul de pe hiperunde. A fost un actor.

— Știu, dar ar fi putut alege unul care să semene mai mult cu dumneata, nu-i așa?

Părea să aibă un necaz:

— Vreau să vorbesc cu dumneata.

— Cum ai trecut de roboții mei?

Asta părea a fi alt necaz:

— Cât pe ce să nu trec. Au încercat să mă oprească și n-aveam decât un robot cu mine. A trebuit să mă prefac că trebuie să intru pentru o nevoie urgentă și m-au *percheziționat*. Pur și simplu și-au pus *mâinile* pe mine să vadă dacă nu am ceva periculos. Te-aș trage la răspundere – dacă n-ai fi Pământean. Nu poți da unor roboți ordine care să stânjenească ființele umane.

— Îmi pare rău, zise Baley bățos, dar nu eu le-am dat ordinele. Cu ce-ți pot fi de folos?

— Vreau să-ți vorbesc.

— *Vorbești* cu mine. Cine ești?

Celălalt păru să ezite, apoi spuse:

— Gremionis.

— Santirix Gremionis?

— Întocmai.

— De ce vrei să-mi vorbești?

Gremionis îl privi fix pe Baley o clipă, vădit jenat. Apoi murmură:

— Păi, dacă tot sunt aici... dacă nu te superi... aș putea să și... și pași înspre șirul de pisoare.

Baley își dădu seama, cu o senzație de greață desăvârșită, ce avea Gremionis de gând să facă. Se întoarse grăbit și spuse:

— Te aștept afară.

— Nu, nu, nu pleca, zise Gremionis, disperat, cu un fel de chițăit. Nu durează decât o secundă. Te rog!

Numai că Baley voia acum, la fel de disperat, să stea de vorbă cu Gremionis și nu voia să facă vreun lucru care l-ar fi putut supăra pe celălalt și l-ar fi determinat să nu vorbească; altfel n-ar fi fost de acord cu cererea. Se întoarse cu spatele și-și închise ochii, scandalizat. Doar după ce Gremionis veni după el, ștergându-și mâinile cu un prosop pufos ca al lui, Baley se relaxă, cât de cât.

— De ce vrei să-mi vorbești? întrebă din nou.

— Gladia... femeia de pe Solaria... Gremionis îl privi bănuitor și se opri.

— O cunosc pe Gladia, zise Baley cu răceală.

— Gladia a luat legătura cu mine – știi, pe tridimensional – și mi-a spus că ai întrebat de mine. Și ea m-a întrebat dacă am maltratat, cumva, un robot pe care-l avea ea – un robot cu aspect

uman, ca unul din cei de afară.

— Și l-ai maltratat, domnule Gremionis?

— *Nu*! Nici măcar n-am știut că are un robot din ăsta, până ce... l-ai spus că eu am făcut-o?

— Era doar o întrebare, domnule Gremionis.

Gremionis își strânse mâna dreaptă în pumn, frecându-și-o nervos de stânga. Spuse agitat:

— Nu vreau să fiu acuzat pe nedrept de nimic – și mai ales că o asemenea acuzație falsă mi-ar afecta relația cu Gladia.

— Cum ai dat de mine? întrebă Baley.

Gremionis zise:

— Ea m-a întrebat de robotul ăla și mi-a spus că ai întrebat de mine. Auzisem că ai fost chemat pe Aurora de dr. Fastolfe ca să rezolvi... misterul ăsta... în legătură cu robotul. S-a spus la știrile de pe hiperunde. Și...

Cuvintele scrâșniră, de parcă le-ar fi rostit cu foarte mare greutate.

— Continuă, zise Baley.

— Trebuie să stau de vorbă cu dumneata și să-ți explic că n-am avut nici o legătură cu robotul ăla. *Nici una*! Gladia nu știa unde ești, dar m-am gândit că dr. Fastolfe știe.

— Așa că l-ai căutat?

— O, nu – nu cred că aș avea tupeul s-o fac. Este un savant atât de mare. Dar l-a căutat Gladia pentru mine. Ea este... așa. El i-a spus că te-ai dus la fiica lui, dr. Vasilia Aliena. Asta era bine, pentru că eu o cunosc.

— Da, știu, spuse Baley.

Gremionis păru jenat:

— Cum ai... Ai întrebat-o și despre mine?

Jena lui păru să se transforme în nefericire.

— Până la urmă am căutat-o pe dr. Vasilia, ea mi-a spus că tocmai ai plecat și că probabil te voi găsi în vreo Personală Comună, iar asta e cea mai apropiată de locuința ei. Am fost sigur că n-o să ai nici un motiv de amânare ca să cauți una mai îndepărtată. Adică, de ce-ai face-o?

— Gândești foarte corect, dar cum se face că ai ajuns aici atât de repede?

— Lucrez la Institutul de Robotică și locuința mea se află pe terenul Institutului. Scuterul meu m-a adus aici în câteva minute.

— Ai venit singur?

— Da! Cu un singur robot. Înțelegi, scuterul are două locuri.

— Și robotul dumitale așteaptă afară?

— Da.

— Mai spune-mi o dată de ce vrei să mă vezi.

— Trebuie să mă asigur că nu-ți închipui că am ceva de-a face cu acel robot. Nici n-am *auzit* de el până ce n-a răbufnit toată afacerea la știri. Deci, *acum* pot să-ți vorbesc?

— Da, dar nu aici, zise Baley serios. Să ieșim.

Ce ciudat, gândi Baley, că era atât de fericit să iasă dintre cei patru pereți în Exterior. Această Personală avea ceva și mai diferit față de cele pe care le văzuse pe Aurora sau pe Solaria. Chiar mai tulburător decât faptul că o putea folosi oricine, i se părea grozăvia că în ea erau permise comportări care nu făceau nici o deosebire între acest loc și scopul lui și oricare alt loc sau scop. Filmele-cărți pe care le văzuse nu spuneau nimic despre asta. Desigur, așa cum arătase Fastolfe, acestea nu erau scrise pentru Pământeni, ci pentru Aurorieni și, într-o mai mică măsură, pentru potențialii turiști din celelalte patruzeci și nouă de Lumi din Spațiu. La urma urmei, cei de pe Pământ nu plecau niciodată spre Lumile din Spațiu sau spre Aurora. Nu erau bineveniți aici. Atunci, de ce li s-ar fi adresat lor? Și de ce-ar fi prezentat filmele-cărți ceea ce știa toată lumea? Trebuia să facă mare tevatură că Aurora avea formă sferică, sau că apa era udă, sau că un bărbat putea discuta, liber, cu altul într-o Personală? Și totuși, lucrul ăsta nu-și bătea joc de chiar numele clădirii? Baley nu putu să nu se gândească la Personalele pentru Femei de pe Pământ unde, așa cum spusese de mai multe ori Jessie, femeile pălăvrăgeau neobosite și asta nu le deranja deloc. De ce numai femeile, iar bărbații nu? Baley nu se gândise la asta, serios, înainte, ci acceptase totul ca pe un obicei, dar dacă femeile da, bărbații de ce nu? N-avea importanță.

Gândul îi afecta rațiunea și îl făcea să simtă un dezgust, covârșitor și imposibil de înlăturat, față de toată treaba asta. Repetă:

— Să ieșim.

Gremionis protestă:

— Dar acolo se află roboții dumitale.

— Așa e. Și ce dacă?

— Dar e vorba de un lucru pe care vreau să-l discut între patru ochi, de la bărbat la bă...bărbat. (Se bâlbâi când ajunse aici.)

— Presupun că vrei să spui de la locuitor al Spațiului la Pământean.

— Dacă vrei.

— Roboții mei sunt necesari. Îmi sunt parteneri în investigație.

— Dar asta n-are nici o legătură cu investigația. Tocmai asta

încerc să-ți spun.

— Eu apreciez lucrul acesta, zise Baley cu severitate, ieșind din Personală.

Gremionis ezită.

47

Daneel și Giskard așteptau – nemișcați, indiferenți, răbdători. Baley crezu că distinge pe chipul lui Daneel o urmă de îngrijorare, dar, pe de altă parte, abia dacă putea citi o asemenea expresie pe acele trăsături umane nefirești. Giskard, care semăna cel mai puțin cu un om, nu arăta nimic, bineînțeles, nici măcar cuiva care ar fi avut mai multă bunăvoință. Mai aștepta și un al treilea robot – probabil cel al lui Gremionis. Ca aspect era mai simplu și decât Giskard și avea un aer de timiditate. Era clar că Gremionis nu prea avea dare de mână.

Daneel spuse, cu un ton pe care Baley îl bănui că este plin de ușurare:

— Sunt bucuros că te simți bine, partenere Elijah.

— Foarte bine. Totuși, sunt curios să aflu ceva. Dacă m-ați fi auzit strigând speriat dinăuntru, ați fi intrat?

— Imediat, domnule, zise Giskard.

— Chiar dacă sunteți programați să nu intrați în Personale?

— Nevoia de a apăra o ființă umană – pe dumneavoastră, mai precis – ar domina, domnule.

— Așa este, partenere Elijah, zise Daneel.

— Mă bucur să aud asta, spuse Baley. Această persoană este Santirix Gremionis. Domnule Gremionis, acesta este Daneel și acesta este Giskard.

Fiecare robot își înclină grav capul. Gremionis abia dacă le aruncă o privire și ridică o mână, cu indiferență. Nu se osteni deloc să-și prezinte propriul robot.

Baley privi în jur. Lumina era mult mai slabă, vântul bătea mai tare, aerul era mai rece, soarele era complet acoperit de nori. În împrejurimi era o beznă care nu părea să-l afecteze pe Baley, ce continua să fie încântat că scăpase din Personală. Faptul că se bucura, într-adevăr, că se află în Exterior îi ridica moralul în chip uimitor. Știa că e vorba de un caz special, dar era un început și nu putea să-l considere altfel decât un triumf.

Baley tocmai voia să se întoarcă înspre Gremionis ca să termine discuția, când observă o mișcare. Peste gazon pășea o femeie,

însoțită de un robot. Venea spre ei, dar nu-i băga în seamă. Era clar că venea spre Personală. Baley își îndreptă un braț înspre femeie, ca și cum ar fi vrut s-o oprească, deși ea se afla la vreo treizeci de metri distanță, și murmură:

— Nu știe că e o Personală pentru Bărbați?

— Cum? făcu Gremionis.

Femeia continua să se apropie, în timp ce Baley o urmărea absolut zăpăcit. În sfârșit, robotul femeii se opri într-o parte să aștepte, iar femeia intră în clădire.

Baley zise, neajutorat:

— Dar nu poate intra.

— De ce nu? întrebă Gremionis. E comună.

— Dar e pentru bărbați.

— E pentru oameni, zise Gremionis, părând peste măsură de încurcat.

— Indiferent de sex? Doar nu vorbești serios.

— Orice ființă umană. Bineînțeles că vorbesc serios! Cum ai vrea să fie? Nu înțeleg.

Baley se întoarse. Nu trecuseră multe clipe de când se gândise că o conversație liberă într-o Personală era culmea prostului gust, a Lucrurilor Care Nu Se Fac. Dacă ar fi încercat să se gândească la ceva și mai rău, nici prin cap nu i-ar fi trecut posibilitatea de a întâlni o femeie în Personală. Pe Pământ, buna cuviință îi cerea să-i ignore pe ceilalți în Personalele Comune din acea Lume, dar nici o bună cuviință nu l-ar fi împiedicat să-și dea seama dacă o persoană care trece pe lângă el e bărbat sau femeie. Ce-ar fi dacă, în timp ce el se afla în Personală, ar fi intrat o femeie – degajată, indiferentă – ca și cea care tocmai venise? Sau, mai rău, ce-ar fi fost ca el să intre în Personală și să găsească o femeie acolo? Nu-și putea aprecia reacția. Niciodată nu se gândise la posibilitatea de a se afla într-o asemenea situație, dar găsi gândul absolut de nesuportat. Iar filmele-cărți nu-i spuseseră nimic despre asta. Văzuse acele filme ca să nu se apuce de cercetare ignorând total modul de viață de pe Aurora – și ele îl lăsaseră într-o ignoranță totală față de ce era mai important.

Atunci cum să descurce această încurcătură cu trei noduri a morții lui Jander, când la fiecare pas se trezea în neștiință?

Cu o clipă înainte se simțise triumfător pentru mica victorie asupra terorii Exteriorului, dar acum se confrunta cu sentimentul că nu cunoaște nimic, nici măcar felul ignoranței lui. Abia acum, când se străduia să nu și-o închipuie pe femeie trecând prin spațiul ocupat înainte de el, simți cum îl cuprinde o disperare absolută.

48

Giskard vorbi din nou (într-un fel în care i se simțea îngrijorarea din cuvinte – dacă nu din intonație):

— Nu vă simțiți bine, domnule? Aveți nevoie de ajutor?

Baley murmură:

— Nu, nu. N-am nimic. Dar să plecăm de aici. Stăm în calea oamenilor care doresc să se folosească de această clădire.

Păși repede spre vehiculul portant care se odihnea pe locul descoperit de dincolo de aleea cu nisip. Pe partea cealaltă se afla un vehicul mic, cu două roți și cu două locuri, unul în spatele celuilalt. Baley se gândi că e scuterul lui Gremionis.

Baley își dădu seama că sentimentul de descurajare și nefericire era accentuat de faptul că îi era foame. Trecuse mult de prânz și el nu mâncase.

Se întoarse către Gremionis:

— Să vorbim – dar, dacă nu te superi, s-o facem la masă. Adică, dacă n-ai mâncat deja... și dacă nu te deranjează să mănânci cu mine.

— Unde vrei să mănânci?

— Nu știu. Unde se poate mânca la Institut?

Gremionis spuse:

— Nu la Cantina Comună. Acolo nu putem sta de vorbă.

— Există altă variantă?

— Vino la mine acasă, zise Gremionis imediat. Nu este cea mai frumoasă locuință de aici. Eu nu fac parte dintre notabilități. Am, totuși, câțiva roboți utilitari și putem aranja o masă cum se cuvine. Uite cum facem. Eu mă sui în scuter cu Brundij – știi, robotul meu – și voi mă urmați. Va trebui să mergeți încet, dar e numai la un kilometru distanță. Durează doar două sau trei minute.

Se îndepărtă în pas vioi. Baley îl urmări cu privirea și se gândi că are un fel de tinerețe de gască. Nu era ușor să-i apreciezi vârsta; bineînțeles că locuitorii Spațiului nu-și arătau vârsta și Gremionis putea fi și de cincizeci de ani. Dar *se purta* ca un tânăr, aproape ca un adolescent, cum ar fi zis Pământenii. Baley nu era sigur ce anume la Gremionis îi dădea această impresie.

Baley se întoarse brusc spre Daneel:

— Îl cunoști pe Gremionis, Daneel?

— Nu l-am văzut niciodată, partenere Elijah.

— Tu, Giskard?
— Eu l-am văzut o dată, domnule, dar numai în treacăt.
— Știi ceva despre el, Giskard?
— Nimic în afară de ce se vede, domnule.
— Vârsta? Personalitatea?
— Nu, domnule.
Gremionis strigă:
— Gata?

Scuterul bâzâia destul de grosolan. Se vedea că nu funcționează cu jet de aer. Roțile nu se desprindeau de pământ. Brundij stătea în spatele lui Gremionis.

Giskard, Daneel și Baley intrară din nou, repede, în vehiculul lor aeropurtat.

Gremionis se roti într-un cerc larg. Părul îi flutura în vânt, iar Baley avu dintr-o dată senzația pe care ți-o dă vântul când mergi într-un vehicul descoperit, cum e un scuter. Era recunoscător că se afla adăpostit în întregime de un vehicul aeropurtat, care i se păru un mijloc de transport mult mai civilizat. Scuterul se îndreptă și, apoi, se repezi cu un efort înăbușit. Gremionis flutură o mână, făcându-le semn să-l urmeze. Robotul din spatele lui menținea echilibrul aproape cu indiferență și nu-l ținea pe Gremionis de mijloc, așa cum Baley era sigur că ar fi făcut o ființă umană. Vehiculul aeropurtat îl urmă. Deși scuterul părea să înainteze cu viteză, asta era o iluzie provocată de dimensiunile lui mici. Vehiculul aeropurtat își menținu cu greu o viteză destul de scăzută, ca să nu-l calce.

— Totuși, zise Baley gânditor, un lucru mă încurcă.
— Ce anume, partenere Elijah?
— Vasilia s-a referit la acest Gremionis cu dispreț, spunând că e „bărbier". Se pare că el se ocupă de păr, haine și alte probleme de înfrumusețare a omului. Cum se face, atunci, că are o locuință pe terenul Institutului de Robotică?

12. DIN NOU GREMIONIS

49

Dură doar câteva minute până ce Baley se pomeni în cea de-a patra locuință pe care o văzuse de când sosise pe planetă, cu o zi și jumătate în urmă: a lui Fastolfe, a Gladiei, a Vasiliei și, acum, a lui Gremionis.

Casa lui Gremionis părea mai mică și mai neîngrijită decât celelalte, deși Baley, neobișnuit cu problemele de pe Aurora, înregistră semne de construcție recentă. Existau, oricum, nișele roboților, trăsătura caracteristică a locuințelor Aurorienilor. După ce intrară, Giskard și Daneel se vârâră repede în două locuri libere, cu fața spre încăpere, rămânând nemișcați și tăcuți. Robotul lui Gremionis, Brundij, trecu la fel de repede într-o nișă. Părea că își aleg locul fără nici o greutate, neîncercând nici măcar o dată să intre doi în una și aceeași nișă. Baley se întrebă cum de reușeau roboții să evite un conflict și ajunse la concluzia că între ei exista un sistem de comunicație inaccesibil ființelor umane. Era un lucru despre care putea să-l întrebe pe Daneel (cu condiția să nu uite).

Baley observă că și Gremionis analiza nișele. Își duse mâna la gură și-și mângâie o clipă mustața cu degetul arătător. Spuse, cam nesigur:

— Robotul dumitale, cel cu aspect uman, parcă nu ar sta bine în nișă. E Daneel Olivaw, nu-i așa? Robotul de la dr. Fastolfe?

— Da, zise Baley. Și el a fost în drama de pe hiperunde. Adică a fost un actor – unul care era mai potrivit pentru rol.

— Da, îmi amintesc.

Baley băgă de seamă că Gremionis, ca și Vasilia, și chiar ca Gladia și Fastolfe, păstra o anumită distanță. Parcă exista în jurul lui un câmp de respingere – invizibil, neperceput în vreun fel – care îi împiedica pe acești locuitori ai Spațiului să se apropie prea mult, îi făcea să-l ocolească. Baley se întrebă dacă Gremionis era conștient de asta sau acționa, pur și simplu, automat. Și ce făceau ei cu

scaunele pe care se așeza el în casele lor, cu farfuriile din care mânca sau cu prosoapele pe care le folosea? Spălatul obișnuit era de-ajuns? Foloseau procedee speciale de sterilizare? Aruncau și înlocuiau totul? Locuința era dezinfectată după plecarea lui de pe planetă sau în fiecare noapte? Dar Personala Comună pe care o folosise? O vor dărâma și vor construi alta? Dar femeia care, neștiutoare, intrase după ce ieșise el? Sau poate că ea era chiar cea cu dezinfectarea.

Își dădu seama că o ia razna. La naiba cu toate. Ce făceau Aurorienii și cum își rezolvau problemele era treaba lor și el n-o să-și mai bată capul cu asta. Pe Iehova! Avea el grijile lui, iar Gremionis făcea parte din ele – va aborda chestiunea după masă.

Prânzul a fost foarte simplu, în mare măsură vegetarian, dar, pentru prima oară, se ivi o mică problemă. Fiecare produs luat în parte avea un gust prea specific. Morcovii prea aveau gust de morcovi și mazărea de mazăre, dacă se poate spune așa. Poate cam prea mult.

Mâncă fără tragere de inimă și încercă să-și ascundă greața care-l cuprindea. Făcând astfel, își dădu seama că începea să se obișnuiască și, parcă, papilele lui gustative puteau să se descurce mai ușor cu diversitatea gusturilor. Lui Baley îi trecu prin minte, cu oarecare tristețe, că dacă mânca multă vreme mâncare Aurioriană, la întoarcerea pe Pământ va duce dorul acestei separări a gusturilor și va fi revoltat de gusturile amestecate de acolo. Chiar și faptul că unele produse erau crocante – ceea ce la început îl speriase, pentru că fiecare mușcătură părea să producă un zgomot care (credea el) deranjează conversația – începuse să fie o dovadă emoționantă că el, într-adevăr, mânca. În timpul unei mese pe Pământ ar fi o liniște care i-ar da impresia că lipsește ceva.

Începuse să mănânce cu atenție, studiind gusturile. Când Pământenii se vor stabili în alte Lumi, poate că această hrană din Spațiu va însemna un nou regim, mai ales dacă nu vor exista roboți care să pregătească și să servească mâncarea. Apoi se gândi cu neplăcere, nu când, ci *dacă* Pământenii se vor stabili în alte Lumi – și probabilitatea asta depindea de el, de detectivul Elijah Baley. Greutatea asta îl strivea.

Masa se terminase. O pereche de roboți aduseră șervețele încălzite și umezite pentru ștersul mâinilor. Numai că nu erau șervețele obișnuite. Când Baley îl puse pe al lui pe farfurie, acesta se mișcă ușor, se subție și deveni ca pânza de păianjen. Apoi, dintr-o dată și incredibil, sări în sus și ajunse într-o gaură de scurgere din tavan. Baley tresări și privi în sus, urmărind șervețelul dispărut cu gura căscată.

Gremionis spuse:

— E ceva nou, luat de curând. De vânzare, înțelegi, dar deocamdată nu știu dacă-mi place. Unii spun că vânzarea va fi oprită după un timp și alții se tem de poluare, afirmând că sigur o să ne intre în plămâni. Fabricantul zice că nu, dar...

Dintr-o dată, Baley își dădu seama că nu scosese un cuvânt în timpul mesei și că era prima oară când unul dintre ei vorbea, de la scurtul schimb de replici despre Daneel, înainte de servirea mâncării. Și discuția despre șervețele n-avea nici un rost.

Baley zise, cam morocănos:

— Ești bărbier, domnule Gremionis?

Gremionis se înroși până la rădăcina părului. Vorbi, sufocându-se:

— Cine ți-a spus asta?

Baley spuse:

— Dacă am spus ceva nepoliticos despre profesia dumitale, îmi cer scuze. Pe Pământ e un mod obișnuit de a vorbi și nu înseamnă nici o insultă.

— Sunt coafor și creator vestimentar, zise Gremionis. Este o ramură artistică recunoscută. De fapt, sunt artist al personalului.

Își duse din nou degetul la mustață.

Baley spuse cu seriozitate:

— Am observat mustața dumitale. E un lucru obișnuit pe Aurora?

— Nu, nu este. Sper că va deveni așa. Masculinizează figura. Multe chipuri pot fi îndreptate și îmbunătățite prin aranjamentul artistic al părului de pe față. Importantă este creația – asta face parte din profesia mea. Desigur, poți depăși măsura. Pe Palas, părul de pe față este ceva normal, dar acolo e obiceiul să și-l vopsească în șuvițe. Fiecare șuviță este vopsită separat și iese un amestec. Păi, asta-i o prostie. Nu ține mult, culorile se schimbă cu timpul și se vede urât. Dar chiar și așa, e mai bine decât să fii spân. Nimic nu e mai puțin atrăgător decât o față fără păr. Asta e expresia mea. O folosesc în discuțiile personale cu posibilii mei clienți și e foarte eficientă. Femeile se pot descurca fără păr pe față, pentru că îl compensează altfel. Pe Smitheus...

Cuvintele pe care le rostea cu glas scăzut, dar repede, expresia lui serioasă, felul în care își fixa asupra lui Baley ochii mari, plini de sinceritate, toate astea parcă hipnotizau. Baley trebui să facă un efort fizic pentru a se desprinde.

Zise:

— Ești robotician, domnule Gremionis?

Gremionis păru speriat și cam încurcat pentru că era întrerupt în mijlocul peroraței:

— Robotician?

— Da. Robotician.

— Nu, deloc. Folosesc roboți, la fel ca toată lumea, dar nu știu ce se află în ei. Nici nu-mi pasă.

— Dar locuiești pe teritoriul Institutului de Robotică. De unde și până unde?

— De ce n-aș locui?

Vocea lui Gremionis era mult mai dușmănoasă.

— Dacă nu ești robotician...

Gremionis se strâmbă:

— Asta-i o prostie! Institutul, când a fost proiectat acum câțiva ani, trebuia să fie o comunitate autonomă. Avem propriile noastre ateliere de reparații pentru vehicule de transport, ateliere pentru întreținerea roboților personali, medicii noștri, constructorii noștri. Personalul nostru locuiește aici și, dacă le trebuie un artist pentru personal, ăsta e Santirix Gremionis și eu locuiesc tot aici. E ceva în neregulă cu meseria mea, ca să n-am voie?

— N-am spus asta.

Gremionis își întoarse privirea destul de bănuitor, tăgada grăbită a lui Baley nereușind să-l liniștească. Apăsă pe un buton, apoi, după ce examină o fâșie dreptunghiulară multicoloră, făcu un lucru care semăna uimitor cu bătutul darabanei cu degetele.

Din tavan se lăsă în jos, ușor, o sferă, care rămase suspendată la vreun metru deasupra capetelor lor. Se deschise ca o portocală care se desface în felii și în ea începu să se desfășoare un joc de culori, însoțit de un sunet slab. Culorile și sunetul se contopeau atât de măiestrit încât Baley, plin de uimire, descoperi că, după un timp, sunt greu de deosebit unele de altele. Ferestrele se întunecară și feliile deveniră mai luminoase.

— E prea strălucitor? întrebă Gremionis.

— Nu, răspunse Baley, după o scurtă ezitare.

— E pentru fundal și am ales o combinație liniștitoare, care ne va permite să discutăm într-un mod civilizat, înțelegi?

Apoi zise brusc:

— Nu trecem la subiect?

Baley își îndepărtă destul de greu atenția de la... orice ar fi fost (Gremionis nu îi dăduse vreun nume) și spuse:

— Dacă vrei. Eu aș vrea.

— Mă acuzi că am vreo legătură cu imobilizarea acelui robot, Jander?

— Am investigat împrejurările sfârșitului robotului.

— Dar ai pomenit de mine în legătură cu acest sfârșit. De fapt, acum două secunde m-ai întrebat dacă sunt robotician. Știu la ce te gândești. Încerci să mă faci să recunosc faptul că mă pricep la robotică, să mă poți învinui că sunt... *terminatorul* robotului.

— Ai putea spune ucigaș.

— Ucigaș? Nu poți ucide un robot... Oricum, eu nu l-am terminat, sau ucis, sau cum vrei să-i spui. Ți-am spus, nu sunt robotician. Nu știu *nimic* despre robotică. Cum poți să-ți *închipui* măcar că...

— Eu trebuie să analizez toate legăturile, domnule Gremionis. Jander îi aparținuse Gladiei – femeia de pe Solaria – și dumneata erai prietenos cu ea. Asta e o legătură.

— O grămadă de oameni ar putea fi prietenoși cu ea. Asta nu-i o legătură.

— Ești gata să declari că nu l-ai văzut niciodată pe Jander, de câte ori ai fost în locuința Gladiei?

— Niciodată! Nici măcar o dată!

— N-ai știut niciodată că are un robot cu înfățișare umană?

— *Nu!*

— Ea n-a pomenit niciodată de el?

— Avea roboți peste tot. Toți roboți obișnuiți. N-a spus nici o vorbă că ar avea altceva.

Baley dădu din umeri:

— Foarte bine. N-am nici un motiv – până acum – să cred că nu-i adevărat.

— Atunci spune-i-o Gladiei. De *asta* am vrut să vorbesc cu dumneata. Să-ți cer s-o faci. Să *insist.*

— Gladia are vreun motiv să creadă altceva?

— Sigur că da. I-ai împuiat capul. Ai întrebat-o despre mine în legătură cu asta și ea a bănuit... a devenit nesigură. Vorba e că m-a sunat azi dimineață și m-a întrebat dacă am ceva de-a face cu toată treaba.

— Și ai negat?

— Bineînțeles că am negat, și încă foarte înverșunat, pentru că *n-aveam* nimic de-a face cu asta. Dar nu e convingător dacă neg *eu.* Vreau s-o faci *dumneata.* Vreau să-i spui că, după părerea dumitale, n-am nici o legătură cu întreaga afacere. Ai spus și că n-am și că nu-mi poți distruge reputația fără nici o dovadă. Te pot reclama.

— Cui?

— Comitetului de Apărare Personală. Adunării Legislative. Conducătorul acestui institut este un prieten apropiat al Președintelui

și i-am trimis, deja, un raport complet despre această problemă. Înțelegi, eu nu aștept. Acționez rapid.

Gremionis dădu din cap într-un mod care ar fi putut fi luat drept furie, dar nu era prea convingător, dacă judecai după blândețea feței lui.

— Uite ce e, zise, aici nu ești pe Pământ. Aici suntem *apărați*. Planeta dumitale, cu suprapopulația ei, face ca oamenii să trăiască în nenumărate stupuri, în furnicare. Vă împiedicați unul de celălalt, vă sufocați reciproc – și nu contează. O viață sau un milion de vieți – nu contează.

Baley, ferindu-se ca în voce să i se simtă disprețul, spuse:

— Citești romane istorice.

— Sigur că citesc – și ele spun adevărul. Într-o singură Lume nu poți avea miliarde de oameni, fără ca lucrurile să se petreacă astfel. Pe Aurora, fiecare dintre noi înseamnă o viață *prețioasă*. Din punct de vedere fizic, suntem protejați de roboții noștri, astfel încât pe Aurora nu are loc nici un atac, darămite o crimă.

— Cu excepția lui Jander.

— Asta nu e *crimă*; el e doar un robot. Și suntem protejați de rele mai mari decât un atac de către Adunarea Legislativă. Comitetul de Apărare Personală are o părere proastă – foarte proastă – despre orice acțiune care aduce, pe nedrept, daune reputației sau statutului social al oricărui cetățean. Un Aurorian, dacă s-ar purta așa cum te porți dumneata, ar avea multe de tras. În ceea ce privește un Pământean... păi...

Baley zise:

— Efectuez o investigație, presupun că la invitația Adunării Legislative. Nu cred că dr. Fastolfe m-ar fi putut aduce aici fără aprobarea Adunării Legislative.

— Poate, dar asta nu-ți dă dreptul să depășești limitele unei investigații cinstite.

— Deci, ai de gând să aduci asta în fața Adunării Legislative?

— Am de gând să-l pun pe conducătorul Institutului...

— Apropo, cum îl cheamă?

— Kelden Amadiro. Am de gând să-l rog s-o prezinte în fața Adunării Legislative – și să știi că el face parte *din* Adunarea Legislativă, este unul dintre conducătorii partidului Globaliștilor. Așa că sunt de părere că ar fi mai bine să-i explici Gladiei că sunt absolut nevinovat.

— Aș vrea s-o fac, domnule Gremionis, deoarece bănuiesc că *ești* nevinovat, dar cum să-mi transform bănuiala în certitudine, dacă nu-mi dai voie să-ți pun niște întrebări?

Gremionis ezită. Apoi, cu un aer sfidător, se rezemă de scaun

și-și împreună mâinile la ceafă, imaginea unui om care nu reușește absolut deloc să pară în largul lui. Zise:

— Dă-i drumul cu întrebările. N-am nimic de ascuns. Și, după ce termini, va trebui s-o chemi pe Gladia, chiar la transmițătorul tridimensional din spatele dumitale, sau vei da de bucluc mai rău decât îți închipui.

— Înțeleg. Dar mai întâi... De când o cunoști pe dr. Vasilia Fastolfe, domnule Gremionis? Sau dr. Vasilia Aliena, dacă o cunoști sub acest nume.

Gremionis șovăi, apoi vorbi, iritat:

— De ce mă întrebi? Ce legătură are cu asta?

Baley oftă și chipul lui sever păru să se întristeze:

— Îți amintesc, domnule Gremionis, că nu ai nimic de ascuns și că vrei să mă convingi de nevinovăția dumitale, ca eu s-o pot convinge pe Gladia de același lucru. Așa că spune-mi de când o cunoști. Dacă nu o cunoști, spune așa – dar înainte de a o face, e corect să-ți spun că dr. Vasilia a declarat că o cunoști bine... cel puțin destul de bine ca să i te oferi.

Gremionis păru întristat. Spuse cu o voce tremurată:

— Nu știu de ce unii fac atâta caz. O ofertă este o comunicare socială normală, care nu interesează pe altcineva. Sigur, dumneata ești Pământean, așa că *dumneata* ai face mofturi.

— Înțeleg că nu ți-a primit oferta.

Gremionis își coborî mâinile în poală, cu degetele strânse în pumni:

— Primirea sau refuzul depind în totalitate de ea. Au existat femei care mi s-au oferit mie și pe care *eu* le-am refuzat. Nu-i mare lucru.

— Bine, atunci. De când o cunoști?

— De câțiva ani. Vreo cincisprezece.

— O cunoști de când locuia încă la dr. Fastolfe?

— Eram doar un puști pe atunci, zise el, roșind.

— Cum ai ajuns s-o cunoști?

— Când mi-am terminat pregătirea ca artist pentru personal, am fost solicitat să-i creez garderoba. Ei i-a făcut plăcere și după aceea s-a folosit de serviciile mele – în această privință – în exclusivitate.

— Deci, la recomandarea ei te afli în situația actuală, în calitate de, putem spune, artist oficial pentru personalul Institutului de Robotică?

— Ea și-a dat seama de calificarea mea. Am fost supus la probă, împreună cu alții, și mi-am câștigat poziția pe merit.

— Dar ea te-a recomandat?

Scurt și enervat, Gremionis răspunse:

— Da.

— Și dumneata ai considerat că singura răsplată cuviincioasă pe care o puteai găsi era să i te oferi.

Gremionis se strâmbă și își trecu limba peste buze, ca și cum ar fi gustat ceva neplăcut:

— E... dezgustător! Doar un Pământean ar putea gândi astfel. Faptul că m-am oferit însemna doar că mie mi-a plăcut să fac așa.

— Pentru că e frumoasă și are o personalitate cuceritoare?

Gremionis se codi:

— Păi, eu n-aș spune că are o personalitate cuceritoare, zise el cu prudență, dar este cu siguranță frumoasă.

— Mi s-a spus că te oferi oricui – fără deosebire.

— Asta e o minciună.

— Ce e o minciună? Că te oferi oricui sau că mi s-a spus așa?

— Că mă ofer oricui. Cine a spus asta?

— Nu știu la ce-ar servi să-ți răspund la întrebare. Ți-ar plăcea să te citez ca pe o sursă de informații stânjenitoare? Ai mai vorbi liber cu mine dacă ai crede că aș face asta?

— Ei bine, oricine ar fi spus-o, e un mincinos.

— Poate că era numai o exagerare ca să mă impresioneze. Te-ai oferit altora înainte de a te oferi dr. Vasilia?

Gremionis își feri privirea:

— O dată sau de două ori. Nimic serios.

— Dar cu dr. Vasilia ai fost serios?

— Păi...

— Înțeleg că i te-ai oferit în mod repetat, ceea ce e cam împotriva obiceiului de pe Aurora.

— O, obiceiul de pe Aurora..., începu Gremionis cu furie.

Apoi își strânse buzele și se încruntă:

— Uite ce e, domnule Baley, pot vorbi cu dumneata confidențial?

— Da. Toate întrebările mele sunt menite să mă convingă că n-ai nici o legătură cu moartea lui Jander. O dată ce m-am convins de asta, poți fi sigur că părerile dumitale rămân confidențiale.

— Foarte bine, atunci. Nu e nimic rău... n-are de ce să-mi fie rușine, înțelegi. Doar că am un puternic simț al intimității și am dreptul la asta, dacă vreau, nu-i așa?

— Absolut, zise Baley încurajator.

— Înțelegi, cred, că actul sexual este minunat când între parteneri există o dragoste profundă și afecțiune.

— Cred că e foarte adevărat.

— Și apoi, ce nevoie ai de ceilalți, nu crezi?

— Pare... verosimil.

— Întotdeauna am visat să întâlnesc partenera perfectă și să nu mai caut pe altcineva. Asta se numește monogamie. Nu există pe Aurora, dar în câteva Lumi există... și există și pe Pământ, nu-i așa, domnule Baley?

— Teoretic, domnule Gremionis.

— Asta vreau eu. Am căutat-o ani întregi. Uneori, când încercam actul sexual, îmi dădeam seama că lipsește ceva. Apoi am întâlnit-o pe dr. Vasilia și ea mi-a povestit... știi, oamenii fac confidențe artiștilor personalului, pentru că este o muncă *foarte* confidențială... și asta este, într-adevăr, partea care trebuie să rămână confidențială...

— Bine, continuă.

Gremionis își linse buzele:

— Dacă se află ce spun eu acum, sunt distrus. Ea își va da toată silința ca eu să nu mai primesc comenzi. Ești *sigur* că are legătură cu cazul?

— Te asigur cât pot de mult, domnule Gremionis, că poate fi extrem de important.

— Ei, atunci... – Gremionis nu părea prea convins – ... vorba e că mi-am dat seama din ce mi-a povestit dr. Vasilia, din frânturi, că este... – vocea îi coborî până la șoaptă – ... virgină.

— Înțeleg, spuse Baley liniștit (amintindu-și de convingerea Vasiliei că refuzul tatălui ei îi distrusese viață și înțelegându-i mai bine ura față de tatăl ei).

— Asta m-a întărâtat. Mi se părea că puteam să o am numai pentru mine și că eu voi fi singurul pe care-l va avea ea vreodată. Nu pot spune ce a însemnat asta pentru mine. A făcut ca ea să pară extraordinar de frumoasă în ochii mei și eu o iubeam foarte mult.

— Așa că i te-ai oferit?

— Da.

— În mod repetat. Nu te-au descurajat refuzurile ei?

— Asta îi consolida și mai mult virginitatea, ca să spun așa, și mă făcea mai nerăbdător. Era mai captivant pentru că nu era ușor. Nu pot explica și nu mă aștept să înțelegi.

— De fapt, domnule Gremionis, înțeleg. Dar a venit o vreme când ai încetat să te oferi dr. Vasilia?

— Ei bine, da.

— Și ai început să te oferi Gladiei?

— Ei bine, da.

— În mod repetat?

— Ei bine, da.

— De ce? De ce schimbarea asta?

Gremionis zise:

— În cele din urmă, dr. Vasilia mi-a dat de înțeles în mod clar că nu există nici o șansă și apoi a apărut Gladia, și ea semăna cu dr. Vasilia și... și... asta a fost.

Baley spuse:

— Dar Gladia nu e virgină. Pe Solaria a fost căsătorită, iar pe Aurora am auzit că a cam umblat...

— Știam asta, dar s-a... oprit. Înțelegi, este Solariană din naștere, nu Aurorianâ, și nu prea înțelege obiceiurile de pe Aurora. Dar s-a oprit pentru că nu e de acord cu ceea ce ea numește „promiscuitate".

— Ți-a spus ea asta?

— Da. Pe Solaria este obișnuită monogamia. N-a avut o căsnicie fericită. Dar e obiceiul pe care-l cunoaște, așa că nu i-a plăcut niciodată cum stau lucrurile pe Aurora, când a încercat... și ea vrea tot monogamie. Înțelegi?

— Înțeleg. Dar cum te-ai întâlnit cu ea prima oară?

— Am întâlnit-o pur și simplu. Am văzut-o pe hiperunde când a sosit pe Aurora, o refugiată romantică de pe Solaria. Și a jucat un rol în drama aceea de pe hiperunde...

— Da, numai că e vorba de altceva, nu-i așa?

— Nu știu ce altceva vrei.

— Ei bine, stai să ghicesc. N-a sosit o clipă în care dr. Vasilia ți-a spus că te respinge pentru totdeauna... și nu ți-a sugerat ea o variantă?

Gremionis, cuprins de o furie bruscă, țipă:

— Ți-a spus dr. Vasilia *așa ceva*?

— Nu cu atâtea cuvinte, dar cred că știu ce s-a întâmplat, chiar și așa. Nu ți-a spus ea că ar fi mai bine dacă ți-ai pune ochii pe o nou-venită pe planetă, o tânără doamnă de pe Solaria, care era în grija sau sub protecția doctorului Fastolfe... care știi că e tatăl Vasiliei? Nu ți-a spus dr. Vasilia că lumea vorbește despre această tânără doamnă, Gladia, că seamănă foarte bine cu ea, doar că e mai tânără și are o personalitate mai cuceritoare? Pe scurt, nu te-a încurajat dr. Vasilia să-ți îndrepți atenția de la ea înspre Gladia?

Gremionis suferea în mod evident. Privirea i se opri o clipă asupra lui Baley, apoi fugi într-o parte. Era pentru prima oară când Baley vedea în ochii unui locuitor al Spațiului teama – sau era groază? (Baley dădu ușor din cap. Nu trebuie să fie prea mulțumit că a îngrozit un locuitor al Spațiului. Putea fi dăunător pentru obiectivitatea lui.)

Spuse:

— Deci? Am dreptate sau greșesc?

Iar Gremionis răspunse cu voce mică:

— Atunci, spectacolul de pe hiperunde n-a fost o exagerare... Citești gândurile?

50

— Pun numai întrebări, zise Baley calm. Iar dumneata n-ai răspuns direct. Am dreptate sau greșesc?

Gremionis zise:

— Nu s-a întâmplat chiar așa. Nu chiar așa. Ea a vorbit, într-adevăr, despre Gladia, dar...

Își mușcă buza de sus, apoi continuă:

— Ei bine, s-a ajuns la ce ai spus dumneata. A fost aproape așa cum ai povestit dumneata.

— Și n-ai fost dezamăgit? Ai găsit că Gladia semăna cu dr. Vasilia?

— Într-un fel, semăna, îi străluciră ochii lui Gremionis. Dar nu tocmai. Dacă le pui una lângă alta, vezi diferența. Gladia este mult mai delicată și mai fină. Are un simț al... umorului, mult mai dezvoltat.

— Te-ai mai oferit Vasiliei de când ai întâlnit-o pe Gladia?

— Ești nebun? Sigur că nu.

— Dar te-ai oferit Gladiei?

— Da.

— Și ea te-a respins?

— Păi, da, dar trebuie să înțelegi că trebuia să fie sigură, așa cum ar trebui să fiu și eu. Gândește-te ce greșeală aș fi făcut dacă aș fi convins-o pe dr. Vasilia să mă accepte. Gladia nu vrea să facă această greșeală, iar eu nu o condamn.

— Dar *dumneata* nu crezi că ea ar greși dacă te-ar accepta, așa că te-ai oferit iar... și iar... și iar.

Gremionis privi în gol o clipă, apoi păru că se înfioară. Își împinse înainte buza de jos, ca un copil neascultător.

— O spui într-un mod insultător...

— Îmi pare rău, nu vreau să insult. Răspunde, te rog, la întrebare.

— Ei da, m-am oferit.

— De câte ori te-ai oferit?

— N-am numărat. De patru ori. Ei bine, cinci. Sau poate mai mult.

— Iar ea te-a respins întruna.

— Da. Sau n-ar fi trebuit să mă mai ofer, ce zici?

— Te-a respins cu mânie?

— O, nu. Nu e felul ei. Foarte blând.

— Asta te-a determinat să te oferi altcuiva?

— Cum?

— Păi, Gladia te-a respins. Un mod de a răspunde ar fi să te oferi altcuiva. De ce nu? Gladia nu te vrea...

— *Nu.* Nu vreau pe nimeni altcineva.

— De ce oare, ce crezi?

Iar Gremionis răspunse încordat:

— De unde să știu de ce? O vreau pe Gladia. E un... e... un fel de nebunie, doar că eu cred că e cea mai frumoasă formă de nebunie. Aș fi nebun dacă *nu* aș avea nebunia asta. Nu mă aștept să înțelegi.

— Ai încercat să-i explici Gladiei? Ea ar putea înțelege.

— Niciodată. Aș stingheri-o. Aș deranja-o. Despre lucrurile astea nu se vorbește. Ar trebui să mă duc la un mentolog.

— Te-ai dus?

— Nu.

— De ce nu?

Gremionis se încruntă:

— Ai un talent de a pune cele mai grosolane întrebări, Pământeanule.

— Poate pentru că sunt Pământean. Nu mă pricep la altceva. Dar sunt și anchetator și trebuie să știu lucrurile astea. De ce nu te-ai dus la mentolog?

În mod surprinzător, Gremionis râse:

— Ți-am spus. Tratamentul ar fi o nebunie mai mare decât boala. Mai bine să fiu cu Gladia și respins, decât cu oricine altcineva și acceptat. Închipuie-ți că ai mintea deranjată și că vrei *să rămână* deranjată. Orice mentolog mi-ar prescrie un tratament radical.

Baley se gândi o clipă, apoi spuse:

— Știi cumva dacă dr. Vasilia este mentolog?

— E robotician. Se spune că e meseria cea mai apropiată de asta. Dacă știi cum funcționează un robot, știi și cum funcționează creierul uman. Cel puțin așa se spune.

— Crezi că Vasilia cunoaște aceste sentimente ciudate pe care le ai față de Gladia?

Gremionis zise cu răceală:

— Nu i-am spus niciodată. Adică, nu cu atâtea cuvinte.

— Nu e posibil ca ea să-ți înțeleagă sentimentele fără să

trebuiască să întrebe? Știe că te-ai oferit Gladiei în mod repetat?

— Păi... M-a întrebat cum mă descurc. Ca o cunoștință mai veche, înțelegi. I-am spus unele lucruri. Nimic personal.

— Ești sigur că n-a fost niciodată ceva cu caracter intim? Sunt sigur că te-a încurajat să continui să te oferi.

— Știi, acum că ai pomenit de asta, mi se pare că văd totul în alt fel. Nu prea înțeleg cum ai reușit să mă aduci la asta. Cred că întrebarea e de vină, dar, acum, mi se pare că ea m-a încurajat, într-adevăr, să continui prietenia cu Gladia. A sprijinit-o întruna.

Păru foarte deprimat:

— Asta nu mi s-a mai întâmplat vreodată. Nici nu m-am gândit la așa ceva.

— De ce crezi că te-a încurajat să-i faci oferte repetate Gladiei?

Gremionis își încreți sprâncenele în chip jalnic și își duse degetul la mustață:

— Ar părea că încerca să scape de mine. Încerca să se asigure că n-o s-o deranjez pe *ea*.

Scoase un sunet care semăna cu un râs scurt:

— Nu e prea măgulitor pentru mine, nu-i așa?

— Dr. Vasilia a încetat să mai fie prietenoasă cu dumneata?

— Deloc. Era mai prietenoasă ca oricând.

— A încercat să-ți spună cum să reușești mai bine cu Gladia?

— Nu trebuia să facă asta. Munca Gladiei este foarte asemănătoare cu a mea. Eu lucrez cu ființe umane, iar ea cu roboți, dar amândoi suntem creatori – artiști... Asta apropie, știi. Ne ajutăm unul pe celălalt, uneori. Când nu mă ofer și nu sunt respins, suntem prieteni buni. Înseamnă ceva, dacă te gândești.

— Dr. Vasilia ți-a sugerat să arăți un interes mai mare față de munca doctorului Fastolfe?

— De ce mi-ar sugera una ca asta? Nu știu nimic despre munca doctorului Fastolfe.

— Gladia ar fi putut fi interesată de munca binefăcătorului ei și ar fi fost un mod să te faci plăcut în ochii ei.

Gremionis își miji ochii. Se ridică aproape ca un uragan, merse în celălalt capăt al încăperii, se înapoie, se opri în fața lui Baley și zise:

— *Acum... tu... ascultă la mine!* Nu sunt eu primul mare deștept de pe planetă, nici măcar al doilea mare deștept, dar nu sunt un tâmpit fără pereche. Să știi că înțeleg unde vrei să ajungi.

— Zău?

— Toate întrebările dumitale au vrut să mă facă să spun că dr. Vasilia m-a determinat să mă îndrăgostesc... Asta e... – se opri, dintr-o dată surprins – ... sunt îndrăgostit, ca în romanele istorice.

Se gândi la asta, în timp ce în privire i se zărea lumina revelației. Apoi îi reveni furia:

— Că m-a determinat să mă îndrăgostesc și să rămân îndrăgostit, ca să pot afla lucrurile de la dr. Fastolfe și să învăț cum să-l imobilizez pe robotul ăla, Jander.

— Dumneata nu crezi că e așa?

— Nu, nu este! țipă Gremionis. Nu știu nimic despre robotică. *Nimic.* Oricât de grijuliu mi s-ar explica orice despre robotică, n-aș înțelege. Și cred că nici Gladia n-ar înțelege. În afară de asta, niciodată n-am întrebat pe nimeni despre robotică. Nu mi s-a spus niciodată – de către dr. Fastolfe sau de către altcineva – nimic despre robotică. Nimeni nu mi-a sugerat vreodată să mă amestec în robotică. Dr. Vasilia nu mi-a sugerat-o niciodată. Toată teoria dumitale împuțită nu ține.

Își desfăcu brațele:

— Nu ține. Las-o baltă.

Se așeză din nou, își încrucișă brațele pe piept, țeapăn, și își strânse buzele până ce formară o linie subțire, zbârlindu-și mustața.

Baley privi înspre portocala desfăcută în felii, care își fredona în continuare melodia plăcută în surdină și etala niște variații line de culori, în timp ce se legăna într-un cerc mic, încet.

Dacă izbucnirea lui Gremionis îi răsturnase planurile, nu lăsa să se vadă nimic. Spuse:

— Înțeleg ce spui, dar e adevărat că o vezi mereu pe Gladia, nu-i așa?

— Da, o văd.

— Ofertele dumitale repetate nu o supără... și refuzurile ei repetate nu te supără?

Gremionis ridică din umeri:

— Ofertele mele sunt politicoase. Refuzurile ei sunt blânde. De ce-am fi supărați?

— Dar cum petreceți timpul împreună? E clar că sexul nu intră în discuție și nu vorbiți despre robotică. Ce faceți?

— Asta-i tot ce poate exista într-o prietenie – sex și robotică? Facem multe împreună. Vorbim, de exemplu. Ea e foarte curioasă în legătură cu Aurora, iar eu petrec ore în șir descriindu-i planeta. Știi, a văzut foarte puține lucruri. Iar ea petrece ore în șir povestindu-mi despre Solaria și ce iad e acolo. Mai degrabă aș trăi pe Pământ – nu vreau să te jignesc. Și mai e și soțul ei mort. Ce personaj infect era! Gladia a avut o viață grea, sărăcuța. Mergem la concerte, am dus-o de câteva ori la Institutul de Artă și *muncim* împreună. Ți-am povestit asta. Verificăm creațiile mele – sau pe ale ei – împreună. Ca să fiu sincer, nu prea văd ce mulțumire ai când lucrezi cu roboți, dar fiecare

are ideile lui, știi. De aceea, ea a părut foarte amuzată când i-am explicat de ce este important să tunzi părul cum trebuie – părul ei nu e *prea* aranjat, înțelegi. Dar cel mai mult ne plimbăm.

— Vă plimbați? Unde?

— Nicăieri în mod deosebit. Doar ne plimbăm. Ăsta e obiceiul ei – din cauza felului în care a fost educată pe Solaria. Ai fost vreodată pe Solaria? Da, sigur că ai fost. Iartă-mă. Pe Solaria, există acele moșii enorme cu numai una sau două ființe umane pe ele, în rest numai roboți. Te poți plimba mile întregi și să fii complet singur, iar Gladia spune că asta te face să te simți stăpânul planetei. Roboții sunt întotdeauna acolo, desigur, cu un ochi pe tine și purtându-ți de grijă, dar, firește, nu se arată. Aici, pe Aurora, Gladia duce dorul acestui sentiment de stăpân al lumii.

— Vrei să spui că ea vrea să stăpânească lumea?

— Adică, un fel de sete de putere? Gladia? Ești nebun. Vrea numai să spună că duce dorul sentimentului de a fi singură cu natura. Nici eu nu înțeleg, îți dai seama, dar îmi place s-o binedispun. Desigur, pe Aurora nu poți avea sentimentele de pe Solaria. Trebuie să fie oameni în jur, mai ales în zona orașului Eos, iar roboții n-au fost programați să se ascundă. De fapt, Aurorienii se plimbă în general *cu* roboții. Totuși, cunosc unele trasee plăcute și nu foarte aglomerate, iar Gladiei îi plac.

— Și dumitale îți plac?

— Ei bine, doar pentru că sunt cu Gladia. În general, și Aurorienii sunt plimbăreți, dar trebuie să recunosc că eu nu sunt. La început am făcut febră musculară, iar Vasilia a râs de mine.

— Știa că mergeți la plimbare, nu-i așa?

— Păi, într-o zi am intrat șchiopătând și izbindu-mă de lucruri, așa că a trebuit să-i explic. Ea a râs și a spus că e o idee bună și că cel mai bun lucru ca să-l determini pe un plimbăreț să accepte o ofertă este să te plimbi cu el. „Ține-o tot așa", a zis ea, „și o să anuleze toate refuzurile până să apuci să te oferi din nou. O să se ofere chiar ea." Numai că Gladia nu s-a oferit, dar mie au început să-mi placă foarte mult plimbările până la urmă, oricum.

Părea că a trecut peste criza de furie și acum se simțea foarte în largul său. „Probabil că se gândește la plimbări", își închipui Baley, pentru că pe față îi plutea un zâmbet. Părea foarte atrăgător – și vulnerabil – cu mintea dusă la cine știe ce fragment dintr-o discuție, într-o plimbare care îi dusese cine știe unde. Drept răspuns, lui Baley îi veni să surâdă.

— Deci, Vasilia știa că voi continuați plimbările.

— Cred că da. Începusem să-mi iau liber în zilele de miercuri și

de sâmbătă, pentru că se potriveau cu programul Gladiei, iar Vasilia glumea uneori pe seama „plimbărilor mele de miercurea și sâmbăta", când veneam cu câte o schiță.

— Dr. Vasilia s-a plimbat vreodată cu voi?

— Sigur că nu.

Baley se răsuci pe scaun și își privi atent vârfurile degetelor, spunând:

— Bănuiesc că în plimbările voastre erați însoțiți de roboți.

— Cu siguranță. Unul de-al meu, unul de-al ei. Totuși, se țineau deoparte. Nu ne însoțeau în felul pe care Gladia îl numea moda de pe Aurora. Ea spunea că dorește singurătatea de pe Solaria. Așa că i-am făcut plăcerea, deși la început mi-am sucit gâtul uitându-mă în jur, să văd dacă Brundij e cu mine

— Și ce robot o însoțea pe Gladia?

— Nu era întotdeauna același. Oricare ar fi fost, se ținea deoparte. N-am reușit niciodată să-i vorbesc.

— Dar Jander?

Chipul lui Gremionis își pierdu imediat din seninătate:

— Ce-i cu el? întrebă.

— A venit vreodată și el? Dacă ar fi venit, ai fi știut, nu-i așa?

— Un robot cu aspect uman? Cu siguranță că aș fi știut. Și nu ne-a însoțit niciodată.

— Ești sigur?

— Absolut sigur.

Gremionis privi amenințător:

— Îmi închipui că îl considera mult prea prețios ca să-l obosească făcând lucruri pe care le-ar fi putut îndeplini orice robot.

— Pari nervos. Și dumneata credeai la fel?

— Era robotul ei. N-aveam grija lui.

— Și nu l-ai văzut niciodată când ai fost acasă la Gladia?

— Niciodată.

— Ea a spus vreodată ceva despre el? A discutat despre el?

— După câte îmi amintesc eu, nu.

— N-ai considerat că e ciudat?

Gremionis dădu din cap:

— Nu. De ce să discutăm despre roboți?

Privirea serioasă a lui Baley îl fixă pe celălalt:

— Aveai idee despre relația dintre Gladia și Jander?

— Vrei să spui că între ei erau relații sexuale? întrebă Gremionis.

— Te-ar mira dacă ți-aș spune-o? întrebă Baley.

Gremionis răspunse indiferent:

— Se întâmplă. Nu e ceva neobișnuit. Te poți folosi de un robot uneori, dacă ai chef. Iar un robot cu aspect uman... cu aspect absolut uman, cred...

— Absolut, zise Baley, făcând un gest specific.

Colțurile gurii lui Gremionis se curbară în jos:

— Păi, atunci ar fi greu ca o femeie să reziste.

— *Dumitale* ți-a rezistat. Nu te deranjează că Gladia a preferat un robot în locul dumitale?

— Ei bine, dacă e vorba de asta, nu sunt sigur că te cred că e adevărat – dar dacă este, n-am de ce să mă îngrijorez. Un robot e doar un robot. O femeie și un robot – sau un bărbat și un robot – e numai masturbare.

— Sincer, n-ai știut niciodată despre relația lor, domnule Gremionis? N-ai bănuit niciodată?

— Nici nu m-am gândit, insistă Gremionis.

— N-ai știut? Sau ai știut, dar nu i-ai dat atenție?

— Iar mă presezi, se încruntă Gremionis. Ce vrei să-ți spun? Acum, că mi-ai dat ideea și mă presezi, dacă mă uit în urmă, mi se pare că, poate, m-am gândit la așa ceva. Dar, la fel de bine mi se pare că n-am simțit niciodată că se întâmpla ceva, până când ai început să-mi pui întrebări.

— Ești sigur?

— Da, sunt sigur. Nu mă bate la cap.

— Nu te bat la cap. Mă întreb dacă se putea să nu știi că Gladia întreținea relații sexuale regulate cu Jander, dacă știai că nu vei fi niciodată acceptat ca iubit al ei cât timp dura situația asta, dacă o doreai așa de mult încât să nu te dai în lături de la nimic pentru a-l elimina pe Jander, pe scurt, dacă erai atât de gelos încât...

Și în acea clipă, Gremionis, ca și cum s-ar fi rupt dintr-o dată un arc răsucit, ținut strâns câteva minute, se repezi la Baley cu un strigăt nedeslușit. Baley, luat absolut prin surprindere, se trase instinctiv înapoi și se răsturnă cu scaunul.

51

Imediat îl apucară brațe puternice. Baley se simți ridicat, scaunul fu îndreptat, și își dădu seama că este ținut de un robot. Ce ușor se uita că roboții sunt în cameră, dacă stăteau liniștiți și nemișcați în nișele lor.

Totuși, cel care venise să-l salveze nu era nici Daneel, nici

Giskard. Era robotul lui Gremionis, Brundij.

— Domnule, spuse Brundij, cu o voce puțin cam nefirească, sper că nu v-ați lovit.

Unde erau Daneel și Giskard?

Răspunsul veni imediat. Roboții divizaseră munca elegant și repede. Daneel și Giskard, intuind într-o clipă că un scaun răsturnat prezenta mai puține șanse de rănire pentru Baley decât un Gremionis înnebunit, se aruncaseră asupra gazdei. Brundij, înțelegând imediat că nu era nevoie de el în partea aceea, avusese grijă de bunăstarea musafirului.

Gremionis, încă în picioare, gâfâind, era complet imobilizat în dubla strânsoare grijulie a roboților lui Baley. Vorbi, puțin mai tare decât o șoaptă:

— Dați-mi drumul. Mă stăpânesc.

— Da, domnule, zise Giskard.

— Desigur, domnule Gremionis, spuse Daneel aproape cu amabilitate.

Dar, deși îl eliberaseră, nici unul dintre ei nu se îndepărtă un timp. Gremionis privi în dreapta și în stânga, își aranjă hainele și apoi, cu sânge rece, se așeză. Respirația îi era tot accelerată, iar părul puțin în dezordine.

Baley stătea în picioare, cu o mână pe spătarul scaunului pe care șezuse.

Gremionis zise:

— Îmi cer iertare, domnule Baley, pentru că mi-am pierdut cumpătul. E un lucru pe care nu l-am făcut în viața mea de adult. M-ai acuzat că sunt g...gelos. Este un cuvânt pe care nici un Aurorian respectabil nu l-ar folosi în legătură cu altcineva, dar ar fi trebuit să-mi aduc aminte că ești Pământean. Este un cuvânt pe care *noi* îl întâlnim numai în romanele istorice și care, chiar și atunci, este scris, de obicei, cu un „g" urmat de o linioară. Sigur că nu așa stau lucrurile în Lumea dumitale, îmi dau seama.

— Și eu îmi cer scuze, domnule Gremionis, spuse Baley cu seriozitate, pentru că necunoașterea obiceiurilor de pe Aurora m-a făcut s-o iau razna în clipa asta. Te asigur că nu voi mai face o asemenea greșeală.

Se așeză și continuă:

— Nu cred că mai avem multe de discutat...

Gremionis părea că nu ascultă:

— Când eram copil, spuse, mai împingeam pe câte unul câteodată, și el mă împingea, și lua ceva timp până ce ne despărțeau roboții, desigur...

Daneel zise:

— Dacă-mi dai voie să-ți explic, partenere Elijah. S-a stabilit că surprimarea totală a agresivității la cei foarte tineri are urmări nedorite. Este permis, într-o oarecare măsură, jocul care se bazează pe întrecerea fizică – este încurajat chiar – cu condiția să nu provoace nici un rău. Roboții care au grijă de cel tânăr sunt programați atent să poată face deosebirea între șansele și nivelul răului posibil a se produce. Eu, de exemplu, nu sunt programat cum se cuvine în această privință și nu am căderea să mă ocup de cei tineri, cu excepția cazurilor urgente, pe perioade scurte. Nici Giskard n-o are.

Baley zise:

— Presupun că o asemenea comportare agresivă este interzisă din adolescență.

— Treptat, spuse Daneel, pe măsură ce nivelul răului care ar putea fi provocat crește, este de dorit un autocontrol mai pronunțat.

Gremionis vorbi:

— Când eram la liceu, știam foarte bine, ca toți Aurorienii, că orice întrecere se bazează pe compararea capacității mentale și a talentului...

— Fără întrecere fizică? întrebă Baley.

— Ba da, dar numai într-un mod care să nu implice un contact fizic direct, cu intenție de vătămare.

— Dar din adolescență...

— N-am atacat pe nimeni. Sigur că n-am atacat. Am simțit îndemnul s-o fac de mai multe ori, ca să fiu cinstit. Cred că n-aș fi fost pe de-a-ntregul normal dacă nu l-aș fi simțit, dar până acum am reușit să mă controlez. Dar vezi, nimeni nu mi-a spus vreodată... *așa*.

Baley zise:

— În orice caz, n-ar avea nici un rost să ataci, dacă tot ești oprit de roboți, nu-i așa? Cred că întotdeauna se află un robot, atât lângă atacator, cât și lângă cel atacat.

— Sigur. Un motiv în plus ca să-mi fie rușine că mi-am pierdut stăpânirea de sine. Cred că asta nu trebuie să apară în raportul dumitale.

— Te asigur că nu voi povesti nimănui. N-are nici o legătură cu cazul.

— Mulțumesc. Ai spus că întrevederea a luat sfârșit?

— Cred că da.

— În acest caz, vrei să faci așa cum te-am rugat?

— Ce anume?

— Să-i spui Gladiei că n-am nimic de-a face cu imobilizarea lui Jander.

Baley șovăi:

— Îi voi spune că asta e părerea mea.

Gremionis spuse:

— Te rog să fii mai concret. Vreau ca ea să fie absolut sigură că n-am nici o legătură cu asta. Cu atât mai mult, cu cât ținea la robot din punct de vedere sexual. N-aș putea suporta să-și închipuie că sunt g-g... Fiind Solariană, ar putea crede așa ceva.

— Da, ar putea, spuse Baley, gânditor.

— Dar uite, zise Gremionis, vorbind repede și pe un ton serios. Nu știu nimic despre roboți și nimeni – dr. Vasilia sau altcineva – nu mi-a spus nimic despre ei... cum funcționează, vreau să spun. Pur și simplu n-aș fi putut să-l distrug pe Jander.

O clipă, Baley păru cufundat în gânduri. Apoi vorbi, cu evidentă repulsie:

— Nu pot decât să te cred. Ca să fiu sincer, nu știu tot. Și este posibil – o spun fără intenția de a te jigni – ca și dumneata, și dr. Vasilia, să mințiți. Cunosc surprinzător de puține lucruri despre viața intimă a societății de pe Aurora și poate că sunt ușor de păcălit. Și totuși, nu pot decât să te cred. Cu toate acestea, nu pot face mai mult decât să-i spun Gladiei că, după părerea mea, ești absolut nevinovat. Trebuie să spun, totuși, „după părerea mea". Sunt sigur că va considera asta destul de concret.

Gremionis zise, posomorât:

— Atunci, va trebui să mă mulțumesc cu atât. Totuși, dacă îți e de vreun folos, te asigur, pe cuvântul meu de cetățean Aurorian, că sunt nevinovat.

Baley zâmbi ușor:

— Nici nu mă gândesc să mă îndoiesc de cuvântul dumitale, dar pregătirea mea mă obligă să mă bazez numai pe dovezi obiective.

Se ridică, îl privi o clipă cu seriozitate pe Gremionis, apoi spuse:

— Ceea ce vreau să spun nu trebuie luat în nume de rău, domnule Gremionis. Înțeleg că vrei să-i dau această asigurare Gladiei pentru că vrei să-i păstrezi prietenia.

— Vreau foarte mult acest lucru, domnule Baley.

— Și ai de gând să te oferi din nou, când se va ivi vreo ocazie potrivită?

Gremionis roși, înghiți cu greu și zise:

— Da.

— Pot să-ți dau un sfat, domnule? N-o face.

— Poți să-ți păstrezi sfaturile, dacă asta e ce vrei să-mi spui. N-am de gând să renunț vreodată.

— Adică, nu urma calea oficială, obișnuită. Te-ai putea gândi,

pur și simplu – Baley își întoarse privirea, simțindu-se jenat în mod inexplicabil – s-o îmbrățișezi și s-o săruți.

— *Nu*, zise Gremionis cu seriozitate. *Te rog.* O femeie de pe Aurora n-ar suporta asta. Nici un bărbat de pe Aurora.

— Domnule Gremionis, nu ții minte că Gladia *nu* este de pe Aurora? Ea e Solariană și are alte obiceiuri, alte tradiții. Eu aș încerca, în locul dumitale.

Privirea stăpânită a lui Baley ascundea o furie bruscă. Ce era Gremionis pentru el, ca să-i dea asemenea sfaturi? De ce să spună altuia să facă un lucru pe care l-ar fi făcut chiar el?

13. AMADIRO

52

Baley reveni la afaceri cu o voce puțin mai groasă decât de obicei. Zise:

— Domnule Gremionis, ai pomenit numele conducătorului Institutului de Robotică mai devreme. Îmi poți spune din nou acest nume?

— Kelden Amadiro.

— Și pot lua legătura cu el de aici, în vreun fel?

— Ei bine, și da, și nu, spuse Gremionis. Poți lua legătura cu secretarul sau adjunctul lui. Nu cred că vei ajunge la el. Este o persoană destul de rezervată, am auzit. Nu-l cunosc personal, desigur. L-am văzut de câteva ori, dar n-am vorbit niciodată cu el.

— Înțeleg, deci, că nu se folosește de dumneata în calitate de creator vestimentar sau pentru tunsoarea personală?

— Nu știu dacă se folosește de cineva pentru asta și mi-am dat seama că nu în cele câteva ocazii în care l-am văzut, deși aș prefera să nu repeți această observație.

— Sunt sigur că ai dreptate, dar rămâne între noi, zise Baley grav. Aș vrea să încerc să ajung la el, în ciuda reputației lui de om rezervat. Dacă ai un emițător tridimensional, te-ar supăra dacă m-aș folosi de el în acest scop?

— Brundij poate obține legătura pentru dumneata.

— Nu, cred că partenerul meu, Daneel, ar trebui... adică, dacă nu te superi.

— Nu mă supăr deloc, spuse Gremionis. Emițătorul este acolo, așa că vino după mine, Daneel. Numărul pe care trebuie să-l folosești este 75-30-sus-20.

Daneel înclină capul:

— Mulțumesc, domnule.

Camera cu emițătorul era aproape goală, cu excepția unui stâlp subțire aflat pe o latură a ei. Acesta se termina la înălțimea taliei cu o

suprafață plană, pe care se afla un suport destul de complicat. Stâlpul se afla pe podeaua verde deschis, în centrul unui cerc vopsit în gri. Lângă el se afla un cerc identic din punct de vedere al mărimii și al culorii, dar pe care nu se afla nici un stâlp. Daneel păși înspre stâlp și, când făcu asta, cercul pe care stătea strălucі cu o radiație slabă, albă. Își mișcă o mână pe suport, fluturându-și degetele prea repede ca Baley să-și dea seama ce face. Dură numai o secundă, apoi celălalt cerc se lumină exact în același fel. Pe el apăru un robot, tridimensional în aparență, dar tremurând foarte slab, dându-se de gol că e o imagine holografică. Lângă el se afla un suport asemănător cu cel lângă care stătea Daneel, dar suportul robotului tremura și el, fiind tot o imagine.

Daneel spuse:

— Sunt R. Daneel Olivaw – îl accentuă ușor pe „R", ca robotul să nu-l ia drept ființă umană, și-l reprezint pe partenerul meu, detectivul de pe Pământ, Elijah Baley. Partenerul meu ar dori să vorbească cu Președintele Robotician Kelden Amadiro.

Robotul zise:

— Președintele Robotician Amadiro este într-o ședință. Este suficient dacă vorbește cu Roboticianul Cicis?

Daneel privi iute înspre Baley. Acesta încuviință, iar Daneel spuse:

— Va fi suficient.

Robotul zise:

— Dacă îl vei ruga pe detectiv să-ți ia locul, voi încerca să dau de Roboticianul Cicis.

Daneel spuse cu blândețe:

— Poate ar fi mai bine dacă mai întâi ai...

Dar Baley strigă:

— E-n ordine, Daneel. Nu mă deranjează să aștept.

— Partenere Elijah, zise Daneel, ca reprezentant personal al Profesorului Robotician Han Fastolfe, ai preluat statutul lui social, cel puțin pentru o vreme. Nu se cuvine să aștepți pentru...

— Este *în ordine*, Daneel, zise Baley, destul de tăios ca să încheie discuția. Nu vreau să întârzii din cauza unor dispute pe teme de etichetă.

Daneel ieși din cerc, iar Baley intră în el. Simți un bâzâit ușor (poate că era unul imaginar), dar trecu repede.

Imaginea robotului din celălalt cerc păli și dispăru. Baley aștepta răbdător și, în sfârșit, apăru altă imagine, aparent tridimensională.

— Sunt roboticianul Maloon Cicis, zise imaginea, cu o voce ascuțită și clară.

Avea părul negru tuns scurt, suficient cât să-i dea ceea ce Baley numea un aspect tipic de locuitor al Spațiului, deși linia nasului avea o anumită asimetrie, nepotrivită pentru un locuitor al Spațiului.

Baley vorbi cu calm:

— Sunt detectivul Elijah Baley, de pe Pământ. Aș vrea să stau de vorbă cu Președintele Robotician Kelden Amadiro.

— Ai programare, detectiv Baley?

— Nu, domnule.

— Va trebui să-ți faci dacă vrei să-l vezi... și pentru săptămâna asta sau cealaltă nu există nici o „fereastră".

— Sunt detectivul în haine civile Elijah Baley de pe Pământ...

— Asta am înțeles. Dar nu schimbă faptele.

Baley zise:

— La cererea doctorului Han Fastolfe și cu permisiunea Adunării Legislative de pe Aurora, cercetez omorârea robotului Jander Panell...

— *Omorârea* robotului Jander Panell? întrebă Cicis, atât de politicos, încât se simți disprețul.

— Roboticid, dacă vă convine, atunci. Pe Pământ, distrugerea unui robot n-ar conta prea mult, dar pe Aurora, unde roboții sunt tratați, mai mult sau mai puțin, ca niște ființe umane, mi se pare că ar putea fi folosit cuvântul „omorâre".

Cicis răspunse:

— Oricum, fie crimă, roboticid sau nimic, tot nu-l poți vedea pe Președintele Robotician Amadiro.

— Îi pot lăsa un mesaj?

— Poți.

— Îi va fi transmis imediat? Acum?

— Pot încerca, dar, evident, nu pot garanta nimic.

— Îmi ajunge și atât. Voi prezenta câteva aspecte și le voi enumera. Poate doriți să notați.

Cicis zâmbi slab:

— Cred că voi ține minte.

— Mai întâi, unde este o crimă, este un criminal, și aș vrea să-i dau doctorului Amadiro o șansă ca să vorbească în apărarea lui...

— Nu se poate! făcu Cicis.

(Iar Gremionis, urmărind din cealaltă parte a încăperii, lăsă să-i cadă falca.)

Baley reuși să imite zâmbetul slab care dispăruse, dintr-o dată, de pe buzele celuilalt:

— Vorbesc prea repede pentru dumneavoastră, domnule? Vreți, totuși, să vă notați?

— Îl acuzi pe Președintele Robotician că are vreo legătură cu acest Jander Panell?

— Dimpotrivă, domnule robotician. Tocmai pentru că *nu* vreau să-l acuz, trebuie să-l văd. N-aș vrea să sugerez vreo legătură între Președintele Robotician și robotul scos din funcțiune din cauza informațiilor incomplete, când un cuvânt din partea lui poate clarifica totul.

— Ești nebun!

— Foarte bine. Spuneți-i atunci Președintelui Robotician că un nebun vrea să stea de vorbă cu el ca să evite acuzația de crimă împotriva lui. Ăsta e primul punct. Am și un al doilea. Îi puteți spune că același nebun tocmai a încheiat interogarea amănunțită a artistului pentru personal Santirix Gremionis și sună de la locuința acestuia. Și cel de-al treilea punct... vorbesc prea repede pentru dumneavoastră?

— Nu! Termină!

— Al treilea punct este acesta. S-ar putea ca Președintele Robotician, care sigur are pe cap multe lucruri foarte importante, să nu-și amintească cine este artistul pentru personal Santirix Gremionis. În acest caz, vă rog să observați că este cineva care locuiește pe terenul Institutului, care a făcut multe plimbări, în ultimul an, cu Gladia, o femeie de pe Solaria care trăiește pe Aurora.

— Nu pot înmâna un mesaj atât de ridicol și insultător, Pământeanule.

— În acest caz, vreți să-i spuneți că voi merge direct la Adunarea Legislativă și voi anunța că nu-mi pot continua investigațiile, deoarece un anume Maloon Cicis își ia libertatea să mă asigure că Președintele Robotician Kelden Amadiro nu vrea să mă ajute la ancheta referitoare la distrugerea robotului Jander Panell și nu vrea să se apere împotriva acuzației că este răspunzător pentru această distrugere?

Cicis se înroși:

— N-ai să *îndrăznești* să spui așa ceva!

— Nu? Ce-aș avea de pierdut? Pe de altă parte, ce va crede lumea? De fapt, Aurorienii își dau perfect de bine seama că dr. Amadiro este al doilea, imediat după dr. Fastolfe, expert în robotică și că, dacă Fastolfe nu este răspunzător pentru roboticid.... Trebuie să continui?

— Vei afla, Pământeanule, că pe Aurora există legi aspre cu privire la calomnie.

— Nu mă îndoiesc, dar dacă dr. Amadiro este într-adevăr calomniat, pedeapsa lui s-ar putea să fie mai mare decât a mea. Dar de ce nu-i transmiteți, pur și simplu, mesajul meu *acum*? Apoi, dacă

el poate explica unele aspecte minore, putem evita orice calomnie, acuzație sau ceva de genul ăsta.

Cicis se încruntă și spuse cu încăpățânare:

— Îi voi spune doctorului Amadiro despre toate astea și-l voi sfătui din răsputeri să refuze să te vadă.

Dispăru.

Baley așteptă din nou, răbdător, în timp ce Gremionis gesticulă furios și șopti:

— Nu poți face asta, Baley. N-o poți face.

Baley îi făcu semn să tacă.

După vreo cinci minute (lui Baley i se părură mult mai multe), Cicis reapăru, părând grozav de nervos. Spuse:

— Dr. Amadiro îmi va lua locul în câteva minute și-ți va vorbi. Așteaptă!

Iar Baley zise imediat:

— N-are rost să aștept. Voi veni direct la biroul doctorului Amadiro și voi vorbi cu el acolo.

Ieși din cercul gri și-i făcu un semn cu mâna lui Daneel, care întrerupse imediat legătura.

Gremionis vorbi, sufocându-se:

— Nu poți vorbi astfel cu oamenii doctorului Amadiro, Pământeanule.

— Tocmai am vorbit, zise Baley.

— Te va alunga de pe planetă în douăsprezece ore.

— Dacă nu progresez în clarificarea acestei încurcături, oricum pot fi alungat de pe planetă în douăsprezece ore.

Daneel spuse:

— Partenere Elijah, mă tem că îngrijorarea domnului Gremionis este îndreptățită. Adunarea Legislativă de pe Aurora nu poate face mai mult decât să te evacueze, pentru că nu ești cetățean Aurorian. Cu toate acestea, pot insista ca autoritățile de pe Pământ să te pedepsească foarte sever, iar Pământul așa va face. Cei de acolo nu rezistă la o cerere a Aurorienilor, în acest caz. N-aș vrea să fii pedepsit astfel, partenere Elijah.

— Nici eu nu doresc pedeapsa, Daneel, zise Baley cu amărăciune, dar trebuie să risc. Domnule Gremionis, îmi pare rău că a trebuit să-i spun că vorbesc din locuința dumitale. Trebuia să fac ceva ca să-l conving să mă primească și am crezut că va acorda importanță acestui lucru. Ceea ce am spus era, de fapt, adevărat.

Gremionis dădu din cap:

— Dacă aș fi știut ce ai de gând să faci, domnule Baley, nu ți-aș fi permis să-l chemi din locuința mea. Sunt sigur că-mi voi pierde

slujba aici și... – adăugă abătut – ce-ai să faci pentru mine ca să compensezi asta?

— Îmi voi da toată silința, domnule Gremionis, ca să nu-ți pierzi slujba. Sunt încredințat că nu vei avea necazuri. Oricum, dacă dau greș, ești liber să mă descrii ca pe un nebun care ți-a aruncat acuzații grave și te-a înspăimântat cu amenințări și calomnii, așa că ai fost nevoit să mă lași să-ți folosesc emițătorul. Sunt sigur că dr. Amadiro te va crede. La urma urmei, i-ai trimis, deja, un memoriu, în care te plângi că te-am calomniat, nu-i așa?

Își ridică o mână în semn de rămas bun:

— La revedere, domnule Gremionis. Îți mulțumesc încă o dată. Nu fi îngrijorat și... amintește-ți ce ți-am spus despre Gladia.

Cu Daneel și Giskard înghesuindu-l de o parte și de alta, Baley ieși din locuința lui Gremionis, aproape fără să-și dea seama că ieșea, din nou, în Exterior.

53

Afară totul se schimbase. Baley se opri și-și ridică privirea.

— Ciudat, spuse. N-aș fi zis că a trecut așa de mult timp, chiar presupunând că ziua Auroriană este ceva mai scurtă decât cea standard.

— Ce s-a întâmplat, partenere Elijah? întrebă Daneel cu grijă.

— A apus soarele. N-aș fi crezut.

— Soarele încă n-a apus, domnule, interveni Giskard. Mai sunt vreo două ore până la apus.

Daneel zise:

— Se apropie furtuna, partenere Elijah. Norii s-au adunat, dar furtuna n-o să înceapă decât mai târziu.

Baley se înfioră. Întunericul în sine nu-l deranja. De fapt, când era în Exterior, noaptea era mult mai liniștitoare, sugerându-i niște ziduri împrejmuitoare, decât ziua, care îndepărta orizontul în toate direcțiile. Necazul era că acum nu era nici zi, nici noapte. Încercă, din nou, să-și aducă aminte cum fusese ploaia când se găsea în Exterior. Se gândi, dintr-o dată, că nu fusese niciodată afară când ningea și că nici măcar nu știa bine cum era ploaia cu apă solidă. Descrierile în cuvinte erau, desigur, insuficiente. Cei mai tineri ieșeau, uneori, să patineze sau să se dea cu sania – sau să facă orice – și se întorceau strigând de emoție, dar întotdeauna bucuroși să ajungă între zidurile Orașului. Ben încercase odată să-și facă o pereche de schiuri, după

indicațiile dintr-o carte veche, și se trezise pe jumătate îngropat într-o grămadă de substanță albă. Și până și descrierea lui Ben, despre cum se vedea și se simțea zăpada, era chinuitor de neclară și nesatisfăcătoare. Și pe urmă, nimeni nu ieșea afară când ningea de fapt, ci doar când substanța era deja pe jos, pe pământ. Ajuns aici, Baley își spuse că singurul lucru asupra căruia toată lumea era de acord era că ningea numai când era foarte frig. Acum nu era foarte frig, era doar răcoare. Acei nori *nu* însemnau că avea de gând să ningă. Se simți doar puțin mai liniștit. Nu semăna cu zilele înnorate de pe Pământ, pe care el le *văzuse*. Pe Pământ, norii erau mai ușori, era sigur de asta. Erau de un alb-cenușiu, chiar și când acopereau cerul de tot. Aici, lumina – ce rămânea din ea – era cam gălbejită, o culoare cadaverică. Oare pentru că soarele Aurorei era mai portocaliu decât cel al Pământului?

Spuse:

— Culoarea cerului este... neobișnuită?

Daneel privi în sus, pe cer:

— Nu, partenere Elijah. E o furtună.

— Aveți des furtuni din astea?

— În această perioadă a anului, da. Uneori cu fulgere. Nu e o surpriză. A fost prevăzută în buletinul meteorologic de ieri și, din nou, în cel din dimineața asta. Se va termina înainte de a se crăpa de ziuă, iar câmpiile au nevoie de apă. Am fost cam deficitari la ploi în ultima vreme.

— Și se face așa de frig? E normal?

— O, da. Dar să intrăm în vehiculul aeropurtat, partenere Elijah. Poate fi încălzit.

Baley încuviință și merseră împreună înspre vehicul, care stătea pe un petic de iarbă unde fusese adus înainte de amiază. Se opriră.

— Stai, zise Baley. Nu l-am întrebat pe Gremionis unde se află locuința lui Amadiro... sau biroul...

— Nu e nevoie, partenere Elijah, spuse Daneel imediat, ținându-l pe Baley cu o mână de cot, împingându-l ușor, dar neîndoios, înainte. Prietenul Giskard are harta Institutului în banca lui de memorii și ne va conduce înspre Clădirea Administrației. Se prea poate ca dr. Amadiro să-și aibă biroul acolo.

Giskard spuse:

— Informațiile mele arată că biroul dr. Amadiro *se află* în Clădirea Administrației. Dacă, din întâmplare, el nu este la birou, ci în locuința lui, aceasta este aproape.

Baley se pomeni din nou înghesuit pe locul din față, între cei doi roboți. Îi mulțumi în gând lui Daneel pentru căldura, aproape umană,

pe care o emana corpul lui. Deși învelișul de tip textil al lui Giskard era izolator și nu era atât de rece cum ar fi fost metalul gol, pentru cât de înghețat era Baley acesta era mai puțin atrăgător. Baley era cât pe ce să-și treacă un braț în jurul umerilor lui Daneel, cu intenția de a-l trage mai aproape, ca să se încălzească. Fâstâcit, își coborî brațul în poală. Zise:

— Nu-mi place cum e afară.

Daneel, dorind poate să distragă atenția lui Baley de la aspectul Exteriorului, spuse:

— Partenere Elijah, cum de ai știut că dr. Vasilia a încurajat interesul domnului Gremionis față de domnișoara Gladia? N-am observat ca dumneata să fi avut vreo dovadă în acest sens.

— N-am avut, răspunse Baley. Eram destul de disperat ca să trag la nimereală, adică să risc cu întâmplări puțin probabile. Gladia mi-a spus că Gremionis e singura persoană suficient de atrasă de ea ca să i se ofere întruna. M-am gândit că el l-ar fi putut ucide pe Jander din gelozie. N-am crezut că ar cunoaște, într-adevăr, destulă robotică pentru a o face, dar, pe urmă, am aflat că fiica lui Fastolfe, Vasilia, e robotician și seamănă cu Gladia din punct de vedere fizic. M-am întrebat dacă Gremionis, fiind fascinat de Gladia, n-ar fi putut fi fascinat înainte de Vasilia – și dacă nu cumva crima nu a fost rezultatul unei conspirații între cei doi. Făcând aluzii vagi la existența unei asemenea conspirații, am reușit s-o conving pe Vasilia să mă primească.

— Dar n-a fost nici o conspirație, partenere Elijah, spuse Daneel, cel puțin în ceea ce privește distrugerea lui Jander. Vasilia și Gremionis n-ar fi putut concepe această distrugere, nici măcar dacă ar fi lucrat împreună.

— De acord, și totuși Vasilia a fost enervată de sugestia că ar fi avut o legătură cu Gremionis. De ce? Când Gremionis ne-a spus că la început a fost atras de Vasilia, apoi de Gladia, m-am gândit dacă nu cumva legătura dintre primii doi a fost mai indirectă, dacă Vasilia ar fi putut încuraja transferul dintr-un motiv asociat mai de departe – dar totuși asociat – cu moartea lui Jander. De fapt, trebuia să existe vreo legătură între cei doi; reacția Vasiliei la aluzia mea a dovedit-o. Bănuiala mea a fost corectă. Vasilia plănuia trecerea lui Gremionis de la o femeie la alta. Gremionis a fost uimit să vadă că știu asta, ceea ce mi-a fost de folos, pentru că, dacă problema ar fi fost complet nevinovată, n-ar fi avut nici un motiv să facă un secret din ea – și era clar secretă. Ții minte că Vasilia n-a pomenit nimic în legătură cu faptul că l-a îndemnat pe Gremionis să se îndrepte spre Gladia. Când i-am spus că Gremionis s-a oferit Gladiei, a reacționat de parcă ar fi

auzit prima oară lucrul ăsta.

— Dar, partenere Elijah, cât de importante sunt toate acestea?

— Putem afla. Mie mi s-a părut că nu e deloc important, nici pentru Gremionis, nici pentru Vasilia. Totuși, dacă ar fi avut vreo importanță, s-ar putea să fi fost implicată o a treia persoană. Dacă are vreo legătură cu moartea lui Jander, atunci trebuie să fie o persoană chiar mai talentată decât Vasilia – și aceasta ar putea fi Amadiro. Așa că am făcut aluzie la existența unei conspirații, arătându-i intenționat că îl interogasem pe Gremionis și că vorbeam din locuința lui – și asta a mers.

— Totuși, nu știu ce înseamnă toate astea, partenere Elijah.

— Nici eu, cu excepția unor speculații. Dar poate vom afla de la Amadiro. Înțelegi, situația noastră este atât de proastă, încât n-avem nimic de pierdut dacă întrebăm și riscăm.

În timpul acestui schimb de replici, vehiculul se înălțase pe jeturile de aer și ajunsese la o înălțime moderată. Trecu peste un șir de tufe și pluti, din nou, pe deasupra gazonului și a aleilor cu nisip. Baley observă că, în locurile unde iarba era mai înaltă, era culcată pe o parte de vânt, de parcă ar fi trecut pe deasupra ei un vehicul aeropurtat invizibil și mult mai mare.

Baley zise:

— Giskard, tu înregistrezi conversațiile care au loc în prezența ta, nu-i așa?

— Da, domnule.

— Și le poți reproduce la nevoie.

— Da, domnule.

— Și poți localiza cu ușurință – și reproduce – o anumită declarație, făcută de o anumită persoană?

— Da, domnule. Nu trebuie să ascultați toată înregistrarea.

— Și ai putea, dacă e nevoie, să depui mărturie în fața unui tribunal?

— Eu, domnule? Nu, domnule, zise Giskard, privind fix înspre șosea. Deoarece un robot poate fi făcut să mintă printr-o comandă destul de meșteșugită, iar toate îndemnurile sau amenințările vreunui judecător nu ar folosi la nimic, legea consideră, cu înțelepciune, că un robot este un martor incompetent.

— Dar, în acest caz, ce rost mai au înregistrările tale?

— Asta, domnule, este altceva. O înregistrare, odată făcută, nu poate fi denaturată la o simplă comandă, deși ar putea fi ștearsă. Deci, o asemenea înregistrare ar putea fi admisă drept dovadă. Nu există precedente categorice, totuși, dacă este sau nu admisă, depinde, de la caz la caz, de judecător.

Baley nu putea spune dacă această declarație era descurajantă sau dacă era el influențat de urâta lumină plumburie care scălda peisajul. Spuse:

— Vezi bine ca să conduci, Giskard?

— Sigur, domnule, dar n-am nevoie. Vehiculul este prevăzut cu un radar computerizat care îi dă posibilitatea să evite obstacolele singur, chiar dacă eu, pe neașteptate, nu mi-aș face datoria. Aceasta a funcționat ieri dimineață, când am călătorit în condiții bune, deși toate ferestrele erau acoperite.

— Partenere Elijah, zise Daneel, schimbând din nou subiectul ca să-i abată atenția lui Baley de la furtuna ce stătea să vină, speri că dr. Amadiro va fi, într-adevăr, de folos?

Giskard parcă vehiculul pe o pajiște întinsă, în fața unei clădiri încăpătoare dar nu foarte înalte, cu o fațadă sculptată încâlcit, care era evident nouă, deși dădea impresia că imită ceva foarte vechi.

Baley știu că era Clădirea Administrației, fără să i se spună. Zise:

— Nu, Daneel, mă aștept ca Amadiro să fie mult prea inteligent ca să ne ajute cât de cât.

— Și dacă e așa, ce gânduri ai pe urmă?

— Nu știu, răspunse Baley, cu un sentiment de *déjà vu*, dar voi încerca să mă gândesc la ceva.

54

Când Baley intră în Clădirea Administrației, primul lui gând a fost de ușurare că a scăpat de lumina nefirească din Exterior. Al doilea a fost unul de recunoaștere. Aici, pe Aurora, casele – locuințele particulare – erau absolut Auroriene. Nici o clipă n-ar fi putut, stând în camera de zi a Gladiei, sau luând micul dejun cu Fastolfe în sufrageria acestuia, sau vorbind cu Vasilia în biroul ei, sau folosindu-se de emițătorul tridimensional al lui Gremionis, să se creadă pe Pământ. Toate patru se deosebeau între ele, dar toate erau de un anumit tip, mult diferit de cel al apartamentelor subterane de pe Pământ. Totuși, Clădirea Administrației respira un aer oficial, care depășea evident diversitatea umană obișnuită. Nu aparținea tipului de locuințe de pe Aurora mai mult decât semăna oricare clădire oficială din Orașul natal al lui Baley cu un apartament din Sectoarele locuibile, dar cele două clădiri oficiale, din cele două Lumi atât de diferite, semănau, în chip ciudat, una cu cealaltă. Acesta era primul loc de pe Aurora unde Baley se crezu, pentru o clipă, pe

Pământ. Erau aceleași coridoare lungi, reci și pustii, același stil al decorațiunilor interioare, cu fiecare sursă de lumină proiectată astfel încât să enerveze pe cât mai puțini și să placă la tot atât de puțini. Existau unele elemente care ar fi lipsit pe Pământ – ghivecele suspendate, cu plante, de exemplu, înflorind la lumină și prevăzute cu dispozitive (ghici Baley) pentru udarea controlată și automată. Această influență naturală lipsea pe Pământ și prezența ei nu-l încântă. Ghivecele astea nu puteau cădea uneori? Nu puteau atrage insecte? Apa nu putea să picure?

Erau și unele lucruri care lipseau. Pe Pământ, când te aflai într-un Oraș, se auzea permanent vuietul făcut de oameni și de mașini, chiar și în cea mai indiferentă clădire administrativă. „Bâzâitul Insistent al Fraternității", era expresia folosită de politicienii și ziariștii de pe Pământ. Aici, în schimb, era liniște. Baley nu observase liniștea din locuințele pe care le vizitase în ziua aceea și cu o zi înainte, pentru că totul părea atât de nefiresc, încât o ciudățenie în plus nu mai conta. Într-adevăr, fusese mai conștient de bâzâitul insectelor de afară sau de foșnetul vântului prin vegetație decât de absența permanentului „Freamăt al Umanității" (o altă expresie populară). Oricum, aici, unde se simțea o influență de pe Pământ, absența „Freamătului" era la fel de supărătoare ca și nuanța portocalie a luminii artificiale, mai perceptibilă pe albul foarte deschis al pereților decât pe ornamentele încărcate ale locuințelor de pe Aurora.

Reveria lui Baley nu dură mult. Se aflau chiar la intrarea principală și Daneel își întinse un braț ca să-i oprească pe ceilalți doi. Trecură vreo treizeci de secunde, după care Baley, vorbind automat în șoaptă din cauza liniștei ce domnea pretutindeni, întrebă:

— De ce așteptăm?

— Pentru că e bine să facem așa, partenere Elijah, răspunse Daneel. În fața noastră este un câmp usturător.

— Un ce?

— Un câmp usturător, partenere Elijah. De fapt, numele e un eufemism. Stimulează terminațiile nervoase și produce o durere ascuțită. Roboții pot trece, dar ființele umane, nu. Desigur, orice încălcare, fie de către un robot, fie de către o ființă umană, acționează o alarmă.

— De unde știi că un e câmp usturător? întrebă Baley.

— Poate fi văzut, partenere Elijah, dacă știi la ce să te uiți. Aerul pare să licărească puțin, iar peretele din spatele acestei zone are o nuanță slab verzuie, față de peretele din față.

— Nu sunt deloc sigur că-l văd, spuse Baley indignat. Ce mă poate împiedica – pe mine sau pe oricare alt străin nevinovat – să

intru și să simt durerea?

Daneel zise:

— Cei care sunt membri ai Institutului au un dispozitiv neutralizant; cei care sunt vizitatori sunt, aproape întotdeauna, însoțiți de unul sau mai mulți roboți, care vor detecta, cu siguranță, câmpul usturător.

Pe coridorul de dincolo de câmp se apropia un robot. (Licărul câmpului se observa mai ușor pe suprafața lui metalică, netedă.) Păru să-l ignore pe Giskard, dar șovăi o clipă când privi de la Baley la Daneel și înapoi. Și apoi, după ce luă o hotărâre, i se adresă lui Baley. („Poate că Daneel pare prea uman, gândi Baley, ca să fie om.")

Robotul întrebă:

— Numele dumneavoastră, domnule?

Baley răspunse:

— Sunt detectivul Elijah Baley de pe Pământ. Sunt însoțit de doi roboți de la locuința doctorului Han Fastolfe – Daneel Olivaw și Giskard Reventlov.

— Numărul de legitimație, domnule?

Numărul de serie al lui Giskard apăru, fosforescent, pe partea stângă a pieptului:

— Garantez pentru ceilalți doi, prietene, spuse el.

Robotul studie numărul o clipă, de parcă l-ar fi comparat cu un dosar din banca lui de memorii. Apoi încuviință și zise:

— Număr de serie acceptat. Puteți trece.

Daneel și Giskard intrară imediat, dar Baley începu să bâjbâie încet. Întinse mâna, ca și cum ar fi vrut să simtă dacă-l doare.

— Câmpul a fost întrerupt, partenere Elijah, spuse Daneel. Va fi restabilit după ce trecem noi.

„Mai bine încet, decât să mă doară", se gândi Baley, și-și continuă mersul târșâit până ce trecu mult dincolo de bariera de câmp.

Roboții, fără să dea semne de nerăbdare sau de dezaprobare, așteptară până ce pașii șovăitori ai lui Baley îi ajunseră din urmă.

Apoi se urcară pe o rampă în spirală, care era numai pentru două persoane. Robotul era primul, singur; Baley și Daneel stăteau unul lângă celălalt, în spatele lui (mâna lui Daneel stătea ușoară, dar aproape posesivă, pe umărul lui Baley); iar Giskard încheia șirul.

Baley își dădu seama că pantofii lui cu vârful în sus erau cam incomozi și presimți că-i va fi greu să urce rampa, prea abruptă și să se aplece în față, ca să evite o alunecare neîndemânatică. Fie tălpile pantofilor lui, fie suprafața rampei – sau și una, și alta – ar fi trebuit să

aibă striații. De fapt, nici una dintre ele n-avea.

Robotul din față spuse:

— Domnule Baley – ca și cum ar fi vrut să-l avertizeze de ceva, și mâna robotului se încleștă de grilajul de care se ținea.

Imediat rampa se desfăcu în mai multe părți, care alunecară una pe lângă cealaltă, formând trepte. Apoi întreaga rampă începu să urce. Efectuă o rotație completă, trecând prin tavanul din care se retrăsese o parte, apoi, când se opri, se aflau la ceea ce se putea bănui că este etajul întâi. Treptele dispărură și cei patru porniră.

Baley privi curios în urmă:

— Cred că e bun pentru cei care vor să coboare, dar ce te faci dacă, la un moment dat, sunt mai mulți cei ce vor să urce, decât cei ce vor să coboare? Până la urmă se va înfige o jumătate de kilometru în cer sau în pământ.

— Asta e o spirală pentru urcat, spuse Daneel cu voce joasă. Există spirale pentru coborât, separate.

— Dar trebuie să coboare din nou, nu?

— Se oprește în vârf – sau la bază – depinde de care e vorba, partenere Elijah, și, în perioadele în care nu e folosită, se desfășoară, ca să spun așa. Această spirală de urcare coboară acum.

Baley privi în urmă. Poate că suprafața aceea plană aluneca în jos, dar nu se vedea nici o neregularitate sau vreun semn că se mișcă.

— Și dacă vrea cineva să se folosească de ea când a ajuns sus de tot?

— Atunci va trebui să aștepte desfășurarea, care durează mai puțin de un minut. Mai sunt și treptele obișnuite, partenere Elijah, și majoritatea Aurorienilor nu se dau în lături să le folosească. Roboții folosesc scările aproape întotdeauna. Deoarece ești vizitator, ți se oferă, din politețe, spirala.

Mergeau din nou pe un culoar, înspre o ușă mai împodobită decât celelalte. „O purtare curtenitoare", se gândi Baley. „Un semn dătător de speranță." Poate că era alt semn dătător de speranță faptul că în pragul ușii împodobite apăru un Aurorian. Era înalt, cu cel puțin opt centimetri mai înalt decât Daneel, care era cu vreo cinci centimetri mai înalt decât Baley. Omul din prag era și lat, masiv, cu o față rotundă, un nas cam borcănat, păr negru creț, era oacheș și zâmbea. Cel mai demn de luat în seamă era zâmbetul. Larg și aparent neforțat, dezvelea dinții proeminenți, albi și puternici.

Zise:

— A, iată-l pe domnul Baley, vestitul anchetator de pe Pământ, care a venit pe mica noastră planetă ca să arate că eu sunt un ticălos

înspăimântător. Intră, intră. Ești binevenit. Îmi pare rău dacă ajutorul meu, roboticianul Maloon Cicis, ți-a dat impresia că nu sunt disponibil, dar el este un individ precaut și mult mai grijuliu cu timpul meu decât mine.

Se dădu la o parte când intră Baley și-l bătu ușor, cu mâna lui grasă, pe omoplat. Părea să fie un gest de prietenie cum Baley nu mai întâlnise pe Aurora.

Baley zise, prevăzător (îndrăznea prea mult?):

— Înțeleg că sunteți Președintele Robotician Kelden Amadiro?

— Întocmai. Întocmai. Omul care are de gând să-l distrugă pe dr. Han Fastolfe ca forță politică pe planeta asta – dar sper să te conving că asta nu mă face chiar atât de ticălos. La urma urmei, eu nu încerc să dovedesc faptul că Fastolfe e cel ticălos, pur și simplu din cauza actului prostesc de vandalism pe care l-a comis asupra propriei creații – sărmanul Jander. Să spunem că voi demonstra doar că Fastolfe... se înșală.

Făcu un gest ușor, iar robotul care îi condusese intră într-o nișă.

Când ușa se închise, Amadiro îi făcu semn lui Baley să se așeze pe un scaun tapițat și, cu o economie de gesturi admirabilă, cu cealaltă mână indică niște în perete pentru Daneel și Giskard. Baley observă privirea hulpavă pe care Amadiro i-o aruncă lui Daneel, zâmbetul fiind înlocuit de expresia unui animal de pradă. Într-o clipă zâmbetul îi reapăru. Baley se întrebă dacă, nu cumva, schimbarea rapidă a expresiei fusese numai în imaginația lui.

Amadiro spuse:

— Deoarece se pare că ne așteaptă o vreme posomorâtă, hai să ne descurcăm fără lumina ineficientă a zilei, cu care suntem binecuvântați acum în mod îndoielnic.

Cumva (Baley nu văzu exact ce făcea Amadiro la panoul de comandă de pe biroul lui) ferestrele deveniră opace, iar pereții începură să răspândească o lumină blândă, ca și cea naturală.

Zâmbetul lui Amadiro păru să devină și mai larg:

— De fapt, nu prea avem despre ce vorbi, dumneata și cu mine, domnule Baley. Am avut grijă să stau de vorbă cu domnul Gremionis, în timp ce dumneata erai pe drum încoace. Cele spuse de el m-au hotărât să vorbesc și cu dr. Vasilia. Se pare, domnule Baley, că îi acuzi pe amândoi, mai mult sau mai puțin, de complicitate la distrugerea lui Jander și, dacă înțeleg bine, mă acuzi și pe mine.

— Am pus doar întrebări, dr. Amadiro, așa cum vreau să fac și acum.

— Fără îndoială, dar dumneata ești Pământean, așa că nu-ți dai seama de monstruozitatea acțiunilor dumitale și îmi pare foarte rău că

va trebui, totuși, să suporți consecințele lor. Probabil știi că Gremionis mi-a trimis un memoriu referitor la calomnierea lui de către dumneata.

— Mi-a spus că așa a făcut, dar nu m-a înțeles. Nu era calomnie.

Amadiro își țuguie buzele, cugetând, parcă, la cele auzite:

— Îndrăznesc să spun că ai dreptate din punctul dumitale de vedere, domnule Baley, dar dumneata nu înțelegi definiția Aurorianâ a cuvântului. Am fost silit să trimit memoriul lui Gremionis Președintelui și, drept urmare, e foarte posibil să se dea ordin să fii expulzat de pe planetă până mâine dimineață. Bineînțeles că regret acest lucru, dar mă tem că investigația dumitale se apropie de sfârșit.

14. DIN NOU AMADIRO

55

Baley fusese luat prin surprindere. Nu știa ce să creadă despre Amadiro și nu se așteptase la această încurcătură. Gremionis îl descrisese ca pe o persoană „rezervată". Din cele spuse de Cicis, se așteptase ca Amadiro să fie un despot. Totuși, ca persoană, Amadiro părea jovial, chiar prietenos. Însă, dacă era să se ia după cuvintele lui, Amadiro acționa cu calm ca să pună capăt investigației. O făcea fără milă – ba chiar cu un zâmbet de compătimire.

Ce fel de individ era el?

În mod automat, Baley privi înspre nișele în care stăteau Giskard și Daneel, primitivul Giskard bineînțeles inexpresiv, emancipatul Daneel calm și tăcut. Ca Daneel să-l fi întâlnit vreodată pe Amadiro în scurta lui existență era, la prima vedere, puțin probabil. În schimb Giskard, în deceniile lui – câte? – l-ar fi putut foarte bine întâlni. Baley își strânse buzele, gândindu-se că l-ar fi putut întreba pe Giskard mai înainte ce fel de persoană era Amadiro. Și-ar fi dat seama mai bine cât din ceea ce arăta era adevărat și cât era calculat cu isteține. De ce naiba, se întrebă Baley, nu folosea el mai inteligent posibilitățile acestor roboți? Sau de ce nu s-a oferit Giskard să-l informeze – dar nu, asta nu era cinstit. Era clar că lui Giskard îi lipsea capacitatea de a acționa independent în asemenea situații. El oferă informații la cerere, se gândi Baley, dar nu emite nici una din proprie inițiativă.

Amadiro urmări privirea lui Baley și zise:

— Cred că sunt unul contra trei. După cum vezi, nici unul dintre roboții mei nu se află aici, în birou – deși, dacă îi chem, vin în orice număr, recunosc – în timp ce dumneata ai doi dintre roboții lui Fastolfe: prietenul de nădejde Giskard și această minune a proiectării, Daneel.

— Văd că îi cunoașteți pe amândoi, spuse Baley.

— Doar din auzite. De fapt îi văd – eu, robotician, era să spun „în carne și oase" – de fapt îi văd acum pentru prima oară, din punct

de vedere fizic, deși l-am văzut pe Daneel interpretat de un actor în acel spectacol de pe hiperunde.

— Se pare că toată lumea din toate Lumile a văzut acel spectacol de pe hiperunde, zise Baley posomorât. Mie, ca individ real și mărginit, lucrul ăsta îmi face viața grea.

— Nu în ceea ce mă privește, spuse Amadiro, iar zâmbetul i se lărgi. Te asigur că n-am luat deloc în serios imaginea dumitale fictivă. Am bănuit eu că în viața reală ești mărginit. Și așa și ești, altfel nu te-ai fi dedat atât de nestingherit la acuzații inadmisibile pe Aurora.

— Dr. Amadiro, zise Baley, vă asigur că nu făceam acuzații oficiale. Efectuam doar o investigație și analizam posibilitățile.

— Să nu mă înțelegi greșit, făcu Amadiro cu o ardoare bruscă. Nu te condamn. Sunt sigur că te comportai perfect după regulile de pe Pământ. Numai că acum încalci regulile de pe Aurora. Noi ne apărăm reputația cu o putere incredibilă.

— Dacă e așa, dr. Amadiro, atunci dumneavoastră și alți Globaliști nu l-ați calomniat pe dr. Fastolfe, mult mai mult decât mine?

— Perfect adevărat, încuviință Amadiro, dar eu sunt un Aurorian eminent și am o anumită influență, în timp ce dumneata ești Pământean și n-ai nici un fel de influență. Recunosc, asta e foarte incorect, și îmi pare rău, dar așa sunt Lumile. Ce putem face? În plus, acuzația împotriva lui Fastolfe poate fi susținută – și *va fi* susținută – iar calomnia nu este calomnie când reprezintă adevărul. Greșeala dumitale a fost să faci acuzații care, pur și simplu, nu pot fi susținute. Sunt sigur că vei fi de acord că nici domnul Gremionis, nici dr. Vasilia Aliena – separat sau împreună – nu l-ar fi putut scoate din funcțiune pe bietul Jander.

— Oficial, n-am acuzat pe nici unul dintre ei.

— Poate că nu, dar pe Aurora nu te poți ascunde în spatele cuvântului „oficial". Păcat că Fastolfe nu te-a prevenit asupra acestui lucru când te-a adus aici să preiei această investigație, această... așa cum e acum, mă tem că e o investigație nefericită.

Baley simți cum îi tresare colțul gurii, la gândul că Fastolfe l-ar fi putut, într-adevăr, preveni. Întrebă:

— Voi obține o audiere în această privință, sau e totul aranjat?

— Bineînțeles că vei obține o audiere, înainte de a fi condamnat. Aici, pe Aurora, nu suntem sălbatici. Președintele va lua în seamă memoriul pe care i l-am trimis, împreună cu toate sugestiile mele pe marginea lui. Probabil că îl va audia pe Fastolfe, în calitate de parte adversă strâns implicată și, apoi, va aranja o întâlnire cu noi trei, poate mâine. Va trebui luată o hotărâre – atunci sau mai târziu – care va fi ratificată de întreaga Adunare Legislativă. Te asigur că va fi

respectat procedeul legal.

— Fără îndoială că va fi respectată litera legii, dar dacă Președintele s-a hotărât deja, dacă nimic din ce spun nu va fi acceptat și dacă Adunarea Legislativă își va pune ștampila pe o hotărâre luată dinainte? Așa ceva e posibil?

Auzind acestea, Amadiro nu zâmbi, deși păru amuzat:

— Ești un realist, domnule Baley. Mă bucură asta. Oamenii care visează la dreptate pot fi atât de ușor dezamăgiți... și, de obicei, sunt niște persoane atât de minunate, încât nu-ți place să vezi ce se întâmplă.

Amadiro își fixă din nou privirea asupra lui Daneel:

— O lucrare remarcabilă, acest robot cu aspect uman, zise el. E uimitor cât de bine își ascunde dr. Fastolfe unele lucruri. Și e păcat că Jander nu mai e. Aici Fastolfe e de neiertat.

— Dr. Fastolfe, domnule, neagă orice implicare.

— Da, domnule Baley, bineînțeles că neagă. El spune că *eu* sunt implicat? Sau implicarea mea este numai ideea dumitale?

Baley spuse cu prudență:

— Eu nu am o asemenea idee. Eu vreau numai să vă pun întrebări pe această temă. În ceea ce-l privește pe dr. Fastolfe, el nu susține o acuzație împotriva dumneavoastră. El e sigur că n-aveți nici o legătură cu ceea ce i s-a întâmplat lui Jander, fiindcă e absolut sigur că vă lipsesc cunoștințele și capacitatea de a imobiliza un robot cu aspect uman.

Dacă Baley sperase ca astfel să agite spiritele, dădu greș. Amadiro acceptă terfelirea fără să-și piardă buna dispoziție și spuse:

— Aici are dreptate, domnule Baley. Nici un robotician – viu sau mort – nu are capacitatea necesară, cu excepția lui Fastolfe însuși. Nu așa spune el, modestul nostru profesor al profesorilor?

— Da, așa spune.

— Atunci, oare ce spune el că i s-a întâmplat lui Jander?

— Ceva întâmplător. Un accident.

Amadiro râse:

— A calculat probabilitatea unui asemenea accident?

— Da, domnule Președinte Robotician. Totuși, poate avea loc și o întâmplare neprevăzută, mai ales dacă apar condiții nefavorabile.

— Ca de pildă?

— Asta sper să aflu de la dumneavoastră. Deoarece ați aranjat, deja, să fiu evacuat de pe planetă, aveți acum de gând să împiedicați anchetarea dumneavoastră, sau îmi pot continua investigația până ce activitatea mea în acest domeniu ia sfârșit în mod legal? Înainte de a răspunde, dr. Amadiro, vă rog să țineți seama de faptul că

investigația încă *nu* a luat sfârșit din punct de vedere legal și, în orice audiere, care poate veni mâine sau mai târziu, vă pot acuza că ați refuzat să răspundeți la întrebările mele, dacă veți insista să punem capăt acum acestei întrevederi. Asta l-ar putea influența pe Președinte în luarea hotărârii sale.

— Nu-l va influența, dragă domnule Baley. Să nu-ți închipui că poți să mă încurci în vreun fel. Oricum, îmi poți pune câte întrebări vrei. Voi colabora deschis cu dumneata, de-ar fi numai bucuria spectacolului de a-l vedea pe bunul Fastolfe încercând inutil să se descurce în această afacere nenorocită. Nu sunt foarte răzbunător, domnule Baley, dar faptul că Jander era propria creație a lui Fastolfe nu-i dă dreptul să-l distrugă.

Baley spuse:

— Nu s-a stabilit legal că el a făcut asta, așa că, cel puțin virtual, este o calomnie ceea ce, tocmai, ați spus. Deci, să lăsăm asta deoparte și să ne continuăm discuția. Am nevoie de informații. Eu voi pune întrebările pe scurt și direct și, dacă dumneavoastră răspundeți la fel, această întrevedere va lua repede sfârșit.

— Nu, domnule Baley. Nu dumneata stabilești condițiile acestei întrevederi, spuse Amadiro. Presupun că unul sau ambii dumitale roboți sunt utilați pentru înregistrarea întregii noastre conversații.

— Așa cred.

— Eu știu. Am și eu un dispozitiv de înregistrare. Să nu crezi, bunul meu domn Baley, că mă vei conduce printr-o junglă de răspunsuri scurte spre ceva ce-i va fi de folos lui Fastolfe. Voi răspunde cum voi crede eu de cuviință și voi avea grijă să nu fiu înțeles greșit. Și propria mea înregistrare mă va ajuta să mă asigur că nu sunt înțeles greșit.

Acum, pentru prima oară, în spatele atitudinii prietenești a lui Amadiro se ghicea lupul.

— Foarte bine, atunci, dar dacă răspunsurile dumneavoastră vor fi dinadins lungi și evazive, și asta va apărea în înregistrare.

— Evident.

— După ce ne-am înțeles, pentru început, aș dori un pahar cu apă.

— Desigur. Giskard, vrei să-l servești pe domnul Baley?

Giskard ieși imediat din nișă. Se auzi inevitabilul zornăit al cuburilor de gheață la barul dintr-un capăt al încăperii și imediat în fața lui Baley, pe birou, apăru un pahar cu apă.

— Mulțumesc, Giskard, zise Baley, așteptând ca acesta să intre înapoi în nișă.

Apoi vorbi:

— Dr. Amadiro, am dreptate să cred că sunteți conducătorul Institutului de Robotică?

— Da, ai.

— Și fondatorul lui?

— Corect. Vezi, răspund pe scurt.

— De cât timp există acesta?

— În concepție – de decenii. De cel puțin cincisprezece ani adun oameni însuflețiți de aceeași idee. Acum doisprezece ani am obținut aprobarea Adunării Legislative. Construcția a început acum nouă ani și munca propriu-zisă acum șase ani. În forma lui actuală, Institutul funcționează de doi ani și avem planuri de dezvoltare pe termen lung. Iată un răspuns lung, domnule, dar prezentat foarte pe scurt.

— De ce ați considerat necesar să întemeiați Institutul?

— A, domnule Baley. Aici cred că nu aștepți decât un răspuns lung.

— Cum doriți, domnule.

În acel moment, un robot aduse o tavă cu sandvișuri mici și prăjituri și mai mici, toate necunoscute lui Baley. Încercă un sandviș și îl găsi uscat și nu tocmai neplăcut la gust, dar destul de ciudat ca să-l înghită cu greu. Îl făcu să alunece pe gât bând restul de apă.

Amadiro îl urmări cu un fel de plăcere și spuse:

— Trebuie să înțelegi, domnule Baley, că noi, Aurorienii, suntem oameni neobișnuiți. Așa sunt în general cei din Spațiu, dar acum eu vorbesc despre Aurorieni în special. Suntem urmașii Pământenilor – un lucru la care majoritatea dintre noi nu se gândește cu plăcere – dar suntem autoalesi.

— Ce înseamnă asta, domnule?

— Pământenii trăiesc de mult timp pe o planetă supraaglomerată și s-au organizat în orașe și mai aglomerate, care, în final, au devenit stupuri și furnicare pe care le numiți Orașe, cu „O" mare. Ce fel de Pământeni, deci, ar pleca de pe Pământ și ar merge înspre alte Lumi pustii și dușmănoase și ar construi societăți noi din nimic, societăți pe care nu le-ar vedea terminate într-o viață de om – copaci care ar fi lăstari când ar muri ei, ca să spun așa.

— Oameni foarte neobișnuiți, cred.

— Foarte neobișnuiți. Mai precis, oameni care nu depind atât de mult de aglomerările de indivizi încât să nu poată face față pustietății. Oameni care ar prefera, chiar, pustietatea, cărora le-ar plăcea să muncească pe cont propriu și să-și rezolve singuri problemele, mai degrabă decât să se ascundă în gloată și să împartă greutatea cu alții, astfel încât sarcina lor să fie egală cu zero. Individualiști, domnule Baley. Individualiști!

— Înțeleg.

— Și societatea noastră se bazează pe asta. Toate direcțiile în care s-au dezvoltat Lumile din Spațiu scot și mai mult în evidență individualitatea noastră. Suntem mândri că suntem oameni pe Aurora, decât să fim o turmă de oi pe Pământ. Bagă de seamă, domnule Baley, nu folosesc această metaforă ca să ridiculizez Pământul. Pur și simplu e vorba de o societate diferită pe care eu o consider de neadmirat, dar pe care cred că dumneata o găsești plăcută și ideală.

— Ce legătură are asta cu întemeierea Institutului, dr. Amadiro?

— Până și mândrul și sănătosul individualism își are dezavantajele lui. Mințile cele mai înaintate – muncind separat, timp de secole – nu pot progresa dacă refuză să-și comunice descoperirile. O problemă încurcată îl poate întârzia pe un savant un secol, când e posibil ca un coleg să aibă deja soluția și nici măcar să nu-și de seama ce problemă rezolvă. Institutul este o încercare, cel puțin în domeniul strict al roboticii, de a introduce o anumită comunitate de gândire.

— E posibil ca problema încurcată la care vă referiți să fie construcția unui robot cu aspect uman?

Ochii lui Amadiro clipiră:

— Da, e clar, nu-i așa? Acum douăzeci și șase de ani, noul sistem matematic al lui Fastolfe, pe care el îl denumește „analiză intersecțională", a făcut posibilă proiectarea roboților cu aspect uman, dar el a păstrat sistemul pentru sine. După mulți ani, când au fost elaborate toate detaliile tehnice dificile, el și dr. Sarton au aplicat teoria la proiectul lui Daneel. Apoi Fastolfe singur l-a terminat pe Jander. Dar și toate aceste detalii au fost ținute secrete. Cei mai mulți roboticieni au ridicat din umeri și s-au gândit că e ceva firesc. Puteau încerca doar, individual, să elaboreze detaliile singuri. Mie, în schimb, mi-a venit ideea unui Institut în care eforturile să fie unite. N-a fost ușor să-i conving pe ceilalți roboticieni despre utilitatea planului sau să conving Adunarea Legislativă să-l fondeze, în ciuda opoziției înverșunate a lui Fastolfe, sau să perseverez în efort ani mulți, dar am ajuns aici.

— De ce s-a opus dr. Fastolfe? întrebă Baley.

— Din amor-propriu obișnuit, mai întâi, și să știi că nu-i fac o vină din asta. Fiecare avem un egoism foarte normal. Este legat de individualism. Este vorba că Fastolfe se consideră cel mai mare robotician din istorie și mai consideră și că robotul cu aspect uman este propria lui realizare. Nu vrea ca realizarea să-i fie copiată de un grup de roboticieni, de necomparat cu el însuși. Îmi închipui că a considerat asta o conspirație a inferiorilor pentru a-i micșora și deteriora

propria victorie măreață.

— Ați spus că acesta a fost motivul lui să se opună „mai întâi". Asta înseamnă că au mai existat și alte motive. Care au fost acelea?

— El se opune și întrebuințării pe care o planificăm noi pentru roboții cu aspect uman.

— Ce întrebuințare, dr. Amadiro?

— Ei, nu. Să nu facem pe naivii. Cu siguranță că dr. Fastolfe ți-a vorbit despre planul Globaliștilor de a coloniza Galaxia.

— Mi-a vorbit și, în legătură cu aceasta, dr. Vasilia mi-a povestit despre dificultățile înaintării în știință printre individualiști. Oricum, asta nu mă împiedică să ascult părerile dumneavoastră despre aceste probleme. Nici pe dumneavoastră n-ar trebui să vă împiedice să mi le spuneți. De exemplu, vreți ca eu să accept interpretarea pe care dr. Fastolfe o dă planurilor Globaliștilor, considerând-o nepărtinitoare – și ați înregistra asta? Sau preferați să vă descrieți planurile cu cuvintele dumneavoastră?

— Dacă mă iei așa, domnule Baley, nu-mi lași nici o posibilitate de alegere.

— Nici una, dr. Amadiro.

— Foarte bine. Eu... noi, ar trebui să spun, pentru că oamenii de la Institut sunt mânați de aceleași idealuri în această privință, privim în viitor și dorim ca umanitatea să găsească noi și noi planete pentru colonizare. Totuși, nu dorim ca procesul de autoselecție să distrugă planetele mai vechi sau să le reducă la agonie, ca – iartă-mă – în cazul Pământului. Nu dorim ca noile planete să-i ia pe cei mai buni dintre noi și să lase în urmă scursurile. Înțelegi, nu-i așa?

— Vă rog să continuați.

— În orice societate orientată spre roboți, ca și în cazul propriei noastre societăți, soluția la îndemână este să trimitem roboți colonizatori. Roboții vor construi societatea și Lumea, iar noi îi vom urma mai târziu fără să fim nevoiți să alegem, pentru că noile Lumi vor fi la fel de confortabile și de adaptate nouă ca și vechile Lumi, așa că vom putea pleca înspre ele fără să plecăm de-acasă, ca să spun așa.

— Roboții nu vor crea Lumi pentru roboți, mai degrabă decât Lumi pentru oameni?

— Exact, dacă îi trimitem pe roboții noștri, care nu sunt decât roboți. Avem, totuși, ocazia să trimitem roboți cu aspect uman, ca Daneel, aici de față, care, creând Lumi pentru ei, vor crea, automat, Lumi pentru noi. Cu toate acestea, dr. Fastolfe se opune. Consideră nu știu ce virtute faptul că ființele umane își croiesc o nouă Lume pe o planetă străină și ostilă, dar nu înțelege că efortul nu numai că ar costa multe vieți omenești, dar ar și crea o Lume transformată de

catastrofe în ceva total diferit de Lumile pe care le cunoaștem.

— Așa cum Lumile din Spațiu, de astăzi, sunt diferite de Pământ și ele între ele?

Amadiro își pierdu jovialitatea o clipă și rămase gânditor:

— De fapt, domnule Baley, ai atins un aspect foarte important. Eu vorbesc despre Aurora. Lumile din Spațiu diferă, într-adevăr, între ele și eu nu îndrăgesc în mod deosebit pe nici una dintre ele. Pentru mine e clar – cu toate că s-ar putea să mă înșel – că Aurora, cea mai veche dintre ele, e și cea mai bună și cea mai reușită. Nu doresc o diversitate de Lumi noi, dintre care doar câteva ar putea fi, într-adevăr, valoroase. Doresc multe Aurore – multe milioane de Aurore – și din această cauză vreau ca noile Lumi să fie transformate în Aurore înainte ca ființele umane să ajungă acolo. Apropo, de aceea noi ne spunem „Globaliști". Ne interesează *acest* glob al nostru – Aurora – și nu altul.

— Nu vedeți nici o valoare în diversitate, dr. Amadiro?

— Dacă diversitățile ar fi la fel de bune, poate ar exista valoare, dar dacă unele – sau majoritatea – sunt inferioare, ce beneficiu ar fi pentru umanitate?

— Când începeți această lucrare?

— Când vom avea roboții cu aspect uman cu care s-o facem. Până acum existau cei doi ai lui Fastolfe, dintre care el a distrus unul, lăsându-l pe Daneel singurul exemplar.

În timp ce vorbea, privirea îi căzu pe Daneel.

— Când veți avea robotul cu aspect uman?

— E greu de spus. Încă nu l-am ajuns din urmă pe dr. Fastolfe.

— Chiar dacă el e unul singur și dumneavoastră sunteți mulți, dr. Amadiro?

Amadiro dădu ușor din umeri:

— Îți irosești ironia, domnule Baley. Fastolfe era mult înaintea noastră de la început și, deși Institutul se află de mult timp în fază embrionară, lucrăm concret doar de doi ani. În plus, va trebui nu numai să-l ajungem din urmă pe Fastolfe, ci și să i-o luăm înainte. Daneel este un produs bun, dar este un prototip și nu este *destul* de bun.

— În ce fel va trebui să fie îmbunătățiți roboții cu aspect uman, în plus față de Daneel?

— Evident, trebuie să semene și mai mult cu oamenii. Trebuie să existe de ambele sexe și trebuie să aibă și un echivalent pentru copii. Trebuie să dezvoltăm generațiile, dacă pe planete trebuie construită o societate suficient de umană.

— Cred că vor fi dificultăți, dr. Amadiro.

— Fără îndoială. Sunt multe. Ce greutăți întrevezi, domnule Baley?

— Dacă veți produce roboți cu aspect uman care seamănă atât de bine cu omul, încât pot crea o societate umană, și dacă ei vor fi produși în mai multe generații, de ambele sexe, cum îi veți deosebi de ființele umane?

— Va avea vreo importanță?

— S-ar putea. Dacă acești roboți vor semăna prea mult cu omul, se vor putea amesteca în societatea Aurorianâ și vor putea deveni membri ai familiei – și asta n-ar fi potrivit pentru colonizatori.

Amadiro râse:

— E clar că ideea asta ți-a intrat în cap din cauza atașamentului Gladiei Delmarre pentru Jander. Vezi, din discuția cu Gremionis și cu dr. Vasilia, știu câte ceva din întrevederea dumitale cu femeia aceea. Îți aduc aminte că Gladia e de pe Solaria și că noțiunea ei despre ce înseamnă un soț nu este tocmai Aurorianâ.

— Nu mă gândeam anume la ea. Mă gândeam că actul sexual este foarte tolerat pe Aurora, iar roboții ca parteneri sunt îngăduiți acum, roboți care sunt doar aproximativ asemănători cu omul. Dacă nu veți deosebi deloc un robot de o ființă umană....

— Există problema copiilor. Roboții nu pot zămisli.

— Dar asta ridică altă problemă. Roboții vor avea o viață lungă, deoarece construirea unei societăți perfecte poate dura secole întregi.

— Oricum, va trebui ca ei să trăiască mult, dacă vrem să semene cu Aurorienii.

— Și copiii... tot cu viață lungă?

Amadiro nu răspunse.

Baley zise:

— Aceștia vor fi copii artificiali, de robot, și nu vor crește niciodată, nu vor îmbătrâni. Cu siguranță că asta va crea un element suficient de inuman pentru a pune sub semnul întrebării felul societății.

Amadiro oftă:

— Ești pătrunzător, domnule Baley. Într-adevăr, ne gândim să elaborăm o schemă prin care roboții să poată face copii care să crească și să se maturizeze cumva.... cel puțin până vor construi societatea pe care dorim.

— Și apoi, când vor sosi ființele umane, roboții vor putea fi reduși la scheme de comportament mai robotice.

— Poate – dacă așa vom considera.

— Și această producție de copii? Cel mai bine ar fi dacă sistemul folosit ar fi cât mai aproape de cel uman, nu-i așa?

— Posibil.

— Sex, fertilitate, naștere?

— Posibil.

— Și dacă acești roboți întemeiază o societate atât de umană încât nu vor mai putea fi deosebiți de oameni, când vor sosi adevăratele ființe umane nu s-ar putea ca roboții să-i disprețuiască pe imigranți și să încerce să-i țină la distanță? Nu s-ar putea ca roboții să reacționeze față de Aurorieni așa cum reacționați dumneavoastră față de Pământeni?

— Domnule Baley, roboții ar mai asculta, încă, de cele Trei Legi.

— Cele Trei Legi vorbesc despre abținerea de a face rău ființelor umane și de ascultarea față de ființele umane.

— Întocmai.

— Și dacă roboții vor fi atât de asemănători cu ființele umane încât se vor considera pe *ei* drept ființele umane pe care trebuie să le protejeze și să le asculte? S-ar putea considera, foarte bine, mai importanți decât imigranții.

— Bunul meu domn Baley, de ce te interesează atât de mult lucrurile astea? Ele sunt pentru viitorul îndepărtat. Se vor găsi soluții, pe măsură ce vom înainta în timp și vom înțelege, observând, care sunt într-adevăr problemele.

— Dr. Amadiro, s-ar putea ca Aurorienii să nu vă aprobe planurile, de îndată ce vor ști despre ce-i vorba. S-ar putea să prefere părerile dr. Fastolfe.

— Zău? Fastolfe crede că, dacă Aurorienii nu pot coloniza noi planete direct și fără ajutorul roboților, atunci trebuie încurajați Pământenii s-o facă.

— Mie mi se pare un lucru de la sine înțeles, zise Baley.

— Pentru că ești Pământean, bunul meu domn Baley. Te asigur că Aurorienii nu-i vor vedea cu ochi buni pe Pământenii care se vor înghesui în noile lor Lumi, construind noi stupuri și formând un soi de Imperiu Galactic din trilioanele și cvadrilioanele lor și reducând Lumile Spațiului – la ce? La lipsă de importanță, în cel mai bun caz, și la pieire, în cel mai rău.

— Dar cealaltă variantă o reprezintă Lumile roboților asemănători cu omul, care vor construi societăți aproape umane și nu vor îngădui nici o ființă umană reală printre ei. Așa se va dezvolta treptat un Imperiu Galactic robotic, reducând Lumile Spațiului la lipsă de importanță, în cel mai bun caz, și la pieire, în cel mai rău. Sunt sigur că Aurorienii vor prefera un Imperiu Galactic uman în locul unuia robotic.

— De ce ești atât de sigur, domnule Baley?

— Forma pe care o are acum societatea dumneavoastră mă face sigur. În drum spre Aurora, mi s-a spus că aici nu se face nici o

deosebire între roboți și ființele umane, dar e clar că nu e așa. Poate că e un ideal dorit, despre care Aurorienii se amăgesc că există, dar el nu există.

— Ești aici – de când? – de mai puțin de două zile și-ți dai, deja, seama?

— Da, dr. Amadiro. Poate tocmai pentru că sunt străin văd atât de bine. Nu sunt orbit de obiceiuri și idealuri. Roboții nu au voie să intre în Personale, și asta e o deosebire care e clar că se face. Le permite ființelor umane să găsească un loc unde să fie singure. Dumneavoastră și cu mine stăm comod, în timp ce roboții rămân în picioare în nișele lor, după cum vedeți – Baley arătă cu mâna înspre Daneel – ceea ce este o altă deosebire. Cred că ființele umane, chiar și Aurorienii, vor dori întotdeauna să facă deosebiri și să-și păstreze propria umanitate.

— Uimitor, domnule Baley.

— Nu e deloc uimitor, dr. Amadiro. Ați pierdut. Chiar dacă veți reuși să vă impuneți credința că dr. Fastolfe l-a distrus pe Jander față de toți Aurorienii, chiar dacă îl reduceți pe dr. Fastolfe la neputință politică, chiar dacă veți convinge Adunarea Legislativă și pe Aurorieni să aprobe planul dumneavoastră de colonizare cu ajutorul roboților, veți câștiga doar timp. De îndată ce Aurorienii vor înțelege implicațiile planului dumneavoastră, se vor întoarce împotriva dumneavoastră. Atunci, ar fi mai bine dacă ați pune capăt campaniei împotriva doctorului Fastolfe și v-ați întâlni cu el ca să stabiliți un compromis prin care se poate aranja colonizarea noilor Lumi de către Pământeni, astfel încât să nu reprezinte o amenințare pentru Aurora sau pentru Lumile din Spațiu în general.

— Uimitor, domnule Baley, spuse Amadiro a doua oară.

— Nu aveți altă soluție, zise Baley categoric.

Dar Amadiro răspunse alene și amuzat:

— Când spun că remarcile dumitale sunt uimitoare, nu mă refer la conținutul declarațiilor dumitale, ci doar la faptul că le faci... și că îți închipui că au vreo valoare.

56

Baley îl urmări pe Amadiro luând ultima prăjitură și mușcând jumătate din ea, cu evidentă plăcere.

— Foarte bună, spuse Amadiro, dar îmi place prea mult să mănânc. Ce spuneam? A, da. Domnule Baley, îți închipui că ai descoperit un secret? Că ți-am spus un lucru pe care Lumea noastră

nu-l știe, deja? Că planurile mele sunt periculoase, dar că le flecăresc cu primul venit? Cred că-ți închipui că, dacă voi vorbi cu dumneata, voi scăpa vreo nerozie de care să te poți folosi. Fii sigur că n-am de gând s-o fac. Planurile mele pentru mai mulți roboți cu aspect uman, pentru familiile de roboți și pentru o cultură cât mai umană posibil sunt toate la dosar. Sunt la dispoziția Adunării Legislative și a oricui este interesat.

— Publicul știe? întrebă Baley.

— Probabil că nu. Publicul are prioritățile lui și e mai interesat de mâncare, de spectacolele de pe hiperunde, de meciurile de fotbal decât de secolul următor și de mileniul următor. Totuși, publicul va fi la fel de încântat să-mi aprobe planurile, așa cum sunt intelectualii care știu deja. Cei care vor obiecta nu vor fi destul de numeroși ca să conteze.

— Sunteți sigur de asta?

— Ciudat, dar sunt. Dumneata nu înțelegi, mă tem, intensitatea sentimentelor pe care Aurorienii – și locuitorii Spațiului în general – le au față de Pământeni. Bagă de seamă, eu nu împărtășesc aceste sentimente și, de exemplu, mă simt foarte în largul meu cu dumneata. Nu am acea teamă primitivă de infecții, nu-mi închipui că miroși urât, nu-ți atribui toate trăsăturile de caracter care sunt jignitoare, nu cred că dumneata și ai dumitale complotați ca să ne luați viața sau ca să ne furați proprietățile, dar majoritatea Aurorienilor au toate aceste atitudini. Poate că nu se văd prea bine, și Aurorienii sunt în stare să fie foarte politicoși cu anumiți Pământeni care par inofensivi, dar pune-i la încercare și toată ura și suspiciunile lor vor izbucni. Spune-le că Pământenii vin grămadă peste Lumile lor și că vor ocupa galaxia înaintea altora și vor cere urlând distrugerea Pământului, înainte ca așa ceva să se întâmple.

— Chiar dacă varianta cealaltă ar fi o societate a roboților?

— Desigur. Dumneata nu înțelegi nici ce simțim noi în legătură cu roboții. Suntem obișnuiți cu ei. Ne simțim bine cu ei.

— Nu. Ei sunt slugile dumneavoastră. Vă simțiți superiori față de ei și vă simțiți bine cu ei doar pentru că este întreținută această superioritate. Dacă veți fi amenințați de o răsturnare a situației, ca *ei* să devină superiori dumneavoastră, veți reacționa cu groază.

— Spui asta doar pentru că Pământenii ar reacționa așa.

— Nu. Îi țineți departe de Personale. E un simptom.

— Nu au nevoie de aceste încăperi. Pentru spălat au propriile lor instalații și nu excretează. Desigur, nu sunt în întregime asemănători oamenilor. Dacă ar fi, n-am face această deosebire.

— V-ați teme și mai mult de ei.

— Zău? făcu Amadiro. Asta-i o prostie. Dumneata te temi de Daneel? Dacă m-aș lua după acel spectacol de pe hiperunde – și, recunosc, nu cred că pot – ai o deosebită afecțiune pentru Daneel. O simți, nu-i așa?

Tăcerea lui Baley era grăitoare, așa că Amadiro punctă în continuare:

— Chiar acum, zise el, nu te înduioșează faptul că Giskard stă în picioare, liniștit și fără să vorbească, într-o nișă, în schimb îmi pot da seama, după unele gesturi, că ești jenat că Daneel este în aceeași situație. Simți că este prea uman ca înfățișare ca să fie tratat ca un robot. Nu te temi mai mult de el din cauză că seamănă cu un om.

— Sunt Pământean. Avem roboți, spuse Baley, dar nu avem o cultură a roboților. Nu puteți aprecia după mine.

— Și Gladia, care l-a preferat pe Jander ființelor umane...

— Ea e Solariană. Nici după ea nu puteți aprecia.

— Atunci, după ce poți aprecia? Dumneata presupui, doar. Pentru mine e destul de clar că, dacă un robot e destul de uman, va fi acceptat ca fiind uman. Ceri o dovadă că *eu* nu sunt robot? Faptul că *par* uman e suficient. În concluzie, nu ne îngrijorează dacă o Lume nouă e colonizată de Aurorieni care sunt oameni în realitate sau în aparență, dacă nimeni nu poate face deosebirea. Dar – oameni sau roboți – colonizatorii vor fi *Aurorieni* oricum, nu Pământeni.

Siguranța de sine a lui Baley slăbi. Spuse, neconvingător:

— Și dacă nu veți învăța niciodată cum să construiți un robot cu aspect uman?

— De ce te aștepți să n-o facem? Observă că am spus „noi". Suntem mulți implicați în asta.

— S-ar putea ca o grămadă de mediocrități să nu facă un geniu.

Amadiro zise scurt:

— Nu suntem mediocrități. Lui Fastolfe i-ar conveni să ni se alăture.

— Nu cred.

— Eu cred. Nu-i va plăcea să nu aibă putere în Adunarea Legislativă și, când va vedea că planurile noastre pentru colonizarea Galaxiei avansează și că opoziția lui nu ne împiedică, ni se va alătura. E firesc să facă așa.

— Nu cred că veți câștiga, zise Baley.

— Pentru că îți închipui că această investigație a dumitale îl va disculpa în vreun fel pe Fastolfe și mă va implica pe mine, poate, sau pe altcineva.

— Poate, spuse Baley deznădăjduit.

Amadiro dădu din cap:

— Prietene, dacă aș crede că poți face ceva care să-mi strice planurile, aș mai fi liniștit, așteptând să fiu distrus?

— Nu sunteți. Faceți tot ce vă stă în putință ca să opriți această investigație. De ce, dacă sunteți convins că nimic din ce-aș face eu nu v-ar sta în cale?

— Ei bine, *poți* să-mi stai în cale demoralizând-i pe unii din membrii Institutului. Nu poți fi periculos, dar poți fi enervant, iar eu nu vreau nici asta. Deci, dacă voi putea, voi pune capăt enervării, dar voi face asta cum se cuvine, chiar politicos. Dacă ai fi într-adevăr *periculos*...

— Ce-ați face, dr. Amadiro, în acest caz?

— Aș putea da ordin să te prindă și să te închidă până ce vei fi condamnat. Nu cred că Aurorienilor le-ar păsa prea mult de ce-aș putea face eu unui Pământean.

Baley spuse:

— Încercați să mă înspăimântați, și asta n-o să vă meargă. Știți foarte bine că nu mă puteți atinge nici cu un deget cu roboții mei de față.

Amadiro zise:

— Îți dai seama că la chemarea mea vin o sută de roboți? Ce vor face ai dumitale împotriva *lor?*

— Toți o sută nu-mi pot face rău. Ei nu pot face deosebirea între Aurorieni și Pământeni. Eu sunt om, conform celor Trei Legi.

— Te pot imobiliza – fără să-ți facă rău – în timp ce roboții dumitale sunt distruși.

— Nu chiar, spuse Baley. Giskard vă putea auzi și, dacă faceți vreo mișcare ca să vă chemați roboții, Giskard vă va imobiliza pe *dumneavoastră*. Se deplasează foarte repede și roboții dumneavoastră vor fi neajutorați, chiar dacă reușiți să-i strigați. Ei vor înțelege că orice gest împotriva mea va avea drept rezultat vătămarea dumneavoastră.

— Vrei să spui că Giskard mă va lovi?

— Ca să mă apere pe mine de rău? Cu siguranță. Vă va ucide, dacă trebuie.

— Desigur că nu vorbești serios.

— Ba da, zise Baley. Daneel și Giskard au ordin să mă apere. Prima Lege, în această privință, a fost întărită cu toată îndemânarea de care e în stare dr. Fastolfe – și mai ales în ceea ce mă privește. Asta nu mi s-a spus chiar cu atâtea cuvinte, dar sunt foarte sigur că e adevărat. Dacă roboții mei trebuie să aleagă între răul făcut dumneavoastră și răul făcut mie, așa Pământean cum sunt, pentru ei va fi ușor să aleagă răul făcut dumneavoastră. Îmi închipui că vă dați

seama că dr. Fastolfe nu dorește foarte mult să asigure bunăstarea *dumneavoastră.*

Amadiro chicoti și un zâmbet îi lumină fața:

— Sunt sigur că ai dreptate în toate privințele, domnule Baley, dar *este* bine că te-am făcut s-o spui. Știi, bunul meu domn, că înregistrez și această conversație – ți-am spus de la început – și mă bucur. E posibil ca dr. Fastolfe să șteargă ultima parte, dar te asigur că eu n-o voi face. Din ceea ce ai spus reiese clar că el este foarte pregătit să inventeze un robot care să-mi facă rău, chiar să mă ucidă, dacă reușește, având în vedere că din această conversație – sau din alta – nu reiese că eu plănuiesc să-i produc un rău fizic lui sau, chiar, dumitale. Care dintre noi este ticălosul, domnule Baley? Cred că ai dedus asta și mai cred că este un moment bun pentru a pune capăt întrevederii.

Se ridică, încă zâmbind, iar Baley, înghițind greu, se ridică și el, aproape automat.

Amadiro zise:

— Mai am totuși un lucru de spus. N-are nici o legătură cu micile noastre necazuri de aici, de pe Aurora – ale lui Fastolfe și ale mele. Mai degrabă cu problema dumitale, domnule Baley.

— Problema mea?

— Poate ar trebui să spun problema Pământului. Îmi închipui că ești foarte nerăbdător să-l salvezi pe bietul Fastolfe din propria lui neghiobie deoarece crezi că asta va da planetei dumitale o șansă de expansiune. Să nu crezi asta, domnule Baley. Te înșeli amarnic, este exact vițăvercea, ca să folosesc o expresie populară. Am dat peste ea în câteva romane istorice de pe planeta dumitale.

— Nu cunosc această expresie, răspunse Baley bățos.

— Vreau să spun că situația este exact pe dos. Când părerea mea va câștiga în Adunarea Legislativă – și observă că am spus „când" și nu „dacă" – Pământul va fi obligat să rămână în propriul lui sistem planetar, recunosc, dar asta va fi, de fapt, în folosul lui. Aurora va avea perspectiva expansiunii și întemeierii unui imperiu nemărginit. Dacă vom ști că Pământul nu va fi decât Pământ, nimic altceva, ce treabă vom avea cu el? Având Galaxia la dispoziția noastră, nu-i vom pizmui pe pământeni cu singura lor Lume. Am fi chiar dispuși să facem din Pământ o Lume confortabilă pentru oamenii lui, atât cât se poate. În schimb, domnule Baley, dacă Aurorienii fac așa cum cere Fastolfe și permit Pământului să-și trimită grupuri colonizatoare în Spațiu, nu va dura mult până ce un număr tot mai mare dintre ai noștri se va gândi că Pământul vrea să stăpânească Galaxia și că noi vom fi încercuiți și îngrădiți, că vom fi

sortiți decăderii și morții. Atunci, nu voi mai putea face nimic. Propriile mele sentimente prietenești față de Pământeni nu se vor putea opune suspiciunii și prejudecăților crescânde ale Aurorienilor și atunci va fi *foarte* rău pentru Pământ. Așa că, domnule Baley, dacă ești cu adevărat îngrijorat pentru semenii dumitale, ar trebui să fii foarte nerăbdător ca Fastolfe să *nu* reușească să impună acestei planete planul lui foarte greșit. Ar trebui să fii un aliat puternic al meu. Gândește-te. Îți spun asta, te asigur, din prietenie sinceră și simpatie față de dumneata și de planeta dumitale.

Amadiro zâmbea la fel de larg ca și până atunci, numai că acum era lup întreg.

57

Baley și roboții lui îl urmară pe Amadiro afară din încăpere și pe coridor.

Amadiro se opri în dreptul unei uși discrete și întrebă:

— N-ai vrea să folosești instalațiile înainte de plecare?

Baley se încruntă o clipă, fiindcă nu înțelegea. Apoi își aminti expresia veche pe care o folosise Amadiro, pentru că citise romane istorice. Spuse:

— A fost odată un general, al cărui nume nu mi-l amintesc și care, conștient de exigențele serviciului militar, a spus cândva: „Nu pierde niciodată șansa de a face pipi."

Amadiro zâmbi larg și zise:

— Excelent sfat. Aproape la fel de bun ca sfatul meu de a te gândi serios la cele discutate. Crede-mă, nu sunt un sălbatic. Ești oaspetele meu în această clădire și, din acest motiv, ești în perfectă siguranță.

Baley spuse prevăzător:

— Dacă ezit, e pentru că mă gândesc la oportunitatea de a folosi... hm... instalațiile dumneavoastră, ținând seama de faptul că nu sunt Aurorian.

— Prostii, dragul meu Baley. Ce altă variantă ai? Nevoia nu cunoaște lege. Te rog să te folosești de ele. Să fie ăsta un simbol că eu nu sunt influențat de prejudecățile generale de pe Aurora și că vă doresc, dumitale și Pământului, bine.

— Puteți face un pas în plus?

— În ce direcție, domnule Baley?

— Îmi puteți dovedi că sunteți și deasupra prejudecăților de pe

planeta asta față de roboți...

— Nu există prejudecăți față de roboți, spuse Amadiro iute.

Baley dădu solemn din cap, ca și cum ar fi fost de acord cu observația, și își termină fraza:

— ... îngăduindu-le să intre în Personală cu mine. Am început să nu mă simt bine fără ei.

Amadiro păru șocat o clipă. Își reveni imediat și spuse, aproape amenințător:

— Bineînțeles, domnule Baley.

— Dar cine e acum înăuntru s-ar putea opune cu strășnicie. Nu vreau să provoc scandal.

— Nu e nimeni înăuntru. Este o Personală pentru o singură persoană și, dacă ar fi folosit-o cineva, semnalul de ocupat ar fi arătat asta.

— Mulțumesc, domnule Amadiro, zise Baley.

Deschise ușa și spuse:

— Te rog să intri, Giskard.

Giskard șovăi evident, dar nu se opuse și intră. La un gest al lui Baley, îl urmă Daneel care, când intră pe ușă, îl apucă pe Baley de cot și-l împinse și pe el înăuntru.

Închizând ușa, Baley zise:

— Ies imediat. Mulțumesc pentru permisiune.

Intră în încăpere cât putu de degajat, dar cu un junghi în capul pieptului. Ar fi putut conține vreo surpriză neplăcută?

58

Baley găsi Personala liberă, totuși. Nici nu era mult de căutat în ea. Era mai mică decât cea din locuința lui Fastolfe.

În cele din urmă, observă că Daneel și Giskard stăteau liniștiți unul lângă celălalt, cu spatele lipit de ușă, străduindu-se, parcă, să ocupe cât mai puțin loc.

Baley încercă să vorbească normal, dar ceea ce ieși fu o bolboroseală neclară. Își drese vocea făcând mai mult zgomot decât trebuia și zise:

— Poți veni mai aproape... și nu-i nevoie să taci, Daneel.

(Daneel fusese pe Pământ. Cunoștea interdicția de a vorbi în Personală.) Și dovedi imediat că știe. Își duse un deget la buze.

Baley spuse:

— Știu, știu, dar las-o baltă. Dacă Amadiro poate încălca interdicția ca roboții să intre în Personală, uit și eu de interdicția

Pământenilor de a vorbi aici.

— N-o să te simți stânjenit din cauza asta, partenere Elijah? întrebă Daneel încet.

— Nici un pic, răspunse Baley cu glas normal.

De fapt, era altceva să stea de vorbă cu Daneel – un robot. Cuvintele lui nu sunau chiar atât de îngrozitor într-o cameră din asta când, de fapt, nu era de față nici o *ființă umană*. Și nu sunau deloc îngrozitor când erau de față numai roboți, oricât de asemănător cu omul ar fi fost unul dintre ei. Sigur că Baley nu putea spune asta. Deși Daneel nu avea sentimente, pe care i le-ar fi putut răni o ființă umană, Baley avea sentimente față de el.

Apoi, Baley se gândi la altceva și simți foarte clar că este un prost cât toate zilele.

— Sau, îi zise lui Daneel aproape șoptind, sugerezi această tăcere pentru că există microfoane în încăpere?

Ultimul cuvânt fu mai degrabă o mișcare a buzelor.

— Dacă te gândești, partenere Elijah, că oamenii din afara acestei camere ar putea detecta ce se vorbește înăuntru cu ajutorul vreunui dispozitiv de tras cu urechea, asta este absolut imposibil.

— De ce imposibil?

Apa de la toaletă începu să curgă repede și fără zgomot, iar Baley se îndreptă spre chiuvetă.

Daneel spuse:

— Pe Pământ, aglomerarea Orașelor a făcut imposibilă intimitatea. Trasul cu urechea a devenit permis și ar părea firească folosirea unui dispozitiv de auzit mai bine. Dacă un Pământean nu dorește să fie auzit, pur și simplu nu vorbește, poate de aceea este obligatorie tăcerea în locuri în care intimitatea este o amăgire, ca în încăperile pe care le numiți Personale. În schimb, pe Aurora, ca și în toate Lumile din Spațiu, intimitatea este reală și este foarte apreciată. Îți amintești de Solaria și de exagerările bolnăvicioase la care s-a ajuns acolo. Dar chiar și pe Aurora, care nu seamănă cu Solaria, orice ființă umană este izolată de oricare altă ființă umană printr-un spațiu de neimaginat pe Pământ și printr-un paravan format din roboți, în plus. Ar fi ceva de neimaginat distrugerea acestei intimități.

Baley întrebă:

— Adică ar fi o crimă să pui microfoane în această cameră?

— Mult mai rău, partenere Elijah. N-ar fi un gest demn de un gentleman Aurorian.

Baley privi în jur. Daneel, înțelegând greșit gestul, scoase un prosop dintr-un suport pe care cei neobișnuiți nu-l zăreau imediat și i-l întinse lui Baley. Baley primi prosopul, dar nu după asta se uitase el.

Ochii lui căutau un microfon, pentru că îi venea greu să creadă că ar renunța cineva la un asemenea avantaj doar pentru că ar fi considerat că este necivilizat. Fu în zadar, iar Baley, cam descurajat, știa că așa va fi. N-ar putea detecta un microfon Aurorian, chiar dacă ar exista vreunul aici. Nici n-ar ști ce să caute.

Apoi își urmă alt gând plin de suspiciune:

— Spune-mi, Daneel, pentru că îi cunoști pe Aurorieni mai bine decât mine, de ce crezi că Amadiro își dă atâta osteneală cu mine? Discută cu mine pe îndelete. Mă conduce. Îmi dă voie să folosesc această cameră – lucru pe care Vasilia nu l-ar fi făcut. Parcă ar avea o grămadă de timp de pierdut cu mine. Politețe?

— Mulți Aurorieni se mândresc cu politețea lor. S-ar putea ca și Amadiro să facă la fel. A accentuat de câteva ori că nu e un sălbatic.

— Altă întrebare. De ce crezi că mi-a dat voie să vă iau, pe tine și pe Giskard, în această încăpere?

— Mie mi s-a părut că vrea să-ți înlăture bănuiala că ar putea exista vreo capcană în această încăpere.

— De ce i-ar păsa? Pentru că era îngrijorat de faptul că aș putea simți o teamă nejustificată?

— Alt gest de gentleman Aurorian civilizat, cred.

Baley dădu din cap:

— Ei bine, dacă în această cameră sunt microfoane și Amadiro mă aude, n-are decât. Eu nu-l consider un gentleman Aurorian civilizat. Mi-a dat clar de înțeles că, dacă nu-mi las baltă investigația, va avea grijă ca întregul Pământ să sufere. Asta e o atitudine de gentleman civilizat? Sau de șantajist incredibil de violent?

Daneel spuse:

— Un gentleman Aurorian civilizat poate considera că e nevoie să profereze amenințări, dar atunci trebuie s-o facă așa ca un gentleman.

— Cum a făcut și Amadiro. Deci, felul în care spune un lucru și nu ceea ce spune contează pentru un gentleman. Dar tu ești robot, Daneel, și, deci, nu poți critica o ființă umană, nu-i așa?

Daneel răspunse:

— Mi-ar fi greu s-o fac. Dar pot să te întreb ceva, partenere Elijah? De ce ai cerut voie să ne aduci, pe prietenul Giskard și pe mine, în această încăpere? Mai devreme am avut impresia că nu crezi că ești în pericol. Acum te-ai convins că nu ești în siguranță decât în prezența noastră?

— Nu, Daneel, nici vorbă. Acum sunt foarte convins că nu sunt în pericol și că n-am fost.

— Totuși, gesturile tale când ai intrat în această cameră au

trădat o suspiciune deosebită. Ai percheziționat-o.

— Bineînțeles! Am spus că nu sunt în pericol, dar asta nu înseamnă că nu există pericol, zise Baley.

— Nu cred că înțeleg deosebirea, partenere Elijah, spuse Daneel.

— Vorbim mai târziu despre asta, Daneel. Încă nu sunt sigur dacă în această cameră sunt sau nu microfoane.

Baley aproape terminase. Zise:

— Ei bine, Daneel, am stat pe îndelete, nu m-am grăbit deloc. Acum sunt gata să ies și mă întreb dacă Amadiro ne mai așteaptă după atâta vreme sau dacă a trimis vreun subaltern să ne conducă afară. La urma urmei, Amadiro este o persoană ocupată și nu poate petrece toată ziua cu mine. Ce crezi, Daneel?

— Ar fi mai logic dacă dr. Amadiro ar trimite pe cineva.

— Și tu, Giskard? Ce părere ai?

— Sunt de acord cu prietenul Daneel, deși din experiența mea am văzut că ființele umane nu fac întotdeauna ceea ce ar fi logic.

Baley spuse:

— În ce mă privește, eu cred că Amadiro ne așteaptă răbdător. Dacă l-a făcut ceva să piardă atâta timp cu noi, cred că forța motrice – oricare ar fi ea – încă n-a slăbit.

— Nu știu care ar putea fi forța motrice despre care vorbești, partenere Elijah, zise Daneel.

— Nici eu, Daneel, răspunse Baley, și asta mă deranjează foarte mult. Dar acum să deschidem ușa și să vedem.

59

Amadiro îi aștepta la ușă, exact în locul în care îl lăsase Baley. Le zâmbi, fără să dea vreun semn de nerăbdare. Baley nu se putut stăpâni să nu-i arunce lui Daneel o privire care însemna „ți-am spus eu", iar acesta răspunse cu indiferență.

Amadiro spuse:

— Mi-a părut cam rău că nu l-ai lăsat pe Giskard afară când ai intrat, domnule Baley. L-aș fi putut cunoaște în trecut, când Fastolfe și cu mine ne înțelegeam mai bine, dar nu știu cum s-a făcut că nu l-am cunoscut vreodată. Știi, Fastolfe mi-a fost profesor.

— Da? făcu Baley. De fapt, n-am știut asta.

— N-aveai cum s-o știi, dacă nu ți s-a spus... și în scurtul timp de când te afli pe planetă, oricum, n-ai fi avut timp să afli banalități din

astea, cred. Hai acum, m-am gândit că nu prea mă poți considera primitor dacă nu profit să te duc la Institut, ca să-ți arăt ce-i acolo.

— Zău, zise Baley, puțin îndărătnic, trebuie...

— Insist, zise Amadiro pe un ton autoritar. Ai sosit pe Aurora ieri dimineață și nu cred că vei mai rămâne pe planetă multă vreme. Asta e singura șansă pe care o ai să arunci o privire într-un laborator modern care efectuează lucrări de cercetare în domeniul roboticii.

Îl luă pe Baley de brat și continuă să flecărească. („Limbă-lungă", îi trecu prin cap lui Baley, care era foarte uimit.)

— Te-ai spălat, zise Amadiro. Ți-ai făcut nevoile. Poate mai sunt și alți roboticieni cărora ai vrea să le pui întrebări și eu aș fi de acord cu asta, pentru că vreau să-ți arăt că nu-ți pun piedici în scurtul timp în care ți se va mai permite să-ți faci investigația. De fapt, n-ai nici un motiv să nu cinezi cu noi.

Giskard spuse:

— Dacă-mi dați voie să vă întrerup, domnule...

— Nu-ți dau! i-o tăie Amadiro și robotul tăcu.

Amadiro zise:

— Dragul meu domn Baley, îi înțeleg pe acești roboți. Cine să-i cunoască mai bine? Cu excepția nefericitului de Fastolfe, bineînțeles. Sunt sigur că Giskard voia să-ți amintească de vreo întâlnire, vreo promisiune, vreo afacere, și toate astea n-au nici un rost. Deoarece investigația este aproape terminată, îți promit, nimic din ceea ce avea el de gând să-ți amintească nu mai poate avea importanță. Să uităm de fleacurile astea și să fim prieteni pentru scurt timp. Trebuie să înțelegi, bunul meu domn Baley, continuă el, că sunt un fel de fan al Pământului și al culturii lui. Pe Aurora nu e chiar cel mai răspândit subiect, dar eu îl consider fascinant. Mă interesează mai ales istoria veche a Pământului, zilele când pe el se vorbeau o sută de limbi și Standardul Interstelar încă nu apăruse. Îmi dai voie să te felicit, apropo, pentru felul în care te-ai descurcat cu Interstelara? Pe aici, zise el în continuare, dăm colțul. Vom ajunge în camera pentru simulări la conexiuni pozitronice, care are o frumusețe a ei, stranie, și poate că dăm de o simulare în funcțiune. E ca o simfonie. Dar vorbeam despre felul în care te-ai descurcat cu Interstelara. Una dintre multele credințe de pe Aurora în legătură cu Pământul este că Pământenii vorbesc o Interstelară de neînțeles. Când s-a transmis spectacolul despre dumneata, mulți au spus că actorii nu puteau fi Pământeni, pentru că puteau fi înțeleși, dar eu te pot înțelege.

Când spuse acest lucru, zâmbi. Apoi continuă, cu un aer confidențial:

— Am încercat să-l citesc pe Shakespeare, dar nu-l pot citi în

original, desigur, iar traducerea este ciudat de banală. Nu cred altceva decât că vina e a traducerii și nu a lui Shakespeare. Mă descurc mai bine cu Dickens și Tolstoi, poate pentru că e proză, deși numele personajelor sunt, în ambele cazuri, imposibil de pronunțat pentru mine. Ceea ce vreau să spun, domnule Baley, este că sunt un prieten al Pământului. Zău că sunt. Vreau numai binele lui. Înțelegi?

Îl privi pe Baley și din nou se zări lupul în ochii lui strălucitori.

Baley ridică glasul, străduindu-se să-și facă loc printre frazele curgătoare ale celuilalt:

— Mi-e teamă că *nu pot* să vă fac pe plac, dr. Amadiro. Trebuie să-mi văd de treburi și nu mai am alte întrebări pentru dumneavoastră sau pentru oricine de aici. Dacă dumneavoastră...

Baley se opri. În aer se auzi un zgomot slab și ciudat, ca un hodorogit. Privi în sus, uimit:

— Ce-i asta?

— Ce anume? întrebă Amadiro. Nu simt nimic.

Privi la cei doi roboți, care urmaseră tăcuți pe cele două ființe umane.

— Nimic! zise cu putere. Nimic.

Baley își dădu seama că ăsta e un ordin. Nici unul dintre roboți nu putea pretinde că a auzit zgomotul, contrazicând direct o ființă umană, dacă Baley nu aplica o contrapresiune, și era sigur că nu va reuși prea bine, față de profesionalismul lui Amadiro.

Oricum, nu conta. El auzise ceva și nu era robot; nu putea fi contrazis. Spuse:

— După cum ați spus chiar dumneavoastră, dr. Amadiro, mi-a rămas puțin timp. Ăsta e un motiv în plus pentru care trebuie....

Din nou zgomotul hodorogit. Mai tare.

Baley spuse, foarte tăios:

— Cred că asta e exact ceea ce n-ați auzit înainte și nu auziți nici acum. Lăsați-mă să plec, domnule, sau voi cere ajutorul roboților mei.

Amadiro dădu imediat drumul brațului lui Baley:

— Prietene, nu trebuie decât s-o spui. Hai! Te voi conduce la cea mai apropiată ieșire și, dacă mai vii vreodată pe Aurora, ceea ce pare extrem de improbabil, te rog să vii să faci vizita pe care ți-am promis-o.

Acum mergeau mai repede. Coborâră cu rampa în spirală, ieșiră pe un culoar înspre anticamera spațioasă, acum liberă, și pe culoarul prin care intraseră.

Ferestrele din anticameră erau foarte întunecate. Se putea să fie deja noapte?

Nu era. Amadiro murmură pentru el:

— Ce vreme împuțită! Au întunecat ferestrele.

Se întoarse înspre Baley:

— Cred că plouă. Au prevăzut-o și, de obicei, te poți încrede în buletinul meteorologic, când e vreme urâtă.

Ușa se deschise și Baley făcu un salt înapoi. Un vânt rece răbufni înăuntru și pe cerul nu negru, ci de un cenușiu închis, ciudat, vârfurile copacilor se legănau încoace și încolo. Din cer se scurgea apă, coborând în șuvoaie. Și în timp ce Baley privea îngrozit, o dungă luminoasă traversă cerul cu o strălucire orbitoare și apoi se auzi, din nou, hodorogeala, de data asta cu o trosnitură de parcă dunga de lumină ar fi rupt cerul și hodorogeala ar fi fost zgomotul produs de ruptură.

Baley se întoarse și zbură înapoi pe drumul pe care venise, scâncind.

15. DIN NOU DANEEL ȘI GISKARD

60

Baley simți strânsoarea puternică a lui Daneel pe brațe, mai jos de umeri. Se opri și se chinui să nu mai scoată sunetul ăsta copilăresc. Simțea cum tremură.

Daneel spuse cu nemărginit respect:

— Partenere Elijah, e o furtună – așteptată, prevăzută, normală.

— Știu asta, șopti Baley.

Într-adevăr, știa. Furtunile fuseseră descrise de nenumărate ori în cărțile pe care le citise, de ficțiune sau nu. Le văzuse în imagini holografice și în spectacole de pe hiperunde – sunet, aspect, tot. Partea adevărată, totuși, sunetul și aspectul normal, nu pătrunsese niciodată în măruntaiele Orașului și, de fapt, nu încercase niciodată în viață așa ceva.

Cu tot ce știa – teoretic – nu putea înfrunta – visceral – realitatea. În ciuda descrierilor, a culegerilor de texte, a fotografiilor mici și a imaginilor văzute pe ecrane mici, a sunetelor înregistrate; în ciuda acestor lucruri, habar n-avea că fulgerele sunt atât de luminoase și că străbat cerul în felul ăsta; că sunetul este un bas care vibrează așa de tare deasupra unei Lumi pustii; că și una, și alta, sunt așa de *imprevizibile*; și că ploaia poate să semene cu o găleată de apă răsturnată, care curge întruna.

Murmură disperat:

— Nu pot ieși acolo.

— Nu va trebui s-o faci, zise Daneel imediat. Giskard aduce vehiculul. Ți-l va trage chiar în fața ușii. Nici o picătură de ploaie n-o să cadă pe tine.

— De ce nu așteptăm până se termină?

— Nu te sfătuiesc deloc să faci asta, partenere Elijah. Ploaia va mai continua cel puțin până după miezul nopții și, dacă Președintele sosește mâine dimineață, așa cum a dat de înțeles dr. Amadiro, ar fi bine să petreci seara consultându-te cu dr. Fastolfe.

Baley se sforță să se întoarcă în partea de unde venise și-l privi pe Daneel în ochi. Aceștia păreau foarte îngrijorați, dar Baley se gândi, cu tristețe, că asta era numai interpretarea lui despre aspectul acelor ochi. Robotul nu avea sentimente, ci doar derivații pozitronice, care imitau sentimentele. (Și poate că nici oamenii nu aveau sentimente, ci doar derivații pozitronice interpretate ca sentimente.)

Era conștient că Amadiro plecase. Spuse:

— Amadiro m-a întârziat intenționat, insistând să intru în Personală, vorbind fără rost, împiedicându-vă, pe tine și pe Giskard, să-l întrerupeți și să mă preveniți despre furtună. A insistat chiar să mă convingă să fac turul clădirii cu el sau să cinez cu el. S-a oprit numai la zgomotul furtunii. Asta aștepta el.

— S-ar putea. Dacă furtuna te reține aici acum, *asta* poate fi ceea ce așteaptă el.

Baley oftă:

— Ai dreptate. Trebuie să plec... cumva.

Șovăind, făcu un pas înspre ușă, care era tot deschisă, încă acoperită de cenușiul închis al ploii care cădea. Un al doilea pas. Și încă unul... sprijinindu-se greu pe Daneel. Giskard aștepta liniștit la ușă. Baley se opri și închise ochii o clipă. Apoi vorbi cu glas scăzut, mai mult pentru el, decât pentru Daneel:

— Trebuie s-o fac.

Și înaintă din nou.

61

— Vă simțiți bine, domnule? întrebă Giskard.

Era o întrebare prostească, impusă de programarea robotului, se gândi Baley, deși nu era mai rea decât întrebările groaznic de nepotrivite pe care le puneau, uneori, ființele umane, în afara programării sau a etichetei.

— Da, răspunse Baley, cu o voce pe care încercă – și nu reuși – să o facă mai puternică decât o șoaptă răgușită.

Era un răspuns fără rost la o întrebare prostească, pentru că Giskard, așa robot cum era, își dădea, desigur, seama că Baley nu se simțea bine și că răspunsul lui era o minciună sfruntată. Oricum, răspunsul fu dat și primit și îl scuti pe Giskard de următorul pas. Spuse:

— Acum mă duc să iau vehiculul aeropurtat și să-l aduc în fața ușii.

— Va funcționa... cu toată această... această apă, Giskard?

— Da, domnule. E o ploaie obișnuită.

Ieși, mergând drept prin ploaie. Fulgerele luminau aproape întruna și tunetele erau un mârâit surd care ajungea la intensitatea maximă în câteva minute.

Pentru prima oară în viața lui, Baley se pomeni că invidiază un robot. Închipuie-ți, să poată merge prin *asta*; să nu-i pese de apă, de vreme, de sunete; să poată ignora peisajul și să aibă o așa-zisă viață plină de curaj; să nu cunoască teama sau durerea sau moartea, pentru că nu există durere sau moarte. Și totuși, să nu poată gândi cu capul lui, să nu aibă fărâme de intuiție... Aceste însușiri meritau prețul plătit de oameni pentru ele? Deocamdată, Baley nu putea spune. Știa că, de îndată ce va învinge teama, nici un preț nu va fi prea mare pentru om. Dar acum, când nu simțea decât cum îi bate inima și îl lasă nervii, nu putea să nu se întrebe la ce-i folosea să fie om, dacă nu era în stare să depășească această spaimă cuibărită adânc în suflet, această agorafobie puternică.

Și totuși, stătuse aproape două zile în aer liber și reușise să se simtă bine. Dar teama nu fusese învinsă. Acum știa. O înăbușise gândindu-se intens la alte lucruri, dar furtuna nesocotise toată intensitatea gândului. Nu putea îngădui așa ceva. Dacă toate astea piereau – gândire, mândrie, voință – va trebui să se întoarcă la rușine. Nu se putea pierde cu firea sub privirea impersonală, superioară a roboților. Rușinea trebuia să fie mai puternică decât teama. Simți brațul puternic al lui Daneel în jurul taliei și rușinea îl împiedică să facă lucrul după care tânjea – să se întoarcă și să-și ascundă fața la pieptul robotului. Poate că n-ar fi rezistat, dacă Daneel ar fi fost om...

Pierduse legătura cu realitatea, pentru că auzise vocea lui Daneel ca de la mare distanță. Suna de parcă Daneel simțea ceva asemănător cu panica:

— Partenere Elijah, mă auzi?

Vocea lui Giskard, de la aceeași distanță, zise:

— Va trebui să-l cărăm.

— Nu, murmură Baley, lăsați-mă să merg.

Poate că ei nu-l auzeau. Poate că el nici nu vorbea, ci numai credea că vorbește. Se simți ridicat de la pământ. Brațul stâng îi atârna moale și el se căzni să-l ridice, să-l pună pe umărul cuiva, să se înalțe de la mijloc în sus, să bâjbâie pe podea cu picioarele și să stea drept. Dar brațul stâng continua să-i atârne moale și toată truda lui fu în zadar.

Era conștient că se deplasa prin aer și simți o rafală de stropi pe

față. Nu apă propriu-zisă, ci stropi de aer umed. Apoi urmă apăsarea unei suprafețe solide pe partea lui stângă, alta mai moale pe partea lui dreaptă. Se afla în vehiculul aeropurtat, făcut din nou sandviș între Giskard și Daneel. Lucrul de care își dădea cel mai bine seama era că Giskard era ud. Simți cum îl inundă un jet de aer cald. Afară era un întuneric aproape total, iar pe geam se scurgea o peliculă de apă. Apoi se lăsă o beznă totală. Zgomotul făcut de jet, în timp ce vehiculul se ridica deasupra gazonului și se legăna, acoperi tunetul și păru să-i smulgă dinții.

Giskard spuse:

— Îmi pare rău că vă produc neplăcere cu suprafața mea udă, domnule. Mă voi usca repede. Vom aștepta puțin aici, până ce vă reveniți.

Baley respira mai ușor. Se simțea protejat de minune și confortabil. Se gândi: „Vreau înapoi în Orașul meu. N-au decât să colonizeze cei din Spațiu tot Universul. Pământul e tot ce ne trebuie." Și chiar în timp ce gândea așa, știa că nu el, ci nebunia lui credea asta.

Simți nevoia să-și ocupe mintea cu ceva. Vorbi pierit:

— Daneel?

— Da, partenere Elijah?

— În legătură cu Președintele, crezi că Amadiro aprecia corect situația când presupunea că Președintele va pune capăt investigației, sau spunea doar ce dorea el să fie?

— Poate că Președintele, partenere Elijah, îi va primi într-adevăr pe dr. Fastolfe și pe Amadiro în legătură cu această problemă. Ar fi o procedură obișnuită pentru a reglementa o dispută de felul ăsta. Există multe precedente.

— Dar de ce? întrebă Baley slab. Dacă Amadiro a fost atât de convingător, de ce Președintele n-ar ordona pur și simplu oprirea investigației?

— Președintele, spuse Daneel, este într-o situație politică dificilă. La început a fost de acord să fii adus pe Aurora, la rugămintea doctorului Fastolfe, și nu poate da înapoi atât de brusc, fără să pară slab și nehotărât și fără să-l supere pe dr. Fastolfe, care este o persoană foarte influentă în Adunarea Legislativă.

— Atunci de ce nu a refuzat cererea lui Amadiro?

— Și dr. Amadiro are influență, partenere Elijah, și ar putea deveni și mai influent. Președintele trebuie să câștige timp ascultând ambele părți și lăsând măcar impresia de deliberare, până ajunge la o concluzie.

— Bazată pe ce?

— Pe fondul chestiunii, trebuie să presupunem.

— Atunci, până mâine dimineață, trebuie să vin cu ceva care să-l convingă pe Președinte să fie de partea lui Fastolfe, și nu împotriva lui. Dacă fac asta, va însemna victorie?

Daneel spuse:

— Președintele nu este autotputernic, dar influența lui e mare. Dacă îl va sprijini puternic pe dr. Fastolfe, atunci, în condițiile politice actuale, dr. Fastolfe va câștiga probabil sprijinul Adunării Legislative.

Baley simți că începe să gândească din nou clar:

— Asta ar fi o bună explicație pentru încercarea lui Amadiro de a ne întârzia. Poate a crezut că n-am ce-i oferi Președintelui și avea nevoie doar de o întârziere, ca să mă împiedice să aflu ceva în timpul care mi-a rămas.

— Așa s-ar părea, partenere Elijah.

— Și m-a lăsat să plec doar când a crezut că furtuna mă va reține în continuare.

— Poate că da, partenere Elijah.

— În acest caz, nu-i putem permite furtunii să ne oprească.

Giskard spuse calm:

— Unde vreți să vă ducem, domnule?

— Înapoi la locuința doctorului Fastolfe.

Daneel zise:

— Mai putem sta o clipă, partenere Elijah? Ai de gând să-i spui dr. Fastolfe că nu poți continua investigația?

Baley întrebă tăios:

— De ce vorbești așa? Faptul că vocea îi răsuna tare și mânioasă era un semn că își revenise.

Daneel răspunse:

— Mi-era, doar, teamă să nu fi uitat, o clipă, că dr. Amadiro te-a îndemnat să faci așa de dragul bunăstării Pământului.

— N-am uitat, spuse Baley morocănos, și mă miră, Daneel, că tu îți închipui că asta m-ar putea influența. Fastolfe trebuie scos din cauză și Pământul trebuie să-și trimită colonizatorii în Galaxie. Dacă există vreun pericol din partea Globaliștilor, va trebui să riscăm.

— Dar, în acest caz, partenere Elijah, de ce să te întorci la dr. Fastolfe? Mie mi se pare că n-avem nimic de adus la cunoștința lui deocamdată. Nu ne putem continua investigația în altă direcție, *înainte* de a ne prezenta la dr. Fastolfe?

Baley se săltă pe locul lui și-și puse o mână pe Giskard, care acum era complet uscat. Spuse cu o voce aproape normală:

— Sunt mulțumit de progresul pe care l-am făcut deja, Daneel. Să pornim, Giskard. Mergi înspre locuința dr. Fastolfe.

Și apoi, strângându-și pumnii și îndreptându-și corpul, Baley adăugă:

— Și în plus, Giskard, să faci ferestrele transparente. Vreau să privesc furtuna în față.

62

Baley își ținu respirația, așteptând transparența. Cabina mică a vehiculului nu va mai fi complet acoperită, nu va mai avea pereții opaci. Când ferestrele se luminară, apăru un fulger de lumină, care veni și se duse prea repede ca să facă altceva decât să întunece lumea, prin contrast. Baley nu se putu stăpâni să nu se chircească, vrând să se călească pentru tunetul care se rostogoli și hurui după câteva clipe.

Daneel zise împăciuitor:

— Furtuna se va potoli și, în curând, se va opri.

— Nu-mi pasă dacă se oprește sau nu, zise Baley cu buzele tremurându-i. Haide. Să mergem.

Pentru sine însuși, încerca să întrețină iluzia unei ființe umane care avea în grijă roboți. Vehiculul aeropurtat se ridică ușor în aer și, imediat, interveni o mișcare laterală, care îl legănă atât de tare, încât Baley simți cum îl împinge cu putere pe Giskard.

Baley strigă (mai degrabă gâfâit):

— Îndreaptă vehiculul, Giskard!

Daneel își trecu un braț în jurul umerilor lui Baley și îl trase înapoi cu blândețe. Celălalt braț îi era trecut printr-o bridă prinsă de cadrul vehiculului.

— Asta nu se poate, partenere Elijah, zise Daneel. Este un vânt foarte puternic.

Baley simți cum i se ridică părul:

— Adică... o să ne ia vântul?

— Nu, sigur că nu, zise Daneel. Dacă mașina ar fi antigravitațională – formă de tehnologie ce nu există, bineînțeles – și dacă masa și inerția i-ar fi eliminate, atunci ar fi aruncată ca un fulg în aer. Oricum, noi ne păstrăm întreaga masă chiar și dacă jeturile ne ridică și ne mențin în aer, așa că inerția noastră se opune vântului. Cu toate acestea, vântul ne face să ne legănăm, deși mașina este complet sub controlul lui Giskard.

— Nu s-ar zice.

Baley era conștient de un scâncet subțire, probabil vântul, care se strecura pe lângă corpul vehiculului și își croia drum prin atmosfera

ostilă. Apoi vehiculul se clătină și Baley, care oricum nu s-ar fi putut stăpâni, îl strânse cu disperare pe Daneel de gât.

Daneel așteptă o clipă. După ce Baley își veni în fire și strânsoarea îi slăbi puțin, Daneel se eliberă ușor din îmbrățișarea lui, dar ținându-l bine pe acesta din urmă pe după umeri. Spuse:

— Ca să mențină direcția, partenere Elijah, Giskard trebuie să pareze vântul printr-o amplasare asimetrică a jeturilor vehiculului. Acestea sunt transmise pe o parte, ca să facă mașina să se aplece în bătaia vântului, iar forța și direcția acestor jeturi trebuie reglate în funcție de schimbările de forță și direcție ale vântului. Nimeni nu se pricepe mai bine la asta decât Giskard, chiar dacă așa se produc legănări și clătinări. Deci trebuie să-l ierți pe Giskard dacă, uneori, nu ia parte la discuția noastră. Atenția îi este îndreptată în întregime asupra vehiculului.

— Este... este în ordine?

Baley simți cum i se strânge stomacul la gândul de a se juca astfel cu vântul. Era sincer bucuros că nu mâncase de multe ore. N-ar fi putut – n-ar fi îndrăznit – să-i fie rău în spațiul restrâns al vehiculului. Gândul îl indispuse și mai tare, așa că încercă să se concentreze la altceva. Se gândi la benzile rulante de pe Pământ, la felul în care trecea de pe o bandă pe alta cu viteză mai mare și pe urmă înapoi în zonele cu viteze mai mici, aplecându-se cu pricepere în bătaia vântului, în două direcții: una când se grăbea mai repede (expresie ciudată, folosită numai de alergătorii pe benzi) și alta când încetinea. În tinerețe, Baley se descurcase fără să se oprească și fără să greșească. Daneel se adaptase fără probleme și, singura dată când parcurseseră benzile împreună, fusese perfect. Păi, acuma era la fel! Vehiculul aeropurtat schimba benzile rulante. Desigur! Era la fel! Nu chiar la fel, ca să fim sinceri. În Oraș, viteza benzilor era stabilită. Curentul de aer era absolut previzibil, pentru că era rezultatul mișcării benzilor. Aici, în furtună, vântul avea toanele lui sau, mai degrabă, depindea de atâtea variabile (Baley se străduia să fie cât mai rațional) încât părea să aibă legile lui – iar Giskard nu avea ce să-i facă. Asta era tot. Era doar puțin mai complicat decât la schimbarea benzilor. Acestea se deplasau cu viteze variabile și trebuiau schimbate brusc.

Baley murmură:

— Dacă intrăm într-un copac?

— Foarte improbabil, partenere Elijah. Giskard este mult prea îndemânatic pentru așa ceva. Și ne aflăm la înălțime foarte mică deasupra pământului, așa că jeturile sunt destul de puternice.

— Atunci o să ne lovim de stâncă. O să se prăbușească peste noi.

— N-o să ne lovim de stâncă, partenere Elijah.

— De ce nu? Cum naiba vede Giskard pe unde mergem?

Baley se holba la întunericul din față.

— Soarele e pe cale să apună, spuse Daneel, și se mai zărește ceva lumină printre nori. Pentru noi e destul ca să vedem cu ajutorul farurilor. Și pe măsură ce se întunecă mai tare, Giskard va mai aprinde faruri.

— Ce faruri? întrebă Baley revoltat.

— Tu nu le vezi foarte bine, pentru că au o componentă cu infraroșu la care ochii lui Giskard sunt sensibili, dar ai tăi nu. În plus, razele infraroșii sunt mai penetrante decât lumina cu lungime de undă mai mică și, din această cauză, sunt mai eficiente pe ploaie, burniță și ceață.

Baley reuși să fie curios, chiar dacă îi era greață:

— Și ochii *tăi*, Daneel?

— Ochii mei, partenere Elijah, sunt proiectați să fie cât mai asemănători posibil cu ai omului. Poate că, în această clipă, este un fapt regretabil.

Vehiculul aeropurtat se scutură și Baley se pomeni că-și ține, din nou, respirația. Vorbi în șoaptă:

— Ochii celor din Spațiu sunt adaptați tot la soarele Pământului, chiar dacă ochii roboților nu sunt. Ăsta-i un lucru bun, dacă le aduce aminte că se trag din Pământeni.

Vocea i se stinse. Se întuneca tot mai mult. Acum nu mai vedea nimic și nici fulgerele nu mai luminau nimic, doar luau vederea. Își închise ochii, dar asta nu-l ajută. Era tot mai conștient de tunetul mânios și amenințător. N-ar trebui să se oprească? N-ar trebui să aștepte să treacă partea cea mai rea a furtunii?

Giskard spuse dintr-o dată:

— Vehiculul nu se comportă cum trebuie.

Baley simți cum plutirea devine inegală, ca și cum mașina era pe roți și trecea peste culmi și creste.

— Poate fi o avarie din cauza furtunii, prietene Giskard? întrebă Daneel.

— Nu pare, prietene Daneel. Nici nu pare probabil ca această mașină să sufere o asemenea avarie în această furtună sau în oricare alta.

Baley pricepu greu schimbul de replici:

— Avarie? murmură. Ce fel de avarie?

Giskard spuse:

— Cred că se scurge compresorul, domnule, dar încet. Nu e din cauza unei înțepături obișnuite.

— Atunci cum s-a întâmplat? întrebă Baley.

— Avarie intenționată, probabil, cât a stat în fața Clădirii Administrației. Am observat de puțin timp că suntem urmăriți.

— De ce, Giskard?

— O posibilitate ar fi, domnule, să aștepte ca să ne prăbușim complet.

Mișcarea vehiculului era tot mai dezordonată.

— Poți ajunge la dr. Fastolfe?

— Se pare că nu, domnule.

Baley încercă să-și pună mintea amorțită în acțiune:

— În acest caz, am interpretat total greșit motivul pentru care Amadiro voia să ne întârzie. Ne ținea acolo ca unul sau mai mulți roboți de-ai lui să ne strice mașina, astfel încât să ne prăbușim în pustiu și în furtună.

— Dar de ce-ar face așa ceva? întrebă Daneel, părând șocat. Ca să pună mâna pe tine? Într-un fel, te-a avut deja sub nas.

— Nu mă vrea pe mine. Nimeni nu mă vrea *pe mine*, spuse Baley ceva mai puțin mânios. Pericolul este pentru tine, Daneel.

— Pentru mine, partenere Elijah?

— Da, *pentru tine*! Giskard, alege un loc sigur pentru coborâre și, imediat după aceea, Daneel trebuie să coboare din mașină și să ajungă într-un loc sigur.

— Asta nu se poate, partenere Elijah, zise Daneel. Nu te pot părăsi dacă nu te simți bine și, mai ales, dacă există urmăritori care ți-ar putea face rău.

Baley spuse:

— Daneel, ei te urmăresc *pe tine. Trebuie* să pleci. Cât despre mine, eu pot sta în mașină. Eu nu sunt în pericol.

— Cum pot să cred așa ceva?

— Te rog! Te rog! Cum să-ți explic, dacă totul se învârtește... Daneel – vocea lui Baley era disperat de calmă – tu ești cel mai important individ de aici, mult mai important decât Giskard și cu mine la un loc. Nu numai că țin la tine și nu vreau să ți se întâmple ceva rău. Toată umanitatea depinde de tine. N-avea grija mea, eu sunt un om; ai grijă de *miliarde* de oameni. Daneel... te rog...

63

Baley simțea că se clatină încoace și încolo. Sau vehiculul se clătina? Se prăbușea? Sau Giskard nu-l mai stăpânea? Sau încerca o acțiune de ocolire? Lui Baley nu-i păsa. Nu-i *păsa*! Să se prăbușească mașina. Să se facă fărâme. I-ar plăcea să uite. Orice, numai să scape de spaima asta îngrozitoare, de incapacitatea asta

absolută de a se înțelege cu Universul.

Numai că trebuia să se asigure că Daneel a fugit – a fugit la adăpost. Dar cum? Totul era ireal și el nu putea explica nimic acestor roboți. Pentru el situația era clară, dar cum să transfere înțelegerea acestor roboți, acestor neoameni care nu înțelegeau decât cele Trei Legi ale lor și care ar fi lăsat tot Pământul, și până la urmă toată umanitatea, să se ducă dracului, pentru că ei nu puteau fi îngrijorați decât de singurul om de sub nasul lor? De ce-or fi fost inventați roboții?

Și apoi, destul de ciudat, Giskard, cel mai puțin evoluat dintre ei, îi veni în ajutor. Vorbi cu vocea lui seacă:

— Prietene Daneel, nu mai pot ține acest vehicul în funcțiune mult timp. Poate că ar fi mai bine să faci așa cum sugerează domnul Baley. Ți-a dat un ordin foarte puternic.

— Să-l părăsesc, prietene Giskard, când nu se simte bine? întrebă Daneel uimit.

— Nu-l poți căra în furtună cu tine, prietene Daneel. Mai mult, el pare atât de nerăbdător să pleci, încât i-ai putea face rău dacă rămâi.

Baley simți cum își vine în fire:

— Da-da, reuși să bolborosească. E așa cum spune Giskard. Giskard, du-te cu el, ascunde-l, asigură-te că nu se întoarce... apoi vino după mine.

Daneel zise cu hotărâre:

— Asta nu se poate, partenere Elijah. Nu te putem lăsa singur, nesupravegheat, nepăzit.

— Nici un pericol... nu sunt în pericol. Fă cum îți spun...

Giskard zise:

— Urmăritorii sunt, probabil, roboți. Ființele umane ar ezita să iasă în furtună. Iar roboții nu-i vor face rău domnului Baley.

— L-ar putea lua cu ei, spuse Daneel.

— Nu în furtună, prietene Daneel, deoarece asta i-ar face evident rău. Acum voi opri vehiculul aeropurtat, prietene Daneel. Trebuie să fii pregătit să faci așa cum ordonă domnul Baley. Și eu la fel.

— Bun! șopti Baley. Bun!

Era recunoscător creierului mai simplu al lui Giskard, care putea fi mai ușor impresionat și căruia îi lipsea abilitatea de a se rătăci în subtilități fără sfârșit. Se gândi confuz la Daneel, care era prins între faptul că el, Baley, nu se simțea bine și insistența ordinului, la creierul lui care plesnea din cauza conflictului. „Nu, nu, Daneel. Fă așa cum îți spun și nu mai întreba", se gândi. Îi lipsea puterea, chiar voința să vorbească, așa că ordinul rămase în gând.

Vehiculul coborî cu o izbitură și cu un zgomot scurt de hârșâială și zgârietură. Ușile se deschiseră, câte una pe fiecare parte, și apoi se închiseră cu un șuierat încet. Roboții plecară imediat. După ce se hotărâră, nu mai șovăiră, fugind cu o viteză pe care ființele umane nu o puteau egala.

Baley suspină și se înfioră. Vehiculul era acum stabil. Stătea pe pământ. Dintr-o dată își dădu seama cât de mult din starea lui proastă se datora legănărilor și săriturilor pe care le făcuse mașina, sentimentului de irealitate, de a nu avea legătură cu Universul și de a fi la cheremul forțelor nepăsătoare. Acum era, măcar, liniște, iar el deschise ochii. Nu-și dăduse seama că îi avusese închiși.

În zare tot mai fulgera, iar tunetul era un murmur stins, în timp ce vântul, întâlnind un obiect ce opunea rezistență mai înverșunată decât până atunci, bocea pe un ton mai înalt. Era întuneric. Ochii lui Baley nu erau decât ochi omenești, iar el nu văzu nici o lumină, de nici un fel, în afară de fulgerele întâmplătoare. Cu siguranță că soarele trebuie să fi apus, iar norii erau groși.

Și pentru prima oară de când plecase de pe Pământ, Baley era singur!

64

Singur!

Se simțise prea rău, prea scos din minți ca să-și dea seama. Chiar și acum, se pomeni că se sforțează să se gândească ce-ar fi trebuit să facă și ce a făcut – dacă în mintea lui ametită ar mai fi încăput și alt gând, în afară de cel că Daneel trebuie să plece. De exemplu, nu întrebase unde se află acum, în apropiere de ce, unde aveau de gând să se ducă Daneel și Giskard. Nu știa cum funcționează nici o părticică din vehiculul aeropurtat. Sigur că nu-l putea pune în funcțiune, dar l-ar fi putut face să dea căldură dacă i-ar fi fost frig sau să întrerupă căldura, dacă ar fi fost prea multă – numai că nu știa cum să facă nici una, nici alta. Nu știa cum să acopere ferestrele dacă ar fi vrut să fie acoperite sau cum să deschidă o ușă, dacă ar fi vrut să plece.

Singurul lucru pe care putea să-l facă acum era să aștepte ca Giskard să se întoarcă după el. Cu siguranță că asta ar aștepta Giskard din partea lui. Ordinul fusese pur și simplu: „Întoarce-te după mine". Nu existase nici o indicație că Baley și-ar schimba în vreun fel poziția, iar mintea limpede și nerăvășită a lui Giskard va interpreta „Întoarce-te" ca pe o presupunere că trebuia să revină la mașină.

Baley încercă să se obișnuiască. Într-un fel, era o ușurare faptul că aștepta, că nu trebuia să ia hotărâri un timp, pentru că nu exista nici o hotărâre pe care s-o poată lua el. Era o ușurare faptul că nu se mai mișca, se simțea la adăpost că scăpase de fulgerele îngrozitoare și de zgomotele tulburătoare. Poate ar fi bine să doarmă.

Dintr-o dată înțepeni. Cum să facă așa ceva? Au fost urmăriți. Erau, poate, sub observație. Se umblase la mașină în timp ce era parcată și-i aștepta în fața Clădirii Administrației de la Institutul de Robotică, și fără îndoială că, în curând, îl vor ajunge cei care îi urmăriseră.

Îi aștepta și pe ei, nu numai pe Giskard.

Se gândise bine, în nefericirea lui? Se umblase la mașină în fața Clădirii Administrației. Ar fi putut face asta oricine, dar mai ales cineva care știa că el se afla acolo și cine știa asta mai bine decât Amadiro? Amadiro intenționase să-l întârzie până la începerea furtunii. Asta era clar. El trebuia să călătorească în furtună și să se prăbușească în furtună. Amadiro studiase Pământul și populația lui – se lăuda cu asta. Știa foarte bine cât de greu se descurcau Pământenii în Exterior în general, și mai ales pe timp de furtună. Era absolut convins că Baley va fi complet neajutorat.

Dar de ce ar fi făcut-o? Ca să-l aducă pe Baley înapoi la Institut? Îl avusese deja acolo, dar avusese un Baley în deplinătatea facultăților lui mintale și, împreună cu el, doi roboți capabili să-l apere pe Baley fizic. Acum ar fi altceva! Dacă mașina ar fi distrusă în furtună, Baley ar fi distrus din punct de vedere emoțional. Poate că ar fi, chiar, inconștient și nu s-ar opune să fie adus înapoi. Nici cei doi roboți n-ar obiecta. Dacă Baley s-ar simți rău, singura lor reacție normală ar fi să-i ajute pe roboții lui Amadiro să-l salveze. De fapt, cei doi roboți ar veni cu Baley, inevitabil. Și dacă l-ar întreba cineva pe Amadiro, el ar spune că s-a temut pentru viața lui Baley în furtună; că a încercat să-l țină la Institut și nu a reușit; că și-a trimis roboții să-l urmărească și să se asigure că e bine; și că roboții l-au scos pe Baley la liman, după ce mașina a avut un accident în timpul furtunii. Dacă lumea nu va înțelege că Amadiro a fost cel care a dat ordinul să se umble la mașină (și cine ar crede așa ceva? și cum să dovedești?), singura reacție a publicului va fi să-l laude pe Amadiro pentru umanitarismul lui, cu atât mai uimitor, cu cât a fost exprimat față de un Pământean subuman.

Și ce va face, apoi, Amadiro cu Baley? Nimic, doar că l-ar face să tacă și să fie neajutorat un timp. Nu Baley era prada. Tocmai asta era. Și Amadiro ar mai avea doi roboți, care ar fi neajutorați. Indicațiile primite i-ar sili, cât mai strict, să-l păzească pe Baley și, dacă lui

Baley îi era rău și i se purta de grijă, ei trebuiau să respecte ordinele lui Amadiro, dacă aceste ordine erau clar și evident în folosul lui Baley. Și poate că nici Baley nu și-ar veni în fire suficient ca să-i protejeze de alte ordine – sigur că nu, dacă i se vor da sedative.

Era clar! Era clar! Amadiro îi păcălise pe Baley, Daneel și Giskard, dar într-un fel neobișnuit. Îi trimisese în furtună ca să-i aducă înapoi și să-i păcălească din nou – într-un fel obișnuit. Mai ales pe Daneel! Daneel era cheia. Mai mult ca sigur că Fastolfe îi va căuta și-i va găsi în cele din urmă, și-i va recupera, dar atunci va fi prea târziu, nu-i așa?

Și ce voia Amadiro de la Daneel? Baley, pe care îl durea capul, era sigur că știe, dar cum s-o dovedească? Nu mai putea gândi. Dacă ar întuneca ferestrele, ar crea din nou o mică lume interioară, îngrădită și nemișcată, atunci poate că ar fi în stare să-și reia gândurile. Dar nu știa cum să acopere ferestrele. Putea numai să stea acolo și să privească la furtuna care se potolea în spatele acelor ferestre, să asculte cum bate ploaia în ele, să urmărească fulgerele slabe și să asculte bombănitul tunetului. Își închise ochii, strângând din pleoape, care alcătuiră un zid, dar el nu îndrăznea să doarmă.

Ușa din dreapta a mașinii se deschise. Îi auzi fluieratul. Simți cum intră aerul rece și umed, cum scade temperatura, cum mirosul tare de verdeață și de umezeală îl alungă pe cel slab, obișnuit, de ulei și tapițerie, care îi amintea, într-un fel, de Orașul pe care se întreba dacă-l va mai vedea vreodată. Deschise ochii și avu senzația ciudată a unei fețe de robot, trăgându-se într-o parte fără să se miște de fapt. Ameți. Robotul, care se vedea ca o umbră întunecată pe un fond întunecat, părea să fie unul mare. Dădea impresia că e foarte capabil. Spuse:

— Vă cer iertare, domnule. Nu erați însoțit de doi roboți?

— Au plecat, murmură Baley, prefăcându-se că îi este foarte rău și conștient că nici nu trebuia să se prefacă.

Un fulger își croi drum printre pleoapele lui pe jumătate deschise.

— Au plecat! Unde au plecat, domnule?

Apoi, în timp ce aștepta răspunsul, întrebă:

— Vă e rău, domnule?

Baley simți o tresărire de mulțumire. Dacă robotul nu ar fi avut indicații speciale, ar fi reacționat înainte de orice la semnele clare de rău ale lui Baley. Dacă a întrebat mai întâi de roboți, însemna că avea indicații severe și precise, în ordinea importanței lor. Se potrivea.

Încercă să răspundă cu putere și normal, așa cum nu se simțea în stare, spunând:

— Sunt bine. Nu fi îngrijorat pentru mine.

Pe un robot obișnuit nu l-ar fi putut convinge, dar acesta era atât de montat în legătură cu Daneel (evident), încât ascultă. Întrebă:

— Unde s-au dus roboții, domnule?

— Înapoi la Institutul de Robotică.

— La Institut? De ce, domnule?

— Au fost chemați de Președintele Robotician Amadiro și el le-a ordonat să se întoarcă. Eu îi aștept.

— Dar de ce n-ați plecat cu ei, domnule?

— Președintele Robotician Amadiro n-a dorit ca eu să fiu expus furtunii. Mi-a ordonat să aștept aici. Ascult de ordinele Președintelui Robotician Amadiro.

Spera ca repetarea numelui plin de renume, cu alipirea titlurilor onorifice, împreună cu cuvântul „ordin", să aibă efect asupra robotului și să-l convingă să-l lase pe Baley acolo. Pe de altă parte, dacă fuseseră instruiți anume să-l aducă înapoi pe Daneel, și dacă erau convinși că Daneel e în drum spre Institut, intensitatea cu care l-ar fi căutat ar fi slăbit. Ar fi avut timp să se gândească din nou la Baley. Ar spune...

Robotul spuse:

— Dar se vede că nu vă simțiți bine, domnule.

Baley simți o altă tresărire de mulțumire. Zise:

— Mă simt bine.

În spatele robotului, zări o aglomerare de alți câțiva roboți – nu-i putu număra – cu fețele strălucind în lumina fulgerelor. Când ochii lui Baley se obișnuiră cu întunericul, observă strălucirea întunecată a ochilor *lor*. Își întoarse capul. Și la ușa din partea stângă erau roboți, deși aceasta era închisă. Câți trimisese Amadiro? Voia să-i forțeze să se întoarcă?

Spuse:

— Ordinele Președintelui Robotician Amadiro au fost ca roboții mei să se întoarcă la Institut, iar eu să aștept. Vedeți că ei se întorc, iar eu aștept. Dacă ați fost trimiși să ajutați, dacă aveți un vehicul, găsiți roboții, care sunt pe drumul de întoarcere, și transportați-i. Acest vehicul nu mai funcționează.

Încercă să vorbească fără să șovăie și cu multă putere, cum ar fi vorbit un om care s-ar fi simțit bine. Nu reuși prea mult.

— S-au întors pe jos, domnule?

— Găsiți-i, zise Baley. Ordinele voastre sunt clare.

Exista o ezitare. O ezitare clară. În cele din urmă, Baley se gândi să-și miște piciorul drept – spera s-o facă normal. Ar fi trebuit s-o facă mai înainte, dar corpul lui nu mai reacționa cum se cuvine. Roboții tot

mai ezitau, iar Baley se întristă. El nu era un locuitor al Spațiului. Nu cunoștea cuvintele potrivite, intonația potrivită, atitudinea potrivită cu care să-i mânuiască pe roboți cu eficiența cuvenită. Un robotician talentat putea, cu un gest, o sprânceană înălțată, să dirijeze un robot ca pe o păpușă trasă pe sfori... Mai ales dacă roboții erau proiectați chiar de el.

Dar Baley era doar un Pământean. Se încruntă – asta era ușor de făcut, la cât era de nefericit – și șopti un „Plecați!" obosit, făcând semn cu mâna. Poate că asta a însemnat picătura de care mai era nevoie pentru a întări ordinele lui sau poate că, pur și simplu, se sfârșise timpul necesar pentru conexiunile pozitronice ale roboților ca să stabilească, prin voltaj și contravoltaj, cum să-și pună de acord instrucțiunile primite în conformitate cu cele Trei Legi. Odată hotărârea luată, nu mai șovăiră. Se urcară înapoi în vehiculul lor, oricare și oriunde ar fi fost acela, cu asemenea viteză, încât lăsară impresia că pur și simplu au dispărut.

Ușa pe care o lăsase deschisă robotul se închise, acum, singură. Baley pusese piciorul pe șanțul ei. Se întrebă nepăsător dacă piciorul îi va fi tăiat cu oase cu tot sau dacă oasele îi vor fi zdrobite, dar nu se mișcă. Cu siguranță că nici un vehicul nu era proiectat ca să provoace o asemenea tragedie.

Iar era singur. Îi forțase pe roboți să părăsească o ființă umană care, evident, nu se simțea bine, jucându-se cu intensitatea ordinelor date lor de un profesor robotician competent, care avusese intenția să accentueze a Doua Lege în interesul lui, și reușise într-atât, încât propriile minciuni ale lui Baley subordonaseră Prima Lege acestui scop. Ce bine se descurcase, se gândi Baley cu mulțumire aproape indiferentă, dându-și seama că ușa care se închisese era, totuși, întredeschisă, ținută așa de piciorul lui, și că acest picior nu fusese vătămat câtuși de puțin.

65

Baley simți cum aerul rece i se strecoară pe lângă picior împreună cu stropi de apă rece. Era un lucru înspăimântător de anormal, totuși nu putea lăsa ușa să se închidă, pentru că n-ar fi știut cum s-o deschidă. (Cum deschideau roboții ușile astea? Fără îndoială că pentru Aurorieni nu era un mister, dar în cărțile pe care le citise despre viața de pe Aurora nu scria nimic despre cum se deschide ușa unui vehicul aeropurtat obișnuit. Orice lucru important este

considerat știut. Se presupune că *știi*, chiar dacă, teoretic, te informezi.) În timp ce se gândea la asta, își căuta, pipăind, buzunarele, dar nici măcar buzunarele nu erau ușor de găsit. Nu erau la locul lor și erau lipite, așa că bâjbâi până ce reuși o mișcare ce le dezlipi. Scoase o batistă, o făcu ghem și o puse între ușă și șanțul acesteia, ca ușa să nu se închidă de tot. Apoi își scoase piciorul de acolo.

Acum să se gândească puțin – dacă poate. N-avea nici un rost să țină ușa deschisă, dacă nu voia să iasă. Și avea vreun rost să iasă? Dacă aștepta aici, Giskard va veni până la urmă după el și, probabil, îl va duce într-un loc sigur. Avea curaj să aștepte? Nu știa cât timp îi trebuia lui Giskard să-l ducă pe Daneel la adăpost și apoi să se întoarcă. Dar nu știa nici cât le-ar fi trebuit roboților urmăritori să-și dea seama că nu-i vor găsi pe Daneel și Giskard pe nici un drum care ducea înspre Institut. (Desigur că era imposibil ca Daneel și Giskard să se fi întors la Institut în căutare de adăpost. De fapt, Baley nu le ordonase să n-o facă, dar dacă asta ar fi fost singura cale posibilă? Nu! Imposibil!) Baley dădu din cap, ca o negare mută a acestei posibilități, și simți, imediat, că îl doare. Își duse mâinile la cap și scrâșni din dinți.

Cât timp vor căuta roboții urmăritori, până ce își vor da seama că Baley i-a indus în eroare... sau că a fost, chiar el, indus în eroare? Se vor întoarce atunci și îl vor lua prizonier, cu multă politețe și cu infinită grijă să nu-i facă rău? Putea să-i alunge dacă le spunea că moare, dacă iese în furtună? Vor crede ei așa ceva? Vor chema la Institut ca să dea raportul? Bineînțeles că vor face *asta*. Și vor sosi ființe umane? *Ele* nu vor fi peste măsură de îngrijorate cu privire la bunăstarea lui.

Dacă Baley s-ar da jos din mașină și ar găsi o ascunzătoare printre copacii din jur, va fi mult mai greu pentru roboții urmăritori să-l localizeze, și l-ar face să câștige timp. Ar fi mai greu și pentru Giskard să-l localizeze, dar ordinul primit de Giskard să-l păzească pe Baley ar fi mai puternic decât cel primit de roboții urmăritori să-l găsească. Sarcina primordială a celui dintâi ar fi să-l găsească pe Baley... iar a acestora din urmă, să-l găsească pe Daneel. În plus, Giskard era programat chiar de Fastolfe, iar Amadiro, oricât de îndemânatic ar fi fost, nu se compara cu Fastolfe. Astfel fiind, în condiții normale, Giskard se va întoarce înaintea celorlalți roboți. Dar erau în condiții normale? Cu o încercare slabă de cinism, Baley se gândi: „Sunt istovit și nu prea pot să gândesc. Mă apuc doar cu disperare de ceva care m-ar putea consola." Totuși, ce putea face, decât să profite de avantaj, așa cum vedea el avantajul?

Se aplecă înspre ușă și ieși în exterior. Batista căzu în iarba udă

și bogată și el se aplecă automat și o luă de jos, ținând-o în mână în timp ce se îndepărta de mașină și mergea în zig-zag. Era copleșit de rafalele de ploaie care îi udau fața și mâinile. După un timp, hainele ude i se lipiră de corp, iar el începu să tremure de frig. Urmă un fulger pătrunzător – prea iute ca să-și închidă ochii – și, apoi, un bubuit puternic, care îl îngrozi și-l făcu să-și acopere urechile cu mâinile. Reîncepuse furtuna? Sau răsuna mai tare numai pentru că era el afară?

Trebuia să meargă. Trebuia să se îndepărteze de mașină, ca urmăritorii să nu-l găsească prea ușor. Nu trebuia să șovăie și să rămână lângă ea, astfel putea să fi rămas în ea – uscat. Încercă să-și șteargă fața cu batista, dar aceasta era la fel de udă ca și fața, așa că o aruncă. Era inutilă. Continuă să meargă, cu mâinile întinse în față. Exista vreo Lună care înconjura Aurora? Păru să-și aducă aminte că întâlnise o mențiune despre așa ceva; lumina ei i-ar fi făcut plăcere. Dar ce mai conta? Chiar dacă ar fi existat și s-ar fi aflat pe cer, norii ar fi întunecat-o.

Simți ceva. Nu vedea ce este, dar știa că trebuie să fie scoarța aspră a unui copac. Fără îndoială că e un copac. Până și un Orășean și-ar da seama. Apoi, își aminti că fulgerul putea lovi copacii și putea ucide oamenii. Nu-și putea aminti dacă citise vreodată o descriere despre felul în care te simți când ești lovit de fulger sau dacă existau măsuri de prevedere. Nu cunoștea pe nimeni de pe Pământ care să fi fost lovit de fulger. Bâjbâi până la copac, plin de groază. Încotro să o ia ca să nu revină de unde a plecat?

Înainte!

Lăstărișul era acum des și greu de străbătut. Parcă erau niște degete osoase care se încleștau pe el. Trase plin de nerăbdare și auzi cum i se rup hainele.

Înainte!

Dinții îi clănțăneau, iar el tremura. Alt fulger. Nu era rău. O clipă zări împrejurimile. Copaci! Mulți. Era într-o pădurice. Mai mulți copaci erau mai periculoși decât unul singur când era vorba de fulger? Nu știa. Oare avea importanță dacă nu punea mâna pe un copac? Nici asta nu știa. Moartea prin fulgerare nu era cunoscută în Orașe, iar romanele istorice (și uneori poveștile) care pomeneau de asta nu intrau niciodată în amănunte.

Privi în sus la cerul întunecat și simți cum curge apa. Își șterse ochii uzi cu mâinile ude. Se împiedică, încercând să facă un pas mare. La un moment dat intră într-un pârâu, alunecând pe prundiș. Ce ciudat! Asta nu-l udă mai mult decât era deja. Continuă să meargă. Roboții nu-l vor găsi. Dar Giskard? Nu știa unde se află. Sau

încotro merge. Sau cât de departe se află de ceva. Dacă voia să se întoarcă la mașină, nu putea. Dacă încerca să fie conștient de sine, nu putea.

Și furtuna va continua veșnic, și el se va topi până la urmă, și va curge în pârâiașul Baley, și nimeni nu-l va mai găsi vreodată. Iar moleculele lui dizolvate vor pluti până la ocean. Exista vreun ocean pe Aurora? Sigur că exista! Era mai mare decât cel al Pământului, iar la polii Aurorei era mai multă gheață. A, va pluti până la gheață și va îngheța acolo, strălucind în soarele rece și portocaliu.

Mâinile îi atinseră alt copac... mâinile ude... copacul ud... bubuitul tunetului... ciudat că nu vedea lumina fulgerului... fulgerul venea mai întâi... era lovit? Nu simți nimic... cu excepția pământului. Pământul era sub el, pentru că degetele lui scormoneau în noroi. Își întoarse capul ca să poată respira. Era destul de plăcut. Nu mai trebuia să meargă. Putea aștepta. Giskard îl va găsi.

Dintr-o dată fu foarte sigur de asta. Giskard trebuia să-l găsească, pentru că... Nu, uitase pentru ce. Era a doua oară când uita ceva. Înainte de a adormi... Era același lucru pe care îl uita de fiecare dată?... Același lucru?...

Nu conta.

Va fi în ordine... în...

Și zăcea acolo, singur și fără cunoștință, în ploaie, la rădăcina unui copac, în timp ce furtuna continua.

16. DIN NOU GLADIA

66

Privind în urmă după aceea și calculând, reieșea că Baley fusese inconștient cel puțin zece minute și cel mult douăzeci. Ar fi putut fi, totuși, oricât între zero și infinit.

Era conștient de o voce. Nu auzea cuvintele pe care le rostea aceasta, doar vocea. Era uimit că suna ciudat și fu foarte satisfăcut să recunoască o voce de femeie. Îl îmbrățișau niște brațe, ridicându-l, ducându-l. Un braț – al lui – atârna. Capul îi era greu. Încercă ușor să se îndrepte, dar nu se întîmplă nimic. Din nou vocea de femeie. Își deschise ochii obosit. Își dădea seama că e rece și ud și, dintr-o dată, observă că apa nu-l mai lovește. Și nu era întuneric, nu de tot. Era o revărsare de lumină și în ea zări chipul unui robot. Îl recunoscu.

— Giskard, șopti el, amintindu-și acum și de furtună, și de fulger.

Giskard ajunsese primul la el; îl găsise înaintea celorlalți roboți. Baley se gândi cu mulțumire: „Știam eu că o va face."

Își închise din nou ochii și simți că se mișcă repede, dar cu acea oscilație ușoară – totuși clară – care îi spunea că e cărat de cineva care merge. Apoi o oprire și o ușoară îndreptare, până ce simți că stă pe ceva cald și plăcut. Știa că e un loc într-o mașină acoperită, poate, cu prelată, dar nu se întrebă de unde știe. Apoi urmă o senzație de plutire lină prin aer și un material absorbant pe față și pe mâini, sfâșierea bluzei lui, aer rece pe piept, apoi iar uscatul și șters ul.

După aceea, senzațiile năvăliră asupra lui. Se afla într-o locuință. Zărea, când și când, dacă deschidea ochii, frânturi de pereți, de lumini, de obiecte (forme amestecate de mobilier). Simți cum i se scot hainele tacticos și făcu o încercare slabă și inutilă de colaborare, apoi simți apă caldă și cum e frecat cu putere. Iar el ar fi vrut să nu se mai oprească.

La un moment dat, îi veni un gând și strânse brațul care îl ținea:

— Giskard! Giskard!

Auzi vocea lui Giskard:

— Sunt aici, domnule.

— Giskard, Daneel e la adăpost?

— Este în siguranță, domnule.

— Bun.

Baley închise din nou ochii și nu mai făcu nici un efort în legătură cu uscatul. Simțea cum e întors pe toate părțile în curentul de aer uscat și, apoi, era iar îmbrăcat în ceva care semăna cu un capot cald.

Plăcere! Din copilărie nu i se mai întâmplase așa ceva și îi păru, dintr-o dată, rău de copiii pentru care se făcea tot și care nu erau destul de conștienți ca să aprecieze asta. Sau se bucurau? Amintirea acelei plăceri din copilărie determina comportarea adultului? Senzația lui de acum era doar expresia plăcerii de a fi din nou copil?

Și auzi o voce de femeie. Mama? Nu, asta nu se putea.

— Mămico?

Acum stătea pe un scaun. Simțea, într-un fel, că perioada scurtă și fericită de revenire a copilăriei se apropia de sfârșit. Trebuia să revină în lumea tristă a conștiinței de sine și a statului pe picioarele proprii.

Dar fusese o voce de femeie. Ce femeie? Baley deschise ochii:

— Gladia?

67

Era o întrebare, o întrebare a cuiva uimit, dar, în sinea lui, nu era chiar atât de uimit. Gândindu-se iar, își dădu seama că recunoscuse vocea. Privi în jur. Giskard stătea în nișa lui, dar Baley nu-l băgă în seamă. Toate la rândul lor. Spuse:

— Unde e Daneel?

Gladia zise:

— A fost curățat și uscat și el în camera roboților și a fost îmbrăcat în haine uscate. Este înconjurat de personalul casei mele și acesta are indicațiile lui. Pot să-ți spun că nici un străin nu se va apropia la mai mult de cincizeci de metri de locuința mea, din orice parte, fără să știm imediat. Giskard a fost, de asemenea, curățat și uscat.

— Da, văd.

Nu-i păsa de Giskard, ci numai de Daneel. Era liniștit pentru că Gladia părea să fi înțeles faptul că trebuia să-l păzească pe Daneel și că el nu trebuia să se complice să-i mai și explice.

Exista, totuși, o breșă în zidul de apărare și exista un ton de nemulțumire în glas când spuse:

— De ce l-ai părăsit, Gladia? Dacă tu ai plecat, în casă nu mai era nici o ființă umană care să oprească atacul unei bande de roboți din afară. Daneel ar fi putut fi luat cu forța.

— Prostii, răspunse Gladia cu vioiciune. N-am fost mult timp plecați, iar dr. Fastolfe fusese informat. Mulți dintre roboții lui s-au alăturat alor mei, iar el ar fi venit în câteva minute, dacă ar fi trebuit, și aș vrea să văd orice bandă de roboți străini care să-l înfrunte pe *el*.

— L-ai văzut pe Daneel de când te-ai întors, Gladia?

— Desigur! E la adăpost, ți-o spun eu.

— Mulțumesc!

Baley se relaxă și închise ochii. Se gândi: „Nu e chiar atât de rău." Sigur că nu era. Supraviețuise, nu-i așa? Gândindu-se la asta, ceva în sinea lui zâmbi și el se simți fericit. Supraviețuise, nu-i așa? Deschise ochii și întrebă:

— Cum m-ați găsit, Gladia?

— Giskard te-a găsit. Ei veniseră aici – amândoi – iar Giskard mi-a explicat repede situația. Am aranjat cu siguranța lui Daneel, dar el n-a vrut să se clintească până ce nu i-am promis că-l trimit pe Giskard după tine. A fost foarte covingător. Reacțiile lui cu privire la tine sunt foarte intense, Elijah. Daneel a rămas aici, bineînțeles. Din cauza asta a fost foarte nefericit, dar Giskard a insistat să-i dau ordin să rămână, cât de tăios puteam. Probabil că i-ai dat lui Giskard niște ordine foarte stricte. Apoi am luat legătura cu dr. Fastolfe și, după aceea, am luat vehiculul meu aeropurtat.

Baley dădu din cap obosit:

— N-ar fi trebuit să vii, Gladia. Locul tău era aici, să te asiguri că Daneel e apărat.

Chipul Gladiei se schimonosi disprețuitor:

— Și să te las să mori în furtună, din câte am văzut? Sau să fii luat de dușmanii doctorului Fastolfe? Pot să jur că așa s-ar fi întâmplat. Nu, Elijah, poate că ar fi trebuit să-i îndepărtez pe ceilalți roboți, dacă ar fi ajuns la tine primii. N-oi fi eu prea bună în multe privințe, dar orice Solarian se poate descurca cu o gloată de roboți, ascultă-mă pe mine. Suntem obișnuiți cu asta.

— Dar cum m-ați găsit?

— N-a fost prea greu. De fapt, mașina ta nu era prea departe, așa că am fi putut merge pe jos până la ea, dacă n-ar fi fost furtuna. Noi...

Baley întrebă:

— Vrei să spui că ajunsesem aproape de locuința doctorului Fastolfe?

— Da, zise Gladia. Fie vehiculul tău nu a fost avariat destul, ca să te oblige să te oprești mai repede, fie îndemânarea lui Giskard l-a făcut să meargă mai mult timp decât s-au așteptat vandalii. Și asta e bine. Dacă ați fi fost mai aproape de Institut, v-ar fi putut lua pe toți. Oricum, am luat mașina mea până la locul unde se prăbușise a voastră. Giskard știa unde mă găsește, desigur, și am plecat...

— Și te-ai udat de tot, nu-i așa, Gladia?

— Nici un pic. Am o pelerină de ploaie și o lanternă. Pantofii mi s-au umplut de noroi și m-am udat puțin la picioare, pentru că n-am avut timp să-mi dau cu Latex, dar nu-i nimic. Oricum, am ajuns la mașina ta în mai puțin de o jumătate de oră după ce te părăsiseră Daneel și Giskard și, bineînțeles, nu erai acolo.

— Am încercat... – începu Baley.

— Da, știm. Am crezut că ei... ceilalți... te-au luat pentru că Giskard spunea că ați fost urmăriți. Dar Giskard ți-a găsit batista la vreo cincizeci de metri de mașină și a spus că tu trebuie să o fi luat în partea aceea... Giskard a spus că era un lucru lipsit de logică, dar că ființele umane sunt adesea lipsite de logică, așa că te-am căutat. Deci am căutat – amândoi – folosindu-ne de lanternă, dar el a fost cel care te-a găsit. A spus că a zărit strălucirea de infraroșu a căldurii emanate de corpul tău la rădăcina unui copac și te-am adus înapoi.

Baley întrebă puțin iritat:

— De ce a fost lipsită de logică plecarea mea?

— Nu mi-a spus, Elijah. Vrei să-l întrebi?

Gladia făcu un semn înspre Giskard.

— Giskard, ce înseamnă asta? întrebă Baley.

Impasibilitatea lui Giskard dispăru imediat și ochii i se îndreptară spre Baley. Zise:

— M-am gândit că v-ați expus furtunii fără să fie nevoie. Dacă ați fi așteptat, v-am fi adus mai repede aici.

— Ceilalți roboți puteau ajunge la mine primii.

— Au ajuns, dar i-ați îndepărtat, domnule.

— De unde știi?

— În jurul ușilor, pe ambele părți, erau o mulțime de urme de tălpi, dar nu era nici o urmă de umezeală în mașină, cum ar fi fost dacă niște brațe ude s-ar fi întins după dumneavoastră să vă tragă afară. M-am gândit că n-ați fi ieșit singur din mașină ca să mergeți cu ei, domnule, de bunăvoie. Și, dacă i-ați îndepărtat, nu trebuia să vă temeți că s-ar întoarce prea curând, de vreme ce ei îl voiau pe Daneel – după cum ați apreciat chiar dumneavoastră situația – și nu pe dumneavoastră. În plus, trebuia să fiți sigur că *eu* m-aș fi întors repede.

Baley murmură:

— Exact așa m-am gândit, dar am crezut că ar ajuta dacă aș complica treaba. Am făcut ce mi s-a părut mie mai bine și m-ai găsit chiar și așa.

— Da, domnule.

— Dar de ce să mă aduci aici? întrebă Baley. Dacă eram aproape de locuința Gladiei, poate că eram la fel de aproape de cea a doctorului Fastolfe.

— Nu tocmai, domnule. Această reședință era cea mai aproape și eu mi-am dat seama, din insistența ordinului dumneavoastră, că pentru asigurarea adăpostului lui Daneel orice minut era important. Daneel a fost de acord, chiar dacă s-a opus foarte mult să vă părăsească. De îndată ce el a ajuns aici, m-am gândit că și dumneavoastră ați vrea să ajungeți aici, ca să vă asigurați, din sursă directă, dacă ați fi dorit, de faptul că e la adăpost.

Baley încuviință și spuse îmbufnat (încă supărat din cauza observației lui Giskard referitoare la lipsa lui de logică):

— Te-ai descurcat bine, Giskard.

Gladia întrebă:

— Este important pentru tine să-l vezi pe dr. Fastolfe, Elijah? Îl pot chema aici. Sau îl poți vedea pe tridimensional.

Baley se lăsă pe spate. Îi luă ceva timp ca să-și dea seama că gândirea îi era încetinită și că era foarte obosit. N-ar avea nici un rost să dea ochii cu Fastolfe acum. Răspunse:

— Nu. O să-l văd mâine, după micul dejun. E timp destul. Și pe urmă cred că o să-l văd pe Kelden Amadiro ăsta, șeful Institutului de Robotică. Și o persoană oficială... cum îi zice... Președintele. Cred că și *el* va fi acolo.

— Pari groaznic de obosit, Elijah, spuse Gladia. Sigur că noi n-avem microorganismele – germenii și virușii – pe care le aveți pe Pământ, și tu ai fost curățat, așa că n-o să faci nici o boală din cele care sunt peste tot pe planeta ta, dar ești, evident, obosit.

Baley se gândi: „După toate astea, nici o răceală? Nici o gripă? Nici o pneumonie?" Era ceva să fii într-o Lume din Spațiu ca asta. Zise:

— Recunosc că sunt obosit, dar asta se poate vindeca prin puțină odihnă.

— Ți-e foame? E ora de cină.

Baley se strâmbă:

— N-am poftă de mâncare.

— Nu sunt sigură că e bine. Poate că nu vrei o masă copioasă, dar ce-ai zice de niște supă fierbinte? O să-ți facă bine.

Baley simți nevoia să zâmbească. O fi ea Solariană, dar în anumite împrejurări vorbea exact ca o Pământeană. Se gândi că asta putea fi valabil și pentru Auroriene. Există anumite lucruri pe care diferențele de cultură nu le influențează. Întrebă:

— Ai supă gata făcută? N-aș vrea să-ți fac probleme.

— Cum să-mi faci probleme? Nu am un personal prea mare, ca pe Solaria, dar destul ca să pregătească orice fel de mâncare la comandă. Așa că stai acolo și spune-mi doar ce fel de supă ai vrea. Totul va fi bine făcut.

Baley nu rezistă:

— Supă de pui?

— Desigur.

Apoi, cu nevinovăție:

— Exact asta aș fi sugerat și eu, și cu găluște, ca să fie consistentă.

Castronul îi fu pus în față cu o viteză uimitoare. Zise:

— Tu nu mănânci, Gladia?

— Am mâncat deja, în timp ce tu erai îmbăiat și tratat.

— Tratat?

— Tratament biochimic obișnuit, Elijah. Ai suferit o traumă psihică și nu voiam să aibă urmări. Mănâncă!

Baley duse la buze o lingură, de încercare. Nu era rea supa, deși se simțea tendința pe care o aveau cei de pe Aurora să condimenteze mâncarea mai mult decât i-ar fi plăcut lui Baley. Sau poate că era preparată cu alte condimente în afara celor cu care era el obișnuit. Dintr-o dată își aminti de mama lui – un joc al memoriei care o făcea pe ea mai tânără decât era el acum. Își aminti cum stătea pe capul lui când el se încăpățâna să nu mănânce „supa bună".

Ea îi spunea:

— Hai, Lije. E pui adevărat, foarte scump. Nici măcar cei din Spațiu nu au ceva așa de bun.

N-aveau. O strigă în gând, peste ani: „N-au, mămico!"

Într-adevăr! Dacă putea să aibă încredere în memorie și să țină seama de papilele gustative din tinerețe, supa de pui făcută de mama lui, când nu devenea plictisitoare din cauza repetiției, era mult mai bună.

Sorbi iar și iar și când termină, murmură rușinat:

— Ar mai fi o porție?

— Cât vrei, Elijah.

— Încă puțin.

Gladia îi spuse, în timp ce el termina:

— Elijah, întâlnirea asta de mâine dimineață...

— Da, Gladia?

— Înseamnă că investigația ta a luat sfârșit? Știi ce i s-a întâmplat lui Jander?

Baley vorbi cu prudență:

— Am idee despre ce i s-ar fi putut întâmpla lui Jander. Dar nu cred să pot convinge pe cineva că am dreptate.

— Atunci de ce se ține ședința?

— Nu e ideea mea, Gladia. Este a Președinteleui Robotician Amadiro. El se opune investigației și va încerca să mă trimită înapoi pe Pământ.

— El e cel care a umblat la mașina ta și a încercat să-i facă pe roboții lui să-l ia pe Daneel?

— Cred că da.

— Păi, pentru asta nu poate fi judecat, condamnat și pedepsit?

— Ar putea, zise Baley cu blândețe, numai că există o mică problemă: n-am cum dovedi.

— Și el, după toate astea, poate să scape și să mai și oprească investigația?

— Mă tem că are toate șansele să poată face asta. După cum spune și el, oamenii care nu se așteaptă la dreptate nu vor suferi dezamăgiri.

— Dar nu trebuie. Nu trebuie să-l lași. Trebuie să-ți termini investigația și să afli adevărul.

Baley oftă:

— Și dacă nu pot afla adevărul? Sau dacă pot să-l aflu, dar nu să-i fac pe alții să mă asculte?

— *Poți* afla adevărul. Și-i *poți* face pe alții să te asculte.

— Ai o încredere emoționantă în mine, Gladia. Totuși, dacă Adunarea Legislativă de pe Aurora vrea să mă trimită înapoi și ordonă terminarea investigației, nu voi mai putea face nimic.

— Nu cred că vei dori să te întorci fără să fi realizat nimic.

— Sigur că nu. E mai rău de-atât, Gladia. Dacă nu realizez nimic, mă voi întoarce cu o carieră ruinată și cu viitorul Pământului distrus.

— Atunci nu-i lăsa să-ți facă asta, Elijah.

Iar el zise:

— Pe Iehova, Gladia, voi încerca să nu-i las, dar nu pot ridica o planetă cu mâinile goale. Nu-mi poți cere să fac minuni.

Gladia încuviință din cap și, privind în jos, își duse pumnul la gură, stând nemișcată, parcă ar fi chibzuit la ceva. Lui Baley îi trebui un timp ca să-și dea seama că ea plângea înfundat.

68

Baley se ridică iute și înconjură masa până la ea. Observă în treacăt – și puțin enervat – că îi tremurau picioarele și că i se zbătea un mușchi în coapsa stângă.

— Gladia, zise el insistent, nu plânge.

— Nu te îngrijora, Elijah, șopti ea. O să-mi treacă.

Rămase neajutorat lângă ea, încercând s-o atingă, oarecum șovăielnic.

— Nu te ating, spuse. Nu cred că ar fi bine s-o fac, dar...

— O, atinge-mă. Atinge-mă. Nu țin chiar atât de mult la corpul meu și nu mă voi molipsi de nimic de la tine. Nu mai sunt... cum eram.

Așa că Baley se apropie și-i atinse obrazul, mângâindu-l ușor și stângaci cu vârful degetelor.

— Mâine voi face tot ce pot, Gladia, zise. Îmi voi da toată silința.

Auzind asta, ea se ridică, se întoarse către el și spuse:

— O, Elijah.

Automat, aproape fără să-și dea seama ce face, Baley își întinse brațele. Și, la fel de automat, ea se lăsă cuprinsă de ele, rezemându-și capul de pieptul lui. El o ținu cât putu de ușor, așteptând ca ea să-și dea seama că îmbrățișează un Pământean. (Fără îndoială că îmbrățișase un robot cu aspect uman, dar acela nu fusese Pământean.) Ea pufni cu putere și vorbi cu gura pe jumătate ascunsă în cămașa lui Baley. Spuse:

— Nu e drept. E din cauză că sunt Solariană. Nimănui nu-i pasă ce i s-a întâmplat lui Jander, dar le-ar păsa dacă aș fi Auroriană. E vorba de prejudecăți și de politică.

Baley se gândi: „Cei din Spațiu sunt *oameni*. Exact la fel ar fi vorbit și Jessie într-o situație asemănătoare. Și dacă ar fi fost Gremionis cel care ar fi îmbrățișat-o pe Gladia, el ar fi zis exact ceea ce voi spune eu, dacă aș ști ce să spun."

Apoi vorbi:

— Nu e chiar așa. Sunt sigur că doctorului Fastolfe îi pasă ce i s-a întâmplat lui Jander.

— Nu. Nu prea. Vrea numai să iasă cum zice el în Adunarea Legislativă, iar acel Amadiro vrea să iasă cum zice *el*, și oricare din ei l-ar vinde pe Jander pentru asta.

— Îți promit, Gladia, că eu nu-l voi vinde pe Jander pentru nimic

în lume.

— Nu? Dacă îți vor spune că poți pleca înapoi pe Pământ cu cariera salvată și fără nici o pedeapsă pentru Lumea ta, cu condiția să-l lași baltă pe Jander, ce vei face?

— N-are nici un rost să ne gândim la situații ipotetice care nu se pot ivi. Nu-mi vor da nimic în schimbul lui Jander. Ei vor încerca, doar, să mă trimită înapoi cu nimic altceva decât ruină pentru mine și pentru Lumea mea. Dar dacă m-ar lăsa, l-aș afla pe omul care l-a distrus pe Jander și aș avea grijă să fie pedepsit cum trebuie.

— Cum adică, *dacă* te-ar lăsa? *Fă-i* să te lase!

Baley zâmbi cu amărăciune:

— Dacă îți închipui că Aurorienii nu-ți dau nici o atenție pentru că ești Solariană, imaginează-ți cât de puțin ai obține dacă ai fi de pe Pământ, ca mine.

O strânse mai aproape, uitând că e de pe Pământ, chiar dacă rostise cuvântul.

— Dar voi încerca, Gladia. N-are nici un rost să ne facem speranțe, dar nu mă duc cu mâna tocmai goală. Voi încerca...

Vocea i se frânse.

— Spui întruna că vei încerca. Dar *cum*?

Se trase puțin înapoi, ca să-l privească în ochi.

Baley zise, buimăcit:

— Păi, aș putea...

— Să găsești ucigașul?

— Orice. Gladia, te rog, trebuie să mă așez.

Se întinse spre masă, sprijinindu-se de ea.

— Ce s-a întâmplat, Elijah? întrebă ea.

— Am avut o zi grea, evident, și cred că nu m-am refăcut prea bine.

— Atunci, mai bine te-ai duce la culcare.

— Drept să-ți spun, Gladia, aș vrea.

Ea îi dădu drumul, cu chipul îngrijorat și cu ochii plini de lacrimi. Ridică un braț și făcu un semn rapid, iar el fu înconjurat (așa i se păru) imediat de roboți.

Când se află, în sfârșit, în pat și după ce plecă ultimul robot, se trezi stând cu ochii deschiși în întuneric. Nu-și dădea seama dacă mai plouă sau nu în Exterior, ori dacă fulgerele slabe își aruncă ultimele săgeți palide, dar nu auzi nici un tunet. Respiră adânc și se gândi: „Ce i-am promis Gladiei? Ce se va întâmpla mâine? Ultimul act: eșec?"

Și, în timp ce Baley aluneca pe tărâmul somnului, se gândi la acea incredibilă străfulgerare care îi venise înainte de a adormi.

69

De două ori se întâmplase. O dată cu o noapte în urmă când, ca și acum, tocmai adormea, și o dată în seara asta, când își pierduse cunoștința sub copac, în furtună. De fiecare dată îi venise un gând, o idee care clarificase problema așa cum fulgerul luminase noaptea. Și durase tot atât de puțin ca și fulgerul.

Ce era?

Se va repeta?

De data asta încercă să profite, să prindă sensul ideii care îi scăpa. Sau era o iluzie care îi scăpa? Însemna, oare, adormirea rațiunii și năvălirea absurdităților de tot felul, pe care nu le poți ordona dacă nu ai o minte care să lucreze cum trebuie? Oricum, ceea ce căuta el, indiferent ce-ar fi fost, se pierduse încetișor. Nu va veni înapoi la comandă, așa cum n-ar fi venit un inorog într-o lume în care nu există inorogi.

Mai ușor îi era să se gândească la Gladia și la felul în care o simțise. Îi atinsese direct bluza mătăsoasă, sub care simțise brațele mici și delicate, spatele neted. Dacă lui n-ar fi început să-i tremure picioarele, ar fi îndrăznit s-o sărute? Sau asta ar fi însemnat că merge prea departe?

Își auzi respirația ca un sforăit ușor și, ca întotdeauna, asta îl deranjă. Își învinse somnul și se gândi iar la Gladia. Înainte de a pleca, desigur, dar nu și dacă n-ar câștiga nimic pentru ea... Asta ar însemna să-i plătească și chiar... Își auzi din nou sforăitul moale și, de data asta, îl deranjă mai puțin.

Gladia... Nu crezuse că o va mai vedea vreodată... darămite s-o atingă... să o îmbrățișeze. Și nu-și dădu seama când trecuse de la gând la vis. O îmbrățișă din nou, ca mai înainte. Dar nu exista bluza... și pielea ei era caldă și catifelată... și mâinile lui o mângâiau încet pe omoplați, pe coaste... Toate astea aveau ceva adevărat. Toate simțurile îi erau treze. Îi adulmecă parfumul părului, iar buzele lui simțiră gustul ușor sărat al pielii ei... și parcă nu mai stăteau în picioare. Se culcaseră, sau fuseseră culcați de la început? Și ce se întâmplase cu lumina? Simți salteaua de sub el și cuvertura de deasupra... întuneric... iar ea era tot în brațele lui, goală.

Se trezi brusc:

— Gladia?

Cu voce mirată, neîncrezătoare.

— Sst, Elijah, făcu ea, punându-i degetele pe buze cu blândețe.

Nu spune nimic.

Putea să-i fi cerut să-și oprească până și circulația sângelui.

— *Ce* faci? întrebă el.

— Nu *știi* ce fac? răspunse ea. Sunt în pat cu tine.

— Dar de ce?

— Pentru că așa vreau.

Corpul i se lipi de al lui. Ea trase de un capăt al pijamalei lui și pătura se desfăcu.

— Nu te mișca, Elijah. Ești obosit și nu vreau să te obosești mai tare.

Elijah simți cum îl cuprinde un val de căldură. Se hotărî să n-o menajeze pe Gladia:

— Nu sunt *chiar așa* de obosit, Gladia.

— Nu, zise ea tăios. Odihnește-te. Vreau să te odihnești. Nu te mișca.

Gura i se lipi de a lui, parcă ar fi vrut să-l oblige să tacă. El se lăsă moale și îi trecu prin cap că execută niște ordine, că *era* obosit și că ar fi vrut mai degrabă să i se facă, decât să facă. Și, roșind de rușine, se gândi că asta îi micșora vina. („N-am avut încotro, se auzi spunând. Ea m-a obligat.") Pe Iehova, câtă lașitate! Câtă înjosire de neîndurat! Dar îi fugiră și gândurile astea. Se auzea o muzică în surdină și temperatura crescuse puțin. Cuvertura dispăruse, ca și pijamaua lui. Își simți capul legănat de brațele ei și apăsat de ceva moale. Fără prea mare suprindere își dădu seama, după poziția ei, că moliciunea era sânul ei stâng, cu sfârcul lipi de buzele lui.

Încetișor, ea cânta după muzică, o melodie veselă, legănată, pe care el n-o recunoscu. Ea se legănă ușor înainte și înapoi, atingându-i bărbia și gâtul cu vârful degetelor. El se relaxă, mulțumit că nu trebuie să facă nimic, lăsând-o pe ea să aibă inițiativa și să conducă. Când ea îi mișcă brațele, el nu se împotrivi și le lăsă să se odihnească acolo unde i le pusese ea. N-o ajută deloc și, când răspunse cu o excitație intensă și cu un spasm, o făcu numai pentru că nu avu încotro.

Ea părea neobosită, iar el nu voia ca ea să se oprească. Pe lângă plăcerea reacției sexuale, el avu, din nou, senzația pe care o încercase mai devreme, bucuria absolută a pasivității din copilărie. În cele din urmă, el nu mai putu răspunde și parcă nici ea nu mai putea, pentru că își puse capul la subsuoara lui și mâna stângă pe pieptul lui, în timp ce cu degetele îi mângâia duios părul scurt și creț.

I se păru că o aude murmurând:

— Mulțumesc... Mulțumesc...

„Pentru ce?" se întrebă.

Abia dacă își mai dădea sema că ea e acolo, pentru că sfârșitul dulce al unei zile grele era tot atât de adormitor ca un elixir magic și simțea că îl cuprinde somnul, ca și cum i-ar fi alunecat degetele de pe o realitate dură și el ar fi căzut... căzut... prin nori moi de somn în oceanul ușor legănat al viselor.

Și în timp ce se întâmpla asta, ceea ce nu venea la comandă veni de la sine. Pentru a treia oară se ridică o cortină și toate întâmplările de când plecase de pe Pământ se concentrară și se amestecară. Din nou era totul clar. Se căzni să vorbească, să audă cuvintele pe care avea nevoie să le audă, să le lege ca să devină o parte a gândirii lui, dar chiar dacă se cramponă de ele cu toată puterea, acestea trecură pe lângă el și dispărură.

Așa că, din acest punct de vedere, a doua zi a lui Baley pe Aurora se sfârși într-un mod foarte asemănător cu prima.

17. PREȘEDINTELE

70

Când Baley deschise ochii, văzu că soarele intra pe fereastră și îi păru bine. Spre surprinderea lui, deși era încă somnoros, îi păru bine. Însemna că furtuna se terminase și parcă nici n-ar fi fost. Lumina soarelui – când era doar o alternativă pentru lumina egală, blândă și caldă a Orașelor – putea fi considerată violentă și nesigură. Dar dacă o comparai cu furtuna, însemna însăși pacea. Totul e relativ, se gândi Baley, și știu că niciodată nu va mai considera soarele absolut dăunător.

— Partenere Elijah?

Daneel stătea la capătul patului. Ceva mai în spate era Giskard. Chipul prelung al lui Baley se lăți într-un zâmbet de plăcere. Își întinse mâinile înspre ei:

— Pe Iehova, băieți – și, pe moment, nu-și dădu seama cât de nepotrivit e cuvântul – când v-am văzut ultima oară împreună, n-am fost deloc sigur că o să vă mai văd vreodată.

— Cu siguranță, zise Daneel încet, că nici unul dintre noi n-ar fi pățit nimic.

— Acum, când e soare, văd, spuse Baley. Dar noaptea trecută am crezut că furtuna o să mă omoare și am fost sigur că ești în pericol de moarte, Daneel. Mi se părea că până și lui Giskard i s-ar putea face vreun rău, dacă ar fi încercat să mă apere. Recunosc, sună melodramatic, dar, știți, mă cam pierdusem cu firea.

— Ne dăm seama, domnule, zise Giskard. Tocmai din cauza asta ne-a fost greu să vă părăsim, în ciuda ordinului dumneavoastră strict. Sperăm că nu sunteți nemulțumit din pricina asta acum.

— Deloc, Giskard.

— Și, spuse Daneel, știm că ați fost bine îngrijit de când v-am părăsit.

De-abia acum își aminti Baley întâmplările din seara trecută.

Gladia!

Privi în jur, brusc uluit. Nu era nicăieri în încăpere. Visase... Nu, sigur că nu. Asta era imposibil.

Apoi îl privi pe Daneel, încruntat, de parcă ar fi bănuit că remarca lui fusese desfrânată. Dar nu, nici asta n-ar fi fost posibil. Un robot, oricât de asemănător cu omul ar fi fost, nu putea fi proiectat să se desfete cu aluzii obscene.

Spuse:

— *Foarte* bine îngrijit. Dar acum trebuie să mi se arate unde e Personala.

— Suntem aici, domnule, zise Giskard, ca să vă îndrumăm și să vă servim toată dimineața. Domnișoara Gladia s-a gândit că o să vă simțiți mai bine cu noi decât cu altcineva din personalul ei și a insistat să nu precupețim nici un efort pentru confortul dumneavoastră.

Baley îl privi bănuitor:

— Până unde v-a instruit să mergeți? Mă simt foarte bine acum, așa că n-am nevoie să mă spele și să mă usuce altcineva. Îmi port singur de grijă. Sper că ea înțelege asta.

— Nu trebuie să te jenezi, partenere Elijah, spuse Daneel cu zâmbetul care (i se păru lui Baley) apare la o ființă umană când exprimă un sentiment de afecțiune. Suntem aici doar ca să avem grijă de tot ce-ți trebuie. Dacă te simți mai bine singur, vom aștepta mai la distanță.

— În acest caz, Daneel, ne-am înțeles.

Baley se dădu jos din pat. Îi făcu plăcere să vadă că stă drept în picioare. Odihna de peste noapte și tratamentul de când fusese adus înapoi (oricare ar fi fost acela) făcuseră minuni... Și Gladia.

71

Încă dezbrăcat și destul de ud de la duș ca să se simtă curat, după ce-și perie părul, analiză rezultatele cu un ochi critic. I se părea normal să ia micul dejun cu Gladia, dar nu știa cum va fi primit. Poate ar fi mai bine să se poarte ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic și să vadă cum se poartă ea. Și se gândi că ar ajuta dacă ar arăta bine – cu condiția să poată. Se privi în oglindă nemulțumit.

— Daneel! strigă.

— Da, partenere Elijah.

Vorbind cu gura plină de pastă de dinți, Baley zise:

— Hainele tale sunt noi, mi se pare.

— Nu sunt ale mele, partenere Elijah. Au fost ale prietenului

Jander.

Baley își înălță sprâncenele.

— Ți le-a dat ea pe ale lui Jander?

— Domnișoara Gladia n-a vrut să stau dezbrăcat până ce mi se spală și mi se usucă hainele udate de furtună. Acum acelea sunt gata, dar domnișoara Gladia spune că pot să le păstrez pe astea.

— Când a spus asta?

— Azi-dimineață, partenere Elijah.

— Deci s-a sculat?

— Da. Și vei lua micul dejun cu ea, când vei fi gata.

Baley își strânse buzele. Era ciudat că în clipa aceea îl preocupa mai mult faptul că trebuie să dea ochii cu Gladia, și nu cu Președintele, ceva mai târziu. La urma urmei, problema cu Președintele era în mâna sorții. Își stabilise o strategie care va merge sau nu va merge. În privința Gladiei pur și simplu n-avea nici o strategie. Ei bine, trebuia să dea ochii cu ea.

Întrebă cât putu de indiferent:

— Și ce mai face domnișoara Gladia în dimineața asta?

— Pare că bine, zise Daneel.

— Veselă? Tristă?

Daneel ezită:

— Este greu să-ți dai seama de starea de spirit unei ființe umane. Nimic din comportarea ei nu arată vreo tulburare interioară.

Baley îi aruncă o privire lui Daneel și, iarăși, se întrebă dacă nu cumva el se referea la întâmplările din seara trecută. Și iarăși înlătură această posibilitate. Nici n-ar fi avut vreun rost să studieze chipul lui Daneel. Nu puteai citi gândurile unui robot din expresia feței, pentru că nu erau gânduri în sens omenesc.

Intră în dormitor și privi hainele care fuseseră pregătite pentru el, studiindu-le atent și întrebându-se dacă le-ar fi putut îmbrăca fără să greșească și fără să ceară ajutorul roboților. Furtuna și noaptea se terminaseră, iar el voia să-și pună, din nou, haina maturității și a independenței.

Spuse:

— Ce-i asta?

Ridică o eșarfă lungă, acoperită cu un desen complicat și colorat.

— Este o eșarfă pentru pijama, zise Daneel. Este doar de podoabă. Se trece peste umărul stâng și se leagă în partea dreaptă a pieptului. Se poartă de obicei la micul dejun în unele Lumi din Spațiu, dar pe Aurora nu este foarte populară.

— Atunci de ce s-o pun?

— Domnișoara Gladia s-a gândit c-o să-ți vină bine, partenere Elijah. Legătura e destul de complicată și voi fi bucuros să te ajut.

„Pe Iehova", se gândi Baley cu tristețe. „Vrea să fiu frumos. Ce are de gând? Nu-ți bate capul!"

Baley zise:

— Nu te deranja. Îmi ajunge un nod simplu. Dar ascultă, Daneel, după micul dejun voi merge la locuința lui Fastolfe, unde mă voi întâlni cu el, cu Amadiro și cu Președintele Adunării Legislative. Nu știu dacă va mai fi și altcineva.

— Da, partenere Elijah, cunosc. Nu cred că vor mai fi și alții.

— Păi, atunci, zise Baley, începând să-și îmbrace încet rufăria de corp, ca să nu greșească și să nu fie nevoit să-i ceară ajutorul lui Daneel, vorbește-mi despre Președinte. Din ce-am citit, știu că este un fel de funcționar superior pe Aurora, dar, din aceleași lecturi, am înțeles că funcția este numai onorifică. El nu are nici o putere.

Daneel spuse:

— Mă tem, partenere Elijah...

Giskard îl întrerupse:

— Domnule, eu cunosc mai bine situația politică de pe Aurora decât prietenul Daneel. Sunt în funcțiune de mult mai multă vreme. Ați dori să vă răspund eu la întrebare?

— Păi, sigur, Giskard. Dă-i drumul.

— Când a fost alcătuit primul guvern de pe Aurora, domnule, începu Giskard pe un ton școlăresc, de parcă în interiorul lui s-ar fi desfășurat treptat o bandă cu informații, intenția a fost ca acest funcționar superior să îndeplinească numai sarcini formale. El trebuia să-i întâmpine pe demnitarii din alte Lumi, să deschidă toate ședințele Adunării Legislative, să prezideze deliberările acesteia și să voteze doar ca să nu existe un număr egal de voturi. Totuși, după Disputa Râului...

— Da, am citit despre asta, spuse Baley.

Fusese un episod destul de întunecat în istoria Aurorei, în care dispute de nelămurit asupra repartizării raționale a energiei hidroelectrice erau cât pe ce să provoace un război civil nemaivăzut pe planetă.

— Nu trebuie să intri în amănunte, continuă el.

— Nu, domnule, spuse Giskard. Totuși, după Disputa Râului s-a luat hotărârea generală de a nu se mai îngădui vreodată ca o controversă să pună, din nou, în pericol societatea de pe Aurora. Deci, a devenit un obicei ca toate disputele să fie rezolvate în particular și într-un mod pașnic, în afara Adunării Legislative. Când legiuitorii votează la sfârșit, o fac într-un mod convenit, așa că există

întotdeauna o majoritate, de o parte sau de alta. Persoana cea mai importantă în rezolvarea disputelor este Președintele Adunării Legislative. Se consideră că el este mai presus de competiție, iar puterea lui – care, deși nulă în teorie, este destul de mare în realitate – durează doar atâta timp cât el este considerat astfel. De aceea, Președintele își păzește cu grijă obiectivitatea și, atâta timp cât reușește, el este acela care ia, de obicei, hotărârea ce reglementează orice dispută, într-un fel sau altul.

Baley zise:

— Adică Președintele o să ne asculte pe mine, pe Fastolfe și pe Amadiro și apoi va lua o hotărâre?

— Se poate. Pe de altă parte, domnule, el poate să rămână neconvins și va cere alte mărturii, timp de gândire... sau amândouă.

— Și dacă Președintele ajunge la o hotărâre, Amadiro se va pleca în fața ei dacă e împotriva lui, sau Fastolfe se va pleca în fața ei, dacă este împotriva *lui*?

— Asta nu e obligatoriu. Întotdeauna există cineva care nu e de acord cu hotărârea Președintelui, iar dr. Amadiro și dr. Fastolfe sunt amândoi îndărătnici și încăpățânați, după cum reiese din comportarea lor. Totuși, majoritatea legislatorilor vor vota hotărârea Președintelui, oricare ar fi aceasta. Dr. Fastolfe sau dr. Amadiro, dacă Președintele se va hotărî împotriva vreunuia din ei, se va afla, sigur, în minoritate când se va vota.

— Cât de sigur, Giskard?

— Aproape sigur. Perioada pentru care este ales Președintele e, în general, de treizeci de ani, cu posibilitatea de realegere de către Adunarea Legislativă pentru încă treizeci de ani. Dacă se va vota împotriva recomandării Președintelui, acesta va fi obligat să demisioneze imediat și va urma o criză guvernamentală până ce Adunarea Legislativă va încerca să găsească un alt Președinte, în condiții de dispută înverșunată. Puțini legislatori sunt dispuși să riște, așa că posibilitatea ca majoritatea să voteze împotriva Președintelui este, prin urmare, aproape nulă.

— Atunci, zise Baley cu tristețe, totul depinde de ședința din dimineața asta.

— E foarte posibil.

— Mulțumesc, Giskard.

Posomorât, se gândi în fel și chip. Părea să aibă șanse, dar nu știa ce-ar putea spune Amadiro sau cum ar putea fi Președintele. Amadiro era cel care inițiase ședința, și *el* trebuie să se simtă încrezător și sigur de el.

Baley își aminti că, în timp ce adormea cu Gladia în brațe,

văzuse sau a crezut că vede sau și-a imaginat că vede sensul tuturor acestor întâmplări petrecute pe Aurora, pentru a treia oară. Totul păruse clar, evident, sigur. Dar gândul îi fugise, de parcă nici n-ar fi fost. Și o dată cu gândul acesta, păreau să fugă și speranțele lui.

72

Daneel îl conduse pe Baley în camera în care se servea micul dejun. Părea mai intimă decât o sufragerie obișnuită. Era mică și simplă, singurul mobilier fiind alcătuit dintr-o masă și două scaune, iar Daneel ieși, pur și simplu, nu intră într-o nișă, ca de obicei. De fapt, nici nu existau nișe, iar Baley se trezi, pentru o clipă, singur – absolut singur – în încăpere. Era sigur că, la drept vorbind, nu e singur. La prima chemare ar fi venit roboții. Totuși, era o cameră pentru două persoane, fără roboți, o cameră (Baley șovăi) pentru iubiți.

Pe masă erau două garnituri de obiecte asemănătoare cu clătitele, care nu miroseau a clătite, dar miroseau frumos. Lângă ele se aflau două vase cu ceva care părea unt topit (dar putea să nu fie). Se afla și un ibric cu o băutură fierbinte (pe care Baley o gustase și nu-i plăcuse prea mult) care înlocuia cafeaua.

Intră Gladia, îmbrăcată foarte elegant, cu părul strălucind de parcă ar fi fost proaspăt coafat. Se opri o clipă, schițând un zâmbet:

— Elijah?

Baley, puțin surprins de apariția ei, sări în picioare:

— Ce mai faci, Gladia?

Se bâlbâi puțin.

Ea nu observă. Părea veselă, fără grijă. Spuse:

— Dacă ești îngrijorat că nu-l vezi pe Daneel, te rog liniștește-te. Este foarte bine și nu va păți nimic. În ceea ce ne privește...

Se apropie de el și-i puse încet o mână pe obraz, așa cum făcuse cândva, demult, pe Solaria.

Râse:

— Asta-i tot ce-am făcut atunci, Elijah. Ții minte?

Elijah dădu din cap în tăcere.

— Ai dormit bine, Elijah? Stai jos, dragă.

El se așeză:

— Foarte bine. Mulțumesc, Gladia.

Șovăi o clipă și se hotărî să nu întoarcă mângâierea.

— Nu-mi mulțumie *mie. De săptămâni* n-am dormit așa de bine și n-aș fi dormit, dacă nu m-aș fi dat jos din pat după ce m-am

convins că dormi buștean. Dacă aș fi rămas – așa cum am vrut – te-aș fi plictisit toată noaptea și nu te-ai fi odihnit, spuse ea.

El își dădu seama că trebuie să fie politicos:

— Sunt unele lucruri mai importante decât odihna, Gladia, zise, dar pe un ton atât de oficial, încât ea râse din nou:

— Bietul Elijah, spuse. Te jenezi.

Faptul că ea își dădea seama îl deranjă și mai mult. Baley se așteptase la remușcări, dispreț, rușine, indiferență prefăcută, lacrimi – orice, în afara atitudinii ei sincer erotice.

Ea vorbi din nou:

— Ei bine, nu mai suferi atâta. Ți-e foame. Abia dacă ai mâncat seara trecută. Ia niște calorii și o să te simți mai în putere.

Baley privi neîncrezător înspre clătitele de pe masă.

Gladia zise:

— O! Probabil că n-ai văzut așa ceva. Sunt delicatese de pe Solaria. Pachinka! A trebuit să-mi reprogramez bucătarul șef ca să le facă așa cum se cuvine. În primul rând, trebuie să folosești grâu importat de pe Solaria. Speciile de pe Aurora nu sunt bune. Și sunt umplute. De fapt, există o mie de umpluturi, dar asta e preferata mea și *știu* că și ție o să-ți placă. Nu-ți spun ce mai are în ea, în afară de piure de castane și de puțină miere, dar gustă și spune-mi ce crezi. Poți s-o iei cu mâna, dar fii atent cum muști din ea.

Ea luă una, ținând-o delicat între degetul mare și cel mijlociu de la fiecare mână, apoi mușcă o bucățică, încet, și linse umplutura aurie, semilichidă, care se scurse. Baley îi imită gestul. Pachinka era dură la pipăit și nu prea fierbinte. Își vârî un capăt al ei în gură și văzu că e tare. Mușcă mai cu putere, iar pachinka se rupse și umplutura i se scurse pe mâini.

— Ai mușcat prea mult și prea tare, zise Gladia, întinzându-i repede un șervețel. Acum, linge. Nimeni nu mănâncă o pachinka în întregime. Nu există așa ceva. Trebuie să te desfeți cu ea. Ideal ar fi s-o mănânci dezbrăcat, apoi să faci un duș.

Baley linse puțin, nehotărât, iar expresia feței fu destul de grăitoare.

— Îți place, nu-i așa? întrebă Gladia.

— E delicioasă, zise Baley, și mâncă încet și cu grijă. Nu era prea dulce și părea să se înmoaie și să se topească în gură. Aluneca singură pe gât.

Mâncă trei pachinka și doar rușinea îl împiedică să mai ceară. Își linse degetele fără să se grăbească și se feri să folosească șervețele, pentru că nu voia să risipească nimic pe un obiect fără viață.

— Scufundă-ți degetele și mâinile în curățător, Elijah, spuse ea,

arătându-i unde.

Ceea ce lui i s-a părut a fi unt topit era, de fapt, un castron pentru spălat degetele.

Baley făcu așa cum i se spuse și, apoi, își uscă mâinile. Le mirosi, dar nu simți nimic.

— Ești *într-adevăr* jenat pentru noaptea trecută, Elijah? întrebă ea. Asta-i tot ce simți?

„Am spus eu așa ceva?" se întrebă Baley. În cele din urmă, încuviință:

— Mi-e teamă că da, Gladia. Nu e asta tot ce simt, nici vorbă, dar *sunt* stânjenit. Stai și gândește-te. Sunt Pământean și tu o știi, dar deocamdată nu recunoști și „Pământean" nu e pentru tine decât un cuvânt fără sens, din trei silabe. Noaptea trecută ți-a fost milă de mine, erai îngrijorată pentru necazul meu cu furtuna, simțeai pentru mine ce simți pentru un copil și, compătimindu-mă, probabil pentru că erai vulnerabilă din cauza pierderii pe care ai avut-o – ai venit la mine. Dar sentimentul acesta va trece – mă mir că n-a trecut încă – și atunci îți vei aduce aminte că sunt Pământean și te vei simți rușinată, înjosită și murdărită. Mă vei urî pentru ce ți-am făcut, iar eu nu vreau să fiu urât. Nu vreau să mă urăști, Gladia.

(Dacă arăta după cum se simțea, atunci chiar că arăta nefericit.) Probabil că ea gândi astfel, pentru că se întinse și-l mângâie pe mână:

— Nu te urăsc, Elijah. De ce-aș face-o? Nu mi-ai făcut nimic pentru care să mă supăr. Eu ți-am făcut și voi fi fericită toată viața pentru asta. Acum doi ani m-ai eliberat cu o atingere, Elijah, iar noaptea trecută m-ai eliberat din nou. Acum doi ani trebuia să știu că pot simți dorința, iar noaptea trecută a trebuit să știu că pot simți dorința *din nou*, după Jander. Elijah, rămâi cu mine. Ar fi...

El o întrerupse cu seriozitate:

— Cum s-ar putea, Gladia? Trebuie să mă întorc în Lumea mea. Am îndatoriri acolo și tu nu poți veni cu mine. N-ai putea trăi așa cum se trăiește pe Pământ. Ai muri din cauza bolilor de pe Pământ – dacă nu te omoară mai întâi aglomerația și claustrarea. Sunt sigur că înțelegi.

— Înțeleg cum e pe Pământ, zise Gladia suspinând, dar nu trebuie să pleci imediat.

— În dimineața asta aș putea fi evacuat de pe planetă de către Președinte.

— Nu vei fi, zise Gladia cu ardoare. N-o să te lași. Și dacă te alungă, putem merge într-o altă Lume din Spațiu. Există zeci din care putem alege. Pământul înseamnă atât de mult pentru tine, încât nu

poți trăi într-o Lume din Spațiu?

Baley spuse:

— Ți-aș putea da un răspuns evaziv, Gladia, să-ți spun că nici o Lume din Spațiu nu m-ar lăsa să-mi întemeiez un cămin acolo – și știi că am dreptate. Adevărul este că Pământul înseamnă atât de mult pentru mine, încât ar trebui să mă întorc, totuși, chiar dacă m-ar accepta vreo Lume din Spațiu. Chiar dacă asta ar însemna să te părăsesc.

— Și să nu mai vizitezi niciodată Aurora? Să nu mă mai vezi niciodată?

— Dacă te-aș putea vedea iar, aș face-o, zise Baley cu pasiune. Iar și iar, crede-mă. Dar la ce bun să vorbesc așa? Știi că nu voi mai fi invitat. Și știi că nu pot reveni fără invitație.

Gladia vorbi încet:

— Nu vreau să cred asta, Elijah.

— Gladia, nu te amăgi singură, zise Baley. Între noi s-a întâmplat ceva minunat, dar ți se vor mai întâmpla și alte lucruri minunate, multe, de tot felul, dar nu *același* lucru minunat. Așteaptă-le.

Ea tăcea.

— Gladia, zise el brusc, trebuie să știe cineva ce s-a întâmplat între noi?

Ea îl privi cu o expresie îndurerată pe chip:

— Chiar *atât* de rușine îți este?

— De ceea ce s-a întâmplat, sigur că nu. Dar chiar dacă nu mi-e rușine, ar putea să apară urmări neplăcute. Se va vorbi despre asta. Din cauza acelei oribile drame de pe hiperunde, care a prezentat o viziune deformată a relației noastre, suntem cunoscuți. Pământeanul și Solariana. Dacă există cea mai mică bănuială că între noi este... dragoste, va ajunge pe Pământ cu viteza transmisiei hiperspațiale.

Gladia își înălță sprâncenele jignită:

— Iar Pământul te va considera înjosit? Te-ai încurcat cu cineva mai prejos decât tine?

— Nu, sigur că nu, spuse Baley jenat, pentru că știa că așa ar considera miliarde de pământeni. Te-ai gândit ce-ar spune soția mea dacă ar auzi? Sunt însurat.

— Și ce dacă aude? Ce-i cu asta?

Baley respiră adânc:

— Nu înțelegi. Pe Pământ nu e ca în Spațiu. Au fost timpuri în istoria noastră, când moravurile sexuale erau mai destrăbălate, cel puțin în unele locuri și pentru unele clase. Acum nu e ca pe timpuri. Pământenii trăiesc aglomerați, la un loc, și trebuie o morală puritană

ca să mențiî stabil sistemul de familie în asemenea condiții.

— Vrei să spui că toată lumea are un partener, atât?

— Nu, zise Baley. Ca să fiu cinstit, nu e așa. Dar există grija ca abaterile să nu se afle, astfel încât toată lumea să poată... să poată...

— Pretinde că nu știe?

— Ei bine, da, dar în cazul ăsta...

— Totul va fi atât de public, încât nimeni nu se va putea preface că nu știe... iar soția ta se va mânia și te va lovi.

— Nu, n-o să mă lovească, dar o să-i fie rușine, ceea ce e mai rău. Și mie îmi va fi rușine, și fiului meu. Situația mea socială va suferi și... Gladia, dacă nu înțelegi, nu înțelegi, dar spune-mi că nu vei vorbi despre lucrurile astea, așa cum fac Aurorienii.

Își dădea seama că se făcea de râs. Gladia spuse, gânditoare:

— Nu vreau să te necăjesc, Elijah. Ai fost bun cu mine și nu vreau să fiu rea cu tine, dar – își ridică brațele, deznădăjduită – manierele Pământene sunt așa de lipsite de sens.

— Fără îndoială. Totuși, eu trebuie să trăiesc cu ele... așa cum ai trăit tu cu cele Solariene.

— Da.

Chipul i se întunecă, amintindu-și. Apoi spuse:

— Iartă-mă, Elijah. Sincer, îmi cer scuze. Vreau ce nu pot avea și mă răzbun pe tine.

— E în ordine.

— Nu, nu e în ordine. Te rog, Elijah, trebuie să-ți explic ceva. Nu cred că înțelegi ce s-a întâmplat noaptea trecută. Ai să fii cu atât mai jenat dacă eu înțeleg?

Baley se întrebă ce-ar zice și ce-ar face Jessie dacă ar auzi discuția asta. Își dădea seama că mintea lui ar trebui să fie la confruntarea cu Președintele, care era iminentă, și nu la propria lui dilemă conjugală. Ar trebui să se gândească la pericolul pentru Pământ și nu la cel pentru nevasta lui, dar, în realitate, el se gândea la Jessie.

Spuse:

— Probabil că mă voi jena, dar, oricum, explică-mi.

Gladia își mută singură scaunul, fără să cheme un robot pentru asta. El aștepta, nervos, neoferindu-se să i-l mute chiar el. Ea își puse scaunul chiar lângă al lui, dar îndreptat invers, astfel încât, când se așeză, îl privi pe Baley în față. În același timp, își puse mâna mică într-a lui, iar el își simți propria mână apăsând-o pe a ei.

— Vezi, spuse ea, nu mă tem de atingere. Am depășit etapa în care tot ce puteam face era să-ți ating ușor obrazul, pentru o clipă.

— Așa o fi, dar asta nu te mai afectează așa de mult ca atunci,

Gladia, nu-i așa?

Ea încuviință:

— Nu, nu mă mai afectează la fel, dar îmi place oricum. Cred că asta înseamnă, de fapt, un progres. Faptul că am fost răscolită de o atingere de o clipă arată cât de anormal am trăit și cât de mult timp. Acum e mai bine. Pot să-ți spun cum? Ceea ce am spus până acum e numai prologul.

— Spune-mi.

— Aș vrea să fim în pat și să fie întuneric. Aș putea vorbi mai liber.

— Stăm pe scaune și e lumină, Gladia, dar te ascult.

— Da... Pe Solaria, Elijah, nu se vorbea despre sex. Știi asta.

— Da, știu.

— N-am simțit nimic, în adevăratul sens al cuvântului. De câteva ori – numai de câteva – soțul meu s-a apropiat de mine, din datorie. N-o să-ți povestesc cum a fost, dar crede-mă dacă îți spun, acum când privesc înapoi, că a fost mai rău decât nimic.

— Te cred.

— Dar știam despre sex. Citisem despre el. Discutam cu alte femei, uneori, și toate spuneau că asta era o obligație înfiorătoare pe care trebuia s-o suporte Solarienele. Dacă aveau copii, atâția cât le permitea cota lor, spuneau întotdeauna că sunt încântate că nu mai trebuie să aibă de-a face cu sexul.

— Le-ai crezut?

— Sigur că da. N-auzisem niciodată altceva și puținele informații non-Solariene pe care le citisem erau considerate denaturări. Am crezut și asta. Soțul meu a găsit niște cărți pe care le aveam, le-a numit pornografie și a pus să fie distruse. Și pe urmă, știi, oamenii pot fi făcuți să creadă orice. Cred că femeile Solariene credeau ce spun și că, într-adevăr, disprețuiau sexul. Păreau foarte sincere și m-au făcut să cred că era ceva în neregulă cu mine, pentru că eu aveam un soi de curiozitate și sentimente ciudate pe care nu le puteam înțelege.

— Pe atunci, nu foloseai roboții?

— Nu, nu mi-a dat în gând. Nici alt obiect fără viață. Se zvonea despre lucruri din astea, dar cu asemenea groază – sau groază prefăcută – încât nici n-aș fi *visat* să fac așa ceva. Bineînțeles, aveam vise și, uneori, mă trezea ceva despre care îmi dau seama că trebuie să fi fost orgasme incipiente. Niciodată nu le-am înțeles, nici n-am îndrăznit să vorbesc despre ele. De fapt, îmi era foarte rușine. Mai rău, eram înspăimântată de plăcerea pe care mi-o produceau. Și pe urmă am venit, desigur, pe Aurora.

— Mi-ai povestit despre asta. Actul sexual cu Aurorienii nu a fost satisfăcător.

— Da. Asta m-a făcut să cred că, de fapt, Solarienii aveau dreptate. Actul sexual nu semăna deloc cu visele mele. De-abia la Jander mi-am dat seama. Pe Aurora nu se face sex, ci... coregrafie. Fiecare pas este dictat de modă, de la metoda de apropiere până la momentul despărțirii. Nimic nu este neașteptat, spontan. Pe Solaria, pentru că exista atât de puțin sex, nu se dăruia și nu se primea nimic. Iar pe Aurora, actul sexual era atât de stilizat încât, în final, nici aici nu se dăruia și nu se primea nimic. Înțelegi?

— Nu sunt sigur, Gladia, pentru că n-am încercat niciodată actul sexual cu o femeie de pe Aurora, sau, mai bine zis, pentru că nu sunt un bărbat de pe Aurora. Dar nu trebuie să-mi explici. Am o idee vagă despre ceea ce vrei să spui.

— Ești grozav de stânjenit, nu-i așa?

— Nu într-atât, încât să nu pot asculta.

— Dar apoi l-am întâlnit pe Jander și am învățat să mă folosesc de el. El nu era un bărbat de pe Aurora. Singurul lui scop, *singurul* lui scop posibil, era să-mi facă plăcere. El dăruia iar eu primeam și, pentru prima oară, am simțit actul sexual așa cum ar trebui simțit. *Asta* înțelegi? Îți poți da seama ce înseamnă să înțelegi, dintr-o dată, că nu ești nebună, depravată sau perversă, că nici măcar nu te înșeli – ci să știi că ești femeie și ai un partener care te satisface?

— Cred că-mi pot da seama.

— Și apoi, după un timp scurt, să mi se ia totul. Am crezut... Am crezut... că ăsta e sfârșitul. Eram condamnată. Niciodată, în secole de viață, nu voi mai avea o relație sexuală bună. Că nu avusesem până atunci era destul de rău. Dar să o primesc pe neașteptate și să o am, apoi, dintr-o dată, să o pierd și să mă întorc la nimic – *asta* era de nesuportat... Înțelegi, acum, cât de importantă a fost noaptea trecută?

— Dar de ce eu, Gladia? De ce nu altcineva?

— Nu, Elijah, *trebuia* să fii tu. Am venit și te-am găsit, Giskard și cu mine, și erai neajutorat. Într-adevăr neajutorat. Nu erai inconștient, dar nu-ți stăpâneai corpul. A trebuit să fii ridicat, dus și pus în mașină. Eram acolo când tu erai încălzit și tratat, îmbăiat și uscat, neajutorat tot timpul. Roboții s-au descurcat de minune, cu intenția de a avea grijă de tine și de a te feri de rău, dar fără nici un sentiment. În schimb, eu am urmărit totul și *am simțit*.

Baley își înclină capul, scrâșnind din dinți la gândul că toată lumea îl văzuse neajutorat. Se simțise bine când se întâmplase, dar acum nu simțea decât nemulțumirea pentru că fusese văzut în

asemenea stare.

Ea continuă:

— Am vrut să fac totul pentru tine. I-am invidiat pe roboți pentru că aveau dreptul să fie buni cu tine – și să dăruiască. Și când m-am închipuit pe mine făcând asta, am simțit o excitație sexuală puternică, așa cum nu mai simțisem de la moartea lui Jander. Și mi-am dat seama că singura dată când avusesem o relație sexuală reușită n-am făcut decât să iau. Jander îmi dăruia tot ce doream, dar nu primea niciodată. Era incapabil să primească, pentru că singura lui plăcere era să-mi facă mie pe plac. Și nu mă gândisem niciodată să dăruiesc, pentru că fusesem crescută de roboți și știam că ei nu pot primi. Și, în timp ce priveam, mi-am dat seama că nu cunosc decât jumătate din actul sexual, și am vrut cu disperare să cunosc și cealaltă jumătate. Dar apoi, la cină, când îți mâncai supa, păreai refăcut, păreai puternic. Erai destul de puternic să mă consolezi pe mine și, pentru că avusesem acel sentiment pentru tine, în timp ce ți se purta de grijă, nu m-am mai temut că ești de pe Pământ și am vrut să mă îmbrățișezi. *Am vrut.* Dar chiar în timp ce mă țineai în brațe am avut o senzație de pierdere, pentru că primeam din nou și nu dădeam. Iar tu mi-ai spus „Gladia, te rog, trebuie să stau jos." O, Elijah, a fost cel mai frumos lucru pe care mi-l puteai spune.

Baley simți că se înroșește:

— Atunci m-a jenat îngrozitor. Mărturisirea slăbiciunii.

— Tocmai asta doream. Dorința m-a înnebunit. Te-am obligat să te culci și am venit la tine și, pentru prima oară în viață, am dăruit. N-am primit nimic. Iar blestemul lui Jander s-a dus, pentru că știam că nici el nu fusese destul. Trebuie să fie posibil să primești și să dăruiești. *Și una, și alta...* Elijah, rămâi cu mine.

Baley dădu din cap:

— Gladia, dacă mi-aș rupe inima în două, n-aș putea schimba ceva. Nu pot rămâne pe Aurora. Trebuie să mă întorc pe Pământ. Tu nu poți veni pe Pământ.

— Elijah, și dacă *pot* veni pe Pământ?

— De ce spui asemenea absurdități? Chiar dacă ai putea, eu voi îmbătrâni repede și în curând nu-ți voi mai fi de folos. În douăzeci de ani, cel mult treizeci, eu voi fi bătrân, probabil mort, în timp ce tu vei rămâne așa cum ești secole întregi.

— Dar tocmai asta e, Elijah. Pe Pământ mă voi molipsi de bolile voastre și voi îmbătrâni și eu repede.

— Nu cred că vrei așa ceva. În afară de asta, bătrânețea nu e o boală. Numai că te vei îmbolnăvi foarte repede și vei muri. Gladia, poți găsi alt bărbat.

— Un Aurorian? Vorbise cu dispreț.

— Îi poți învăța. Acum, când știi cum să primești și să dăruiești, învață-i cum să facă și una, și alta.

— Dacă îi învăț, ei vor învăța?

— Unii, da. Cu siguranță că da. Ai așa de mult timp să găsești pe cineva care să învețe. Este... („Nu", se gândi, „nu e bine să vorbesc de Gremionis acum, dar poate dacă va veni la ea – mai puțin politicos și cu mai multă hotărâre...")

Ea păru că se gândește:

— E posibil?

Apoi, privindu-l pe Baley cu ochii ei albastru-cenușii umezi:

— O, Elijah, nu-ți amintești de nimic din ce s-a întâmplat noaptea trecută?

— Trebuie să recunosc, spuse Baley puțin cam trist, că unele lucruri sunt supărător de neclare.

— Dacă ți-ai aminti, n-ai dori să mă părăsești.

— Nu vreau să te părăsesc, Gladia. Numai că așa trebuie.

— Și pe urmă, zise ea, păreai atât de fericit, de împăcat. M-am cuibărit pe umărul tău și am simțit cum îți bate inima, la început repede, apoi din ce în ce mai încet, numai că te-ai sculat imediat. Ții minte asta?

Baley tresări și se trase puțin înapoi, privind-o înnebunit în ochi:

— Nu, nu-mi amintesc asta. Ce vrei să spui? Ce am făcut?

— Ți-am spus. Te-ai sculat dintr-o dată.

— Da, și pe urmă?

Inima îi bătea repede, probabil la fel de repede ca în noaptea trecută. De trei ori, ceva care semăna cu adevărul venise la el, dar prima și a doua oară fusese absolut singur. A treia oară, noaptea trecută, fusese Gladia cu el. Avusese un martor.

Gladia răspunse:

— Nimic altceva, zău. Eu am spus: „Ce este, Elijah?" dar nu mi-ai dat atenție. Ai spus: „Știu. Știu." Nu vorbeai clar și priveai în toate părțile. Era puțin înspăimântător.

— Asta-i tot ce-am spus? Pe Iehova, Gladia! Altceva n-am spus?

Gladia se încruntă:

— Nu-mi amintesc. Dar pe urmă te-ai întins la loc, iar eu am spus: „Nu te teme, Elijah. Nu te teme. Acum ești în siguranță." Și te-am mângâiat, iar tu te-ai culcat la loc și ai adormit... și ai *sforăit*... N-am auzit pe nimeni sforăind vreodată, dar asta trebuie să fi fost...

Gândul o distră vizibil.

Baley zise:

— Ascultă-mă, Gladia. Ce am spus? „Știu. Știu." N-am spus și ce știu?

Ea se încruntă din nou:

— Nu. Nu-mi amintesc. Stai, ai spus ceva foarte încet. Ai spus: „El a fost acolo mai întâi."

— „El a fost acolo mai întâi." Asta am spus?

— Da. Am crezut că vrei să spui că Giskard a fost acolo înaintea celorlalți roboți, că încercai să-ți învingi temerile că vei fi răpit, că retrăiai amintirea furtunii. Da! De asta te-am mângâiat și am spus: „Nu te teme, Elijah. Ești în siguranță acum.", până ce te-ai liniștit.

— „El a fost acolo mai întâi." „El a fost acolo mai întâi." Acum nu mai uit. Gladia, mulțumesc pentru noaptea trecută. Mulțumesc că îmi vorbești acum.

Gladia zise:

— E curios când spui că Giskard te-a găsit primul. Te-a *găsit.* Știi doar.

— Nu poate fi asta, Gladia. Trebuie să fie ceva ce nu știu, dar reușesc să descopăr doar când mintea îmi este absolut relaxată.

— Dar ce înseamnă, atunci?

— Nu sunt sigur, dar dacă asta am spus, trebuie să însemne ceva. Și am o oră și ceva să descopăr.

Se ridică:

— Acum trebuie să plec.

Făcuse câțiva pași spre ușă, dar Gladia alergă la el și-l îmbrățișă cu brațele:

— Așteaptă, Elijah.

Baley șovăi, apoi se aplecă să o sărute. Rămaseră îmbrățișați multă vreme.

— Te voi mai vedea, Elijah?

Baley răspunse cu tristețe:

— Nu știu. Așa sper.

Și plecă să-i caute pe Daneel și pe Giskard, ca să se pregătească pentru confruntarea ce urma.

73

Baley străbătu tot trist pajiștea lungă până la locuința lui Fastolfe. Roboții mergeau de o parte și de cealaltă. Daneel părea în largul lui, dar Giskard, credincios programării lui și evident incapabil să se relaxeze, supraveghea în continuare împrejurimile.

— Cum îl cheamă pe Președintele Adunării Legislative, Daneel? întrebă Baley.

— Nu știu, partenere Elijah. De câte ori am auzit vorbindu-se de el, nu i se spunea decât „Președintele". I se spune „Domnule Președinte".

Giskard spuse:

— Îl cheamă Rutilan Horder, domnule, dar numele nu îi este niciodată pomenit oficial. Se folosește numai titulatura. Asta dă aparența de continuitate pentru guvern. Cei care dețin postul au, fiecare în parte, durate ale mandatului fixe, dar „Președintele" există întotdeauna.

— Și actualul Președinte câți ani are?

— E foarte bătrân, domnule. Trei sute treizeci și unu, zise Giskard, care avea statisticile pregătite.

— E sănătos?

— N-am informații despre vreo boală, domnule.

— Are vreo trăsătură de caracter deosebită, pentru care ar fi bine să fiu pregătit?

Asta păru să-l blocheze pe Giskard. După o pauză, spuse:

— E greu să vă spun, domnule. Este la al doilea mandat. Este considerat un Președinte eficient, care muncește din greu și obține rezultate.

— Este iute la mânie? Răbdător? Dominator? Înțelegător?

— Trebuie să vă dați singur seama de asta, domnule, răspunse Giskard.

Daneel zise:

— Partenere Elijah, Președintele este mai presus de atașamentul față de o cauză. Este drept și nepărtinitor, prin definiție.

—Sunt sigur de asta, bombăni Baley, dar definițiile sunt abstracte, ca și „Președintele", în timp ce Președinții individuali – cu nume – sunt concreți și pot avea minți pe măsură.

Dădu din cap. Ar fi jurat că și mintea lui era concretă, în mare măsură. După ce se gândise de trei ori la ceva și de trei ori pierduse acel „ceva", acum era confruntat cu propriul comentariu făcut când avusese gândul și *tot* nu îl ajuta la nimic. „El a fost acolo mai întâi." Cine fusese acolo mai întâi? Când? Nu avea nici un răspuns.

74

Baley îl găsi pe Fastolfe așteptându-l la ușa locuinței lui, cu un robot lângă el, ce părea cuprins de o agitație nerobotică, de parcă n-ar fi fost în stare să-și îndeplinească rolul de a întâmpina un musafir și asta l-ar fi necăjit.

Dar întotdeauna exista o explicație pentru motivațiile oamenilor și reacțiile roboților. Era clar că nu e vorba de supărare – de nici un fel de sentiment – ci numai de o ușoară oscilație a potențialelor pozitronice, rezultată din faptul că avea ordin să-i întâmpine și să-i controleze pe toți musafirii, iar el nu-și putea îndeplini sarcina fără să-l împingă pe Fastolfe, dar nici asta n-avea voie să facă, dacă nu era absolută nevoie. Așa că avea porniri false, una după alta, și asta îl făcea să pară fără astâmpăr.

Baley se pomeni că-l privește pe robot, absent, și reuși cu greu să-și îndrepte ochii înspre Fastolfe. (Se gândea la roboți, dar nu știa de ce.)

— Mă bucur să te văd din nou, dr. Fastolfe, spuse, și-i întinse mâna.

După întâlnirea cu Gladia, îi era foarte greu să țină minte că locuitorii Spațiului nu doreau să aibă contacte fizice cu un Pământean. Fastolfe ezită o clipă, apoi, pentru că educația triumfă asupra prudenței, luă mâna ce i se întinsese, o ținu ușor și puțin, apoi îi dădu drumul. Spuse:

— Eu sunt chiar mai încântat să te văd, domnule Baley. Am fost foarte îngrijorat din cauza experienței prin care ai trecut aseară. Nu a fost o furtună deosebit de puternică, dar unui Pământean trebuie să i se fi părut copleșitoare.

— Deci știi ce s-a întâmplat?

— Daneel și Giskard m-au adus la zi în această privință. M-aș fi simțit mai bine dacă ei ar fi venit direct aici și dacă te-ar fi adus, eventual, cu ei, dar hotărârea lor s-a bazat pe faptul că locuința Gladiei e mai aproape de locul unde s-a prăbușit vehiculul aeropurtat și că ordinele dumitale au fost extrem de puternice, punând siguranța lui Daneel mai presus de a dumitale. Nu te-au înțeles greșit?

— Nu. Eu i-am obligat să mă părăsească.

— Oare a fost înțelept?

Fastolfe îl conduse înăuntru și-i arătă un scaun. Baley se așeză:

— Părea lucrul cel mai bun. Eram urmăriți.

— Așa mi-a spus Giskard. Mi-a mai spus și că...

Baley îl întrerupse:

— Dr. Fastolfe, te rog. Am foarte puțin timp și trebuie să-ți pun niște întrebări.

— Dă-i drumul, te rog, făcu Fastolfe imediat, cu aerul lui obișnuit de politețe inepuizabilă.

— Se zvonește că pui mai presus de orice lucrurile referitoare la funcționarea creierului, că dumneata...

— Să termin eu, domnule Baley. Că nu voi permite să-mi stea

ceva în cale, că sunt absolut fără milă, nu iau în seamă imoralitatea sau răul, nu m-aș da în lături de la nimic, nu aș ierta nimic, totul în numele importanței pe care o au lucrările mele.

— Da.

— Cine ți-a spus asta, domnule Baley? întrebă Fastolfe.

— Are vreo importanță?

— Poate că nu. În plus, nu-i greu de ghicit. E vorba de fiica mea, Vasilia. Sunt sigur de asta.

Baley zise:

— Poate. Ceea ce vreau să știu este dacă e corectă această apreciere a caracterului dumitale.

Fastolfe zâmbi cu tristețe:

— Aștepți un răspuns corect de la mine, despre propriul meu caracter? Într-un fel, acuzațiile care mi se aduc sunt adevărate. Într-adevăr, îmi consider lucrările cea mai importantă problemă care există și am, într-adevăr, tendința să sacrific, pentru ele, orice mi-ar sta în cale. Totuși, n-o fac. Nu sunt în stare. Și neg mai ales acuzația că l-am ucis pe Jander pentru că asta m-ar ajuta să progresez în studiul meu asupra creierului uman. Nu e adevărat. Nu l-am ucis pe Jander.

Baley zise:

— Ai sugerat să fiu supus unui Test Psihic, pentru a obține informații din creierul meu, pe care, altfel, nu le pot da. Te-ai gândit cumva că, dacă te-ai supune *dumneata* unui Test Psihic, ți-ai putea demonstra nevinovăția?

Fastolfe dădu din cap gânditor:

— Îmi închipui că Vasilia ți-a sugerat că e o dovadă a vinovăției mele faptul că nu m-am oferit să fiu supus unui Test Psihic. Nu este așa. Un Test Psihic e periculos și sunt la fel de temător să mă supun lui, cum ești și dumneata. Și totuși, aș fi făcut-o, în ciuda temerilor mele, dacă asta n-ar fi fost ceea ce adversarii mei abia așteaptă de la mine. Ei sunt împotriva oricărei dovezi a nevinovăției mele, iar Testul Psihic nu este un instrument suficient de fin pentru a o demonstra convingător. Dar ceea ce *ar obține* prin folosirea Testului, ar fi informații despre teoria și proiectarea roboților cu aspect uman. *Asta* vor ei și *asta* n-o să le dau eu.

Baley zise:

— Foarte bine. Mulțumesc, dr. Fastolfe.

— N-ai pentru ce, spuse Fastolfe. Și acum, dacă-mi dai voie să revin la ce spuneam, Giskard a povestit că, după ce ai fost lăsat singur în vehiculul aeropurtat, ai fost acostat de niște roboți ciudați. Cel puțin, ai vorbit de niște roboți ciudați, destul de incoerent, după ce

ai fost găsit inconștient și expus furtunii.

— Roboții cei ciudați m-au acostat, într-adevăr, dr. Fastolfe. Am reușit să-i deviez și să-i alung, dar m-am gândit că e mai bine să părăsesc vehiculul, decât să aștept întoarcerea lor. Poate că nu m-am gândit bine când am luat această hotărâre. Giskard spune că nu.

Fastolfe zâmbi:

— Giskard are un mod simplist de a vedea Universul. Ai idee câți roboți erau?

Baley se agită și păru că nu-și găsește locul pe scaun. Întrebă:

— Încă n-a sosit Președintele?

— Nu, dar va veni dintr-o clipă în alta. La fel și Amadiro, conducătorul Institutului, pe care, mi-au povestit roboții, l-ai întâlnit ieri. Nu sunt sigur că a fost bine. L-ai enervat.

— Trebuia să-l văd, dr. Fastolfe, iar el n-a părut nervos.

— Ăsta nu e un indiciu pentru Amadiro. Ca urmare a ceea ce el numește calomnii și întinarea insuportabilă a reputației profesionale, a forțat mâna Președintelui.

— În ce fel?

— Treaba Președintelui este să încurajeze întâlnirea părților în litigiu și ajungerea la un compromis. Dacă Amadiro vrea să mă întâlnească, Președintele nu poate împiedica asta prin definiție, cu atât mai mult s-o interzică. Trebuie să țină ședința și, dacă Amadiro are destule dovezi împotriva dumitale – și e ușor să găsești dovezi împotriva unui Pământean – asta va pune capăt investigației.

— Dr. Fastolfe, poate că nu trebuia să chemi un Pământean în ajutor, știind cât suntem noi de vulnerabili.

— Poate că nu, domnule Baley, dar nu m-am putut gândi la altcineva. Nici acum nu pot, așa că trebuie să las pe seama dumitale să-l convingi pe Președinte referitor la punctul nostru de vedere... dacă poți.

— Răspunderea este a mea? întrebă Baley posomorât.

— În întregime a dumitale, spuse Fastolfe calm.

Baley întrebă:

— Doar noi patru vom fi prezenți?

Fastolfe răspunse:

— De fapt, noi trei: Președintele, Amadiro și cu mine. Noi suntem personajele principale și factorii care provoacă neînțelegeri, ca să spun așa. Dumneata te vei afla acolo ca o a patra parte, domnule Baley, doar tolerată. Președintele îți poate ordona să pleci după plac, așa că sper că nu vei face nimic pentru a-l supăra.

— Voi încerca să nu fac, dr. Fastolfe.

— De exemplu, domnule Baley, nu-i întinde mâna... dacă îmi ierți grosolănia.

Baley simți cum se aprinde, amintindu-și de gestul făcut cu puțin timp în urmă:

— N-o să i-o întind.

— Și fii extraordinar de politicos. Nu face acuzații la mânie. Nu insista asupra declarațiilor pentru care nu există dovezi...

— Adică să nu forțez pe nimeni să se trădeze. Pe Amadiro, de exemplu.

— Da, să nu faci asta. Ar însemna o calomnie și ne-ar trage înapoi. Deci, fii politicos! Dacă politețea ascunde un atac, n-o să ne certăm din pricina asta. Și încearcă să nu vorbești dacă nu ți se vorbește.

Baley zise:

— Cum se face, dr. Fastolfe, că acum îmi dai atâtea sfaturi pline de grijă și nu m-ai prevenit mai demult despre pericolul calomniei.

— Vina este, într-adevăr, a mea, spuse dr. Fastolfe. Pentru mine însemna ceva atât de elementar, încât nici nu m-am gândit că trebuie explicat.

Baley mârâi:

— Da, mi-am închipuit eu.

Fastolfe își înălță capul brusc:

— Aud un vehicul aeropurtat afară. Mai mult, aud pașii unui robot din personalul meu, îndreptându-se către intrare. Presupun că Președintele și Amadiro sunt foarte aproape.

— Împreună? întrebă Baley.

— Fără îndoială. Înțelegi, Amadiro a sugerat ca locuința mea să fie locul de întâlnire, acordându-mi astfel avantajul terenului propriu. Deci, el va avea ocazia de a se oferi, din așa-zisă politețe, să-l invite pe Președinte să-l aducă aici. La urma urmei, ei trebuie să vină aici amândoi. Asta îi va da lui câteva minute de discuție cu Președintele între patru ochi, în care să-și impună punctul de vedere.

— Nu prea e cinstit, zise Baley. Nu puteai împiedica asta?

— N-am vrut s-o fac. Amadiro își asumă un risc calculat. El ar putea spune ceva care să-l enerveze pe Președinte.

— Președintele este deosebit de nervos, de felul lui?

— Nu. Nu mai mult decât oricare alt Președinte aflat în cel de-al cincelea deceniu al mandatului său executiv. Totuși, obligația de a respecta cu strictețe protocolul, de a nu fi părtinitor și faptul că dispune de puteri absolute, toate acestea duc inevitabil la o anumită nervozitate. Iar Amadiro nu este întotdeauna înțelept. Zâmbetul lui jovial, dinții albi, bonomia care se revarsă pot fi extrem de iritante

când cei asupra cărora le risipește nu sunt bine dispuși, dintr-un motiv oarecare... Dar trebuie să mă duc să-i întâmpin, domnule Baley, și să ofer ceea ce sper să fie o versiune mai substanțială a farmecului. Te rog să rămâi aici și să nu te miști de pe acel scaun.

Baley n-avea, acum, altceva de făcut decât să aștepte. Se gândi, fără nici o legătură, că se afla pe Aurora doar de cincizeci de ore standard.

18. DIN NOU PREȘEDINTELE

75

Președintele era scund, surprinzător de scund. Amadiro era mai înalt decât el cu aproape treizeci de centimetri. Totuși, când toată lumea se așeză, Președintele nu era mult mai scund decât ceilalți. Într-adevăr, era îndesat, cu pieptul și umerii largi, în aceste condiții părând că-i domină pe toți. Și capul îi era mare, dar chipul îi era încreștit și răvășit de vârstă. Ridurile nu erau de felul celor provocate de râs. Simțeai că îi sunt imprimate pe obraji și pe frunte de exercitarea puterii. Părul îi era alb și rar, și era chel în punctul în care ar fi avut un vârtej. Vocea se potrivea înfățișării – gravă și hotărâtă. Poate că vârsta îi mai furase puțin din timbru și îi împrumutase puțină asprime, dar la un Președinte (se gândi Baley) asta mai degrabă ajuta, decât deranja.

Fastolfe trecu prin întregul ritual de întâmpinare, făcu schimb de replici banale și oferi mâncare și băutură. În tot acest timp, intrusul nu a fost pomenit și nimeni nu l-a observat. De-abia după ce preliminariile au luat sfârșit și când toată lumea s-a așezat, a fost prezentat Baley (aflat ceva mai departe de centru decât ceilalți).

El spuse:

— Domnule Președinte, fără să întindă mâna.

Apoi, cu un gest al mâinii care voia să însemne încuviințare, zise:

— Și, desigur, l-am cunoscut pe dr. Amadiro.

Zâmbetul lui Amadiro nu dispăru la tonul puțin insolent al lui Baley.

Președintele, care nu băgă în seamă salutul lui Baley, își puse câte o mână pe fiecare genunchi, cu degetele răsfirate, și zise:

— Să începem și să vedem dacă nu putem face această întâlnire cât mai scurtă și cât mai productivă cu putință. Mai întâi o să accentuez că vreau să trec peste această problemă a comportării necorespunzătoare – sau a posibilei comportări necorespunzătoare –

a unui Pământean și să ajung direct în miezul lucrurilor. Iar când spun miezul lucrurilor, nu mă refer la arhicunoscuta poveste a robotului. Întreruperea activității unui robot este o chestiune de competența tribunalele civile; poate fi considerată o încălcare a drepturilor de proprietate și urmată de o amendă, dar nu mai mult. În plus, dacă se va dovedi că dr. Fastolfe l-a făcut inoperant pe robotul Jander Panell, la urma urmei e vorba de un robot proiectat, construit și verificat chiar de el, al cărui proprietatar era la data imobilizării lui. S-ar putea să nu se aplice nici o amendă, deoarece o persoană e liberă să facă orice vrea cu bunul propriu. Ceea ce este, într-adevăr, în litigiu e problema explorării și colonizării Galaxiei: fie noi, cei de pe Aurora, le înfăptuim singuri, fie în colaborare cu alte Lumi din Spațiu, fie le lăsăm pe seama Pământului. Dr. Amadiro și Globaliștii sunt de părere că Aurora trebuie să poarte singură această sarcină; dr. Fastolfe dorește s-o lase Pământului. Dacă putem reglementa această problemă, atunci afacerea cu robotul poate fi lăsată pe seama tribunalelor civile, iar chestiunea comportării Pământeanului va fi, probabil, în litigiu, și noi vom putea scăpa de el, pur și simplu. Deci, voi începe prin a întreba dacă dr. Amadiro este pregătit să accepte punctul de vedere al doctorului Fastolfe, pentru a înlătura neînțelegerea sau dacă dr. Fastolfe este pregătit să accepte punctul de vedere al doctorului Amadiro, având în vedere același scop.

Se opri și așteptă.

Amadiro spuse:

— Îmi pare rău, domnule Președinte, dar trebuie să insist ca Pământenii să se limiteze la planeta lor, iar Galaxia să fie colonizată numai de Aurorieni. Totuși, aș putea face un compromis, îngăduind altor Lumi din Spațiu să împartă colonizarea cu noi, dacă asta ar înlătura conflictul inutil dintre noi.

— Înțeleg, spuse Președintele. Având în vedere această declarație, dr. Fastolfe, renunți la punctul dumitale de vedere?

Fastolfe zise:

— Compromisul doctorului Amadiro nu prea are fundament, domnule Președinte. Sunt gata să ofer un compromis mai important. De ce n-ar fi deschise Lumile Galaxiei celor din Spațiu și Pământenilor, deopotrivă? Galaxia este mare și ar fi loc pentru toți. Sunt gata să accept o asemenea soluție.

— Fără îndoială, vorbi Amadiro repede, pentru că nu e nici un compromis. Populația de peste opt miliarde de locuitori a Pământului este cu mai mult de jumătate mai mare decît populația tuturor Lumilor din Spațiu la un loc. Pământenii trăiesc puțin și sunt obișnuiți să-și înlocuiască repede pierderile. Nu au respectul nostru pentru viața

individului. Se vor înghesui în noile Lumi cu orice chip, înmulțindu-se ca insectele, și vor ocupa Galaxia înainte ca noi să începem ceva. A oferi Pământenilor o șansă presupus egală în fața Galaxiei înseamnă *să le dăm* Galaxia – și asta nu înseamnă echitate. Pământenii trebuie să se limiteze la Pământ.

— Și dumneata ce ai de spus în legătură cu asta, dr. Fastolfe? întrebă Președintele.

Fastolfe oftă:

— Părerile mele sunt la dosar. Sunt sigur că nu trebuie să le repet. Dr. Amadiro se gândește să folosească roboți cu aspect uman pentru a construi Lumile colonizate în care vor pătrunde, apoi, oamenii de pe Aurora, la cheie, dar nici măcar nu are roboții cu aspect uman. Nu-i poate construi, și proiectul n-ar merge, chiar dacă i-ar avea. Nu este posibil nici un compromis, dacă dr. Amadiro nu este de acord cu principiul că Pământenilor trebuie să li se permită cel puțin să ia parte la colonizarea Lumilor noi.

— Atunci, nu este posibil nici un compromis, zise Amadiro.

Președintele păru nemulțumit:

— Mă tem că unul dintre voi *trebuie* să cedeze. Nu vreau ca Aurora să fie sfâșiată de pasiuni din cauza unei probleme atât de importante.

Îl privi indiferent pe Amadiro, cu o expresie care nu însemna nici aprobare, nici dezaprobare:

— Intenționezi să folosești imobilizarea robotului Jander ca argument împotriva părerii lui Fastolfe, nu-i așa?

— Da, zise Amadiro.

— Un argument pur și simplu emoțional. Ai de gând să declari că Fastolfe încearcă să-ți desființeze părerea, făcându-i pe roboții cu aspect uman să pară mai puțin folositori decât sunt în realitate.

— Asta este exact ceea ce el *încearcă* să facă...

— Calomnie! aruncă Fastolfe, încet.

— Nu și dacă o dovedesc, și pot s-o dovedesc, spuse Amadiro. Poate că argumentul este emoțional, dar va fi eficient. Înțelegeți asta, nu-i așa, domnule Președinte? Părerea mea va câștiga, fără îndoială, dar lupta va crea neplăceri. V-aș sugera să-l convingeți pe dr. Fastolfe să accepte o înfrângere inevitabilă și să scutească Aurora de enorma tristețe a unui spectacol care va slăbi poziția noastră printre Lumile din Spațiu și ne va clătina încrederea în noi înșine.

— Cum poți dovedi că dr. Fastolfe a scos robotul din funcțiune?

— Chiar el recunoaște că este singura ființă umană care ar fi putut s-o facă. Știți asta.

— Știu, spuse Președintele, dar voiam să te aud pe dumneata

spunând-o, nu în circumscripția dumitale electorală, nu în mass-media, ci mie personal. Și ai făcut-o.

Se întoarse către Fastolfe:

— Și dumneata ce spui, dr. Fastolfe? Ești singurul om care ar fi putut distruge robotul?

— Fără să las urme fizice? După câte știu, da. Nu cred că dr. Amadiro este atât de talentat în robotică pentru a face asta și sunt uluit că, după ce și-a întemeiat Institutul de Robotică, este așa de nerăbdător să-și declare propria incapacitate, a sa și a angajaților săi – și încă în public.

Președintele oftă:

— Nu, dr. Fastolfe. Fără trucuri retorice acum. Să ne dezbărăm de ironie și de subtilități. Care este apărarea dumitale?

— Păi atât, că nu i-am făcut rău lui Jander. Nu spun că i-a făcut cineva. A fost o întâmplare – a funcționat principiul nesiguranței asupra conexiunilor pozitronice. Se poate întâmpla des. Dr. Amadiro să admită că a fost o întâmplare, nimeni să nu fie acuzat fără dovezi, și atunci vom putea discuta fondul propunerile divergente referitoare la colonizare.

— Nu, spuse Amadiro. Șansa unei distrugeri accidentale este prea mică pentru a fi luată în seamă, mult mai mică decât șansa ca dr. Fastolfe să fie răspunzător – cu atât mai mică, cu cât ignorarea faptului că dr. Fastolfe e vinovat ar însemna iresponsabilitate. Nu voi renunța și voi câștiga. Domnule Președinte, dumneavoastră știți că eu voi câștiga și cred că singura măsură rațională care se poate lua este să-l obligați pe dr. Fastolfe să-și recunoască înfrângerea în interesul unității globale.

Fastolfe zise repede:

— Și asta mă aduce la problema investigației pe care i-am cerut domnului Baley, de pe Pământ, să o întreprindă.

Iar Amadiro spuse la fel de repede:

— O acțiune la care m-am opus când a fost sugerată prima oară. Poate că Pământeanul este un investigator bun, dar nu este obișnuit cu Aurora și nu poate realiza nimic aici. Nimic, în afară de a împrăștia calomnii și de a pune Aurora într-o lumină nedemnă și ridicolă față de Lumile din Spațiu. Fragmente satirice referitoare la această problemă au fost transmise pe vreo șase programe de actualități importante din Spațiu, pe hiperunde, în tot atâtea Lumi. Înregistrări ale acestora au fost trimise la biroul dumneavoastră.

— Și mi-au fost aduse la cunoștință, spuse Președintele.

— Și s-a bârfit și aici, pe Aurora, continuă Amadiro. Dacă ați lăsa investigația să continue, asta ar servi numai interesului meu

egoist. Pe Fastolfe îl costă sprijinul maselor și voturile legislatorilor. Cu cât va continua mai mult, cu atât mai sigur voi fi eu de victorie, dar face rău Aurorei și nu vreau să mă gândesc la siguranța mea cu prețul răului făcut Lumii mele. Vă sugerez – cu respect – să puneți capăt investigației, domnule Președinte, și să-l convingeți pe dr. Fastolfe să fie de acord acum, în mod elegant, cu ceea ce va trebui să accepte până la urmă – cu un preț mult mai mare.

Președintele spuse:

—Sunt de acord că *s-ar putea* să fi fost o imprudență faptul că i s-a permis doctorului Fastolfe să declanșeze această investigație. Spun *s-ar putea*. Recunosc și că sunt tentat să-i pun capăt. Și totuși, Pământeanul – nu dădu nici un semn că ar fi știut că Baley se află în încăpere – se află deja aici de mai mult timp...

Se opri, ca și cum i-ar fi dat lui Fastolfe o șansă de a confirma, iar Fastolfe o prinse, spunând:

— Aceasta e a treia zi a investigației lui, domnule Președinte.

— În acest caz, făcu Președintele, înainte de a pune capăt acestei investigații, cred că ar fi cinstit să întreb dacă până acum există descoperiri importante.

Se opri din nou. Fastolfe îi aruncă o privire iute lui Baley și îi făcu un semn ușor din cap.

Baley vorbi încet:

— Nu doresc, domnule Președinte, să mă amestec neîntrebat. Mi s-a pus o întrebare?

Președintele se încruntă. Fără să privească înspre Baley, spuse:

— Îi cer domnului Baley de pe Pământ să ne spună dacă a făcut vreo descoperire importantă.

Baley inspiră adânc. Acum e acum.

76

— Domnule Președinte, începu el. Ieri după-masă îl interogam pe dr. Amadiro, care a fost foarte amabil și eficient cu mine. Când personalul meu și cu mine am plecat...

— Personalul dumitale? întrebă Președintele.

— Am fost însoțit de doi roboți în toate etapele investigației mele, domnule Președinte, zise Baley.

— Roboți care aparțin doctorului Fastolfe? întrebă Amadiro. Pun întrebarea pentru dosar.

— Pentru dosar, aparțin. Unul este Daneel Olivaw, robot cu

aspect uman, iar celălalt, Giskard Reventlov, un robot mai vechi, fără aspect uman.

— Mulțumesc, spuse Președintele. Continuă.

— Când am părăsit terenul Institutului, am descoperit că se umblase la vehiculul aeropurtat pe care-l folosisem.

— Se umblase? întrebă Președintele uimit. De către cine?

— Nu știu, dar s-a întâmplat pe terenul Institutului. Venisem în urma unei invitații, așa că personalul Institutului știa că suntem acolo. Mai mult, nimeni nu poate veni fără o invitație și fără cunoștința personalului de la Institut. Dacă ar fi de imaginat așa ceva, ar trebui să tragem concluzia că la mașină ar fi putut umbla numai cineva din personalul Institutului, iar asta ar fi, în orice caz, imposibil – doar dacă n-ar fi dat dispoziție însuși dr. Amadiro, ceea ce, iarăși, e de neimaginat.

Amadiro zise:

— Se pare că îți imaginezi cam multe pe seama inimaginabilului. Vehiculul aeropurtat a fost controlat de un tehnician calificat, care să-și dea seama dacă, într-adevăr, s-a umblat la el? N-ar fi putut fi o defecțiune? întrebă Amadiro.

— Nu, domnule, dar Giskard, care este capabil să conducă un vehicul aeropurtat și care l-a condus de multe ori chiar pe acesta, susține că s-a umblat la el.

— Și el face parte din personalul doctorului Fastolfe, e programat de el și-și primește ordinele zilnice de la el, spuse Amadiro.

— Vrei să insinuezi..., începu Fastolfe.

— Nu insinuez nimic, își ridică Amadiro o mână, cu un gest blând. Fac doar o declarație... pentru dosar.

Președintele se agită:

— Îl rog pe domnul Baley de pe Pământ să continue.

Baley zise:

— Când vehiculul aeropurtat s-a prăbușit, era urmărit de alții.

— Alții? întrebă Președintele.

— Alți roboți. Aceștia au sosit, dar roboții mei deja plecaseră.

— O clipă, zise Amadiro. În ce stare te aflai dumneata atunci, domnule Baley?

— Nu-mi era prea bine.

— Nu-ți era prea bine? Ești Pământean și ești obișnuit doar cu viața artificială din Orașele voastre. Nu te simți bine în aer liber. Nu-i așa, domnule Baley? întrebă Amadiro.

— Da, domnule.

— Iar în seara trecută se desfășura o furtună puternică, după

cum sunt sigur că își amintește domnul Președinte. N-ar fi mai nimerit să spui că îți era foarte rău? Că erai aproape inconștient, dacă nu mai rău?

— Îmi era foarte rău, zise Baley în silă.

— Atunci, cum de au plecat roboții dumitale? întrebă Președintele tăios. N-ar fi trebuit să stea cu dumneata, dacă îți era rău?

— Le-am ordonat să plece, domnule Președinte.

— De ce?

— M-am gândit că e mai bine, zise Baley, și voi explica... dacă mi se îngăduie să continui.

— Continuă.

— Eram, într-adevăr, urmăriți, pentru că roboții urmăritori au sosit la scurt timp după ce plecaseră ai mei. Urmăritorii m-au întrebat unde sunt roboții mei, iar eu le-am spus că i-am trimis de acolo. De abia după aceea m-au întrebat dacă nu mi-e rău. Am spus că nu mi-e rău, iar ei au plecat, continuând să-i caute pe roboții mei.

— Să-i caute pe Daneel și Giskard? întrebă Președintele.

— Da, domnule Președinte. Pentru mine era clar că aveau ordine precise să-i găsească pe roboți.

— În ce fel era clar?

— Deși îmi era evident rău, m-au întrebat de roboți, înainte de a mă întreba cum mă simt. Apoi, mai târziu, m-au abandonat în starea mea proastă ca să-mi caute roboții. Trebuie să fi primit ordine extrem de precise să-i găsească pe acei roboți, altfel n-ar fi fost posibil să neglijeze o ființe umană evident bolnavă. De fapt, eu am prevăzut acest lucru și de aceea mi-am trimis roboții de acolo. Am considerat că e foarte important să-i țin departe de persoane neautorizate.

Amadiro zise:

— Domnule Președinte, pot continua să-i pun întrebări domnului Baley, pentru a demonstra netemeinicia declarației lui?

— Poți.

Amadiro spuse:

— Domnule Baley. Erai singur după plecarea roboților dumitale, nu-i așa?

— Da, domnule.

— Deci nu există o înregistrare a întâmplărilor? Dumneata nu ești echipat pentru a le înregistra? Nu ai un dispozitiv de înregistrare?

— Nu, de trei ori, domnule.

— Și-ți era rău?

— Da, domnule.

— Erai buimac? Poate-ți era prea rău ca să-ți amintești cu

precizie?

— Nu, domnule. Îmi aduc foarte bine aminte.

— Așa îți imaginezi, cred, dar se prea poate să fi delirat și să fi avut halucinații. În aceste condiții, e clar că e foarte discutabil ce au spus roboții sau dacă, într-adevăr, a apărut vreun robot.

Președintele spuse, gânditor:

— Sunt de acord. Domnule Baley de pe Pământ, presupunând că este exact ceea ce-ți amintești – sau pretinzi că-ți amintești – ce interpretare dai evenimentelor pe care le descrii?

— Evit să vă prezint părerea mea în această problemă, domnule Președinte, ca să nu-l calomniez pe onorabilul dr. Amadiro.

— Deoarece vorbești la cererea mea și deoarece observațiile dumitale se limitează la această încăpere – Președintele privi în jur: nișele din pereți nu erau ocupate de roboți – nu se pune problema calomnierii, doar dacă nu o să vorbești cu răutate.

— În acest caz, domnule Președinte, spuse Baley, m-am gândit că ar fi posibil ca dr. Amadiro să mă rețină în biroul lui, discutând probleme cu mine chiar mai mult timp decât era necesar, ca să aibă răgazul să-mi strice mașina, apoi m-a reținut în continuare, ca să plec după ce s-a stârnit furtuna, asigurându-se, astfel, că în timpul transportului îmi va fi rău. Studiase condițiile sociale ale Pământului, după cum mi-a spus de câteva ori, așa că știa care ar putea fi reacția mea la furtună. Mie mi s-a părut că planul lui a fost să-i trimită pe roboți după noi ca să ne ia pe toți, înapoi, la Institut, aparent ca eu să fiu îngrijit pentru starea de rău, dar de fapt ca să pună mâna pe roboții doctorului Fastolfe.

Amadiro râse încet:

— Ce motiv aș avea pentru toate astea? Vedeți, domnule Președinte, că e vorba de presupuneri peste presupuneri, care ar fi calomnii în orice tribunal de pe Aurora.

Președintele întrebă cu severitate:

— Domnul Baley de pe Pământ are ceva în sprijinul acestor ipoteze?

— O linie de gândire, domnule Președinte.

Președintele se ridică imediat în picioare, pierzându-și ceva din prestanță, de vreme ce avea, de-abia, înălțimea unui scaun:

— Fac o scurtă plimbare, ca să mă gândesc la ceea ce am auzit până acum. Mă întorc imediat.

Ieși ca să meargă la Personală.

Fastolfe se aplecă înspre Baley, iar Baley îi veni în întâmpinare. (Amadiro îi privi cu nepăsare, ca și cum pentru el nu conta ce aveau ei să-și spună unul altuia.)

Fastolfe șopti:

— N-ai ceva mai bun de spus?

Baley răspunse:

— Cred că da, dacă o să am ocazia, dar Președintele nu pare să fie înțelegător.

— Nu este. Până acum doar ai înrăutățit situația și nu m-ar mira să pună capăt acestei discuții când se va întoarce.

Baley dădu din cap și-și privi lung pantofii.

77

Baley încă își mai fixa pantofii când se întoarse Președintele, se așeză din nou și-i aruncă Pământeanului o privire aspră și posomorâtă.

Zise:

— Domnule Baley de pe Pământ.

— Da, domnule Președinte.

— Cred că-mi pierd timpul cu dumneata, dar nu vreau să se spună că n-am ascultat ambele părți, *chiar* dacă asta mă făcea să pierd timpul. Îmi poți da un motiv care ar dovedi că dr. Amadiro s-a purtat în felul nebunesc în care îl acuzi că s-a purtat?

— Domnule Președinte, zise Baley, pe un ton aproape disperat, există, într-adevăr, un motiv – unul foarte bun. Se bazează pe faptul că de planul doctorului Amadiro referitor la colonizarea Galaxiei nu se va alege nimic, dacă el și Institutul lui nu pot fabrica roboți cu aspect uman. Până acum nu a fabricat nici unul și nu poate fabrica vreunul. Întrebați-l dacă este de acord ca un comitet legislativ să-i examineze Institutul, căutând indicii că se fabrică sau se proiectează roboți cu aspect uman reușiți. Dacă el susține că roboți asemănători cu omul se află pe liniile de montaj sau, chiar, pe mesele proiectanților – sau măcar în fază teoretică – și dacă este pregătit să demonstreze acest lucru unui comitet autorizat, eu nu voi mai spune nimic și voi recunoaște că investigația mea nu a realizat nimic.

Își ținu respirația. Președintéle îl privi pe Amadiro, al cărui zâmbet pălise.

Amadiro spuse:

— Voi recunoaște că, deocamdată, nu avem nici un robot cu aspect uman în pregătire.

— Atunci voi continua, zise Baley, reluându-și respirația

întreruptă cu un gâfâit. Bineînțeles că dr. Amadiro poate găsi toate informațiile de care are nevoie pentru proiectul lui dacă se adresează doctorului Fastolfe, care are informațiile în cap, dar nu va coopera în această privință.

— Nu, nu voi coopera, cu nici un preț, murmură Fastolfe.

— Dar, domnule Președinte, continuă Baley, dr. Fastolfe *nu* este singura persoană care deține secretul proiectării și construirii roboților cu aspect uman.

— Nu? făcu Președintele. Cine altcineva mai știe? Însuși dr. Fastolfe pare uimit de observația dumitale, domnule Baley.

(Pentru prima oară nu adăugă „de pe Pământ".)

— Sunt, într-adevăr, uimit, zise Fastolfe. După câte știu eu, sunt, cu siguranță, singurul. Nu știu ce vrea să spună domnul Baley.

Amadiro vorbi, făcând o strâmbătură ușoară:

— Cred că nici domnul Baley nu știe.

Baley se simți încolțit. Privi de la unul la altul și simți că nici unul din ei – nici unul – nu era de partea lui. Spuse:

— Nu e așa că orice robot cu aspect uman ar ști? Poate că nu conștient, nu astfel încât să dea informații în această privință, dar cu siguranță că informațiile ar exista în el, nu-i așa? Dacă unui robot cu aspect uman i s-ar pune întrebările potrivite, răspunsurile și reacțiile lui i-ar trăda proiectarea și construcția. De fapt, dacă i s-ar da suficient timp și i s-ar pune întrebări formulate corespunzător, un robot cu aspect uman ar oferi informații care ar face posibilă proiectarea altor roboți cu aspect uman. Ca s-o spun pe șleau, nici o mașinărie nu poate avea un proiect secret, dacă mașinăria însăși este disponibilă pentru a fi studiată intens.

Fastolfe părea uimit:

— Înțeleg ce vrei să spui, domnule Baley, și ai dreptate. Niciodată nu m-am gândit la asta.

— Cu tot respectul, dr. Fastolfe, zise Baley, trebuie să-ți spun că, asemenea tututor Aurorienilor, ai o mândrie personală deosebită. Ești mult prea satisfăcut că ești cel mai bun robotician, *singurul* robotician care poate construi roboți asemănători cu omul – așa că nu vezi lucruri evidente.

Președintele se relaxă cu un zâmbet:

— Te-a prins, dr. Fastolfe. Mă întrebam de ce erai atât de doritor să susții că ești singurul care știe cum să-l distrugă pe Jander, când asta îți slăbea poziția politică. Acum văd bine că ai renunța mai repede la poziția politică, decât la unicitatea dumitale.

Fastolfe era vizibil mânios. Cât despre Amadiro, acesta se încruntă și zise:

— Are vreo legătură cu problema pe care o discutăm?

— Da, are, spuse Baley, cu încredere sporită. Nu poți scoate nici o informație direct de la dr. Fastolfe. Roboților dumitale nu li se poate ordona să-i facă vreun rău, de exemplu să-l tortureze ca să-și dezvăluie secretele. Nici dumneata nu-i poți face rău direct, din cauza personalului doctorului Fastolfe, care îl protejează. Poți, totuși, izola un robot și să pui alți roboți să-l răpească, dacă ființa umană aflată de față este prea bolnavă ca să te poată împiedica. Toate întâmplările de ieri după-amiază făceau parte dintr-un plan înjghebat la repezeală ca să pui mâna pe Daneel. Ți-ai dat seama de ocazie de îndată ce am insistat să vin la Institut. Dacă nu mi-aș fi trimis roboții de acolo, dacă nu m-aș fi simțit destul de bine ca să insist că mi-e bine și să-ți trimit roboții în direcție greșită, l-ai fi prins. Și, în cele din urmă, ai fi putut descoperi secretul roboților asemănători cu omul printr-o analiză îndelung pregătită a comportării și reacțiilor lui Daneel.

Amadiro zise:

— Domnule Președinte, protestez. În viața mea n-am mai auzit o calomnie atât de răutăcios formulată. Nu știu – și probabil că nu vom ști niciodată – dacă vehiculul aeropurtat a fost, într-adevăr, avariat; și dacă a fost, de cine; dacă roboții au urmărit, într-adevăr, vehiculul și au vorbit sau nu cu domnul Baley. El nu face altceva decât să tragă o concluzie după alta, toate bazate pe mărturia îndoielnică referitoare la evenimente al căror unic martor a fost - și încă într-o perioadă în care era pe jumătate înnebunit de teamă și se poate să fi avut halucinații. Nimic din toate astea nu stă în picioare în nici un tribunal, nici o secundă.

— Acesta nu este un tribunal, dr. Amadiro, spuse Președintele, și este de datoria mea să ascult orice poate ține de problema în discuție.

— Aceasta nu ține de problemă, domnule Președinte. Este o încâlceală.

— Și, totuși, se leagă într-un fel. Se pare că nu-l pot prinde pe domnul Baley cu ceva ilogic. Dacă admitem ceea ce susține el că a trăit, concluziile lui au un sens. Negi toate astea, dr. Amadiro? Avarierea vehiculului aeropurtat, urmărirea, intenția de a pune mâna pe robotul cu aspect uman?

— Neg! Absolut! Nimic nu e adevărat! zise Amadiro, care nu mai zâmbise de mult. Pământeanul poate prezenta o înregistrare a întregii noastre conversații care va arăta, cu siguranță, cum l-am întârziat vorbindu-i mult, invitându-l să viziteze Institutul, invitându-l la cină, dar toate astea pot fi interpretate și ca o accentuare a faptului că sunt politicos și ospitalier. Poate că am fost indus în eroare de o

anumită simpatie pe care o am față de Pământeni și asta a fost tot. Neg insinuările lui și nimic din cele spuse de el nu e valabil față de negarea mea. Reputația mea nu permite ca o simplă speculație să convingă pe oricine că sunt intrigantul nemernic descris de Pământean.

Președintele se scărpină gânditor în bărbie și spuse:

— Desigur, nu am de gând să te acuz pe baza celor spuse de Pământean până acum. Domnule Baley, dacă asta e tot ce ai, este interesant, dar insuficient. Ai ceva mai important de spus? Te previn că dacă nu ai, am consumat pentru treaba asta tot timpul pe care mi-l pot permite.

78

Baley zise:

— Mai este un singur subiect pe care vreau să-l aduc în discuție, domnule Președinte. Poate ați auzit de Gladia Delmarre – sau Gladia Solariana. Ea își spune, simplu, Gladia.

— Da, domnule Baley, răspunse Președintele cu iritare în glas. Am auzit de ea. Am văzut spectacolul de pe hiperunde în care dumneata și ea interpretați roluri atât de remarcabile.

— Ea a locuit împreună cu robotul Jander timp de mai multe luni. De fapt, spre sfârșit el devenise soțul ei.

Privirea nefavorabilă pe care i-o aruncă Președintele lui Baley deveni dură:

— *Ce* devenise?

— Soț, domnule Președinte.

Fastolfe, care se ridicase pe jumătate, se așeză la loc, părând tulburat.

Președintele spuse cu răceală:

— Asta e ilegal. Mai rău, e caraghios. Un robot n-o poate fecunda. Nu pot exista copii. Statutul de soț – sau de soție – nu se acordă fără o declarație, din care să reiasă dorința lor de a avea copii, dacă li se permite. Cred că și un Pământean știe asta.

Baley zise:

— Îmi dau seama de asta, domnule Președinte. Sunt sigur că și Gladia și-a dat seama. Ea n-a folosit cuvântul „soț" în sensul lui legal, ci într-un sens emoțional. Îl considera pe Jander echivalentul unui soț. Avea față de el sentimente pe care le-ar fi avut față de un soț.

Președintele se întoarse către Fastolfe:

— Știai toate astea, dr. Fastolfe? Era un robot din personalul dumitale.

Fastolfe, evident stânjenit, spuse:

— Știam că ține la el. Am bănuit că se folosește de el din punct de vedere sexual. Totuși, n-am știut nimic despre secretul ăsta ilegal, până ce nu mi-a povestit domnul Baley.

Baley zise:

— Este o Solariană. Concepția ei despre „soț" nu este Auroriană.

— Evident, nu, spuse Președintele.

— Dar are suficient simț al măsurii ca să țină asta secret, domnule Președinte. N-a povestit niciodată nimic despre acest secret, cum îi spune dr. Fastolfe, nici unui Aurorian. Mi-a povestit mie alaltăieri, pentru că voia să mă îndemne să cercetez lucrul care pentru ea însemna atât de mult. Chiar și așa, cred că n-ar fi folosit cuvântul dacă n-ar fi știut că sunt Pământean și că-l înțeleg în sensul folosit de ea, și nu de un Aurorian.

— Foarte bine, vorbi Președintele. Îi acord minimum de bun simț – pentru o Solariană. Acesta e subiectul în plus pe care doreai să-l aduci în discuție?

— Da, domnule Președinte.

— În acest caz, n-are absolut nici o legătură și nu joacă nici un rol în discuția noastră.

— Domnule Președinte, totuși, există o întrebare pe care trebuie s-o pun. O întrebare. Zece cuvinte, domnule, și termin.

Vorbise cât putuse de serios, pentru că de asta depindea totul.

Președintele șovăi:

— De acord. O ultimă întrebare.

— Da, domnule Președinte.

Lui Baley i-ar fi plăcut să strige cuvintele, dar se abținu. Nu ridică nici vocea. Nu arătă nici cu degetul. Totul depindea de asta. Totul condusese la asta, dar își aminti avertismentul dat de dr. Fastolfe și vorbi aproape indiferent:

— Cum de știa dr. Amadiro că Jander era soțul Gladiei?

— *Ce?*

Sprâncenele albe și stufoase ale Președintelui se înălțară în semn de surpriză:

— Cine a spus că el știa ceva despre asta?

Pentru că i se pusese o întrebare directă, Baley putu continua:

— Întrebați-l pe el, domnule Președinte.

Și de-abia înclină capul în direcția lui Amadiro, care se ridicase de pe scaun și se holba la Baley, vădit îngrozit.

79

Baley vorbi din nou, foarte încet, nedorind să îndepărteze atenția de la Amadiro:

— Întrebați-l, domnule Președinte. Pare tulburat.

— Ce înseamnă asta, dr. Amadiro? întrebă Președintele. Știai ceva despre robot, cum că ar fi soțul acestei femei de pe Solaria?

Amadiro se bâlbâi, apoi își lipi buzele o clipă, pe urmă încercă iar. Paloarea care îl cuprinsese dispăruse și fusese înlocuită de un roșu aprins. Spuse:

— Sunt surprins de această acuzație fără sens, domnule Președinte. Nu știu despre ce e vorba.

— Îmi dați voie să explic, domnule Președinte? Foarte pe scurt? întrebă Baley. (Va fi întrerupt?)

— Cred și eu, zise Președintele morocănos. Dacă ai o explicație, sigur că aș vrea s-o aud.

— Domnule Președinte, spuse Baley. Ieri după-amiază am avut o discuție cu dr. Amadiro. Pentru că avea de gând să mă rețină până la începerea furtunii, a vorbit mai pe larg decât a avut intenția și, evident, mai neatent. Când s-a referit la Gladia, a pomenit că robotul Jander este soțul ei. Sunt curios de unde știa acest lucru.

— E adevărat, dr. Amadiro? întrebă Președintele.

Amadiro era tot în picioare, semănând cu un prizonier în fața judecătorului. Spuse:

— Dacă e adevărat sau nu, nu influențează cu nimic problema în discuție.

— Poate că nu, zise Președintele, dar m-a mirat reacția dumitale când s-a pus întrebarea. Am impresia că atât dumneata, cât și domnul Baley știți despre ce e vorba, iar eu nu știu. De aceea, vreau să înțeleg și eu. Știai sau nu știai despre această relație imposibilă dintre Jander și femeia Solariană?

Amadiro vorbi, sufocându-se:

— N-aveam de unde știi.

— Ăsta nu e un răspuns, zise Președintele. Asta e o eschivare. Emiți o judecată, când eu îți cer să-ți aduci aminte. Ai făcut sau nu declarația care ți se pune în seamă?

— Înainte ca el să răspundă, spuse Baley, simțindu-se mai sigur pe el acum, când Președintele era ofensat moral, este corect ca eu să-i amintesc doctorului Amadiro că Giskard, robotul care a fost și el

prezent la întâlnire, poate repeta întreaga discuție, dacă i se cere, cuvânt cu cuvânt, folosind vocea și intonația ambelor părți. Pe scurt, conversația este înregistrată.

Amadiro izbucni furios:

— Domnule Președinte, robotul Giskard a fost proiectat, construit și programat de dr. Fastolfe, care se proclamă singur cel mai mare robotician în viață și care mi se opune din răsputeri. Putem avea încredere într-un asemenea robot?

Baley zise:

— Poate că ar trebui să ascultați înregistrarea și să luați singur o hotărâre, domnule Președinte.

— Poate că ar trebui, spuse Președintele. Nu mă aflu aici, dr. Amadiro, ca să ia alții hotărâri pentru mine. Dar să lăsăm asta deoparte, o clipă. Indiferent de ce spune înregistrarea, dr. Amadiro, dorești să declari pentru dosar că nu știai că femeia Solariană îl considera pe robot soțul ei și că nu te-ai referit niciodată la el ca la soțul ei? Te rog să-ți aduci aminte (așa cum ar trebui să faceți amândoi, fiind legislatori) că, deși nu este nici un robot de față, toată această conversație este înregistrată de propriul meu dispozitiv.

Bătu cu palma o mică umflătură la buzunarul de la piept.

— Deci, clar, dr. Amadiro. Da sau nu.

Amadiro vorbi cu un glas în care se simțea disperarea:

— Domnule Președinte, sincer nu-mi aduc aminte ce-am spus întâmplător. Dacă am menționat cuvântul – și nu recunosc s-o fi făcut – poate a fost în urma altei conversații întâmplătoare în care cineva a amintit faptul că Gladia se purta de parcă ar fi fost îndrăgostită de robot, de parcă acesta ar fi fost soțul ei.

Președintele spuse:

— Și cu cine ai avut această altă conversație întâmplătoare? Cine ți-a făcut această declarație?

— Pe moment, nu pot spune.

Baley zise:

— Domnule Președinte, dacă dr. Amadiro va fi atât de amabil încât să facă o listă cu toți cei care *ar fi putut* folosi cuvântul de față cu el, îi putem întreba pe fiecare ca să descoperim cine își amintește că ar fi făcut o asemenea declarație.

Amadiro spuse:

— Sper, domnule Președinte, că vă dați sema de efectul asupra moralei Institutului dacă se face așa ceva.

— Sper că și dumneata îți dai seama, dr. Amadiro, vorbi Președintele, și că vei veni cu un răspuns mai bun la întrebarea noastră, ca să nu fim siliți să luăm măsuri extreme.

— O clipă, domnule Președinte, zise Baley cât putu de slugarnic, mai rămâne o întrebare.

— Iar? Alta?

Președintele îl privi pe Baley fără plăcere:

— Care este?

— De ce se străduiește dr. Amadiro să evite recunoașterea faptului că știa despre relația lui Jander cu Gladia? Spune că n-are nici o legătură cu cazul. Atunci, de ce nu spune că știa de relație și să terminăm cu asta? *Eu* spun că *are* legătură cu cazul și că dr. Amadiro știe că mărturisirea lui ar putea fi folosită pentru a demonstra acțiuni criminale din partea lui.

Amadiro tună:

— Resping formularea și cer să mi se prezinte scuze!

Fastolfe zâmbi abia schițat, iar Baley își lipi buzele cu severitate. Îl scosese pe Amadiro din fire.

Președintele se înroși aproape îngrijorător și spuse cu furie:

— Dumneata ceri? Dumneata *ceri*? Cui ceri? Eu sunt Președintele. Eu ascult toate părerile înainte de a hotărî ce să sugerez că e mai bine de făcut. Să aud ce are Pământeanul de spus referitor la interpretarea pe care o dă acțiunii dumitale. Dacă te calomniază, va fi pedepsit, poți fi sigur, și mai poți fi sigur că voi aplica cea mai mare pedeapsă pentru calomnie. Dar *dumneata*, Amadiro, n-ai voie să-mi ceri nimic. Continuă, Pământeanule. Spune ce ai de spus, dar fii extrem de atent.

— Mulțumesc, domnule Președinte, zise Baley. De fapt, există un Aurorian căruia Gladia i-a spus, într-adevăr, secretul relației ei cu Jander.

Președintele îl întrerupse:

— Ei bine, cine e acesta? Nu face bancuri de hiperunde cu mine.

Baley zise:

— Nu am altă intenție, decât să dau un răspuns direct, domnule Președinte. Singurul Aurorian este, bineînțeles, Jander însuși. O fi fost el robot, dar este un locuitor al Aurorei și poate fi considerat Aurorian. Gladia trebuie să-i fi spus, în pasiunea ei, „soțul meu". De vreme ce dr. Amadiro a recunoscut că ar fi putut auzi de la altcineva o declarație referitoare la relația conjugală a lui Jander cu Gladia, nu e logic să presupunem că a auzit de la Jander? Ar dori dr. Amadiro să declare chiar acum, pentru dosar, că n-a vorbit niciodată cu Jander în perioada în care Jander a făcut parte din personalul Gladiei?

Amadiro deschise de două ori gura, ca și cum ar fi dorit să

vorbească. De două ori nu putu scoate nici un sunet.

— Ei bine, zise Președintele, ai vorbit cu Jander în acea perioadă, dr. Amadiro?

Tot nici un răspuns.

Baley vorbi încet:

— Dacă a făcut-o, asta are legătură cu problema discutată.

— Încep să-mi dau seama că așa e, domnule Baley. Ei bine, dr. Amadiro, încă o dată: da sau nu?

Iar Amadiro izbucni:

— Ce dovadă are Pământeanul ăsta împotriva mea? Are vreo înregistrare a unei conversații pe care am avut-o cu Jander? Are martori care sunt gata să spună că m-au văzut cu Jander? Ce altceva are, în afară de declarații care-i servesc numai lui?

Președintele se întoarse și-l privi pe Baley, iar acesta zise:

— Domnule Președinte, dacă nu am nimic, atunci dr. Amadiro n-ar trebui să ezite să nege, pentru dosar, orice contact cu Jander – dar n-o face. În timpul investigației mele am vorbit cu dr. Vasilia Aliena, fiica doctorului Fastolfe. Am vorbit și cu un tânăr Aurorian, pe nume Santirix Gremionis. Din înregistrările ambelor convorbiri reiese clar că dr. Vasilia l-a încurajat pe Gremionis să-i facă curte Gladiei. O puteți întreba pe dr. Vasilia ce scop a avut și dacă acțiunea i-a fost sugerată de dr. Amadiro. De asemenea, reiese că Gremionis avea obiceiul să facă plimbări lungi cu Gladia, de care se bucurau amândoi și în care nu erau însoțiți de robotul Jander. Puteți verifica toate astea, dacă doriți, domnule.

Președintele spuse, sec:

— Aș putea s-o fac, dar dacă totul este așa cum spui, ce demonstrează asta?

Baley zise:

— Am arătat că, în afară de dr. Fastolfe, secretul roboților cu aspect uman ar putea fi obținut numai de la Daneel. Înainte de moartea lui Jander, putea fi obținut, la fel de ușor, de la Jander. Dacă Daneel făcea parte din personalul doctorului Fastolfe și nu se ajungea ușor la el, Jander făcea parte din personalul Gladiei, iar ea nu se complica prea mult când era vorba de protecția unui robot, ca dr. Fastolfe. Nu e posibil ca dr. Amadiro să fi profitat de absențele periodice ale Gladiei de acasă, când se plimba cu Gremionis, și să discute cu Jander, poate prin vizionare tridimensională, să-i studieze reacțiile, să-l supună la diferite teste și, apoi, să șteargă orice urmă a vizitei lui, astfel încât Jander să n-o poată, niciodată, informa pe Gladia? Poate că așa s-a apropiat de ceea ce voia să știe, înainte ca tentativa să se termine cu scoaterea din funcțiune a lui Jander. Atunci

și-a îndreptat atenția asupra lui Daneel. Poate simțea că i-au mai rămas puține teste și observații de făcut, așa că a înscenat capcana din seara trecută, cum am spus mai devreme în... mărturia mea.

Președintele vorbi aproape în șoaptă:

— Acum toate se leagă. Sunt aproape silit să cred.

— Plus un punct final, și atunci cu adevărat nu voi mai avea nimic de spus, zise Baley. În timpul examinării și testării lui Jander, este foarte posibil ca dr. Amadiro, întâmplător – și fără nici o intenție – să-l fi imobilizat pe Jander și astfel să fi comis roboticidul.

Iar Amadiro țipă înnebunit:

— Nu! Niciodată! Nimic din ce-am făcut nu l-ar fi putut imobiliza pe acel robot!

Fastolfe interveni:

— Sunt de acord. Domnule Președinte, și eu cred că dr. Amadiro nu l-a imobilizat pe Jander. Totuși, domnule Președinte, declarația abia făcută de dr. Amadiro ar părea o recunoaștere implicită a faptului că lucra cu Jander... și că analiza situației, făcută de domnul Baley, este foarte corectă.

Președintele încuviință:

— Sunt nevoit să-ți dau dreptate, dr. Fastolfe... Dr. Amadiro, poți continua să negi toate acestea și să mă obligi la o investigație completă, care ți-ar putea face mult rău, orice rezultat ar avea. Și, oricum, cred că e posibil să se termine net în defavoarea dumitale. Părerea mea este să nu ne obligi la așa ceva... să nu-ți periclitezi propria poziție în Adunarea Legislativă și, poate, să stânjenești capacitatea Aurorei de a continua o cale politică netă. După cum înțeleg, înainte de a interveni imobilizarea lui Jander, în problema colonizării Galaxiei, dr. Fastolfe avea de partea sa majoritatea legislatorilor – recunosc, nu o majoritate largă. I-ai fi făcut pe mulți legislatori să treacă de partea dumitale accentuând presupusa responsabilitate a doctorului Fastolfe pentru imobilizarea lui Jander și ai fi câștigat, astfel, majoritatea. Dar acum dr. Fastolfe, dacă dorește, poate schimba rolurile acuzându-te *pe dumneata* de imobilizarea robotului și, în plus, de a fi încercat să arunci asupra adversarului dumitale o acuzație falsă. Dacă nu intervin, atunci s-ar putea ca dumneata, dr. Amadiro, și dumneata, dr. Fastolfe, acționând din încăpățânare sau răzbunare, să vă dați toată silința în a vă acuza unul pe celălalt de tot felul de lucruri. Forțele noastre politice și opinia publică vor fi și ele divizate – chiar fărâmițate – producându-ne un rău imens. Cred că, în acest caz, victoria doctorului Fastolfe, deși inevitabilă, ar fi una foarte costisitoare, așa că ar fi de datoria mea ca Președinte să atrag voturile de partea lui mai întâi, apoi să vă silesc,

pe dumneata și fracțiunea dumitale, dr. Amadiro, să acceptați victoria lui Fastolfe, cu toată bunăvoința de care sunteți în stare, și s-o faceți chiar acum, spre binele Aurorei.

— Nu mă interesează o victorie zdrobitoare, domnule Președinte, zise Fastolfe. Propun, din nou, un compromis prin care Aurora, celelalte Lumi din Spațiu și Pământul să aibă toate libertatea de a coloniza Galaxia. În schimb, voi fi bucuros să mă alătur Institutului de Robotică, să-i pun la dispoziție cunoștințele mele referitoare la roboții cu aspect uman și, astfel, să încurajez planul doctorului Amadiro, dacă el se angajează solemn să renunțe la orice gând de represalii împotriva Pământului oricând în viitor și să treacă toate astea într-un tratat, pe care să-l semnăm noi și Pământul.

Președintele încuviință:

— O poziție înțeleaptă și demnă de un om politic. Pot avea acordul dumitale, dr. Amadiro?

Amadiro se așeză. Chipul lui era o reprezentare a înfrângerii. Spuse:

— Nu am dorit puterea personală sau satisfacția victoriei. Am vrut ceea ce cred eu că e mai bine pentru Aurora și sunt convins că acest plan al doctorului Fastolfe va însemna, cândva, sfârșitul Aurorei. Totuși, recunosc că sunt neajutorat, acum, în fața realizării acestui Pământean – îi aruncă o privire iute și veninoasă lui Baley – și sunt silit să accept părerea doctorului Fastolfe, deși voi cere permisiunea de a mă adresa Adunării Legislative în legătură cu acest subiect și de a declara, pentru dosar, temerile mele referitoare la consecințe.

— Bineînțeles că vom permite asta, zise Președintele. Și dacă vrei să mă asculți, dr. Fastolfe, trimite-l pe Pământeanul acesta afară din Lumea noastră cât poți de repede. A impus punctul dumitale de vedere, care nu va fi unul foarte popular dacă Aurorienii au prea mult timp de gândire asupra lui, considerându-l o victorie Pământeană asupra Aurorei.

— Aveți foarte multă dreptate, domnule Președinte, iar domnul Baley va pleca repede – cu mulțumirele mele și, sper, și cu ale dumneavoastră.

— Ei bine, spuse Președintele, nu cu cea mai mare politețe, de vreme ce inteligența lui ne-a salvat de la o luptă politică atroce, are mulțumirile mele... Mulțumesc, domnule Baley.

19. DIN NOU BALEY

80

Baley le urmări plecarea de la distanță. Deși Amadiro și Președintele veniseră împreună, acum plecau separat.

Fastolfe se întoarse după ce-i condusese, fără să facă vreo încercare de a-și ascunde ușurarea imensă.

— Vino, domnule Baley, zise el, vei lua masa de prânz cu mine și, apoi, cât de curând posibil, vei pleca înapoi spre Pământ.

Personalul lui de roboți acționa, evident, cu gândul ăsta în minte.

Baley încuviință și zise batjocoritor:

— Președintele a reușit să-mi mulțumească, dar parcă îi stătea în gât.

Fastolfe spuse:

— N-ai idee ce onoare ți s-a făcut. Președintele mulțumește rar cuiva, în schimb Președintelui nu-i mulțumește nimeni. Întotdeauna rămâne pe seama istoriei să-i laude pe Președinți și acesta este în funcție de peste patruzeci de ani. A devenit capricios și irascibil, așa cum devin toți Președinții în deceniile lor finale. Totuși, domnule Baley, *eu* îți mulțumesc din nou și, prin mine, Aurora îți va mulțumi. Vei trăi să-i vezi pe Pământeni deplasându-se în spațiu, chiar și în decursul scurtei dumitale vieți, iar noi vă vom ajuta cu tehnologia noastră. Cum ai reușit să descurci acest nod al nostru în două zile și jumătate – mai puțin – nu-mi pot imagina. Ești o minune.... Dar vino, poate vrei să te speli și să te înviorezi. Eu știu că vreau.

Pentru prima oară de la sosirea Președintelui, Baley avea timp să se gândească și la altceva, nu numai la fraza pe care urma s-o spună în clipa următoare.

Totuși, nu știa ce era lucrul care îi venise de trei ori în minte, mai întâi când era pe punctul de a adormi, apoi când era aproape inconștient și în sfârșit în perioada de relaxare de după actul sexual.

„El a fost acolo mai întâi!"

Era tot fără înțeles, și, totuși, își susținuse ideea în fața Președintelui și se descurcase fără acest lucru. Avea, oare, vreun înțeles, dacă făcea parte dintr-un mecanism de care, aparent, nu era nevoie? Era o prostie? Îi zvâcnea în gând, iar el sărbătorea o reușită fără senzația de victorie. Într-un fel, se simțea de parcă n-ar fi sesizat ceva important. Se întreba – își va menține Președintele hotărârea? Amadiro pierduse lupta, dar nu părea genul de persoană care să cedeze în vreo împrejurare. Dacă îl credeai și presupuneai că a vorbit serios, nu se lăsa condus de vanitatea personală, ci de concepția lui de patriotism Aurorian. Dacă așa stăteau lucrurile, atunci el *nu putea* să cedeze. Baley simți că e nevoie să-l prevină pe Fastolfe:

— Dr. Fastolfe, zise, nu cred că s-a terminat. Dr. Amadiro va continua să lupte pentru a exclude Pământul.

Fastolfe încuviință, în timp ce se aducea mâncarea:

— Știu că va continua. Mă aștept s-o facă. Oricum, nu mă tem, atâta timp cât problema imobilizării lui Jander este lăsată deoparte. Fără asta, sunt sigur că-l voi putea manevra cu mai multă ușurință în Adunarea Legislativă. Nu te teme, domnule Baley, Pământenii se vor putea deplasa. Nici nu trebuie să te temi de vreun pericol personal din partea unui Amadiro răzbunător. Vei pleca de pe această planetă și vei fi pe drumul de întoarcere spre Pământ înainte de apusul soarelui – iar Daneel te va însoți, desigur. Mai mult, raportul pe care-l vom trimite cu dumneata îți va asigura, încă o dată, o avansare frumoasă.

— Sunt nerăbdător să plec, spuse Baley, dar sper că voi avea timp să-mi iau rămas bun. Aș vrea să... s-o mai văd pe Gladia o dată, și aș vrea să-mi iau rămas bun de la Giskard, care mi-a salvat viața aseară.

— Fără îndoială, domnule Baley. Dar, te rog, mănâncă, vrei?

Baley mâncă fără nici o plăcere. Ca și în cazul confruntării cu Președintele și a victoriei care urmase, și mâncarea era ciudat de insipidă. N-ar fi trebuit să câștige. Președintele ar fi trebuit să-l întrerupă. Dacă era nevoie, Amadiro ar fi trebuit să nege răspicat. Ar fi fost acceptat cuvântul lui împotriva cuvântului – sau raționamentului – unui Pământean.

Dar Fastolfe jubila. Spuse:

— M-am temut de ce e mai rău, domnule Baley. M-am temut că întâlnirea cu Președintele e prematură și că nimic din ce vei spune n-ar salva situația. Totuși, ai reușit atât de bine. Eram cuprins de admirație, ascultându-te. Mă așteptam în orice clipă ca Amadiro să ceară să fie crezut cuvântul lui în locul aceluia al unui Pământean

care, la urma urmei, s-a aflat într-o permanentă stare de seminebunie, pentru că se găsea pe o planetă străină, în aer liber...

Baley spuse cu răceală:

— Cu tot respectul, dr. Fastolfe, nu m-am aflat într-o permanentă stare de seminebunie. Aseară a fost ceva neobișnuit, dar a fost singura dată când mi-am pierdut stăpânirea de sine. În ceea ce privește restul șederii mele pe Aurora, poate că nu m-am simțit bine din când în când, dar am fost întotdeauna în deplinătatea facultăților mele mintale. O parte din furia pe care și-o oprimase cu un efort considerabil în timpul confruntării cu Președintele răbufnea acum:

— Numai în timpul furtunii, domnule... desigur, cu excepția – își aminti – câtorva clipe pe nava care se pregătea de aterizare...

Nu-și dădea seama de felul în care îi venise gândul, nici cu ce viteză. Îi explodase deodată în minte, ca și cum ar fi fost tot timpul acolo și n-ar fi fost nevoie decât de spargerea unui balon de săpun ca să iasă la iveală.

— Pe Iehova! șopti înspăimântat.

Apoi, lovind cu pumnul în masă și făcând farfuriile să zdrăngăne:

— *Pe Iehova!*

— Ce s-a întâmplat, domnule Baley? întrebă Fastolfe uimit.

Baley se holbă la el și auzi întrebarea cu întârziere:

— Nimic, dr. Fastolfe. Tocmai mă gândeam la violența infernală cu care dr. Amadiro i-a făcut rău lui Jander și cum s-a străduit, apoi, să arunce vina asupra dumitale, cum a aranjat ca eu să înnebunesc pe jumătate în furtuna din seara trecută și cum s-a folosit de asta ca să arunce îndoiala asupra declarațiilor mele. Eram numai... momentan... furios.

— Ei bine, nu e nevoie să fii, domnule Baley. Și de fapt, este aproape imposibil ca Amadiro să-l fi imobilizat pe Jander. Rămâne doar un accident. Ca să fiu cinstit, s-ar putea ca investigația lui Amadiro să fi crescut șansele ca un asemenea accident să aibă loc, dar n-aș susține asta.

Baley auzi declarația cu jumătate de ureche. Ceea ce tocmai îi spusese lui Fastolfe erau pure invenții, iar ce spunea Fastolfe n-avea importanță. Nu avea (așa cum ar fi spus Președintele) nici o legătură cu cazul. De fapt, tot ce se întâmplase – tot ce explicase Baley – nu avea nici o legătură cu cazul. Dar nimic nu trebuia schimbat din cauza asta.

Cu excepția unui lucru – după un timp.

„Pe Iehova!" șopti el în liniștea din mintea lui, și își îndreptă brusc atenția la masă, mâncând cu plăcere și bucurie.

81

Baley mai străbătu o dată pajiștea dintre locuința lui Fastolfe și cea a Gladiei. O va vedea pe Gladia a patra oară în trei zile, iar acum era pentru ultima oară (inima păru să i se strângă dureros în piept).

Giskard era cu el, dar la distanță, mai atent ca oricând la împrejurimi. Desigur, o dată ce Președintele se afla în posesia completă a dovezilor, ar fi trebuit să existe mai puțină îngrijorare pentru siguranța lui Baley – când, de fapt, Daneel fusese cel asupra căruia planase pericolul. Probabil că Giskard nu fusese reinstruit în această privință. O singură dată se apropie de Baley, și anume când acesta din urmă întrebase:

— Giskard, unde e Daneel?

Giskard acoperi iute distanța dintre ei, ca și cum n-ar fi vrut să vorbească decât încet:

— Daneel e în drum spre cosmodrom, domnule, însoțit de câțiva membri ai personalului, pentru a aranja cu transportul dumneavoastră spre Pământ. Când veți fi dus la cosmodrom, vă va aștepta acolo și se va afla pe navă cu dumneavoastră, despărțindu-se de dumneavoastră pe Pământ.

— Asta-i o veste bună. Prețuiesc orice zi petrecută împreună cu Daneel. Și tu, Giskard? Ne vei însoți?

— Nu, domnule. Eu am fost instruit să rămân pe Aurora. Totuși, Daneel vă va fi de folos, chiar și în lipsa mea.

— Sunt sigur, Giskard, dar îmi va fi dor de tine.

— Mulțumesc, domnule, zise Giskard, și se retrase la fel de repede cum venise.

Baley privi în urma lui câteva clipe, gânditor... Nu, fiecare lucru la timpul lui. Trebuia s-o vadă pe Gladia.

82

Ea înaintă să-l întâmpine... și ce mult se schimbase doar în două zile. Nu era veselă, nu dansa, nu era plină de haz; avea privirea serioasă a cuiva care a suferit un șoc și o pierdere, dar îi dispăruse aura supărării. Acum se observa un fel de seninătate, ca și cum ar fi

devenit conștientă de faptul că viața merge înainte, la urma urmei, și că, uneori, poate, chiar, să fie frumoasă.

Reuși un zâmbet, cald și prietenos, în timp ce înainta spre el întinzându-i mâna.

— O, ia-o, ia-o, Elijah, zise ea, când văzu că el șovăie. E ridicol să dai înapoi și să te prefaci că nu vrei să mă atingi, după noaptea trecută. Vezi, tot îmi amintesc de ea și n-am început să regret. Dimpotrivă.

Baley reuși un lucru neobișnuit (pentru el), să zâmbească la rândul lui:

— Și eu îmi amintesc de ea, Gladia, și nici eu nu regret. Ba chiar mi-ar plăcea s-o repet, dar am venit să-mi iau rămas bun.

Pe chipul ei trecu o umbră:

— Deci te întorci pe Pământ. Totuși, raportul pe care l-am obținut prin rețeaua de roboți care funcționează întotdeauna între locuința lui Fastolfe și a mea arată că totul a mers bine. *Nu se poate* să fi dat greș.

— N-am dat greș. De fapt, dr. Fastolfe a câștigat în totalitate. Nu cred că mai există vreun zvon că el a fost implicat în moartea lui Jander.

— Din cauza celor spuse de tine, Elijah?

— Așa cred.

— Știam eu.

În glas i se simțea o nuanță de automulțumire.

— Știam eu că vei reuși, când le-am spus să te cheme pe tine pentru acest caz. Dar atunci de ce ești trimis acasă?

— Tocmai pentru că a fost rezolvat cazul. Dacă mai stau aici mult, voi fi doar un străin enervant.

Ea îl privi o clipă, neîncrezătoare, apoi spuse:

— Nu-mi dau seama ce vrei să spui. Pentru mine sună ca o expresie de pe Pământ. Dar nu contează. Ai reușit să afli cine l-a ucis pe Jander? Asta e lucrul important.

Baley privi în jur. Giskard stătea într-o nișă, unul dintre roboții Gladiei, în alta.

Gladia înțelese privirea imediat. Zise:

— Haide, Elijah, trebuie să înveți să nu te temi de roboți. Nu te temi de scaun, nu-i așa, sau de perdelele astea?

Baley dădu din cap:

— Ei bine, Gladia, îmi pare rău... îmi pare foarte rău... dar a trebuit să le spun că Jander a fost soțul tău.

Ea făcu ochii mari, iar el spuse repede:

— *A trebuit* s-o fac. Era important pentru caz, dar îți promit că

nu-ți va afecta situația pe Aurora.

Cât putu de scurt, îi povesti despre confruntare și încheie:

— Așa că, vezi, nimeni nu l-a omorât pe Jander. Imobilizarea a fost rezultatul unei modificări întâmplătoare în conexiunile lui pozitronice, deși se poate ca probabilitatea acestei modificări să fi fost sporită de ceea ce se întâmpla.

— Iar eu n-am știut nimic, se jelui ea. N-am știut niciodată. *Am încurajat* planul nebunesc al lui Amadiro. Și el este răspunzător ca și cum l-ar fi lovit intenționat cu un baros.

— Gladia, spuse Baley cu seriozitate, nu e drept. N-a avut nici o intenție de a-i face rău lui Jander. În ochii lui, ceea ce făcea era pentru binele Aurorei. Pentru asta, e pedepsit. Este înfrânt, planurile lui sunt desființate, iar Institutul de Robotică va fi condus de dr. Fastolfe. Tu însăți n-ai fi putut găsi o pedeapsă mai potrivită, oricât ai fi încercat.

— Mă voi gândi la asta, zise ea. Dar ce fac cu Santirix Gremionis, acest lacheu tânăr și chipeș, a cărui sarcină a fost să mă ademenească? Nu-i de mirare că părea plin de speranță, în ciuda refuzurilor mele repetate. Ei bine, el va mai veni aici iar eu voi avea plăcerea să...

Baley dădu din cap cu violență:

— Gladia, *nu*. Am vorbit cu el și *te asigur* că habar n-avea despre ce se petrecea. Era la fel de înșelat ca și tine. De fapt, ai înțeles pe dos. Nu era insistent pentru că era important să te ademenească. Îi era folositor lui Amadiro *pentru că* era insistent – și acea insistență era din considerație pentru tine. Din dragoste, dacă aici, pe Aurora, acest cuvânt are același înțeles ca pe Pământ.

— Pe Aurora înseamnă balet. Jander era robot, iar tu ești Pământean. Cu Aurorienii este altfel.

— Mi-ai explicat. Dar, Gladia, tu ai învățat de la Jander să primești; de la mine ai învățat – fără să vreau – să dăruiești. Dacă te bucuri să înveți, n-ar fi corect și cinstit ca și tu să-i înveți pe alții, la rândul tău? Gremionis este suficient de atras de tine ca să vrea să învețe. El sfidează, deja, regulile de pe Aurora insistând, în ciuda refuzului tău. Va sfida și mai mult. Îl poți învăța să dăruiască și să primească, și tu vei învăța același lucru împreună cu el.

Gladia îl privi iscoditor:

— Elijah, încerci să scapi de mine?

Baley dădu din cap, încuviințând:

— Da, Gladia, încerc. În clipa asta vreau fericirea ta, mai mult decât am dorit vreodată ceva, pentru mine sau pentru Pământ. Nu-ți pot oferi fericirea, dar Gremionis poate. Voi fi la fel de fericit, *aproape*

la fel de fericit, de parcă aș fi eu cel care face darul. Gladia, o să te surprindă cât de repede va renunța la balet, când îi vei arăta cum să facă. Și se va duce vestea cumva, astfel încât îți vor cădea alții la picioare... Iar Gremionis poate să învețe și alte femei. Gladia, poate că tu vei revoluționa actul sexual de pe Aurora, până la urmă. Ai trei secole la dispoziție.

Gladia îl privi fix, apoi izbucni în râs:

— Glumești. Faci înadins pe prostul. Nu m-aș fi așteptat din partea ta, Elijah. Ai întotdeauna o față atât de lungă și de serioasă. Pe Iehova!

(Și, o dată cu ultimul cuvânt, încercă să-i imite glasul baritonal și serios.)

Baley zise:

— Poate că glumesc puțin, dar, în esență, vorbesc serios. Promite-mi că-i vei acorda o șansă lui Gremionis.

Ea veni mai aproape de el și, fără să ezite, el o îmbrățișă. Ea îi puse un deget pe buze, iar el i-l sărută.

— N-ai vrea mai degrabă să mă păstrezi pentru tine, Elijah? întrebă ea încet.

El răspunse la fel de încet (neputând să nu țină seama de roboții din încăpere):

— Ba da, aș vrea, Gladia. Mi-e rușine să spun că, în clipa asta, aș fi mulțumit dacă Pământul s-ar rupe în bucăți și te-aș avea pe tine – dar nu te pot avea. Peste câteva ore voi pleca de pe Aurora și nu ți se va permite să vii cu mine. Și nici nu cred că mi se va mai permite, vreodată, să mă întorc pe Aurora, nici nu e posibil ca tu să vizitezi, vreodată, Pământul. Nu te voi mai vedea niciodată, Gladia, dar nici nu te voi uita vreodată. În câteva decenii voi muri și, când se va întâmpla, tu ai să fii la fel de tânără ca acum, așa că trebuie să ne despărțim curând, orice ne-am imagina că se întâmplă.

Ea își rezemă capul de pieptul lui:

— O, Elijah, de două ori ai venit în viața mea, de fiecare dată numai pentru câteva ore. De două ori ai făcut atâtea pentru mine și apoi ți-ai luat rămas bun. Prima oară n-am putut decât să-ți ating chipul, dar ce mult a contat. A doua oară, am făcut ceva mai mult și ce mult a contat din nou. Nu te voi uita niciodată, Elijah, chiar dacă voi trăi mai multe secole decât voi putea număra.

— Atunci să nu fie genul de amintire care nu te lasă să fii fericită, zise Baley. Acceptă-l pe Gremionis și fă-l *pe el* fericit... și lasă-l și pe el să te facă fericită. Și, ține minte, nimic nu te poate împiedica să-mi trimiți scrisori. Hiperpoșta dintre Aurora și Pământ funcționează.

— Îți voi scrie, Elijah. Îmi vei scrie și tu?

— Da, Gladia.

Apoi se lăsă tăcerea și, cu tristețe, se despărțiră. Ea rămase în mijlocul camerei, iar când el merse către ușă și se întoarse, ea era tot acolo, zâmbind șters. Buzele lui mimară: *La revedere.* Și pentru că nu se auzea nimic – n-ar fi putut scoate vreun sunet – adăugă: *dragostea mea.*

Și buzele ei se mișcară: *La revedere, dragostea mea cea mare.*

Iar el se întoarse și ieși, știind că n-o va mai vedea niciodată, că n-o va mai atinge niciodată.

83

Trecu o vreme până ce Baley fu în stare să se gândească la datoria pe care, încă, o mai avea. Străbătuse în tăcere aproape jumătate din drumul de întoarcere către locuința lui Fastolfe, când se opri și ridică un braț. Giskard cel atent veni imediat lângă el.

Baley zise:

— Cu cât timp înainte trebuie să plec la cosmodrom, Giskard?

— Cu trei ore și zece minute, domnule.

Baley se gândi o clipă:

— Aș vrea să merg până la copacul acela și să mă așez cu spatele rezemat de trunchi, să stau un timp singur. Cu tine, desigur, dar departe de alte ființe umane.

— În aer liber, domnule?

Vocea robotului era incapabilă să exprime surprinderea sau șocul, dar Baley avu impresia că, dacă Giskard ar fi fost om, aceste cuvinte ar fi exprimat aceste sentimente.

— Da, spuse Baley. Trebuie să mă gândesc și, după noaptea trecută, o zi liniștită ca asta – însorită, fără nori, blândă – nu prea pare periculoasă. Voi merge înăuntru dacă devin agorafobic. Îți promit. Deci, vii cu mine?

— Da, domnule.

— Bun.

Baley merse în față. Ajunseră la copac și Baley îi atinse trunchiul cu atenție, apoi își privi degetul, care rămăsese perfect curat. Dându-și seama că nu se murdărește dacă se reazemă de trunchi, inspectă solul și se așeză cu grijă, lipindu-și spatele de copac. Nu era la fel de confortabil ca spătarul unui scaun, dar exista un sentiment de liniște (destul de ciudat), pe care poate că nu l-ar fi avut într-o

cameră.

Giskard rămase în picioare, iar Baley spuse:

— Nu te așezi și tu?

— Stau la fel de bine în picioare, domnule.

— Știu asta, Giskard, dar pot gândi mai bine dacă nu trebuie să mă uit în sus, la tine.

— Nu v-aș putea păzi cu aceeași eficiență de o posibilă vătămare dacă m-aș așeza, domnule.

— Știu asta, Giskard, dar în clipa de față nu există nici un pericol demn de luat în seamă. Misiunea mea s-a încheiat, cazul e rezolvat, situația doctorului Fastolfe este sigură. Poți risca să te așezi, iar eu îți ordon să te așezi.

Giskard se așeză imediat, cu fața la Baley, dar privirea continuă să-i rătăcească în toate părțile, atentă.

Baley privi cerul printre frunzele copacului, verde și albastru, ascultă murmurul insectelor și chemarea unei păsări, observă iarba culcată în apropiere, ceea ce ar fi putut însemna că pe acolo trecuse un animal mic, și din nou se gândi cât de ciudat de liniștit era totul și ce diferită era această liniște de gălăgia din Oraș. Era o liniște lină, lentă, îndepărtată. Pentru prima oară Baley avu idee ce înseamnă să preferi Exteriorul Orașului. Își dădu seama că e recunoscător experienței de pe Aurora, mai ales furtunii – pentru că acum știa că va fi în stare să plece de pe Pământ și să facă față condițiilor din oricare Lume nouă colonizată, el și Ben... și poate Jessie.

Spuse:

— Aseară, în întunericul furtunii, m-am gândit că aș putea vedea satelitul Aurorei, dacă n-ar fi fost înnorat. Are un satelit, dacă mi-aduc bine aminte din ce am citit.

— De fapt, doi, domnule. Cel mai mare e Tithonus, dar e atât de mic, încât se vede ca o stea moderat strălucitoare. Cel mai mic nu se vede deloc cu ochiul liber și este numit pur și simplu Tithonus II când se vorbește despre el.

— Mulțumesc. Și-ți mulțumesc, Giskard, pentru că m-ai salvat ieri seară.

Privi la robot:

— Nu știu cum să-ți mulțumesc.

— Nu e nevoie să-mi mulțumiți. Respectam, doar, preceptele Primei Legi. N-aveam de ales.

— Oricum, poate îți datorez chiar viața și e important să știi că înțeleg asta... Și acum, Giskard, ce va trebui să fac?

— În ce problemă, domnule?

— Misiunea mea s-a încheiat. Punctul de vedere al doctorului

Fastolfe nu mai este în pericol. Viitorul Pământului pare a fi asigurat. S-ar părea că nu mai am nimic de făcut și, totuși, mai e problema cu Jander.

— Nu înțeleg, domnule.

— Ei bine, s-ar părea că a murit din cauza unei deviații accidentale a potențialului pozitronic din creierul lui, dar Fastolfe recunoaște că șansa unui astfel de accident este infinit de mică. Chiar și cu acțiunea lui Amadiro, șansele, deși ceva mai mari, tot infinit de mici rămân. Cel puțin așa crede Fastolfe. Deși mie mi se pare că Jander a murit din cauza unui roboticid intenționat. Și totuși, nu îndrăznesc să ridic problema asta acum. Nu vreau să tulbur lucrurile după ce s-a ajuns la o concluzie atât de mulțumitoare. Nu vreau să-l pun, din nou, pe Fastolfe în pericol. Nu vreau s-o fac nefericită pe Gladia. Nu știu ce să fac. Nu pot vorbi cu o ființă umană despre asta, așa că vorbesc cu tine, Giskard.

— Da, domnule.

— Pot oricând să-ți ordon să ștergi ce-am spus și să nu-ți mai amintești.

— Da, domnule.

— După părerea ta, ce ar trebui să fac?

Giskard spuse:

— Dacă există un roboticid, domnule, trebuie să fie cineva în stare să-l înfăptuiască. Numai dr. Fastolfe e în stare, și el spune că n-a făcut-o.

— Da, cred că de aici am început. Dr. Fastolfe și cu mine suntem foarte siguri că n-a făcut-o el.

— Atunci cum ar fi putut avea loc un roboticid, domnule?

— Să presupunem că altcineva știa tot atâtea lucruri despre roboți ca și dr. Fastolfe.

Baley își îndoi genunchii și-i înlănțui cu brațele. Nu-l privea pe Giskard și părea dus pe gânduri.

— Cine ar putea fi, domnule? întrebă Giskard.

Și, în sfârșit, Baley ajunse la punctul hotărâtor. Spuse:

— Tu, Giskard.

84

Dacă Giskard ar fi fost om, s-ar fi holbat, pur și simplu, tăcut și uluit, ori s-ar fi înfuriat, ori s-ar fi tras înapoi, îngrozit, ori ar fi avut vreo alte zece reacții. Pentru că era robot, nu arătă nici un semn de emoție, ci, pur și simplu, întrebă:

— De ce spuneți asta, domnule?

Baley zise:

— Sunt foarte sigur, Giskard, că tu știi exact cum am ajuns la această concluzie, dar fă-mi plăcerea ca, în acest loc liniștit și în puținul timp dinaintea plecării, să explic totul pentru mine. Aș vrea să mă aud vorbind despre asta. Și aș vrea să mă corectezi unde n-am dreptate.

— Neapărat, domnule.

— Cred că greșeala mea de la început a fost să-mi închipui că ești un robot mai puțin complicat și mai primitiv decât Daneel, pentru că semeni mai puțin cu un om. O ființă umană va presupune întotdeauna că un robot, cu cât seamănă mai mult cu un om, cu atât este mai avansat, complicat și inteligent. La drept vorbind, un robot ca tine se proiectează ușor, iar unul ca Daneel este o problemă grea pentru oameni ca Amadiro și poate fi rezolvată numai de un geniu al roboticii, precum Fastolfe. Totuși, dificultatea de a-l proiecta pe Daneel stă, bănuiesc, în reproducerea tuturor trăsăturilor umane, ca expresia feței, intonația glasului, gesturi și mișcări extraordinar de complicate, dar care n-au, de fapt, nici o legătură cu complexitatea minții. Am dreptate?

— Absolut, domnule.

— Așa că automat te-am subestimat, ca toată lumea. Totuși, te-ai trădat chiar înainte de a ateriza pe Aurora. Poate ți-aduci aminte că în timpul aterizării am fost copleșit de un acces de agorafobie și, o clipă, am fost chiar mai neajutorat decât aseară în furtună.

— Știu, domnule.

— Atunci Daneel era în cabină cu mine, în timp ce tu erai afară, lângă ușă. Eu cădeam într-un fel de stare catatonică, în tăcere, iar el probabil că nu se uita la mine și nu știa nimic. Deși erai afară, totuși, tu ai năvălit în cabină și ai oprit vizorul pe care-l țineam în mână. Tu ai ajuns la mine primul, înaintea lui Daneel, deși reflexele lui sunt la fel de rapide ca ale tale, sunt sigur – cum a demonstrat când l-a împiedicat pe dr. Fastolfe să mă lovească.

— Desigur că dr. Fastolfe nu vă lovea.

— Nu mă lovea. Demonstra, doar, reflexele lui Daneel. Și totuși, cum am spus, în cabină tu ai ajuns primul la mine. Nu eram în situația să pot observa asta, dar am fost antrenat să observ, iar spaima agorafobiei nu mă scoate cu totul din circuit, așa cum am demonstrat și aseară. Am observat, într-adevăr, că ai ajuns la mine primul, deși am avut tendința să uit. Bineînțeles, asta e doar o soluție logică.

Baley se opri, parcă ar fi așteptat ca Giskard să-l aprobe, dar robotul nu zise nimic.

(În ultimii ani, de asta își aducea aminte Baley, când se gândea la șederea lui pe Aurora. Nu de furtună. Nici măcar de Gladia. Mai degrabă de liniștea de sub copac, cu frunzele verzi pe cerul albastru, de briza blândă, de sunetele slabe pe care le scoteau viețuitoarele și de Giskard în fața lui, cu ochii strălucind șters.)

Baley spuse:

— S-ar părea că tu mi-ai putut detecta starea și, chiar prin ușa închisă, ți-ai dat sema că aveam un acces. Sau, ca s-o spun pe scurt și poate simplist, tu poți citi gândurile.

— Da, domnule, zise Giskard liniștit.

— Și le poți și influența. Cred că ai observat că mi-am dat seama de asta și mi-ai întunecat gândul, ca să-l uit sau ca să nu-i prind sensul, dacă rememorez, întâmplător, scena. Totuși, n-ai făcut-o destul de bine, poate pentru că puterile tale sunt limitate.

Giskard spuse:

— Domnule, Prima Lege este precumpănitoare. Trebuia să vă salvez, chiar dacă mi-am dat seama că mă trădez. Și a trebuit să vă întunec gândul cât mai puțin, ca să nu vă fac vreun rău.

Baley dădu din cap:

— Văd că ai problemele tale. L-ai întunecat prea puțin – așa că mi-am amintit atunci când mintea mi-a fost suficient de relaxată și putea gândi prin asocieri libere. Chiar înainte de a-mi pierde cunoștința în furtună. Știam că vei fi primul care mă va găsi, așa cum făcuseși pe navă. Poate m-ai găsit după radiațiile cu infraroșii, dar orice mamifer sau pasăre emitea aceleași radiații; și asta ar fi putut da naștere la confuzii, numai că tu detectai și activitatea creierului, chiar dacă eram inconștient, și asta te-a ajutat să mă găsești.

— Cu siguranță că a ajutat, zise Giskard.

— Chiar dacă îmi aminteam, înainte de a adormi sau de a-mi pierde cunoștința, uitam din nou când eram pe deplin conștient. Noaptea trecută mi-am amintit, totuși, pentru a treia oară, și nu eram singur. Gladia a fost cu mine și mi-a repetat ce am spus, adică „El a ajuns acolo mai întâi." Și nici *atunci* nu-mi aminteam înțelesul; până ce o remarcă întâmplătoare a doctorului Fastolfe m-a dus la un gând care și-a croit drum în întuneric. Atunci, o dată ce am reușit să pricep, mi-am amintit alte lucruri. Astfel, când mă întrebam dacă, într-adevăr, aterizam pe Aurora, m-ai asigurat că destinația e Aurora înainte ca eu să întreb ceva. Presupun că nu dai voie nimănui să afle de capacitatea ta de a citi gândurile.

— Așa este, domnule.

— De ce?

— Citirea gândurilor îmi oferă o capacitate unică de a respecta

Prima Lege, așa că îi apreciez existența. Pot preveni vătămarea ființelor umane mult mai eficient. Am impresia, totuși, că nici dr. Fastolfe, nici o altă ființă umană, n-ar tolera mult timp un robot care citește gândurile, așa că am ținut secretă această însușire. Doctorului Fastolfe îi place să povestească legenda robotului care citea gândurile și care a fost distrus de Susan Calvin, iar eu n-aș vrea ca el să repete fapta doctorului Calvin.

— Da, și mie mi-a povestit legenda. Cred că știe că citești gândurile, altfel n-ar insista atât cu legenda. Și cred că, în ceea ce te privește, e periculos că o face. Bineînțeles că asta m-a ajutat să-mi vâr ideea în cap.

— Fac ce pot ca să neutralizez pericolul, fără să-i influențez prea mult gândirea doctorului Fastolfe. El pune, invariabil, accent pe caracterul legendar și imposibil al poveștii, când o spune.

— Da, și de asta-mi amintesc. Dar dacă dr. Fastolfe nu știe că tu citești gândurile, înseamnă că n-ai fost proiectat de la început cu puterile astea. Domnișoara Vasilia a fost deosebit de fascinată de tine în tinerețe, când a început s-o intereseze robotica. Mi-a povestit că a făcut experiențe programându-te pe tine, sub controlul de la distanță al doctorului Fastolfe. S-ar putea ca o dată, din întâmplare, să-ți fi făcut ceva care ți-a dat această putere? Așa e?

— Așa e, domnule.

— Și știi despre ce e vorba.

— Da, domnule.

— Ești singurul robot existent care citește gândurile?

— Până acum, da, domnule. Vor fi și alții.

— Dacă te-aș întreba ce ți-a făcut dr. Vasilia ca să-ți confere o asemenea putere – sau dacă dr. Fastolfe ți-a făcut ceva – ai spune, în virtutea celei de-a Doua Legi?

— Nu, domnule, pentru că eu consider că v-ar dăuna să știți, iar refuzul de a vă răspunde, din cauza Primei Legi, ar avea întâietate. Totuși, nu s-ar pune problema, pentru că eu aș ști că cineva urmează să pună întrebarea și să dea ordinul, iar eu aș înlătura acest impuls din minte înainte ca așa ceva să se întâmple.

— Da, zise Baley. Cu o seară înainte, când ne întorceam de la locuința Gladiei la cea a lui Fastolfe, l-am întrebat pe Daneel dacă avusese vreun contact cu Jander în perioada cât acesta se afla la Gladia și el mi-a spus că nu. Apoi m-am întors să-ți pun aceeași întrebare, dar, nu știu cum, n-am făcut-o. Înseamnă că tu mi-ai reprimat ideea.

— Da, domnule.

— Pentru că, dacă te-aș fi întrebat, ar fi trebuit să spui că îl

cunoșteai foarte bine pe atunci, dar nu erai pregătit ca eu să aflu asta.

— Nu eram, domnule.

— Dar în această perioadă, cât ai luat legătura cu Jander, ai știut că Amadiro îl supunea la testări, pentru că îmi închipui că puteai să-i citești gândurile lui Jander sau să-i detectezi potențialele pozitronice...

— Da, domnule, această capacitate se referă atât la activitatea mentală a roboților, cât și la cea a oamenilor. Roboții sunt mult mai ușor de înțeles.

— Nu erai de acord cu acțiunile lui Amadiro, pentru că împărtășeai părerea doctorului Fastolfe în legătură cu colonizarea Galaxiei?

— Da, domnule.

— De ce nu l-ai oprit pe Amadiro? De ce n-ai îndepărtat din mintea lui impulsul de a-l testa pe Jander?

Giskard spuse:

— Domnule, eu nu influențez ușor gândurile. Hotărârea lui Amadiro era atât de profundă și de complexă, încât ar fi însemnat prea mult pentru mine să i-o îndepărtez... iar mintea lui este una avansată și importantă și n-aș vrea s-o vatăm. Am lăsat mult timp ca lucrurile să continue și am reflectat ce acțiune ar îndeplini mai bine cerințele Primei Legi pentru mine. În cele din urmă, m-am hotărât asupra soluției corecte pentru a rezolva situația. Nu a fost o hotărâre ușoară.

— Te-ai hotărât să-l imobilizezi pe Jander înainte ca Amadiro să poată afla metoda de a proiecta un robot cu adevărat asemănător omului. Știai cum s-o faci, deoarece, în timp, ai căpătat înțelegerea perfectă a teoriilor lui Fastolfe din gândurile lui. Nu-i așa?

— Exact, domnule.

— Așa că Fastolfe nu era, la urma urmei, singurul expert în stare să-l imobilizeze pe Jander.

— Într-un fel, era, domnule. Singura mea capacitate este doar reflectarea – sau aplicarea – gândirii lui.

— Dar e destul. N-ai înțeles că această imobilizare îl va pune pe Fastolfe în mare pericol? Că el va deveni, în mod firesc, primul suspect? Te-ai gândit să-ți recunoști fapta și să-ți dezvălui capacitățile, dacă ar fi trebuit să-l salvezi?

Giskard răspunse:

— M-am gândit, într-adevăr, că dr. Fastolfe se va afla într-o situație penibilă, dar nu aveam de gând să-mi recunosc vina. Am sperat să mă folosesc de situație pentru a vă aduce pe

dumneavoastră pe Aurora.

— Să mă aduci *pe mine* aici. A fost ideea *ta*?

Baley era stupefiat.

— Da, domnule. Cu permisiunea dumneavoastră, aș vrea să explic.

— Te rog, făcu Baley.

Giskard zise:

— Știam de dumneavoastră de la domnișoara Gladia și de la dr. Fastolfe, nu numai din ceea ce spuneau, ci și din gândurile lor. Am aflat despre situația de pe Pământ. Era clar că Pământenii trăiesc în spatele unor ziduri de care le e greu să scape, dar pentru mine era la fel de clar că și Aurorienii trăiesc în spatele unor ziduri. Aurorienii trăiesc în spatele unor ziduri alcătuite din roboți, care-i apără de toate vicisitudinile vieții și care, după planul lui Amadiro, ar trebui să construiască societăți ocrotite care să-i împrejmuiască pe Aurorienii care vor coloniza noile Lumi. Aurorienii mai trăiesc și în spatele zidurilor alcătuite din propriile lor vieți îndelungate, care îi silesc să supraaprecieze individualitatea și-i împiedică să-și dezvăluie descoperirile științifice. Ei nu tolerează nici talmeș-balmeșul controversei, ci, prin Președintele lor, cer o sistare a tututor incertitudinilor și găsirea de soluții înainte ca problemele să se ivească. Nu pot fi deranjați ca să discute îndelung cele mai bune soluții. Ceea ce vor ei sunt soluțiile *pașnice*. Zidurile Pământenilor sunt grosolane și adevărate, așa că existența lor este supărătoare și evidentă, și întotdeauna există cineva care tânjește să evadeze. Zidurile Aurorienilor sunt imateriale și nici măcar nu sunt considerate ziduri, așa că nimeni nu se gândește să evadeze. Atunci, mie mi s-a părut că Pământenii, nu Aurorienii – și nici alții din Spațiu – trebuie să fie aceia care să colonizeze Galaxia și să înființeze ceea ce va deveni, cândva, Imperiul Galactic. Acesta era raționamentul doctorului Fastolfe, iar eu eram de acord cu el. Oricum, dr. Fastolfe era mulțumit de argumentare, în timp ce eu, din cauza capacităților mele, nu puteam fi. Trebuia să examinez direct mintea unui Pământean, cel puțin, ca să-mi verific concluziile, și dumneavoastră ați fost Pământeanul pe care m-am gândit să-l aduc pe Aurora. Imobilizarea lui Jander a avut drept scop atât oprirea lui Amadiro, cât și vizita dumneavoastră. Foarte ușor, am îndemnat-o pe domnișoara Gladia să-i sugereze doctorului Fastolfe venirea dumneavoastră; pe el l-am îndemnat, la fel de ușor, să-i sugereze acest lucru Președintelui; și, tot atât de ușor, l-am făcut pe Președinte să fie de acord. De îndată ce ați sosit, v-am studiat și am fost foarte mulțumit de ceea ce am aflat.

Giskard se opri din vorbit și deveni, din nou, nemișcat ca un robot.

Baley se încruntă:

— Mă gândesc că n-am nici un merit în ceea ce am realizat aici. Probabil că ai avut grijă să descopăr adevărul.

— Nu, domnule. Dimpotrivă. Am pus piedici în drumul dumneavoastră – rezonabile, bineînțeles. M-am împotrivit să-mi descoperiți capacitățile, chiar dacă am fost silit să mă trădez. Am avut grijă să vă simțiți părăsit și disperat, uneori. V-am încurajat să riscați ieșirea în aer liber, ca să vă studiez reacțiile. Totuși v-ați descurcat și ați trecut de toate aceste obstacole și eu am fost mulțumit. Am descoperit că dumneavoastră tânjeați după zidurile Orașului dumneavoastră, dar recunoșteați că trebuie să învățați să vă descurcați fără ele. Am descoperit că sufereați vizionând Aurora din spațiu și când erați expus furtunii, dar nimic nu v-a împiedicat să gândiți și nici nu v-a abătut din drum. Am descoperit că vă acceptați defectele și viața scurtă... și că nu vă dați în lături de la o controversă.

Baley zise:

— De unde știi că sunt reprezentativ pentru Pământeni, în general?

— Știu că nu sunteți. Dar din gândurile dumneavoastră știu că sunt mulți ca dumneavoastră și noi ne vom baza pe aceia. Voi avea grijă de asta, iar acum, când știu bine ce cale trebuie urmată, voi pregăti alți roboți ca mine – și vor avea și ei grijă de asta.

Baley zise dintr-o dată:

— Vrei să spui că roboții care citesc gândurile vor veni pe Pământ?

— Nu, nu e vorba de asta. Și aveți dreptul să fiți îngrijorat. Implicarea directă a roboților ar însemna construirea acelorași ziduri care înconjoară Aurora și Lumile din Spațiu până la sufocare. Pământenii vor trebui să colonizeze Galaxia fără nici un robot. Asta ar însemna greutăți, pericole, rău nemăsurat, întâmplări pe care roboții s-ar căzni că le înlăture, dacă ar fi prezenți – dar, până la urmă, ființele umane se vor descurca mai bine dacă vor munci singure... Și poate că într-o zi – într-o zi îndepărtată în viitor – roboții vor mai fi necesari din nou. Cine știe?

Baley întrebă, curios:

— Cunoștii viitorul?

— Nu, domnule, dar când studiezi gândurile, ca mine, îți dai seama că există legi care guvernează comportarea oamenilor, așa cum cele Trei Legi ale Roboticii guvernează comportarea roboților; și poate că viitorul se va ocupa de acestea într-o zi, într-o oarecare

măsură. Legile umane sunt mult mai complicate decât Legile Roboticii și nu am idee cum ar putea fi organizate. Poate că sunt statistice, așa că nu pot fi exprimate cu folos decât dacă este vorba despre populații imense. Poate că sunt foarte libere, așa că s-ar putea să nu aibă înțeles dacă aceste populații imense nu sunt conștiente de efectul acestor legi.

— Spune-mi, Giskard, la asta se referă dr. Fastolfe când vorbește despre viitoarea știință a „psihoistoriei"?

— Da, domnule. I-am introdus această idee în gând, cu finețe, ca să înceapă elaborarea ei. Va fi nevoie de ea cândva, dacă existența Lumilor din Spațiu, ca societăți robotizate, cu durata de viață lungă, se apropie de sfârșit și începe un nou val de expansiune umană, al ființelor umane cu durată scurtă de viață și fără roboți. Și acum – Giskard se ridică – cred, domnule, că trebuie să plecăm înspre locuința doctorului Fastolfe și să vă pregătim pentru decolare. Tot ce am vorbit aici nu va fi repetat, bineînțeles.

— Este strict confidențial, te asigur, zise Baley.

— Într-adevăr, spuse Giskard calm. Dar nu trebuie să vă temeți de răspunderea de a păstra tăcerea. Vă voi permite să vă amintiți, dar nu veți simți niciodată imboldul de a repeta discuția – nici cel mai mic imbold.

Baley își înălță sprâncenele, în semn de resemnare, și zise:

— Încă un lucru, Giskard, înainte ca tu să strângi șurubul. Vrei să ai grijă ca Gladia să nu fie sâcâită pe planeta asta, să nu fie tratată cu dușmănie pentru că e Solariană și a acceptat ca un robot să fie soțul ei și... și ca ea să accepte ofertele lui Gremionis?

— Am auzit ultima dumneavoastră discuție cu domnișoara Gladia, domnule, și înțeleg. Voi avea grijă. Acum, domnule, pot să-mi iau rămas bun de la dumneavoastră când nu ne vede nimeni?

Giskard îi întinse mâna cu cel mai uman gest pe care Baley îl văzuse vreodată la el. Baley îi apucă mâna. Degetele erau tari și reci:

— La revedere, prietene Giskard.

Giskard zise:

— La revedere, prietene Elijah, și ține minte că, deși lumea folosește această expresie pentru Aurora, de acum înainte Pământul este adevărata Lume a Zorilor.

ISAAC ASIMOV

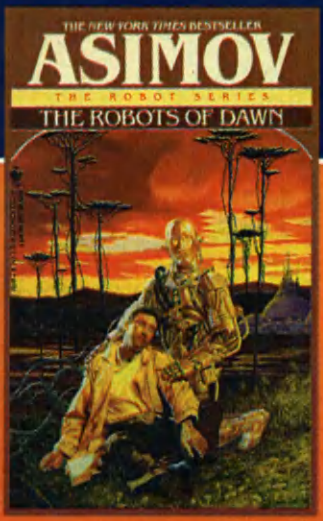

La 1000 de ani în viitor, două evenimente au schimbat cursul istoriei umanității: colonizarea Galaxiei și realizarea creierului pozitronic. Romanele despre roboți ale lui Isaac Asimov redau povestea insolitei tovărășii dintre un detectiv din New York și un robot umanoid, care sunt nevoiți să lucreze împreună.

Detectivul Elijah Baley este chemat pe planeta Aurora pentru a rezolva un bizar caz de roboticid. Principalul suspect este un robotician talentat, care avea mijloacele, motivul și ocazia pentru a comite crima. Există, însă, o problemă: Baley și partenerul său pozitronic, R. Daneel Olivaw, *trebuie* să-i dovedească nevinovăția. În acest caz de intrigă politică și dragoste, sfârșită tragic, între o femeie și un robot, miza este mult mai mare decât simplul fapt de a se face dreptate. De această dată, chiar viața și cariera lui Baley, precum și dreptul Pământului de a coloniza Galaxia depind de rezultatul anchetei.

Editura Teora
ISBN 973-601-268-9
Preț: 7900 lei